60 година

Сталне конференције градова и општина

Савеза градова и општина Србије

60 година

Сталне конференције градова и општина

Савеза градова и општина Србије

60 година

Сталне конференције градова и општина

Савеза градова и општина Србије

ШЕСТ ДЕЦЕНИЈА СТАЛНЕ

КОНФЕРЕНЦИЈЕ ГРАДОВА И ОПШТИНА

Beograd 2013.

60 година

Сталне конференције градова и општина

Савеза градова и општина Србије

60 ГОДИНА
Сталне конференције градова и општина
Савеза градова и општина Србије

За издавача:
Ђорђе Станичић, генерални секретар СКГО

Уредник:
Иван Мрђен

Стручни консултанти:
Зорица Вукелић
Новак Гајић

Новинари:
Лана Гедошевић, Зорка Баковић,
Радмило Тадић

Фотографије:
Саша Живановић, Имре Сабо, Жељко Крнетић

Коректура
Игор Петровић

Ликовно и техничко уређење:
Марко Марковић
Иван Попов
Раде Марковић

Штампа
Avantguarde
www.avgd.rs

Тираж:
1.000

ISBN 978-86-88459-24-2

САДРЖАЈ

ШЕСТ ДЕЦЕНИЈА СТАЛНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ ГРАДОВА И ОПШТИНА 08

Иван Мрђен:
Шест деценија СКГО 10

Ђорђе Станичић:
Наш заједнички циљ је децентрализовано друштво 82

Зорица Вукелић:
Донаторска подршка Сталној конференцији 87

Градоначелници Параћина, Врања и Зрењанина о СКГО 92

Свих четрдесет скупштина Сталне конференције 96

СТАЛНА КОНФЕРЕНЦИЈА СЕ ПРЕПОЗНАВАЛА ПО ЉУДИМА 138

Сви председници Сталне конференције 140

Сви генерални секретари Сталне конференције 144

Јован Дејановић: Снага аргумената у служби грађана 147

Др Срђа Божовић: Неуспјели покушаји да се сачува СФРЈ 150

Зоран Живковић: Природно спајање две асоцијације 152

Тарик Каравдић: Конференција се познавала по људима 155

Милица Лазаревић: Сачувала сам успомене на драге људе 161

НЕКИ ЗНАЧАЈНИ АСПЕКТИ ДЕЛОВАЊА СТАЛНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ 164

Проф. др Богољуб Милосављевић: Локална самоуправа у политичком систему Југославије и Србије 1945-2013 166

Тарик Каравдић: Положај општине у друштвено-политичком систему СФРЈ 170

Међународна сарадња Сталне конференције градова и општина 176

Однос СКГОЈ и Заједнице општина Србије 185

Саветовања у организацији Сталне конференције 1961-1990 189

Списак запослених у Сталној конференцији 1953-2013 196

SKGO

С ПОГЛЕДОМ НА ТРАДИЦИЈУ

К РЕАТИВНИ У ПРОМЕНАМА

Г РАДИМО ОРГАНИЗАЦИЈУ

О КРЕНУТУ БУДУЋНОСТИ

Стална конференција градова и општина, као специфичан демократски облик договарања, међусобне сарадње, помоћи и заједништва, настала је пре 60 година, на иницијативу представника неколико највећих југословенских градова (Београда, Загреба, Љубљане, Сарајева, Скопља и Ријеке), а као израз и резултат тражења нових садржаја и метода рада локалних самоуправа.

У жељи да се већ у самом називу изрази необавезност ставова и закључака проистеклих из међусобних консултација, а у исто време нагласи континуитет и сталност размене искустава дошло се до имена Стална конференција.

У свом првом Статуту, организација је прокламовала начела пуне добровољности учлањивања, равноправности свих чланова – великих и малих општина и градова, удруживања и сарадње искључиво на бази самостално оцењеног сопственог интереса. Основни принцип рада свих тела, органа и скупова био је принцип договарања, споразумевања и консултативности.

Од свог оснивања Стална конференција је деловала као представник интереса локалних власти пред централним органима, али и као место окупљања и сарадње градова и општина и њиховог повезивања са локалним властима других земаља. Друштвени значај и утицај СКГО био је увек, а то важи и данас, у највећој мери у корелацији са степеном децентрализације и развоја локалне самоуправе.

Конференција је доживела свој пуни замах, нарочито током шездесетих и седамдесетих година прошлог века, играјући значајну улогу у низу најкрупнијих друштвених захвата, пре свега у припреми и изради два устава СФРЈ – 1963. и 1974. Бавила се и кључно утицала на дефинисање политика, закона и праксе у различитим областима. Сви важнији акти и закони тадашње државе били су припремани и доношени уз непосредно учешће СКГО.

Од 2000. године почиње период поновног јачања Сталне конференције и њеног утицаја на начине решавања свих значајних друштвених питања која се тичу или имају утицај на локалну самоуправу у Србији. Снажан раст организације резултат је започињања процеса децентрализације, јаснијег препознавања улоге и значаја локалних власти, па тако и њихове организације, од стране свих релевантних друштвених субјеката. Градови и општине, удружени и организовани у оквиру СКГО, све битније утичу на формулисање националних стратегија, политика и закона који се тичу локалног нивоа власти.

Упоредо с тим расте и улога СКГО као места окупљања, сарадње и размене информација и најбољих пракси у вођењу градских и општинских послова у различитим областима. Организација се све више профилише и као место пружања разноврсних услуга своме чланству – кроз савете, обуке и друге облике подршке изградњи капацитета локалних власти, а све више и кроз подршку у стратешком и акционом планирању, припреми и реализацији општинских и градских пројеката.

Представници међународне заједнице и донаторских организација све више увиђају смисао и значај подршке оваквом деловању СКГО, па и институционалном грађењу саме асоцијације.

Стална конференција градова и општина је активна на међународном плану, у оквиру свих релевантних међународних организација које окупљају представнике локалних власти. Посебно значајна област деловања СКГО последњих година је везана за процес придруживања Европској унији и припреми локалних власти за укључивање у тај процес.

Данас је Стална конференција градова и општина модерна и развијена организација, веома поносна на своју традицију дугу шест деценија. Савремена технологија омогућава да СКГО са својим чланицама комуницира путем веб сајта, друштвених мрежа, часописа и медија, те да уједно информише ширу јавност о томе колику важну улогу градови и општине имају у нашим свакодневним животима. Ова монографија је настала у жељи да се, не само обележи значајан јубилеј СКГО, већ и да се трајно повежу традиција, савремено деловање и поглед у будућност.

60 година

Сталне конференције градова и општина

Савеза градова и општина Србије

ШЕСТ ДЕЦЕНИЈА СТАЛНЕ

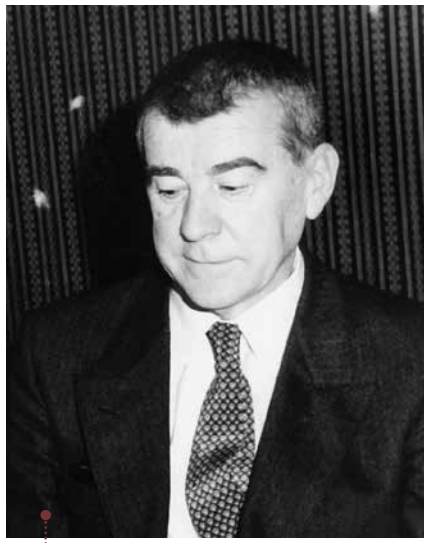
КОНФЕРЕНЦИЈЕ ГРАДОВА И ОПШТИНА

Иван Мрђен

Свечана седница Председништва поводом 30-годишњице СКГОЈ, април 1983.

Живорад Ковачевић

Свечаном седницом Председништва Сталне конференције градова и општина Југославије 22. априла 1983. у Београду обележена је тридесетогодишњица постојања Сталне конференције градова и општина Југославије. Том приликом је Трајко Апостолоски, тадашњи председник СКГОЈ, истакао да је Конференција током свог постојања „обавила заиста много крупних и друштвено корисних послова“, као што су расправе и доношење заједничких ставова о бржем и рационалнијем грађењу станова, уредњијем снабдевању, организацији, раду и финансирању комуналних делатности, активности и улози месних заједница, материјалном положају здравствених, образовних и културних институција, дечјој и социјалној заштити, малој привреди и занатству, урбанизму и заштити животне средине...

Потом је о прве три деценије постојања и рада Сталне конференције говорио Живорад Ковачевић, њен дугогодишњи генерални секретар (јун 1967. – јануар 1973.), а од јуна 1981. до маја 1982. године и председник. Само је човек са таквим искуством у раду ове организације могао за ту свечану прилику да припреми излагање, које је на изузетно документован и аргументован начин дало пресек не само претходног периода у раду Сталне конференције градова и општина Југославије, већ на неки начин указало и на темеље на којима ће асоцијација градова и општина моћи да опстане и у турбулентним годинама које су уследиле, па све до данашњих дана. Зато је и у години у којој Стална конференција градова и општина обележава шест деценија присуства у друштвеном и политичком животу Југославије и Србије Ковачевићев приказ „прве половине пута“, од оснивања СКГЈ до почетка осамдесетих и првих назнака кризе која ће довести до распада југословенске заједнице, више него драгоцен документ, без кога би и ова хроника била сиромашнија и недоречена.

ЖИВОРАД КОВАЧЕВИЋ: ПРВЕ ТРИ ДЕЦЕНИЈЕ

У нас, где се организациони облици брзо смењују и зато да би се прилагођавали условима и потребама који се мењају, али често и захваљујући волунтаристичкој илузији да се простом реорганизацијом може наћи лек озбиљним болькама – велика је ствар сама по себи то да једна организација живи и делотворно функционише тридесет година у готово неизмењеном облику и на истим принципима организовања и рада.

Ова чињеница најбоље сведочи о томе да је Стална конференција произашла из истинске потребе, да је об-

лик био врло добро погођен, примерен не само тренутку, већ такорећи визионарски окренут будућности, односима у друштву које смо желели да остваримо – слободном, одговорном, демократском договарању на бази пуне добровољности и равноправности учесника.

Те 1953. године децентрализација и дебирократизација управљања друштвеним пословима и средствима узимала је маха. Идеју и почетну праксу радничког самоуправљања у привреди требало је подржати и проширити променама у другим областима друштвеног живота, а и у структури и компетенцијама државних органа на свим нивоима. Законом о народним одборима 1952. године поједностављена је и редуцирана мрежа локалних органа власти. Наместо обласних, окружних, среских, градских, рејонских и месних народних одбора – уведена је јединствена, двостепена структура локалних власти на нивоу општина и срезова.

Вредно је поменути да се већ тада увиђало да градови имају извесне значајне специфичности о којима се мора посебно водити рачуна. Зато су велики градови добили статус среза, а мањи статус градске општине са посебним правима. То је стога, истакао је тада Едвард Кардељ, што „пракса показује да срески народни одбори често немају смисла за специфичне градске проблеме, те зато нови Закон додуше укључује мање општине у срез, али уједно прописује да у низу питања, било из редовне надлежности народног одбора општине, било из саме надлежности среског одбора, народни одбори градских општина могу самостално радити без интервенције среза“.

Многе надлежности су, такође, децентрализоване са министарстава и генералних дирекција Федерације и република на народне одборе.

У то време је и сама структура народних одбора значајно измењена. Народни одбори су постали дводомни увођењем већа произвођача, укинути су извршни одбори који су практично држали сву власт, да би се одлучивање пренело на саме одборе. За поједине области уведени су савети, састављени од одборника и других грађана, како би се проширио друштвени и стручни утицај на рад народних одбора.

ОСНИВАЊЕ СТАЛНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ: Овај нешто дужи опис промена које су пред оснивање Сталне

Ђурица Јојкић говори на Оснивачкој скупштини, април 1953.

конференције градова извршене, дат је да ближе дочара околности у којима је она настала. Преносила су се овлашћења на локалне органе, измењена је коренито њихова структура, градови су брзо нарастали, проблеми у њима су се заоштравали – а није било ни знања, ни искуства о томе како се успешно борити са њима. Шта да се ради са новим овлашћењима и одговорностима? Повремени сусрети организовани одозго нису давали одговоре на многобројна питања.

Тако се родила идеја о заједничкој организацији, а непосредну иницијативу дали су представници неколико највећих градова. У припремама су редовно обављане консултације са Едвардом Кардељем. Дуго је тражено и одговарајуће име за нову организацију. Већ сам избор за оно време сасвим неуобичајеног назива „Конференција“, уместо савеза, удружења и слично, говори шта се желело: не чврсто и обавезно удруживање већ демократски облик добровољног повезивања, сарадње и сталне консултације, без наметања и мајоризације. Овај приступ данас звучи сасвим природно и логично, али у оно време то је био велики продор у ново, у једно слободно, самоуправно организовање. Кардељеве речи на оснивачкој скупштини Конференције су управо тај поглед у будућност:

„Мени се чини да је важно истаћи да ми са овом Конференцијом добијамо један демократски форум за

решавање проблема наших градова и градских општина, који може постепено да се шири и на још мање градиће, тако да би то био један инструмент који ће функционисати одоздо према горе. То је један од инструмената на које је Маркс мислио кад је говорио о повезивању комуна. Са таквом организацијом, а ту организацију доследно развијамо баш у правцу како је постављено на овој Конференцији, као консултативну организацију за размену искустава, ако будемо спречавали бирократске тенденције стварања некакве више власти градова и ако задржимо баш тај карактер демократске консултативне конференције, ми ћемо тиме заменити бирократски однос, који смо, додуше, формално укинули, али који ипак и данас постоји. Један велики део задатака које сада има државна управа и разни привредни органи ван комуне моћи ће да обавља ова Конференција, баш због тога што је она добровољна, јер је циљ заједнички интерес а не оперисати законом и уредбама. А то је, на крају крајева, и поента нашег друштвеног живота - да се људи удружују на овај начин и на оваквим интересима".

Едвард Кардељ на Оснивачкој скупштини, април 1953.

Оснивачка скупштина је одржана 21. и 22. априла 1953. године у Београду. Скупштини су присуствовали представници 21 града оснивача: Бањалука, Београд, Цеље, Дубровник, Карловац, Крагујевац, Љубљана, Марибор, Мостар, Ниш, Нови Сад, Осијек, Приштина, Ријека, Сарајево, Скопље, Сплит, Суботица, Титоград, Тузла и Загреб. Донет је статут нове организације и изабрани органи. Скупштина је ставила на дневни ред тада актуелне теме: прво, припрему статута народних одбора градова и градских општина и, друго, принципе решевања стамбеног проблема у градовима. Дакле, већ на првој Скупштини одабране су теме које ће бити у жижи интересовања и ангажовања Конференције током целог њеног даљег рада и развоја и за које је она постала и остала најкомпетентнија трибина у нашем друштву.

Скупштина у Марибору, октобар 1953.

На Другој скупштини у Марибору, у октобру исте године, Конференцији се прикључило много нових градова, а за теме расправе изабране су опет оне којима ће се и данас бавити: Самоуправљање у градовима и градским општинама; Снабдевање великих градова и индустријских центара; Разматрање Нацрта уредбе о управљању стамбеним зградама.

ГРАДСКИ „ПЕЧАТ": Статут Сталне конференције градова није се много изменио у односу на онај донет приликом оснивања. Једина значајна разлика у односу на почетке је да је Стална конференција сада организација свих општина, а не само градова. Било је пуно разлога што је она формирана као организација градова. Градови су увек имали посебне проблеме, друкчије од неурбаних средина.

Они којима се Конференција најчешће и највише бавила били су чак изразито градски: стамбени проблем, комунална инфраструктура, урбанизам, снабдевање, заштита средине, јавни градски саобраћај, грејање...

С друге стране, проблеми изградње самоуправне општине, структуре, организације и метода рада скупштине, извршних и управних органа и слично били су од интереса за све општине у Југославији, па је било иницијатива да Конференција прерасте у организацију свих општина. Ипак, догод су градови били „у мањини" међу општинама оправдано се стајало на становишту да је боље да Конференција остане међуградска организација, да проблеми градова, може се чак рећи радничке класе у градовима, не би отишли у други план. Сви материјали су додуше упућивани и другим општинама, скупови су били отворени за све, али је градски „печат" остао доминантан.

Данас кад половина становништва живи у градовима, а само петина од пољопривреде, нема великих разлога за поделу или бојазан да ће се урбана питања потиснути, и зато је пре неколико година Конференција проширила свој организациони оквир на све општине Југославије. Ипак, остало је као прво оно „Конференција градова", јер је тако и позната, стекла афирмацију и остала и даље најпогоднији и најпризнатије место за расправу о проблемима градског развоја.

ДЕМОКРАТСКИ ФОРУМ: Већ у оснивачком статуту све је било замишљено стварно демократски. То је, пре свега, једина организација чији су чланови друштвено-политичке заједнице и у којој је учлањивање сасвим необавезно. Број чланова се током ових тридесет година стално мењао, увек повећавао, али никад није обухватио све оне који су могли да се учлане. Било је и иступања из чланства и поновног учлањивања. Нико и не одлучује о примању у чланство. Оно се једноставно региструје.

Сви чланови су једнаки – велики и мали градови и општине, сви имају иста права, а обавезе сразмерно финансијској снази.

Свако сарађује у Конференцији у мери свог самостално оцењеног интереса. Основно начело рада свих тела, скупова и органа Конференције је договарање, консултовање без наметања одлука и закључака члановима организације. Конференција од самог почетка, дакле још у време хијерархијских односа и ауторитета форума, није била замишљена као некакаква „виша власт изнад градова" и није се тако никад ни постављала. Данас је то већ сасвим природно. Такав карактер ће сигурно задржати и у будућности.

Ваља рећи да је Конференција дала, својим свежим и неформализованим начином рада, значајан допринос уношењу у политички живот друштва многих демократских принципа, који су касније постали део нашег система и праксе, као што су договарање и споразумевање, делегатски однос, консензус уместо надгласавања, стална изменљивост чланова у погледу места у органима, места одржавања скупштина и других скупова, слободна критика рада форума и функционера...

Лазар Колишевски, Светозар Вукмановић Темпо, Осман Карабеговић и Ђурица Јојкић у Скопљу, октобар 1954.

Било је у оно време доста необично видети, на пример, младог председника општине Крањ Винка Хафнера како у лице каже Светозару Вукмановићу Темпу на Скупштини у Скопљу да се с њим не слаже. Или, чути тадашњег председника Савезне скупштине Петра Стамболића, који се пита како то да је дебата у скупштини тако бескрвна, а на скуповима Конференције тако жива, ангажована и критична.

Кад је Милентије Поповић предавао на Скупштини у Приштини 1968. године Орден братства и јединства са златним венцем, којим је Сталну конференцију одликовао друг Тито, рекао је, поред осталог: „Стална конференција

1. фебруар 1956.

Председник Републике Јосип Броз Тито примио је 1. фебруара 1956. године делегацију Сталне конференције градова, у којој су се налазили Милош Минић, председник Народног одбора Београда, Вјећеслав Хољевац, председник Народног одбора Загреба, Тодор Јовановић, потпредседник Народног одбора среза Нови Сад и Сретен Бјеличић, генерални секретар Сталне конференције градова. Тадашњи председник СКГЈ Маријан Дермастија, председник Народног одбора среза Љубљана, није присуствовао пријему због болести. Делегација је упознала председника Тита са радом Сталне конференције од њеног оснивања до тог дана и са њеним развојем као добровољне и консултативне организације градова.

градова, као што сви знате, јесте први облик добровољног удруживања градова који произилази из реалног интереса људи у нашим комунама. Ако бисмо хтели да употребимо савремену терминологију за овај друштвени процес, могли бисмо да кажемо да је Стална конференција градова била први облик самоуправног друштвеног договарања у нас. Она је то кроз свих ових петнаест година и остала. Ми смо преживели различите етапе у развоју самоуправљања и социјалистичких друштвених односа, али Стална конференција је остала да животворно дела, онако како је, у основи, постављена пре петнаест година и мислим да је то доказ да је нашла стабилно место у нашем друштвеном животу и да ће у следећем периоду, исто тако, дати богат допринос развоју нашег друштва и самоуправних односа у њему".

У Сталној конференцији је већ на почетку рада уведена још једна значајна новина – претходна расправа у делегатској бази. На Скупштини у Скопљу 1954. године расправљано је о теми „Развој локалних заједница у правцу формирања будућих комуна". У ствари, Комисија, на чијем челу је био Кардељ, а која је припремала Закон о уређењу општина и срезова, познат и као „Комунални систем", желела је да чује мишљења из самих општина. Ова питања су тада претресана на седницама свих народних одбора чланица Сталне конференције, тако да су делегати на Скупштини преносили мишљења своје делегатске основе, што их наравно није спречавало да износе и своја лична мишљења, реакције и сугестије. Ова пракса једног делегатског односа је постала уобичајена. Мало је парадоксално да је касније почела да се занемарује, управо у време кад смо у друштву у целини иначе уводили делегатски систем.

Све ово давало је велики углед и реалну снагу закључцима и ставовима Конференције и у погледу њихове примене у градовима и општинама, али и њиховог утицаја на опредељења у друштву у целини.

На скуповима Сталне конференције убрзо се зачела једна нова пракса која је изазвала живо интересовање делегата и шире јавности. У оквиру посебне тачке дневног реда, на скупштинама су говорили представници Савезног извршног већа и одговарали на питања и критике делегата. То није било више само информисање и преношење директива, већ равноправан дијалог у коме су знале и да „севају варнице". Зато су се за ову тачку веома брижљиво

припремали и делегати Сталне конференције и представници СИВ-а. Многе сугестије и изнете примедбе имале су утицај на прописе и политику савезних органа.

Најодговорнији функционери, пре свих Едвард Кардељ, увек су сматрали скупштине Сталне конференције градова важним политичким догађајем и форумом који је веома погодан да се изнесу нове идеје и да се провере у дијалогу са представницима општина. Зато су скупови Конференције изазивали најшири интерес јавности.

Велика корист од ових скупова била је и у упознавању делегата са искуствима градова домаћина у целини, а посебно у вези са темом скупштине. То је увек био велики догађај за градове, поготову мање, и сви су се максимално трудили да њихов град остане делегатима и гостима у најбољој успомени.

ЈУГОСЛОВЕНСКА ОРГАНИЗАЦИЈА: Кад је Бранко Пешић примио, у име Конефренције, Орден братства и јединства, рекао је да је то Конференцији најдраже признање зато што долази од друга Тита и зато што се ради баш о том ордену, јер је реч о организацији која је посебно привржена ширењу братства и јединства међу народима и народностима Југославије.

Милентије Поповић предаје Бранку Пешићу Орден братства и јединства са златним венцем којим је Тито одликовао СКГЈ

Делатност Конференције је много допринела зближавању комуна, њиховом међусобном упознавању, слободној и равноправној сарадњи, развијању пријатељства и братства градова, разумевању проблема различитих средина, толеранцији и демократском, равноправном споразумевању. У раду Конференције нису се осећали парцијализам, затварање у уже интересе, духовни провинцијализам и нетолеранција. Развијан је дух једног конструктивног југословенства, уз пуно поштовање економских, социјалних, културних, језичких и других разлика и особености република и покрајина. Разговарано је другарски и заиста демократски. У раду Конференције развила су се многа пријатељства која и данас трају. Наша Федерација се не остварује само путем институција и надлежности, она се оживотворује и кроз слободну сарадњу свих њених делова. Томе је Стална конференција градова Југославије дала истински допринос.

У социјалистичким републикама су касније, такође, почели да се развијају различити облици удруживања општина. Стална конференција је облик и њихове сарадње и у раду Конференције се у пуној мери поштују закључци и ставови ових организација. Честа је пракса да се о темама које се стављају на дневни ред скупштина Конференције претходно расправља у републичким организацијама општина и градова.

Ипак, није се пришло реорганизовању Конференције на бази удруживања републичких и покрајинских организација, иако је таквих предлога било. Дошло се заједнички до закључка да треба и даље задржати непосредно чланство градова и општина у Сталној конференцији градова и општина Југославије и да то ништа не смета слободном удруживању у организације по републикама и покрајинама, нити сарадњи ових организација са Сталном конференцијом градова и општина Југославије.

ВЕЧИТЕ БИТКЕ СТАЛНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ: Има тема и ставова које Конференција никад није напуштала. То, по свој прилици, говори о томе да ће неки проблеми сигурно бити стално актуелни, а говори и о конзистентности становишта Конференције током тако дугог периода дотле, чак, да неки ставови после петнаест, двадесет па и тридесет година још вреде, али сигурно и о томе, на жалост, да нека важна становишта која је Конференција упорно заступала нису још реализована, иако су прошла кроз различите видове друштвене верификације.

Рецимо, Стална конференција се увек доследно, јасно и гласно залагала за економске односе у стамбеној

28. мај 1958.

На седници Председништва Сталне конференције градова, одржаној 28. маја 1958. године, констатовано је да се „већ дуже време осећа недостатак забавног живота у виду забавних паркова и дечјих вртића по нашим градовима“, па је у том смислу предложено формирање Централног покретног забавног парка, по угледу на италијанске „Луна паркове“, који би финансирала Стална конференција. У материјалу за ту седницу је прецизно наведено да би тај забавни парк имао аутодром, централну вртешку, велики точак, спорт снаге, сферна огледала, кристални лавиринт, авионе, кућу ужаса, радар... и процењено је да би се исплатио већ за три, четири године. Истовремено је предложено формирање Бироа за унапређење забавног живота путем забавних паркова и дечјих вртића. Председници народних одбора Београда и Загреба Ђурица Јојкић и Вјећеслав Холjевац изразили су сагласност да према међусобном договору Београд или Загреб приступе остварењу предлога о отварању централног забавног парка.

области, пре свега за економску станарину. Залагала се за то да се политика станарина регулише договором самих грађана у општини. Парадоксално је да су ти ставови, после многих расправа, прихватани, а да до реализације никад није дошло. Учешће станарине у личном дохотку и у дохотку домаћинства смањивало се управо у оној мери у којој су прихватани ставови о потреби подизања станарина на економски ниво. Доношени су закони о висини станарина у односу на вредност стана (два, па четири одсто, 1961. и 1965. године), заузимани су ставови на конгресима Савеза комуниста Југославије, посебно на Десетом, Једанаестом и Дванаестом, у документима СК ССРНЈ, у резолуцији Скупштине СФРЈ, у Полазним основама дугорочне економске стабилзације, у друштвеним договорима у републикама и покрајинама... и увек је било разлога да се одложи и њихова примена.

Слично је и са финансирањем комуналне инфраструктуре. И ту има неколико карактеристичних „вечитих“ становишта Сталне конференције: цене комуналних услуга треба да осигурају бар просту и отплату ануитета за проширену репродукцију комуналних предузећа; о ценама, у демократској процедури, треба да се одлучује у градовима; мора се у општем систему кредитирања наћи решење за комуналне инвестиције које су врло велике, а имају дуг и сигуран пут економске репродукције; финансирање комуналне инфраструктуре мора да буде правичније распоређено на све кориснике градског земљишта, а не да буде преваљено само на оне који граде станове... Судбина свих тих ставова је иста, као и оних о станаринама.

Стална конференција била је активни учесник у свим реформама комуналног система, у припремама закона из 1955. и 1957. године, у расправама о Уставу из 1963. и 1974. године, у припремама скупштинских докумената и ставова Социјалистичког савеза о самоуправним интересним заједницама, месним заједницама, о статутима општина... Била је, ваља рећи, успешнија у настојању да се прихвате одговарајућа опредељења о самоуправној изградњи комуне, унутрашњим односима у њој и остваривању одговарајуће самоуправне позиције у односу на шире друштвено-политичке заједнице, него што је то био случај са конкретним прописима и документима економске политике, плановима и резолуцијама, којима је практично опредељиван положај општине, домен њене

нормативне и финансијске самосталности, могућност да налази решења која ће одговарати специфичним условима сваког града и општине и вољи радних људи и грађана.

Има и тема за које се сматрало да ће полако нестати са дневних редова скупова градова, а оне су, на жалост, са новом тежином поново јављају. То је случај, на пример, са снабдевањем градова пољопривредно-прехрамбеним производима, електричном енергијом, горивом, грејањем...

ОТВОРЕНОСТ ЗА ИНОВАЦИЈЕ И НОВЕ ТЕМЕ: Распон тема којима се Конференција бавила веома је широк. Није било значајнијег градског проблема или питања развоја комуналног система да није био на дневном реду Скупштине или многобројних саветовања Сталне конференције, да не говоримо о седницама Председништва, одбора, секција и других форми рада, укључујући и округле столове у часопису „Комуна“.

Вреди запазити и то да је Конференција била отворена за иновације, за нова подручја и теме које су касније добиле шири третман и институционалне оквире. Поменимо и у том контексту, на пример, заштиту човекове средине, посебно скупове о заштити Јадрана, реке Саве, о заштити од буке, о заштити ваздуха... затим примену савремених средстава за обраду података и развој комуналних информационих система, заштиту и ревитализацију споменичке баштине, увођење савремене урбане опреме и технологије, модерније методолошке приступе...

Стручне службе у градовима, управне, урбанистичке, земљишне, комуналне, социјалне, образовне и друге, нашле су у Конференцији врло погодно место за своје сусрете, за размену искустава и заједнички стручни рад, за израду заједничких приступа многим темама и за рационализаторске технике и поступке, као и за организовано праћење страних искустава.

Значајан је ангажман Сталне конференције градова и општина Југославије на плану међународне сарадње градова и општина, на координирању те сарадње, без мешања у одлуке самих градова и у развијању сарадње са националним и међународним организацијама локалних заједница.

Стална конференција је развила и богату информативну и издавачку активност. Информатори о њеним скуповима, часопис „Комуна“, Годишњак општина Југославије и друге публикације представљају сигурно најкомплетнију и највреднију литературу у нас у области општинске самоуправе и градског развоја.

И ДАЉЕ ИСТИМ ПУТЕМ: Богата 30-годишња историја Сталне конференције градова и општина Југославије поуздана је основа и добра инспирација за њено будуће деловање. Она је у југословенском друштву позната и призната друштвена организација, са угледом и утицајем. То је засновано не само на њеном „минулом“ раду, већ, пре свега, на њеној увек актуелној оријентацији, на одабиру правих тема, на перманентном демократском изграђивању ставова који произилазе из заједничких интереса општина и градова, на изоштреној критичности и према сопственим слабостима у општинама, али и на односу ширих друштвено-политичких заједница према општинама, на афирмацији самоуправљања и самоуправне интеграције друштва.

Увек је Конференција говорила политички прогресивно, аргументовано и смело и сигурно је да ће тако и наставити. Остајући на изворним принципима сопственог организовања као делегатске, добровољне, консултативне организације, Стална конференција била је и остаје незамењив инструмент општина и градова у борби за самоуправну комуну и добро организован град и успевала је увек да очува своју виталност и способност да живо, делотворно, стваралачки делује у увек новим друштвеним условима.

Пре десет година, приликом 20-годишњег јубилеја, Едвард Кардељ (који мора да буде највише цитиран кад је у питању Стална конференција градова, јер је он био један од иницијатора њеног организовања и учествовао редовно у њеном раду) рекао је, поред осталог, да „Сталној конференцији градова треба одати признање за све оно што је допринела и што доприноси изградњи и напретку нашег друштва као социјалистичког, самоуправног и демократског, а посебно изградњи наше комуне, за све што је таквим својим радом допринела том сталном и непрекидном настојању најнапреднијих социјалистичких снага нашег друштва да наш радни човек, наша радничка класа, наши радни људи села и града заиста, у највећој могућој мери, буду слободни ковачи своје среће“.

„Мислим да нећу претерати ако кажем да би наше друштво сигурно било много сиромашније у средствима такве борбе и такве изградње друштва, кад не би постојала оваква организција, као што је Стална конференција градова и општина Југославије“ - овим ставом из Кардељевог говора поводом 20-годишњице постојања Сталне конференције Живорад Ковачевић је завршио своју анализу не само до тада пређеног пута, већ је на неки начин дао дефиницију на којој ће организација градова и општина „прегурати“ и наредних тридесет година.

ИЗУЗЕТНО ЗНАЧАЈАН ДРУШТВЕНИ ЧИНИЛАЦ

У прве три деценије постојања Сталне конференције било је на десетине догађаја, у којима се ова организација показала као значајан друштвени чинилац, чије су активности изазивале велику пажњу највиших државних органа и јавности, од којих је заиста тешко издвојити само оне који на најбољи начин потврђују висок углед и значај који је СКГОЈ имала у југословенском друштву.

Председник Тито захваљује се на рођенданским честиткама представницима 51 југословенског града, мај 1962.

24. MAJ 1962: У свечаној сали у згради Савезног извршног већа у Новом Београду 24. маја 1962. године представници југословенских градова и општина (њих 51) уру-

15. јануар 1963.

Председништво Сталне конференције градова Југославије је почетком 1963. године расписало општи анонимни конкурс за израду амблема СКГЈ, који, како је наведено, „треба да симболично изржава карактер и активност организације југословенских градова у коју је учлањено више од 220 општина и која служи за размену искустава у решавању градске проблематике и изградњи комуналног система“. Изабрано решење, које се у готово неизмењеном облику користи и данас, као званичан амблем први пут је представљено јавности на XIV скупштини Сталне конференције градова Југославије, почетком октобра исте године у Загребу. Прву награду на конкурсу за амблем освојио је Михаило Писањук, академски сликар из Београда. Награђени су још радови Радослава Прокића из Скопља и Војислава Паркачева, такође из Скопља.

чили су председнику Титу поводом његовог 70. рођендана албум са одлукама народних одбора свих југословенских општина о избору Јосипа Броза Тита за њиховог почасног грађанина. Албум је уручио тадашњи председник Сталне конференције градова Југославије Вјећеслав Хољевац.

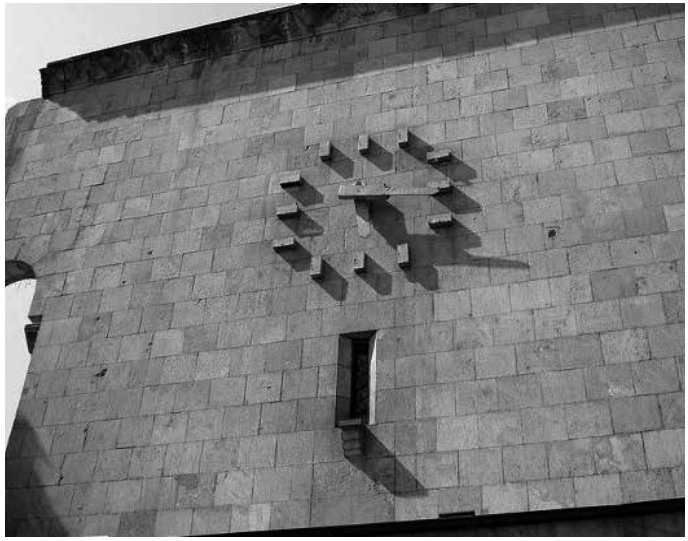

Тито, Вјећеслав Хољевац и Миладин Шакић са књигом у којој су одлуке свих градова и општина да се Јосип Броз прогласи за њиховог почасног грађанина, мај 1962.

У великој „Повељи комуна Јосипу Брозу Титу – почасном грађанину свих југословенскх општина“ писало је, између осталог, и ово: „Ти, друже Тито, данас живиш, радиш и стваращ у једном граду наше земље, али твоја реч и мисао присутни су у сваком дому, сваком селу и граду Југославије. Ретко се у њој може наћи насеље, село, град или крај у којем није непосредно уткан део твог неизмерног животног дела. Од Кумровеца у коме си рођен и Сиска где си школу и занат учио; Камника, Бјеловара, Краљевице и Паланке у чијим си фабрикама радио, Новог Сада где си у тврђави над Дунавом тамновао, Загреба у коме си синдикате и Партију изграђивао; Лепоглаве и Марибора у чијим си казниона робијао и учио; Београда из кога си ослободилачку борбу повео; Ужица у коме си прву републику на тлу ове земље створио; Рудог у коме си Народну армију почео да градиш; Фоче, Дрвара и Виса из којих си ратом и револуцијом управљао; Бихаћа и Јајца у којима си темеље нове државе саздао; Бановића, Сарајева, Железника, Љубљане, Ниша, Скопља и других градова у којима си, заједно са омладином, највеће и најдраже празнике послератне изградње прослављао; Дубровника, Сплита и Пуле из којих си полазио и у које си се враћао са великих путева мира; па све до Титограда, Велеса и Коренице који твоје име носе – стоје знамења твог живота и рада. Нема у овој земљи места које те, због свега тога, не сматра својим грађанином, драгим и блиским житељем“.

5. ОКТОБАР 1963: Није увек оно што се радило у Сталној конференцији наилазило на разумевање јавности. Тако се 5. октобра 1963. године поводом саветовања о стамбеној изградњи у Осијеку у „Борби“ појавио редакцијски коментар да се „више од две стотине људи два дана замајавало празним причама и да би било корисније да су паре за трошкове тог саветовања усмерене у изградњу макар једног стана“. На ово је оштро реаговао тадашњи генерални секретар Сталне конференције Миладин Шакић, али је у првом („провинцијском“) издању појавио и одговор редакције, која је стала иза првобитног текста. Касније је тај одговор избачен, а његово појављивање је тадашњи главни и одговорни уредник „Борбе“ Лазар Мојсов назвао „техничком грешком“.

9. АВГУСТ 1965: Савезна скупштина је 24. јула 1965. године усвојила нове привредне мере, које се и данас сматрају једном од најзначајнијих привредних реформи у социјалистичкој Југославији. Због тога је Председништво Сталне конференције градова Југославије већ 9. августа организовало седницу у проширеном саставу на којој су разматрани први резултати реформе у градовима. На седници су учествовали чланови Савезног извршног већа Киро Глигоров, Драгутин Косовац и Марин Цетинић, секретар СИВ др Миливој Рукавина, директор Савезног завода за цене Душан Вуковић... Том приликом Киро Глигоров је рекао да „самим тим што смо смањили приходе комуна, проблем сужавања буџетске потрошње није решен“ и да

26. јул 1963.

У зору 26. јула 1963. године, у 5 сати и 17 минута, главни град СР Македоније Скопље, погодио је катастрофалан земљотрес, јачине 6,9 степени по Рихтеровој скали, у којем је више од хиљаду људи погинуло, више од 3.000 повређено, а између 120.000 и 200.000 остало без властитог дома. У потресу је уништено између 75 и 80 одсто града. У Скопљу је 11. септембра исте године одржана седница Председништва Сталне конференције градова Југославије посвећена организацији и облицима дугорочније и трајније помоћи југословенских и иностраних градова пострадалом главном граду Македоније. Председништво је закључило да предложи XIV скупштини СКГЈ, која ће се одржати почетком октобра у Загребу, доношење одлуке о заједничкој акцији свих југословенских комуна да се у наредне три до четири године изгради нова зграда Градске скупштине Скопља.

„укупни расходи комуне треба да се крећу у границама остварених прихода, а не да се на бази кредита одржава постојећи ниво буџетске потрошње“.

Радно председништво саветовања о индивидуалној стамбеној изградњи у Новом Саду, јун 1967.

21. НОВЕМБАР 1967: У априлу 1967. године одржани су избори на свим нивоима. У великом броју општинских и градских скупштина на чело су дошли нови људи, па је дошло и до значајних промена у саставу тела Сталне конференције. То се донекле одразило на активности Сталне конференције у тој години, чије се тежиште пребацило на широка саветовања о појединим питањима, као што су „Заштита споменика културе“ (Охрид, 13.-14. јун), „Индивидуална стамбена изградња у градовима“ (Нови Сад, 22.-23. јун) или „Материјални положај општина и могућности њиховог самофинансирања“ (Београд, 21.-22. новембар). Ово последње је значајно зато што је то прво саветовање у организацији СКГЈ одржано у великој сали Дома омладине у Београду, дакле у згради у којој је и данас седиште Сталне конференције. Иначе, за изградњу ове зграде више је него заслужна Стална конференција, о чему у својим сећањима сведочи некадашњи генерални секретар СКГЈ Тарик Каравдић.

Долазак Тита и Јованке Броз на Други конгрес самоуправљача у Сарајеву, мај 1971.

4. НОВЕМБАР 1971: У Сарајеву је од 5. до 8. маја 1971. одржан Други конгрес самоуправљача Југославије, који је тада оцењиван као „импозантни друштвени договор свих самоуправних структура социјалистичке Југославије о даљем развоју југословенског самоуправљачког социјализма“. На конгресу је у два маха говорио и председник Тито, а између више докумената и резолуција са овог скупа посебно су за даљи развој општина и градова биле важне четири резолуције: „Општина као самоуправна друштвено-политичка заједница“; „Стамбена политика и услови становања“; „Самоуправне интересне заједнице“ и „Остваривање самоуправљања у месним заједницама“. На основу ових докумената у Сталној конференција градова припремљено је и 4. и 5. новембра исте године у Љубљани одржано значајно југословенско саветовање на тему „Општина и промене у политичком систему“. Око 300 учесника из више од 100 градова свестрано је размотрило сва важнија питања функционисања и развоја општине као самоуправне друштвено-политичке заједнице. Закључујући расправу Драгољуб Ставрев, тадашњи председник СКГЈ, рекао је да општина не треба да буде постављена као монотипна друштвено-политичка заједница, али да у принципу треба да буде једнако постављена као: самоуправна заједница – функција и инструмент удруженог рада, радних људи и грађана у задовољавању њихових материјалних и других потреба; да као универзална самоуправна заједница буде једна од полазних основа интеграције друштва; да буде заједница солидарности; да буде аутономна и слободна у самосталном организовању вршења својих функција; да буде отворена према свим другим структурама (ширим заједницама, другим општинама, другим облицима самоуправног организовања) и да, као таква, буде утврђена и гарантована Уставом“.

22. ФЕБРУАР 1972: Почетком 1972. године главна политичка тема било је „отклањање социјалних разлика“, па је и Председништво СКГЈ 22. фебруара те године констатовало да „не можемо бити задовољни оним што смо до сада учинили на подручју социјалне политике, а посебно на отклањању и сузбијању неоправданих социјалних разлика“. Неусклађеност и непотпуност прописа ширих друштвено-политичких заједница, порески систем и пореска политика, проблеми стамбене изградње, област промета, уређења и коришћења грађевинског земљишта, али и недовољна ефикасност у спречавању незаконитих и негативних појава... најчешће су помињани као узроци и подручје деловања за ефикасније уклањање социјалних разлика. „Могућности општина да и саме предузму низ мера нису мале и њихови органи би требало да буду у пуној мери мобилни, предузимљиви и ефикасни, било кроз самоуправно споразумевање и друштвено договарање у општини, било у оквиру својих овлашћења као органа власти“ – истакао је Драгољуб Ставрев, председник Градске скупштине Скопља и председник Сталне конференције градова Југославије.

22. ЈУН 1972: У Сарајеву је 22. и 23. јуна 1972. године одржано саветовање са више од 500 учесника на тему „Социјална политика у радној организацији и општини“, који су заједнички припремили Савез синдиката Југославије и Стална конференција градова Југославије. У другој половини те године се чинило да

је снажан замајац тим настојањима дало чувено „Писмо председника СКЈ и Извршног бироа“, које је, иако је било упућено члановима Савеза комуниста, обавезивало све „организоване социјалистичке снаге“ на конкретну акцију, између осталог и на плану отклањања социјалних разлика. О томе је расправљало и Председништво Сталне конференције градова Југославије на седници одржаној 3. новембра 1972. године у Загребу, кад је у први план стављена „борба против кршења законитости у свим доменима“.

Иво Врховец предаје Повељу Едварду Кардељу на свечаној седници Председништва поводом 20-годишњице СКГЈ

20. АПРИЛ 1973: Двадесета годишњица Сталне конференције градова Југославије обележена је свечаном седницом Председништва СКГЈ 20. априла 1973. године у Загребу. Том приликом је Едварду Кардељу, члану Савета федерације, уручена „Повеља комуна“, у знак признања за његов изузетни лични допринос у стварању и развијању југословенског комуналног система, али и Сталне конференције градова. Овој седници су присуствовали Рато Дугоњић, потпредседник Председништва СФРЈ, Џемал Биједић, председник Савезног извршног већа, Јаков Блажевић, председник Сабора СР Хрватске, Вељко Милатовић, председник Савезне конференције ССРНЈ, Мика Шпиљак, председник Већа народа Савезне скупштине, др Антон Вратуша и др Јаков Сиротковић, потпредседници СИВ, инж. Марко Булц, члан Предсеништва СФРЈ, Драгутин Косовац, председник Извршног већа СР Босне и Херцеговине, што говори о изузетном значају и угледу који је Стална конференција уживала у политичким круговима, као и о чињеници да су многи њени функционери касније имали изузетно успешне политичке каријере.

О томе сведоче и спомен плакете које су тог дана уручене истакнутим функционерима Сталне конференције градова Југославије: Петру Антонијевићу, Милану Апиху, Живку Бабићу, Милутину Балтићу, инж. Борису Бакрачу, Николи Бакулевском, Мухамеду Берберовићу, Сретену Бјеличићу, инж. Анти Божиновићу, инж. Марку Булцу, Момчилу Цемовићу, Рати Дугоњићу, Радету Думанићу, Милану Ђоковићу, др Василу Гривчеву, Винку Хафнеру, инж. Душану Илијевићу, Еди Јардасу, Ђурици Јојкићу, Тарику Каравдићу, Ратку Карловићу, Благоју Којадиновићу, Благоју Попову, Александру Радевићу, Вуку Радовановићу, Милану Рајачићу, Рајку Рајићу, Драгољубу Ставреву, Серафединију Сулејманију, Јосипу Колару, Вери Коларић, Драгутину Косовцу, Живораду Ковачевићу, инж. Лајошу Лајку, Живојину Лакићу, Крсти Марковском, Божидару Мелкусу, Ђурђу Миковићу, Бранку Микулићу, инж. Јакши Миличићу, Момчилу Миловановићу, Милошу Минићу, Ику Мирковићу, Џемалу Муминагићу, Милијану Неоричићу, Грујо Новаковићу, Александру Орландићу, Јовану Печеновићу, др Иви Перишину, Бранку Пешићу, Миладину Шакићу, Велизару Шкеровићу, Олги Врабић, Рамадану Вранићију, Тими Врбашком и Славку Залокару.

У излагању поводом две деценије постојања СКГЈ, Иво Врховец је рекао да је „од свог оснивања Конференција увијек била чинилац самоуправног и добровољног повезивања југословенских општина и сурадње са савезним и републичким органима и организацијама“, те да је „ у току двије деценије свог рада обавила низ крупних и друштвено корисних послова у готово свим областима од важности за наше градове и општине“. Врховец је још додао да је „Конференција своје ставове увијек износила отворено на широким скуповима, ослањајући се на снагу аргумената, коју је црпила из живе праксе градова и општина“.

Поводом двадесетогодишњице СКГЈ уручене су спомен плакете истакнутим функционерима Сталне конференције, па су их примили, између осталих, и Рато Дугоњић...

... Бранко Пешић

... Едо Јардас

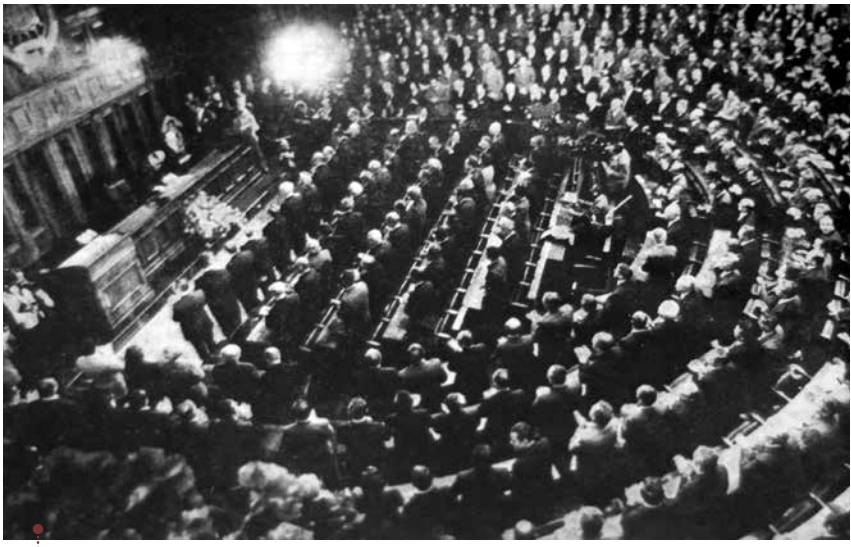

... и Драгутин Косовац

27. октобар 1969.

„На дан 27. октобра 1969. године у 9 часова и 11 минута катастрофални земљотрес је разорио град и регион Бањалуке. Тешка трагедија задесила је велики град и његових 60.000 становника. Значајан део стамбеног фонда је неупотребљив за становање, готово све школе су порушене, јавне инсталације и комунални уређаји не функционишу више, градска болница и други јавни објекти су или порушени или врло тешко оштећени, а највећи број привредних организација је онеспособљен за нормално привређивање" - стоји у позиву који је Председништво Сталне конференције градова упутило свим југословенским градовима и општинама да пруже сву могућу помоћ разореној Бањалуци. „Поучени искуствима скопске и других сличних трагедија у непосредној прошлости, позивамо све представничке и извршно-политичке органе, друштвене и радне организације у општинама и градовима да шаљу разореном граду најпре оно што је у овом тренутку најхитније".

Проглашење Устава СФРЈ, Београд 21. фебруар 1974.

21. ФЕБРУАР 1974: У великој дворани Савезне скупштине у Београду 21. фебруара 1974. године свечано је проглашен нови Устав Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Касније ће се показати да је то уједно био и последњи највиши државни документ, кога ће многобројни аналитичари узрока распада СФРЈ стављати на врло високо место. Иако је председник Већа народа Савезне скупштине Мика Шпиљак у свом говору имао у виду само претпостављену позитивну могућност, показало се да су ове његове речи на неки начин предвиделе праксу која ће се веома брзо успоставити и показати да је један неделотворни етатизам (на нивоу федерације) замењен са осам појединачних и партикуларних „система": „Уставом су потврђени нови односи између федерације и социјалистичких република и социјалистичких аутономних покрајина, који су успостављени уставним амандманима. Дати су будући оквири о улози и одговорности социјалистичких република и социјалистичких аутономних покрајина у креирању и остваривању заједничке политике. Полазећи од новог положаја и функција федерације и одговорности република и покрајина за властити развој и развој Југославије као целине, битно је измијењена, по свом положају, структури и начину конституисања Савезна скупштина" – рекао је том приликом Шпиљак, додавши да су тиме дате и „основне гаранције јединства и кохезије наше вишенационалне заједнице".

После тога уследили су нови избори и конституисање власти на свим нивоима, а 15., 16. и 17. маја је конституисана нова Савезна скупштина, проглашено Председништво СФРЈ, изабрано ново Савезно извршно веће, да би 16. маја на заједничкој седници Савезног већа и Већа република и покрајина тајним гласањем једногласно Јосип Броз Тито изабран за председника СФРЈ без ограничења мандата. Тито је крајем истог месеца на Десетом конгресу СКЈ изабран за председника партије без ограничења мандата.

Уставне промене и успостављање реално новог друштвено-политичког система на дневни ред су поставиле и питање избора и деловања органа и тела Сталне конференције градова Југославије. У том смислу је тадашњи генерални секретар СКГЈ Славко Залокар у ауторском тексту за мајски број „Комуне“ из 1974. године истакао да су „чланови Конференције општине, односно градови као самоуправне друштвено-политичке заједнице“, те да ће „број места у Председништву и телима СКГЈ бити пропорционалан броју чланова из појединих република и покрајина“. Посебно је актуелно било питање учешћа републичких заједница градова и општина у предлагању општина и градова за саставе тела и органа Сталне конференције.

Саветовање о испитивању порекла имовине, октобар 1975.

23. ОКТОБАР 1975: Велики одјек је својевремено имало саветовање одржано 23. и 24. октобра 1975. у Новом Саду на тему „Искуства и резултати друштвене акције испитивања порекла имовине“, на коме је учествовало више од 450 делегата општина и свих заинтересованих органа и организација. Саветовање је организовала Стална конференција градова Југославије, а један од основних акцената био је да „акцију треба усмерити на уклањање оних елемената у систему и пракси који омогућавају репродуковање појаве богаћења без рада“.

Учесници саветовања „Општина и остваривање политике друштва према породици“, јануар 1976.

29. ЈАНУАР 1976: У Београду је 29. и 30. јануара 1976. године, у организацији Сталне конференције градова Југославије, одржано саветовање на тему „Општина и остваривање политике друштва према породици“. Том приликом је инж. Тоне Кович, председник СКГЈ, рекао да „наше договарање о остваривању политике друштва према породици мора бити и поглед у будућност. Када смо схватили потребу израде урбанистичких планова до 2000. године, морали бисмо се определити или барем покушати да сагледамо и визију живота и развоја породице до тог времена“. Те 1976. године одржано је још неколико значајних саветовања, што се показало као најзначајнија одлика активности Сталне конференције градова Југославије између две скупштине. На тему „Облици и садржаји друштвене бриге о деци предшколског узраста“, расправљало се у Љубљани 8. и 9. априла, да би месец дана касније, 6. и 7. маја 1976. у Марибору, у организације Сталне конференције градова Југославије одржано велико југословенско саветовање на тему

24. септембар 1970.

У Сталној конференцији никада није постојао службени језик, већ је свако писао и говорио онако како жели, користећи или језик свог народа или језик који ће разумети највећи број присутних. На XVIII скупштини у Охриду, 24. и 25. септембра 1970. године први пут су уводна излагања Џемала Муминагића о активностима Конференције између две скупштине и Драгољуба Ставрева, уводничара на тему „Општине и интересне заједнице" била умножена осим на српско-хрватском односно хрватско-српском и на македонском и словеначком језику. Такође, у име домаћина, председник Скупштине општине Охрид Милча Балевски поздравио је госте на македонском језику. Тиме су на практичан начин примењени закључци Председништва СКГЈ о равноправности језика и писама народа Југославије, усвојени у Загребу 11. септембра исте године.

„Ангажовање личних средстава радних људи и грађана у изградњи и коришћењу станова". Учесници су се заложили за доградњу система ангажовања личних средстава радних људи и грађана у сфери изградње и коришћења станова кроз прилагођавање услова кредитирања код банака, организовање дугорочне штедње за стан уз очување вредности штедних улога, изградњу станова који по врсти, квалитету и цени одговарају потребама и материјалним могућностима заинтересованих радних људи и грађана, стимулисање стицања стана у етажној својини и развијање индивидуалне стамбене изградње где год за то има услова...

СГКЈ је инсистирала да се струка активније укључи у планирање развоја градова

6. ЈУН 1977: Једна од најзначајнијих акција Сталне конференције градова Југославије у 1977. години било је саветовање „Градови и насеља у Југославији – изградња и функционисање насеља", одржано почетком јуна у Загребу. О значају овог скупа говоре и констатације стања, чији су основни акценти:

- Просторно планирање није довољно признато, па се понекад сматра привеском економског планирања, односно као просторна имплементација планираних инвестиција;
- Законодавна материја у овој области је недовољно разрађена;

- Нема довољно континуитета, односно перманентног планирања простора;
- Градови, пристиснути захтевима инвеститора, највећу су пажњу поклонили парцијалном урбанистичком планирању, не узимајући у обзир потребе ширег подручја;
- Одговарајуће струке и научне дисциплине нису у довољној мери укључене у процес урбанистичког планирања;
- Стручна и научна мисао о просторном планирању није се довољно развила, услед чега није ни могла да понуди градовима довољан број основних елемената и параметара за просторно планирање.

Сусрет делегације СКГЈ са председником савезне владе Веселином Ђурановићем, јануар 1978.

10. ЈАНУАР 1978: Почетком 1978. године председник Савезног извршног већа Веселин Ђурановић примио је делегацију Сталне конференције градова Југославије, коју је предводио Миро Поповић, председник СКГЈ и у којој су били председник Скупштине града Београда Живорад Ковачевић, председник Скупштине града Сарајева Анте Сучић, председник Градског собрања Скопља Методи Антов, председник Скупштине града Љубљана инж. Тоне Кович, председник Скупштине општине Нови Сад Јован Дејановић, председник Извршног вијећа Скупштине града Загреба Стјепан Јожинец, генерални секретар СКГЈ Славко Залокар, као и мр Божидар Поповић, заменик генералног секретара СКГЈ и Бранко Недовић, главни и одговорни уредник часописа „Комуна“. У изузетно отвореном разговору посебно су наглашени проблеми одређивања цена станарина и комуналних услуга, јер „ускраћивање права радним људима у општини и граду да сами, за свој град или насеље, одлучују о реалној станарини, цени воде и других комуналних услуга – не представља у суштини заштиту њиховог животног стандарда, ако то води смањењу стамбене изградње, успоравању увођења воде и канализације и уопште смањивању друштвеног стандарда у целини“.

Учесници саветовања о стамбеном задругарству на градилишту задруге „Елмос“ у Светозареву, новембар 1980.

24. НОВЕМБАР 1980: У Светозареву (како се тада звала Јагодина) је 24. новембра 1980. одржано значајно саветовање о улози и задацима стамбених задруга у стамбеној изградњи и ангажовању личних средстава за стан, које су заједнички организовали Стална конференција градова и општина Југославије и Савез стамбених задруга Југославије. Том приликом је мр Божидар Поповић, генерални секретар СКГОЈ, рекао да „има радних људи и грађана који желе да прибаве стан у етажној својини или да граде породичну стамбену зграду нудећи сопствена средства, али њиховој спремности друштво не излази у сусрет у довољној мери“.

На балкону Народног позоришта у Београду, 27. март 1945.

Тито у Смедеревској Паланци где је радио у фабрици вагона крајем 1926. и почетком 1927. године, децембар 1952.

11. мај 1977.

У Београду је 11. маја 1977. године у оквиру општенародне прославе Титових јубилеја - 40 година од доласка на чело Комунистичке партије Југославије и 85 година од његовог рођења – одржана свечана седница Председништва Сталне конференције градова, којој су осим тадашњих присуствовали и ранији чланови овог тела и други функционери из градова. „Титова везаност за југословенске градове и општине није се изражавала само кроз његов лични и непосредни допринос у изграђивању комуналног система.

Током протекле четири деценије своје револуционарне, ратничке и државничке активности друг Тито је радећи и делујући у земљи и свијету посјетио више од 250 градова и општина Југославије, а у многима од њих био и више пута“ – рекао је Миро Поповић, председник Сталне конференције градова Југославије.

У том смислу посебно су занимљиви догађаји везани за Београд, Нови Сад још неке градове Србије.

Чачак, крајем септембра 1970.

Тито у Новом Саду, 20. фебруар 1953.

Тито и румунски председник Николае Чаушеску разгледају макету будуће хидроелектране Ђердап, Кладово 1964.

Јованка Броз и Тито у шетњи Безистаном, са Бранком Пешићем, 1973.

Тито и Јованка на Стеријином позорју, 16. април 1977.

фото САША ЖИВАНОВИЋ

26. децембар 1977.

У Београду је 26. децембра 1977. године одржано саветовање „Заштита вода у сливу реке Саве од загађивања", које су заједнички организовали Стална конференција градова Југославије и градске скупштине Београда и Загреба. „Загађивање вода у нашим рекама узело је и узима такве размере да прети да нашу највећу реку Саву и већину њених притока угрози до те мере да их учини готово неупотребљивим за коришћење и опасним по живот и здравље становника" – рекао је у уводном излагању Живорад Ковачевић, председник Скупштине града Београда. Учесници саветовања су констатовали да „река Сава са својим сливним подручјем представља огромни привредни потенцијал земље и да је зато у интересу корисника тог подручја да, много више него до сада, усаглашавју и унапређују мере заштите на свим нивоима одлучивања, почев од радне организације и месне заједнице, у општини и другим друштвено-политичким заједницама", једном речју „треба се изборити за став да свако ко користи воду учини све што може да смањи степен загађивања тла и водотокова".

18. јануар 1980.

„Данас смо се састали да приведемо крају прву фазу једног значајног посла који води Стална конференција градова и општина, да потпишемо Друштвени договор о заједничким акцијама на спречавању загађивања вода у сливу реке Саве. Овај текст, који данас потписујемо, разматран је у 48 општинских, односно градских скупштина које су га у целини прихватиле" – рекао је председник СКГОЈ Јован Дејановић 18. јануара 1980. године у Загребу, приликом потписивања овог значајног документа.

Потписивање Друштвеног договора о заштити вода у сливу реке Саве, Загреб 18. јануар 1980.

ОСАМДЕСЕТЕ – ПОЧЕТАК КРАЈА СФР ЈУГОСЛАВИЈЕ

Првих четврт века Сталне конференције градова Југославије свечано је обележено на XXII скупштини СКГЈ у Новом Месту, одржаној 13. и 14. октобра 1978. године. Та скупштина имала је посебан значај, јер је том приликом промењен назив у Стална конференција градова и општина Југославије, који се са изузимањем геополитичке одреднице користи и данас.

Испред Шпортне дворане у Новом Месту, октобар 1978.

На овом скупу је констатовано да је Конференција у првих 25 година учествовала у низу најкрупнијих друштвених захвата, од којих су најзначајнији успостављање и изграђивање комуналног система, провођење две стамбене реформе (из 1963. и 1974. године), припрема и израда два Устава СФРЈ (такође из 1963. и 1974. године), успостављање и афирмација у друштвеној пракси самоуправних интересних заједница и, што је посебно наглашено – учешће Конференције у процесу ширег друштвеног разматрања суштинских питања друштвено-економске и политичке позиције општине у условима деловања нових устава, делегатског система и Закона о удруженом раду.

Иако би данашњим, посебно млађим читаоцима за једну овакву констатацију готово био потребан посебан превод, њен последњи део био је основна тема те значајне скупштине у Новом Месту. Учесницима тог скупа председник Републике Јосип Броз Тито упутио је поруку у којој је, између осталог, стајало и то да „радни људи не могу с успјехом остваривати своју уставну и политичку позицију у ширим друштвено-политичким заједницама, уколико остваривање такве позиције наилази на тешкоће и препреке и њима најближој друштвено-политичкој заједници“. Била је то уједно последња порука коју је Стална конференција градова и општина добила од носиоца Прве златне плакете СКГОЈ, која му је додељена у Новом Месту 14. октобра 1978. године.

Славко Залокар образлаже нови Статут СКГОЈ

НОВЕ ТЕМЕ: Усвајајући нови Статут и промену имена у Сталну конференцију градова и општина Југославије, учесници овог скупа су констатовали: „У свим нашим будућим програмима мораћемо да се бавимо актуелним питањима изградње и развоја људских насеља, развоја нових друштвено-економских односа, утврђивањем и остваривањем социјалне политике односно разматрањем актуелних проблема социјалног развоја, питањима стамбене изградње и становања, снабдевања, запошљавања, радом друштвених делатности, општенародном одбраном и друштвеном самозаштитом, унапређивањем ефикасности и квалитета рада органа управе и јавних служби, међународном сарадњом наших градова и општина, информативном делатношћу...“. Највећи део тих задатака, готово без икаквог „превода“ и данас стоје пред органима локалне самоуправе и њиховим асоцијацијама.

Кардељ на седници Председништва на којој му је додељена Повеља комуна, април 1973.

У Љубљани је 10. фебруара 1979. године умро Едвард Кардељ, члан Председништва СФРЈ и члан Председништва ЦК Савеза комуниста Југославије. Из акцената датих са најзначајнијих скупова у Сталној конференцији градова током првих 25 година њеног постојања види се да је Едвард Кардељ са много пажње, разумевања, добре воље и посебног афинитета пратио развој југословенских комуна и њихове организације – Сталне конференције градова и општина Југославије. Опраштајући се од њега, у име града Београда и Сталне конференције градова и општина Југославије, Живорад Ковачевић је рекао да је Кардељ „кад је давао сугестије, чинио то с разумевањем, у демократском дијалогу, толерантно и стрпљиво, са слухом за нове идеје и друкчија мишљења".

Почетком 1979. године (26. марта) делегација Сталне конференције градова и општина Југославије разговарала је са тадашњим председником Савеза синдиката Југославије Миком Шпиљком о „неким актуеалним питањима развоја градова, за која постоји обострани интерес Синдиката и југословенских комуна". Тај сусрет је значајан јер се разговарало о темама, које су биле готово сасвим лишене уобичајене политичке фразеологије тог времена и заиста су представљале (и још представљају) битна питања развоја наших комуна: финансирање стамбене изградње, лична средства грађана у изградњи и коришћењу станова, цене комуналних услуга и финансирање комуналне инфраструктуре, снабдевање градова пољопривредно-прехрамбеним производима, занатске услуге у градовима, друштвена брига о деци...

Чланови Председништва СКГОЈ на земљотресом погођеном подручју у Црној Гори, мај 1979.

Неке теме је, на жалост, и непредвидива природа стављала на дневни ред, па су се тако чланови Председништва СКГОЈ 14. маја 1979. године у Титограду договарали како да помогну погођенима земљотресом од 15. априла исте године, који је нанео велике људске жртве и огромну материјалну штету Црногорском приморју.

У том смислу је и седница Председништва СКГОЈ, одржана 21. септембра 1979. у Љубљани, била посвећена више него конкретном питању – где је место општина и градова у остваривању политике задржавања пораста цена. Указано је на озбиљне проблеме у снабдевању градова месом, разговарало се о ценама станарина и комуналних услуга, посебно јавног превоза и о кредитирању изградње комуналне инфраструктуре. „Висока политика" у смислу подржавања одлука виших органа (посебно Савезног извршног већа) и фраза о „даљем развоју социјалистичких самоуправних односа" ни пре тога није била одлика рада СКГОЈ, па је било сасвим природно да у времену кризе представници локалних власти буду далеко више заинтересовани за конкретна и свакодневна питања живота радних људи и грађана у општинама и градовима.

Грађани испред Савезне скупштине, чекају да одају почаст Јосипу Брозу Титу, 6 мај 1980.

Делегација Београда на почасној straжи крај одра председника Тита, 7. мај 1980.

„За дугорочно решавање проблема снабдевања храном неопходно је и дугорочно доходовно повезивање градова са залеђем, па и шире. У вези с тим, требало би подстицати све облике удруживања и доходовног повезивања производње, прераде и промета, као и темељитије размотрити политику цена у градовима, не да би се унифицирала пракса, већ да би, користећи различита искуства, дошли до најбољих решења“ – рекао је том приликом мр Божидар Поповић, тадашњи генерални секретар СКГОЈ, а овај став одражава суштину и карактер деловања Сталне конференције и на истеку треће деценије њеног постојања.

ОДЛАЗАК ПОЧАСНОГ ГРАЂАНИНА: Титова болест и смрт је у приличној мери утицала на укупан друштвени и политички живот у првој половини 1980. године. У таквој атмосфери је одржана и XXIII скупштина Сталне конференције градова и општина Југославије 29. маја 1980. године у Крагујевцу, кад је тадашњи председник СКГОЈ Јован Дејановић рекао да је „током последње три и по деценије свог живота и рада друг Тито

радио и живео или посетио више од 270 општина и градова Југославије, а у многима од њих био и више пута". На тој скупштини били су представници 320 југословенских комуна из свих република и покрајина, што такође потврђује да је Јосип Броз Тито настојао да, колико је могуће, утиче на равномеран развој свих делова тадашње државне заједнице.

Иако је у свему што је речено или написано у том периоду било и очигледног претеривања, у неколико текстова објављених у броју 5/6 часописа „Комуна" за мај-јун 1980. године јасно је назначена основна концепција развоја југословенских комуна, за коју се залагао и неприкосновени југословенски лидер: ослобађање друштва од административне укалупљености, етатистичке крутости и бирократске самоволје, стално јачање самоуправних функција и карактера општине, залагање за изградњу широких улица и булевара, за изградњу подземних и надземних гаража, изградњу модерних клиничких центара, обнову земљотресом погођених подручја, изградњу модерних спортских објеката за велика такмичења али и за масовну рекреацију и забаву грађана после тих манифестација...

Минут ћутања за Јосипа Броза Тита, Крагујевац мај 1980.

У Крагујевцу се том приликом расправљало и о проблемима развоја градова у „светлу остваривања политике економске стабилизације". Скупштина је радила у пленуму и три комисије: за друштвено-економске односе и планирање; за стамбено-комуналну делатност и за рационално коришћење и штедњу енергије у градовима, што такође сведочи о све већем бављењу конкретним проблемима свакодневног живота градова и општина, односно њихових житеља.

Пре почетка ове Скупштине, делегати су, одајући пошту Јосипу Брозу Титу, обећали да ће „као зеницу ока чувати најсветлије тековине Титове епохе – слободу, независност, несврстаност, самоуправљање и братство и јединство свих народа и народности социјалистичке самоуправне и несврстане Југославије". Из данашње перспективе гледано, кад нам је познат даљи ток историјских догађаја и крвави распад југословенске државне заједнице, настојање учесника крагујевачке скупштине да у први план дање активности Сталне конференције градова и општина Југославије ставе „актуелне проблеме градског развоја" делује као (не)успели покушај да се тежиште премести из сфера начелне политике (даљи развој самоуправљања на свим нивоима, јачање фронта организованих социјалистичких снага на челу са Савезом комуниста, јачање делегатског система, примена Закона о удруженом раду...) на реалне проблеме градова и општина, као што су урбанизам, пораст становништва, посебно у великим градовима, стамбена изградња, развој комуналне инфраструктуре, рационално коришћење енергије, снабдевање пољопривредним производима, сектор услуга, запошљавање...

„Констатације и предлоге" са ове скупштине Председништво у новом саставу је усвојило 27. јуна 1980. године у Београду. На Скупштини у Крагујевцу изабрана су и нова тела и органи СКГОЈ, а новина је био једногодишњи мандат председника. Тако су за председнике Конференције изабрани за период од јуна 1980. до јуна 1981. године Светислав Јакшић, председник Скупштине општине Приштина, а од јуна 1981. до јуна 1982. године Живорад Ковачевић, председник Скупштине града Београда.

ОД ПАРОЛА СЕ НЕ ЖИВИ: Иако је 1981. година, са првим назнакама друштвене и економске кризе (протести на Косову и Метохији, несташице појединих артикала, посебно горива, неефикасност гломазног државног апарата, почетни сукоби политичких елита...) протекла без значајнијих догађаја у СКГОЈ, на дневном реду неких ужих скупова биле су веома занимљиве теме

као што су стамбена изградња, становање и комуналне делатности, енергетика, урбанизам и просторно планирање, снабдевање градова пољопривредним производима, мала привреда, запошљавање, туризам, остваривање здравствене и социјалне заштите на нивоу градова и општина...

У том смислу је проширена седница Председништва СКГОЈ одржана 18. марта 1981. године у Београду, у оквиру припрема за Трећи конгрес самоуправљача Југославије, имала уопштен наслов „Функције општине у даљем развоју самоуправних односа“, али је доста жива и полемична расправа вођена на бази конкретних искустава, ставова и опредељења у општинама и градовима, као и на основу сазнања, оцена и мишљења изнетих на претходна три радна саветовања посвећена раду сваког од тадашњих већа у скупштинама општина – већу удруженог рада, већу месних заједница и друштвено-политичком већу.

Трећи конгрес самоуправљача одржан је од 16. до 18. јуна у Београду, а из говора Лазара Мојсова, председника Председништва ЦК СК Југославије, најзначајнији је акценат да се „у комуни самоуправљање из самоуправних организација и заједница трансформише у политичку власт свих људи и грађана“. Реални домети овог конгреса су у још реалнијем забораву, јер је на његове документе и ставове нико никад није озбиљније позивао, нити је било шта од те опште приче преточено у реалан живот.

Пошто је већ тада било јасно да се од политичких парола општег типа не може живети, сасвим је разумљиво што је Председништво СКГОЈ 2. октобра 1981. године на дневни ред ставило економску политику у 1982. години. Из излагања мр Божидара Поповића, тадашњег генералног секретара СКГОЈ, пажњу привлаче следећи акценти;

- Путеви и могућности привређивања у отежаним условима;
- Благовремено билансирање потреба, уз поштовање договорно утврђених приоритета;
- Непосредна улагања свих зантересованих субјеката у производњу хране и угља;
- Снабдевање градских топлана мазутом је приоритетно, јер других алтернатива нема;
- Што рационалније коришћење све оскуднијих средстава за стамбену изградњу;
- Обезбеђивање функционисања комуналних делатности;
- Заштита стандарда градских домаћинстава која живе искључиво од текућег или минулог рада...

Ко зна да чита старојугословенски политички језик, биће му јасно каква су значајна промена били овакво истицање у први план и покушаји решавања реалних проблема градова и општина у односу на прећашње паролашко заклињање у власт радничке класе, самоуправљање и пуно остваривање некаквих одлука или смерница, што, истина, није било својствено органима СКГОЈ, али је преовлађивало у највећем делу тадашњег политичког живота.

ВЕЛИКА СМЕНА КАДРОВА: Почетком 1982. године одржани су једанаести послератни и трећи делегатски избори, после којих је дошло до велике смене кадрова на свим нивоима, што се одразило и на рад Председништва СКГОЈ. Од 35 чланова чак 30 су били нови људи. Само четири члана остали су на својим функцијама и после тих избора: Емерих Блум (Сарајево), Рафаел Разпет (Марибор), Милутин Милојевић (Крагујевац) и Васа Челебић (Шид), као и генерални секретар СКГОЈ Божидар Поповић, који је члан Председништва био по функцији.

Дванаести конгрес Савеза комуниста Југославије, први после Титове смрти, одржан је у Београду од 26. до 29. јуна 1982. године и протекао је у уобичајеном заклињању делегата да ће „бескомпромисно наставити путем који су градили заједно са Титом“, што се касније разрађивало по тезама о даљем јачању система социјалистичког самоуправљања, стварању могућности да радници овладају целином друштвеног дохотка, учвршћивању заједништва, братства, јединства и равноправности народа и народности Југославије и даљој афирмацији независне и несврстане политике у међународним односима. Иза тих „звучних кулиса“ много више него у ранијим сличним приликама, појављивали су се и први дисонантни тонови, посебно кад су у питању економске тешкоће и извесни негативни трендови у привредном и друштвеном животу. То се исказивало како се од начелног слагања ишло ка конкретнијим темама. У том смислу биле су веома оштре дискусије о остваривању

8. март 1984.

На седници Председништва Сталне конференције градова и општина Југославије, одржаној 8. марта 1984. године у Београду, делегат Сарајева Разија Фетахагић, заменица председника Скупштине града Сарајева, упутила је речи признања и захвалности, у име града – домаћина XIV зимских олимпијских игара, свим југословенским градовима и општинама који су на било који начин помогли главном граду Босне и Херцеговине у организацији и функционисању свих комуналних служби за време ове изузетне спортске манифестације. Она је изразила и посебну захвалност Сталној конференцији градова и општина Југославије, која је својевремено упутила апел свим својим члановима да пруже максималну помоћ граду на Миљацки, како би све његове јавне и комуналне службе биле ојачане и оспособљене да у пуној мери одговоре захтевим највеће спортске приредбе која је икада одржана на тлу Југославије.

уставног концепта самоуправне општине и развоја комуналног система, па је тако Војислав Милићевић, делегат из Земуна, истакао да се многе комуне понашају нерационално, односно да „поједине месне заједнице траже да се на њиховој територији изграде шеталишта и вештачка језера, иако у оквиру њихове општине има месних заједница које немају чак ни телефон“.

У то време било је уобичајено да се сви наредни значајнији скупови доживљавају као нека врста „реализације конгресних закључака“, па је у том мислу и XXIV Скупштина СКГОЈ, одржана 23. и 24. септембра 1982. године у Скопљу као централну тему ставила „Остваривање политике економске стабилизације у општинама и градовима“. Уводно излагање поднео је Богдан Богдановић, председник Скупштине града Београда и до те XXIV скупштине председник СКГОЈ, а присутнима се обратила и Милка Планинц, тадашња председница савезне владе (Савезног извршног већа).

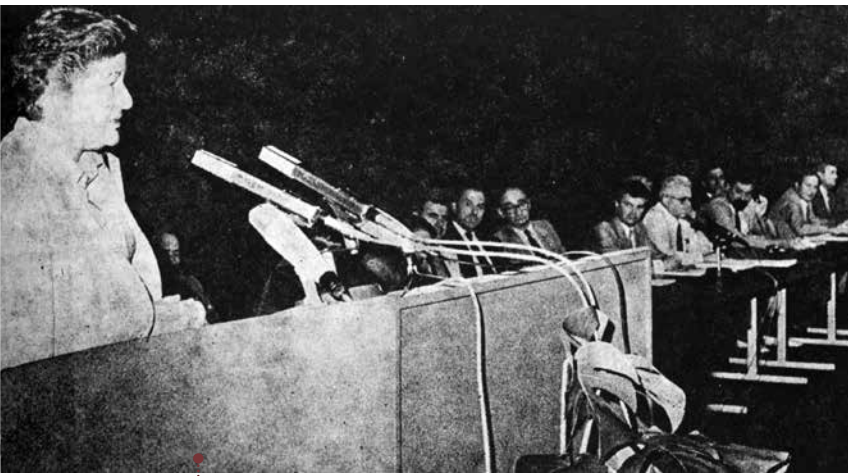
Богдан Богдановић подноси уводни реферат на XXIV скупштини у Скопљу, септембар 1982.

Из Богдановићевог реферата значајнији акценти су:

- Проблеми и последице убрзане урбанизације;
- Смањити број запослених у државној управи и трошкове њеног рада;
- Појачати надзор над заштитом друштвене имовине;
- Утврдити мере и критеријуме за оцењивање економичности и рентабилности инвестиција, против нерационалног коришћења градског земљишта;

- Пореска политика у служби стабилизационе политике;
- Штедња и рационално коришћење енергије у градовима;
- Снабдевање и основни предуслови за стабилизовање тржишта;
- Веће учешће личних средстава као претпоставка за бржу и већу стамбену изградњу...

Звучи познато, чак и без „чишћења“ од уобичајених израза из тог периода.

Милка Планинц говори на Скупштини у Скопљу

Из излагања Милке Планинц пажњу заслужују два момента. Она је у једном тренутку рекла да је била лично запрепашћена податком да савезни органи управе имају више од десет хиљада надлежности, па „кад се томе додају надлежности република, покрајина и општина, јасно је колико је узак простор за оно за шта се сви залажемо: самоуправљање, овладавање увјетима рада и репродукције од стране произвођача“.

Друго њено запажење је већ сигнал за неке касније догађаје, јер је, позивајући се на дискусију „друга Крсте Марковског, старог функционера Конференције градова“, председница СИВ-а рекла да „сарадња међу градовима и општинама никад није била мања него сада, иако нам је она сада потребна као крух“.

Почетком 1983. године, 17. фебруара Савезно веће Скупштине СФРЈ расправљало је о „остваривању уставне концепције општине“, да би месец дана касније, 21. марта 1983. председник Скупштине СФРЈ Раиф Диздаревић примио делегацију СКГОЈ коју је предводио Емерих Блум, градоначелник Сарајева. Он је том приликом говорио о три озбиљна проблема са којима су су том тренутку сусретали градови и општине: стамбено-комунална проблематика, запошљавање и снабдевање. Оценивши да је „стамбена изградња у ћорсокаку“ и да би „увођење економских станарина доказало да стамбена криза у СФРЈ није таква каквом се чини и приказује“, Блум је указао на потребу да се „у што краћем периоду, а најкасније за две, три године, достигне такав ниво станарина који би обезбеђивао бар просту репродукцију постојећег стамбеног фонда“. О размерама тог проблема још конкретније је говорио Драго Флего, потпредседник Скупштине града Загреба, који је рекао да „живот у великом граду мора бити скупљи него у мањим мјестима, а то захтева високе личне дохотке и концентрацију пропулзивних и високо доходовних грана привреде у градовима“, јер је „недопустиво да станарина у Загребу мјесечно износи само десет динара по квадратном метру“. док је цена једног квадрата новоизграђеног стана достигла ниво три просечна лична дохотка“.

Делегација СКГОЈ код председника Скупштине СФРЈ Раифа Диздаревића, 31. март 1983.

Раиф Диздаревић је апеловао на чланове делегације да се заложе за активнији и офанзивнији однос СКГОЈ према Скупштини СФРЈ, да Конференција више него до тада износи своје предлоге и захтеве пред Скупштину, обећавши да ће „он лично и његови сарадници учинити све да те иницијативе дођу на дневни ред Скупштине и њених већа“.

ОЛИМПИЈСКА ГОДИНА: У Сарајеву је 14. октобра 1983. године Председништво Сталне конференције градова и општина Југославије оценило ток припрема и ангажовање градова Југославије у реализацији XIV зимских олимпијских игара у Сарајеву, усвојивши препоруке да се граду домаћину помогне у кадровима у угоститељству, аутобусима, снабдевању пољопривредно-прехрамбеним производима и робом широке потрошње, санитетским возилима, као и да се наставе активности прикупљања донаторских и спонзорских прилога.

Година у којој су у Југославији оргнизоване Зимске олимпијске игре, као највећа спортска манифестација икад одржана на овим просторима, почела је у знаку несташица електричне енергије и проблема са грејањем у великим градовима, па је Председништво СКГОЈ већ 20. јануара разматрало ову проблематику, имајући у виду озбиљне проблеме који су обележили почетак зиме и грејне сезоне, честе несташице и рестрикције електричне енергије. Тада је указано на потребу рационалнијег коришћења енергије, ефикасније топлотне изолације зграда и станова, замену течних горива чврстим, али и да се „приликом предузимања рестриктивних мера и ограничавања потрошње енергије имају у виду специфичан положај и потребе великих градова“.

Поглед на велику салу Скупштине БиХ за време XXV скупштине СКГОЈ у Сарајеву, септембар 1984.

У Сарајеву је 28. и 29. септембра 1984. године одржана XXV скупштина Сталне конференције градова и општина Југославије, на којој је учествовало око 700 делегата из нешто мање од 300 општина и градова из свих република и покрајина. Тај до тада најшири скуп представника југословенских комуна, назван „велики радни договор“, био је посвећен остваривању уставног концепта општине, са посебним нагласком на спровођење тада актуелног Дугорочног програма економске стабилизације и задатке општина и градова у његовом остваривању. На крају расправе у две радне групе (за питања функционисања скупштинског система на делегатској основи у општини и граду, односно за планирање друштвено-економског развоја), Скупштина је усвојила Смернице за рад и активност Сталне конференције у наредном двогодишњем периоду, чији је коначан текст усвојило Председништво на седници одржаној 26. октобра 1984. у Београду.

Делегати и гости XXV скупштине СКГОЈ

Из тог документа најзначајнији су следећи акценти:

- Законодавство треба више да уважава специфичности општина;
- Брже сагледавати и решавати проблеме у примени једногодишњих мандата;
- Боље организовати јавне расправе;
- Заоштрити одговорност извршних органа власти;
- Јачање месних заједница;
- Растерећење привреде;
- Боље снабдевање и успостављање тржишта хране;
- Промена у политици цена станарина и комуналних услуга...

Како је почела, тако је на известан начин и завршена 1984. година, јер је у Београду 16. и 17. октобра одржано Саветовање СКГОЈ и Југословенског комитета светске конференције за енергију на тему „Снабдевање и рационално коришћење енергије у градовима“, о чијем карактеру доста говоре три тематске целине у оквиру којих је поднето чак 24 реферата: „Снабдевање градова енергијом“, „Општи аспекти енергетике градова“ и „Рационализација и супституција енергије у градовима“. Тада је истакнуто да ће градови морати да се дугорочно оријентишу на домаће произвођаче енергије и да инвестирају у њихове капацитете, при чему је наглашен значај термоелектрана и топлана на угаљ, уз процену да ће „у наредних десет година доћи и до значајног повећања производње и потрошње природног гаса“.

Била је то година кад се још са оптимизмом гледало унапред, па је тако СКГОЈ, у сарадњи са Југословенском конференцијом за социјалне делатности и Институтом за социјалну политику, организовала 17. децембра 1984. округли сто на тему „Социјална сигурност у старости – данашњи тренутак и пројекција до 2000. године“. У расправи, у којој је учествовало тридесетак професора универзитета, научних и стручних радника и представника градова и општина, указано је на „неопходност друкчијег, топлијег и хуманијег односа према старим људима“, тако што „остарели људи неће бити објекат социјалне заштите, него ће захваљујући свом знању и искуству, стеченом у току радног века, активно учествовати у даљем развоју друштва, у чије су изграђивање уложили своје радне способности и најактивније године свог живота“.

ЗНАЧАЈНИ ТЕМАТСКИ СКУПОВИ: Током 1985. године активност СКГОЈ била је у знаку седница Председништва, али и неких тематских скупова на којима се разговарало о све очигледнијим проблемима функционисања целокупног друштва, посебно градова и општина. Тако су се 1. фебруара те године окупили представници 25 највећих градова Југославије на тему заштите стандарда угрожених категорија градског становништва, а СКГОЈ је била један иницијатора и организатора саветовања на тему „Агажовање личних средстава радних људи и грађана у изградњи и коришћењу станова и организовање стамбене изградње у својини грађана“ (30. маја 1985. у Крагујевцу).

Неке седнице Председништва су по броју учесника и изнетим ставовима далеко превазилазиле оквире Сталне конференције градова и општина Југославије. Тако су у расправи на тему „Општине и градови у спровођењу економске политике и нека отворена питања стамбено-комуналне привреде“ на седници Председништва, одржаној 7. јуна 1985. године у Београду, изнети неки ставови који су били више него озбиљна критика стања у економској сфери. Председништво је посебно констатовало „недоследно и забрињавајуће остваривање политике цена, што прети да угрози све планиране циљеве економског развоја у овој години и поремети основе припрема средњорочнох планова“.

Стална конференција градова и општина Југославије организовала је 3.и 4. децембра 1985. године у Новом Саду широко југословенско саветовање на тему „Функционисање и правци даљих промена у самоуправном интересном организовању“. У раду овог скупа учествовали су делегати 290 општина и градова – чланова СКГОЈ и свих република и покрајина.

Седница Председништва СКГОЈ, посвећена стамбеној и комуналној политици у Београду, 1. март 1985.

Председништво СКГОЈ је 1. марта исте године расправљало о остваривању друштвеног договора о заједничким елементима стамбене и комуналне политике, док је 7. јуна основна тема била „Општине и градови

у спровођењу економске политике и нека отворена питања стамбено-комуналне привреде“. Делегати 35 највећих југословенских градова и општина разматрали су 18. септембра у Загребу текст „Критичке анализе функционисања политичког система социјалистичког самоуправљања“, документа који је израдио Савезни друштвени савет за питања друштвеног уређења и који је у то време представљао озбиљан покушај да се сагледају реални проблеми у функционисању целокупног друштва, али не и сама природа политичког система. Због тога су и присутни на овом скупу упућивали углавном млаке критике типа „треба поправити“, „треба нагласити“ или „треба убацити“, што је и иначе био манир тог времена - да се расправља о „папирима“ а не о стварним проблемима. Председништво ће о овом документу расправљати и почетком наредне године (6. марта 1986. у Зрењанину), кад је истакнуто да је „недостатак Критичке анализе што није обрадила питање функционисања, положаја и перспективе развоја града, као посебне друштвено-политичке заједнице и заједнице општина“. Због тога је Председништво СКГОЈ на седници одржаној 18. децембра 1985. донело одлуку о формирању Секције градских заједница општина, са циљем да „полазећи од трајно изражених интереса и потреба великих градова и специфичности живота у њима, организује и подстиче размену искустава и других облика међусобне сарадње у свим областима градског живота за које су сами ти градови заинтересовани“.

Крајем године у Марибору (24. октобар 1985.) Председништво СКГОЈ је усвојило „Препоруку о ангажовању југословенских градова и општина у припреми и реализацији Универзијаде ’87 у Загребу“, у којој је наведено да ће ова смотра светског студентског спорта, након VIII медитеранских игара у Сплиту (1979.) и XIV зимске олимпијаде у Сарајеву (1984.) значити „даљи успон афирмације Југославије као успешног организатора и доброг домаћина изузетних међународних спортских манифестација“. Позивајући се на „традиционалну, више пута доказану, југословенску солидарност, која је посебно дошла до изражаја у време Сарајевске олимпијаде, Председништво је и овом приликом изразило уверење да ће се скупштине општина и градова, њихови органи и службе, организације удруженог рада и све друге самоуправне организације и заједнице „максимално ангажовати како бисмо као земља домаћин и Загреб као град домаћин, што спремније дочекали хиљаде младих спортиста и гостију из целог света“.

ЖИВЕТИ СА ИНФЛАЦИЈОМ: У априлу 1986. године одржани су делегатски избори, па су се већ 27. маја те године у Љубљани окупили новоизабрани председници општинских и градских скупштина. На челу Председништва Сталне конференције градова и општина Југославије била је Нуша Кершеван, председница Скупштине града Љубљана, а расправљало се о текућим привредним кретањима, социјалном положају породица у градовима и јавном градском саобраћају.

Стална конференција је 5. марта 1986. организовала југословенско саветовање на тему „Незапосленост и могућности запошљавања у наредном периоду“, на коме се окупило више од 300 делегата општина и градова из свих крајева земље. У то време у Србији је стопа незапослености износила 16,8 одсто, а у Војводини 13,3 одсто, што је у поређењу са садашњим бројкама готово идеално стање, али је укупно стање у друштву и привреди било такво да је та тема сигурно била једна од најактуелнијих. Наравно, кад се погледа са дистанце од готово три деценије, ставови, препоруке и основне поруке са овог значајног скупа нису могли да изађу из оквира које је наметао тадашњи друштвено-политички систем и уобичајена дневно политичка пракса. Нове су биле идеје да је и у овој области неопходно „веће ангажовање средстава становништва“, да је „мала привреда велика шанса за запошљавање“ и да у том смислу општине и градови могу много да допринесу кроз олакшавање услова за отварање, рад и запошљавање у малим и средњим предузећима, као и у самосталним занатским, трговинским и угоститељским радњама.

Те 1986. године (од 25. до 28. јуна) одржан је Тринаести конгрес Савеза комуниста Југославије, практично последњи који је протекао уобичајеним током, па је и завршен песмом свих делегата „Друже Тито, ми ти се кунемо“, али далеко од тога да је и стварно био „Конгрес јачања јединства и акције“, како су га у то време карактерисали у медијима. Насупрот том декларативном јединству стајале су јасне назнаке јачања републичких етатизама, долази до високог раста цена и трошкова живота (у периоду јануар – мај цене на мало су порасле чак за

83 одсто, а пораст у јуну у односу на јун претходне године износио је више од 91 одсто). У истом периоду губици привреде су повећани за 111 одсто и износили су 378,2 милијаде тадашњих динара, при чему је ефективна продуктивност рада смањена за 29,6 одсто.

Све те податке размотрило је Председништво СКГОЈ на седници одржаној само две недеље по завршетку Тринаестог конгреса СКЈ (15. јула 1986. у Сарајеву), оценивши да се административним и краткорочним мерама не могу зауставити ови неповољни трендови, тим пре ако „замрзавају“ постојеће односе, па опет „боље пролазе они који су се недомаћински понашали у претходном периоду, док они који су били штедљиви и рационални долазе у много тежу ситуацију“. Председништво СКГОЈ је предложило конкретне мере за оживљавање стамбене изградње, посебно у личној својини грађана, заложило се за ефикасније коришћење пословног простора у друштвеној својини и његово давање на управљање корисницима, што сведочи о реалном сагледавању стварног положаја градова и општина и њихових могућности да делују у тадашњим условима.

Др Мато Микић (Загреб) на XXVI скупштини у Суботици изабран је за председника СКГОЈ, октобар 1986.

Зато је сасвим логично што су пореска политика и земљишна политика и коришћење градског земљишта биле основне теме XXVI скупштине Сталне конференције градова и општина Југославије, одржане 2. и 3. октобра 1986. године у Суботици. У раду овог скупа учествовало је 850 делегата из 300 општина и градова, а у расправи је учествовало више од 40 делегата и гостију. На основу реферата и многобројних кореферата припремљених у Сталној конференцији и у више од 60 градова и општина била је могућа размена искустава о провођењу система и политике пореза, организације и рада служби друштвених прихода, основа и мерила за утврђивање економске снаге пореских обвезника, испитивања порекла имовине, примене информационих система, као и о планирању и програмирању уређивања земљишта, вредновању локација за изградњу и трошкова уређења земљишта, коришћењу земљишта и градској ренти, изградњи станова за тржиште, провођењу прописа о грађевинском земљишту...

Била је то једна од најконкретнијих скупштинских расправа у дотадашњој историји СКГОЈ, у којој су доминирали реални животни проблеми грађана и проблеми функционисања општина и градова, уз настојање да се за њих пронађу и адекватна решења, без уобичајене политичке фразеологије. Скупштина је усвојила нови Статут Сталне конференције градова и општина Југославије, која је потом регистрована као друштвена организација, заснована на самоуправним основама, у коју се добровољно удружују градови и општине СФРЈ ради међусобне сарадње, размене искустава и заједничког деловања у друштву.

ЗА ЛЕПШИ И ЗДРАВИЈИ ГРАД: У Титограду (Подгорици) је 3. марта 1987. одржана седница Председништва СКГО, на којој су две носеће тачке биле: Извештај о спровођењу Друштвеног договора о заједничким елементима стамбене и комуналне политике и Договор о јединственом регулисању и начину обављања привредних делатности самосталним личним радом средствима у својини грађана, у уговорним организацијама и удруживању у задруге. Преведено на једноставнији језик, питања стамбене изградње и комуналних делатности, као и значајније окретање приватном сектору су заиста биле значајне теме, тим пре што је било речи о обезвређивању стамбених кредита високом инфлацијом, неадекватној градској ренти, малим накнадама за коришћење грађевинског

земљишта, неефикасној пореској политици у вези са продајом станова, имовином и издавањем, недовољном ангажовању личних средстава, неравномерном развоју свих сектора мале привреде (до тада су се форсирале тзв. производне делатности), све до питања задругарства, али и тзв. задружне својине. Било је то време кад се веровало да је друштвено-економску кризу могуће превазићи изменом Устава и неких најважнијих закона, као што је Закон о удруженом раду, па су у том смислу и органи СКГОЈ већи део ове године утрошили на разматрање питања из свог делокруга, која би требало обухватити уставним променама и изменама закона, од расправе о уставно-правном положају и функцијама општине и града до разматрања примедби и предлога за измену Закона о удруженом раду, што је Председништво СКГОЈ учинило на седници одржаној 17. јуна 1987. у Загребу.

Та седница претходила је великом југословенском саветовању „За здравији и лепши град“, који је организовала Стална конференција градова и општина Југославије (Загреб, 18. и 19. јун 1987. године, више од 650 учесника), а које ће се под истим насловом две године касније одржати и у Београду. Циљ овог саветовања био је да се сагледају актуелна питања уређења градова и, на основу искустава и резултата једног броја њих, укаже на мере које могу допринети унапређењу даљег планирања, естетског уређења и побољшања општег изгледа града, квалитета живота у њему, као и однос становника према граду. Радило се у три групе (планерски аспект, васпитно-образовни и социјални аспект и друштвено-економски положај и функционисање градских служби), а наслови неких кореферата и данас су актуелне теме:

- Планови као основа за унапређење квалитета живљења и изгледа града;
- Прописи за изградњу лепшег града – да или не;
- Како грађани перципирају град;
- Елементарна култура грађана у коришћењу стамбених зграда;
- Неговање стручног рада на уређењу града;
- Одржавање зелених површина у граду;
- Паркирање и проблеми уређења града;
- Оспособљеност комуналних организација за одржавање јавне хигијене у граду...

Ненад Бућин поздравља учеснике Саветовања о заштити друштвене својине у Београду, 9. април 1987.

У међувремену је у Београду одржано и значајно саветовање о заштити друштвене својине, којем је присуствовао и Ненад Бућин, председник СК ССРНЈ, који је том приликом рекао да „за законе говоримо да су добри, али их примењујемо прагматично, прилагођено интересима одређених слојева и средина“. „Очигледно, заштита не може да се сведе на апеле за досљедну примену закона или на доношење нових, још ригорознијих, или на повику да најразличитији инспекцијски и други органи попуштају притисцима и не проводе законе. Бојим се да бисмо тада били у давно лапидарно изражености ситуацији ’што више краће у држави, то је више закона’“ – рекао је Бућин. У то време било је све очигледније слабљење утицаја Савезне конференције ССРНЈ, па су најистакнутији функционери ове друштвено-политичке организације максимално користили скупове у СКГОЈ за изношење својих ставова или за, што није био редак случај, чешће појављивање у јавности, рачунајући на углед и атрактивност за медије саме Сталне конференције.

КРИЗА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ: Било је то време нарастајућих тензија у држави, посебно на Косову и Метохији, па је и Председништво СКГОЈ на седници одржаној 25. септембра 1987. у Приштини (само дан по-

сле историјске Осме седнице ЦК СК Србије) разматрало Предлог југословенског програма за заустављање исељавања Срба и Црногораца са Косова, бржи повратак оних који су га напустили и долазак свих који желе да живе и раде на Косову. Том приликом је оцењено да је исељевање Срба и Црногораца са Косова „драстична последица поремећених друштвено-економских односа, нефункционисања институција политичког и правног система, безбедности и самозаштите, као и нарушених међунационалних односа".

Председништво Сталне конференције градова и општина Југославије је ставове са седнице у Приштини 25. септембра 1987. преточило у „Програм акција и задатака СКГОЈ за спровођење југословенског програма о Косову", који је усвојен у Суботици 26. фебруара 1988. године. Конкретни задаци и рокови нису, међутим, много одмакли од уобичајене методологије и реторике, у то време веома оптерећене различитим гледањима представника појединих република на суштину и начин решавања проблема у јужној српској покрајини. Занимљив је и са данашње тачке гледишта преглед сарадње општина са Косова и Метохије са општинама из дугих делова Југославије, који је почетком 1988. године сачињен у СКГОЈ, јер се из тог документа може видети и то мноштво „попречних" међусобних веза чланица Сталне конференције, које нису биле усмерене само ка општинама на Косову. Тако су косовске општине сарађивале са:

- **Приштина -** Ниш, Стари град-Београд, Скопље, Сарајево-Центар, Љубљана-Центар, Загреб- Центар, Стари град-Нови Сад;
- **Драгаш -** Лебане, Гроцка, Ваљево, Вршац;
- **Ђаковица -** Обреновац, Илијаш, Титово Велење;
- **Глоговац -** Звездара-Београд, Цриквеница;
- **Клина -** Власеница;
- **Косовска Каменица -** Земун, Крушевац;
- **Косовска Витина -** Барајево, Мало Црниће, Запрешић;
- **Лепосавић -** Бор, Мајданпек, Звездара-Београд, Самобор, Палилула-Београд;
- **Липљан -** Вождовац-Београд, Бусовача, Максимир – Загреб, Пожаревац;
- **Малишево -** Апатин;
- **Пећ -** Горњи Милановац, Струмица, Камник, Зрењанин, Славонска Пожега, Травник, Котор, Савски венац-Београд, Крагујевац;
- **Подујево -** Куршумлија, Ниш, Стари град-Београд, Медвеђа, Ада, Сарајево, Марибор;
- **Призрен -** Мостар, Кикинда, Дубрава-Загреб, Лесковац, Горњи Милановац, Врачар-Београд, Суботица, Херцег Нови, Добој;
- **Србица -** Шабац, Лозница, Ваљево, Дарувар, Апатин;
- **Сува Река -** Раковица, Варварин, Горњи Милановац, Равне, Цазин, Босанска Дубица, Пробиштип;
- **Титова Митровица -** Зеница, Куманово, Краљево, Самобор, Сомбор, Нови Пазар, Рудо, Рожај, Рашка, Пирот, Титоград, Титов Велес, Титова Кореница, Титово Велење, Титов Дрвар, Титов Врбас, Титово Ужице;
- **Вучитрн -** Лазаревац, Бечеј;
- **Гњилане -** Младеновац, Бор, Смедеревска Паланка, Горња Радгона;
- **Исток -** Нови Београд, Жагубица, Книн, Кикинда;
- **Ораховац -** Велико Градиште, Оџаци, Вршац, Нашице, Трстеник, Осијек, Вождовац-Београд;
- **Урошевац -** Ниш, Смедерево, Нова Градишка, Марибор, Прибој, Звездара-Београд, Копар.

Истовремено са актуелним дневно-политичким темама, у СКГОЈ су крајем те 1987. године у првом плану била конкретна питања (па су у том смислу организована два значајна скупа, представника градских топлана у Ђаковици од 9. до 11. септембра и Саветовање „Саобраћај и саобраћајнице у градовима" у Новом Саду, (6. и 7. октобра), док је Председништво СКГОЈ на седници одржаној 4. децембра размотрило документ који се званично звао „Резолуција о политици остваривања Друштвеног плана Југославије у 1988. години и Програм мера и активности за обарање инфлације и стабилизацију привреде", што се у јавности скраћивало на „Резолуција '88" и „Антиинфлациони програм".

Из уводног излагања генералног секретара СКГОЈ Тарика Каравдића веома је значајан следећи став: „Општи је утисак, из расправа вођених протеклих година, да се читав низ мера, макар оне биле и административно регулисање појединих токова, доноси кабинетски, без одговарајуће провере у практичном животу. Стална

конференција градова и општина Југославије, у сарадњи са појединим већим градовима и њиховим службама, нуди да се у припреми појединих решења, посебно из области задовољавања општих и заједничких потреба, стамбено-комуналној делатности и неким другим, у појединим градовима врши конкретна провера ефеката промена које се предвиђају. Већи градови махом имају развијене службе и информациону основу која омогућава такве провере."

Почетком 1988. године Председништво је размотрило Предлог мера Савезног извршног већа за промене у стамбено-комуналној делатности, а ставови као што су одлучна оријентација на економске станарине, веће ангажовање личних средстава, повољније кредитирање стамбене изградње, финансирање изградње комуналне инфраструктуре, изградња станова за тржиште... говоре о уважавању реалности и све присутнијем схватању да се о будућности градова и општина не може расправљати само у оквиру некаквих великих планских и најзначајнијих друштвених докумената, већ се тежиште помера ка конкретним питањима и непосредном учешћу грађана у њиховом решавању.

ДУХ КОНСТРУКТИВНОГ ЈУГОСЛОВЕНСТВА: У Тузли је 8. априла 1988. на свечаној седници Председништва обележена 35-годишњица постојања Сталне конференције градова и општина Југославије и из излагања тадашње председнице, градоначелнице Љубљане Нуше Кершеван, изузетно је важан следећи цитат: „Конференција је од свог оснивања уносила у политички и друштвени живот многе демократске

Учесници свечане седнице поводом 35 година Сталне конференције градова и општина Југославије, Тузла 8. априла 1988.

принципе који су тек касније, током година, постали опште признати и важећи у читавом друштву. То се, пре свега, односи на принципе договарања, а не прегласавања, као и сталне измењивости како руководећих функционера и органа, тако и места - градова у којима се одржавају скупштине, саветовања и седнице. (...) Конференција је, вероватно, једина савезна организација која нема својих републичких, покрајинских или било каквих других регионалних огранака, удружења, одбора или подружница. Овај општејугословенски карактер организације потиче из начина на који је створена и принципа на којима је заснивала свој рад, а одражава се у броју и структури њеног чланства, циљевима, садржају и методама рада, јединству инетереса чланова. (...) У раду Конференције нису се осећали парцијализам, затварање у уже интересе, духовни провинцијализам и нетолеранција. Развијен је дух конструктивног југословенства, уз пуно поштовање економских, социјалних, правних, културних, језичких и других разлика и особености комуне из сваке републике и покрајине."

У Љубљани је следећег месеца (6. маја), у организацији СКГОЈ и Урбанистичког института СР Словеније, а у сарадњи са Организацијом за економску сарадњу у развој - OECD, одржан Округли сто на тему „Земљишна политика у градовима", где је осим размене искустава у градовима Југославије било речи и о земљишној политици у земљама Европе, чланицама OECD. Том приликом је истакнуто да OECD сматра земљишну политику као једну од најбитнијих одредница развоја градова.

У Загребу је 6. и 7. октобра 1988. одржана XXVII скупштина Сталне конференције градова и општина Југославије, са основном темом „Остваривање уставног концепта комуналног система и економске стабилизације у градовима и општинама", уз учешће више од 600 делегата из градова и општина из целе земље. Формулација основне скупштинске теме условила је и метод рада Скупштине, који се, осим пленумских седница, одвијао и у двема радним групама: за питања функционисања политичког система и уставних промена и за материјалне проблеме репродукције у градовима, односно друштвено-економским односима.

фото ИМРЕ САБО

Протести у Новом Саду, познати као „јогурт револуција", 6. октобар 1988.

фото ИМРЕ САБО

Тих дана су протести у неким крајевима Војводине (познати као „догађање народа") ескалирали у Бачкој Паланци, када се митингу подршке Слободану Милошевићу и његовој политици прикључио Михаљ Кертес, секретар Општинског комитета Савеза комуниста и стао на његово чело. Демонстранти су 4. октобра те године кренули за Нови Сад, а следећег дана се на улицама окупило између неколико десетина хиљада и 150.000 људи. Када су демонстранти кренули на седиште СК Војводине захтевајући оставке, испоставило се да их малобројне снаге покрајинске милиције не могу зауставити. Демонстранти су опколили зграду у којој су се налазили водећи функционери. Током протеста демонстранти су на функционере

који су покушали да им се обрате бацали јогурт, због чега је тај догађај касније назван „јогурт револуција“. Након ноћи проведене под опсадом, ујутро 6. октобра руководство Војводине је поднело оставке, а њихово место су заузеле Милошевићеве присталице.

фото ИМРЕ САБО

Жута Греда, место чувено по сукобу грађана Црне Горе и милиције, 7. октобра 1988.

Само дан након пада војвођанског руководства маса демонстраната, слично као и у Новом Саду, окупила се испред седишта Савеза комуниста Црне Горе и других важних институција у Титограду. Црногорско руководство се - видећи што се догодило њиховим војвођанским друговима - поставило нешто одлучније. Маса демонстраната је растерана од стране милиције. Покушај демонстраната из других делова Црне Горе да дођу у помоћ онима у Титограду је заустављен у знаменитом инциденту код места Жута Греда, кад је милиција употребила и сузавац. Због тих догађаја су првог дана Скупштину у Загребу напустили делегати и гости из Војводине, а дан касније кофере су спаковали и Црногорци.

Раиф Диздаревић говори на XXVII скупштини у Загребу, 7. октобар 1988.

Данас заиста звуче упозоравајуће следеће реченице из говора Раифа Диздаревића, тадашњег председника Председништва СФРЈ: „Куда усмјеравамо расположење и енергију народа, људи који од нас то траже? Да ли усмјеравамо на оно што ће нас извести из кризе и што ће допринозити стабилизацији или усмјеравамо у неком правцу који задржава или погоршава стање? (...) Наша основна оријентација је борба за истинску демократску атмосферу и најшире учешће радних људи, а одговорност свих органа и функционера је не само да буду у народу и чују шта људи мисле, него и да раде онако како то људи траже. Ту, међутим, треба поставити јасну границу, на томе треба да се диференцирамо, а оно што представља уношење анархоидног у наш живот, недозвољеног, неприхватљивог, што руши темеље ове земље, што руши батство и јединство, што руши уставност и законитост, то ми не смијемо дозволити. Није у овој земљи и не може бити све дозвољено. (...) Данас се веома мало говори о раду, о стварању, мало се говори о ангажовању, мало се организују договори радних људи и грађана о томе како боље радити и како боље извршавати оно што ће нас извести из тегоба.

Јер, без привредне реформе, оживљавања привреде и заустављања инфлације ми се можемо само свађати око тога како да подијелимо оно чега је мало и што се смањује и од чега никоме не може достићи. А на тим свађама расту и хране се и све друге подјеле и подвајања, на томе се хране национализам и међунационална подвајања."

У том смислу је Диздаревић „Конференцију градова" истакао као „веома погодан институционални облик, што и јесте једна од њених основних дужности, да међусобним повезивањем, размењивањем искустава и заједничком памећу рјешава проблеме са којима се свакодневно сусрећу људи који живе у свим општинама и градовима".

Широка тема, велики број учесника, некритичко преузимање неких организационих облика од у то време већ „одумируће" Савезне конференције Социјалистичког савеза радног народа Југославије (гломазно Председништво, одбори за друштвено-политички систем, за економску политику и привредни развој, за заштиту средине, просторно уређење и стамбено-комуналне послове, за туризам, малу привреду и услужне делатности, за социјалну политику, здравство и дечју заштиту, за образовање, културу и физичку културу, за међународну сарадњу, уз велики број „секција") више су наговештавали слабљење делотворности и утицаја СКГОЈ него што су, како се у то време тврдило, били знак јачања ове заиста последње југословенске организације.

Констатације и предлоге XXVII скупштине СКГОЈ Председништво је усвојило на седници одржаној 14. новембра 1988. у Бару, а из тог преопширног документа, написаног у стилу да се „све помене", мало тога је имало реалну шансу да се и оствари, почев од три реформе (привредне, уставне и самих политичких организација, посебно Савеза комуниста), преко смањивања раскорака између уставне концепције општине и праксе његовог остваривања, до промена у привредној структури и области друштвене надградње, односно читавог низа „задатака" и „неопходних активности" у сфери друштвено-економских односа.

ПОСЛЕДЊА РЕФОРМА: Почетком 1989. године чинило се да је „последњи час" да се нешто промени у целокупном друштву, па су тако и у Сталној конференцији градова и општина Југославије већ 5. и 13. јануара одржана два скупа (седница Секције градских заједница општина, а потом и Председништва), на којима је разматрано „самоуправно организовање у друштвеним делатностима и стамбено-комуналној делатности". Иако се из наслова теме не би дало закључити да је о проблемима здравства, образовања, становградње, комуналних делатности... вођена друкчија расправа него на другим политичким скуповима у том периоду, заокрет се може уочити првенствено у ставу да се „Конференција мора активно ангажовати на превазилажењу досадашњег третирања друштвених делатности и стамбено-комуналне области искључиво као потрошње, јер то може негативно да утиче на заостајање целокупног привредног развоја".

Два месеца касније су, такође у кратком размаку, одржана два скупа на тему „Спровођење привредно-економских закона у градовима и општинама" (стручни скуп у Београду 21. марта, а потом седница Председништва 24. марта у Осијеку) и том приликом је речено да општине и градови имају две групе задатака кад је реч о провођењу привредне реформе: примена системских закона у оном делу који се, и поред тенденције за осамостаљивање привреде, односи на њихово непосредно ангажовање, а друга на обезбеђивање минималних мера социјалне заштите у градовима и општинама. О овом другом корпусу задатака и мера одржан је 4. априла у СКГОЈ велики стручни скуп, а о озбиљности ситуације можда најбоље сведочи део излагања тадашњег савезног секретара за рад, здравство, борачка и инвалидска питања и социјалну заштиту Радише Гачића: „Налазимо се у ситуацији када, поред оних категорија лица која из објективних разлога нису способна за привређивање, а реч је о деци, инвалидима и старима, социјално-заштитним правима и одговарајућим мерама социјалне политике морамо обухватити и већи део запослених, све већи број радника, који услед захтева за преструктуирањем привреде остају без посла, као и пензионере са ниским примањима. Пред нас се, такође, и то веома оштро, поставља и питање – како решити проблем елементарне социјалне сигурности веома великог броја младих школованих људи који су ван процеса рада".

фото ИМРЕ САБО

29. септембар 1989.

Југословенски карактер, у том периоду једине праве југословенске организације дошао је до пуног изражаја и током акције Сталне конференције градова и општина „Дарови Београду 1989", поводом IX самита несврстаних земаља, одржаног од 4. до 7. септембра 1989. у главном граду СФРЈ. Београд је тада добио четири скулптуре, три мурала и шест других јавних објеката као дар градова и општина из свих крајева Југославије, што је иницирано на седници Председништва СКГОЈ 24. марта исте године у Осијеку. Београд је крајем септембра био домаћин великог југословенског саветовања у организацији Сталне конференције градова и општина на тему „За здравији и лепши град" и том приликом се Александар Бакочевић, тадашњи председник Скупштине града Београда, захвалио на тим даровима, од којих неки и данас представљају украс престонице, попут реплике чувене чесме – себиља са сарајевске Башчаршије у Скадарској улици.

Делегација СКГОЈ код Анте Марковића, 19. мај 1989.

О тим питањима било је речи и 19. маја, кад је председник Савезног извршног већа Анте Марковић, већ у првим месецима свог мандата, примио делегацију Сталне конференције градова и општина Југославије. Сам састав делегације (Мато Микић, председник Скупштине града Загреба и тадашњи председник СКГОЈ, Александар Бакочевић, председник Скупштине града Београда, Нуша Кершеван, председник Скупштине града Љубљана, Софија Бајић, в. д. председника Скупштине града Новог Сада, др Јурај Мартиновић, председник Скупштине града Сарајева, Југослав Тодоровски, председник Скупштине града Скопља, др Јован Каварић, председник Скупштине општине Титоград и др Живана Олбина, заменик генералног секретара СКГОЈ) потврдио је оцену да се „на Конференцију не одражавају и на њену активност не утичу несугласице и неспоразуми који се јављају у земљи", те да је она и даље „не само организација у којој градови и општине сарађују, већ у пуном смислу представља истински елемент и чинилац југословенства". А земљу су тада, осим политичких сукоба, посебно међу владајућим комунистима, потресали и галопирајућа инфлација, привредна стагнација, несагласност око опсега неопходних измена устава и најзначајнијих системских закона, заостајање друштвених делатности, несигурност у погледу ангажовања личних средстава, од стамбене изградње до мале привреде...

Најављујући оно што ће остати запамћено као „реформа Анте Марковића“ (касније ће се показати као последња у историји СФРЈ), председник савезне владе је посебно нагласио потребу да одговарајући органи СКГОЈ и ресорни секретаријати у наредном периоду заједнички интензивно прате ефекте остваривања тих мера, што је управо оно на чему је Стална конференција инсистирала и у претходном периоду.

На тој линији је и Округли сто Сталне конференције градова и општина Југославије (24. маја 1989.) покушао да сагледа проблематику урбанистичког и просторног планирања, очекујући да „значајне реформске промене политичког и привредног система земље иницирају суштинске промене у свим областима друштвеног и економског живота, па и у политици урбаног развоја“. Другим речима, очекивања од Марковићеве реформе била су велика, па је и на овом скупу речено да „привредна реформа доводи до веће мотивисаности предузећа за сопствени развој“, што би могло да се одрази и на плану њихових обавеза везаних за животну средину и остале услове хуманог живота у насељу. У том светлу показало се да је неопходна и „реформа комуналног система“, што је била централна тема у раду СКГОЈ у другој половини 1989. године.

О заштити животне средине било је те године речи и на великом скупу „Индустријски центри и заштита животне средине“, који су Стална конференција градова и општина Југославије и Савезна конференција Савеза социјалистичке омладине Југославије организовали у Зеници 17. јуна 1989. године. Реално гледано, у то време су само теме од општег значаја, са веома мало могућности за дневно-политичка препуцавања и раслојавања, могле да рачунају на општејугословенски одзив стручњака и заинтересованих друштвених субјеката, док се, с друге стране, Стална конференција градова и општина Југославије, као носилац тих тема, свим осталим друштвено-политичким организацијама и државним органима јављала као најподеснији и најпожељнији партнер.

То је истакнуто и током сусрета који је делегација СКГОЈ готово у истом саставу као приликом сусрета са Антом Марковићем имала са тадашњим председником Председништва СФРЈ Јанезом Дрновшеком 23. новембра 1989. године у Београду. Том приликом је др Мато Микић, председник СКГОЈ, рекао да је у оквирима СКГОЈ достигнут „висок ступањ разумевања и сарадње између градова и општина из целе земље“. „У томе је и посебна вредност Конференције, јер се на њу не одражавају и

Делегација Сталне конференције градова и општина код председника Председништва СФРЈ Јанеза Дрновшека, 23 новембар 1989.

14. јун 1990.

У Београду је од 14. до 16. јуна 1990. године, у организацији Скупштине града Београда и Сталне конференције градова и општина Југославије, одржана Конференција подунавских градова, посвећена сарадњи градова на заштити Дунава од загађивања и унапређења културних и пријатељских веза градова који леже на Дунаву. Потписници завршног документа – Декларације Конференције подунавских градова били су Линц, Беч, Русе, Лом, Будимпешта, Галац, Браила, Турн Северин, Рени, Измаил, Братислава, Улм, Регенсбург, Београд, Нови Сад, Вуковар, Смедерево, Панчево и Кладово. Том приликом је речено да од немачког изворишта до делте у Румунији и Украјини Дунав има чак шест имена: Донау, Дунај, Дуна, Дунав, Дунареа и Дунаи.

на међусобну сарадњу не утичу тренутне наше поделе, што само доказује да су сви корени нашег заједништва, братства и јединства, дубоки и чврсти“, рекао је том приликом председник СКГОЈ.

Александар Бакочевић, председник Скупштине града Београда, у обраћању Дрновшеку рекао је да се „у великим градовима најјасније преламају све наше недаће и сви горући проблеми југословенског друштва“. „Морамо се брже и ефикасније ухватити у коштац са хиперинфлацијом, која обезвређује све напоре које улажемо и која посебно разорно делује на привредни и укупан живот у великим градовима. Уколико овим изразито негативним трендовима за најкраће време не станемо на пут, поставиће се пред све нас озбиљно питање како савладати огромне социјалне набоје у градовима, у којима живе милиони радника доведених на руб егзистенције“ – рекао је Бакочевић.

Из тог разговора занимљив је и акценат о укључивању СФРЈ у процесе европске интеграције, па је Јанез Дрновшек, између осталог, рекао да је „сазрела свест да у тим процесима евроинтеграција не смемо заостати, како не бисмо доспели на маргине европских токова“. Дрновшек је додао да се „налазимо у једној веома деликатној фази: Европа нас посматра и чека да види шта ће се у Југославији десити. Наше тежње ка интеграцији се још увек примају са одређеном резервом, с обзиром на застоје у развоју нашег економског система, хиперинфлацију и политичке тензије са којима смо суочени“.

У НОВИМ УСЛОВИМА: Почетком 1990. године часопис Сталне конференције градова и општина Југославије „Комуна“ је променио изглед, смањивши формат, уз повећан број страница у боји, квалитетнији папир и модернији прелом, што ни на који начин није наговештавало да ће после 37 година континуираног излажења, већ почетком наредне, 1991. године, ова изузетна хроника активности Сталне конференције престати да излази. Др Живана Олбина, в.д. главног и одговорног уредника, написала је у уводнику тог броја 1/1990 да ће нова „Комуна“ настојати да буде „конкретнија, читљивија и занимљивија“, што би требало схватити као оријентацију, а нипошто као критику онога што је „Комуна“ представљала у претходном периоду.

фото ИМРЕ САБО

Савез комуниста Југославије распао се на Четрнаестом конгресу, одржаном од 20. до 22. јуна 1990.

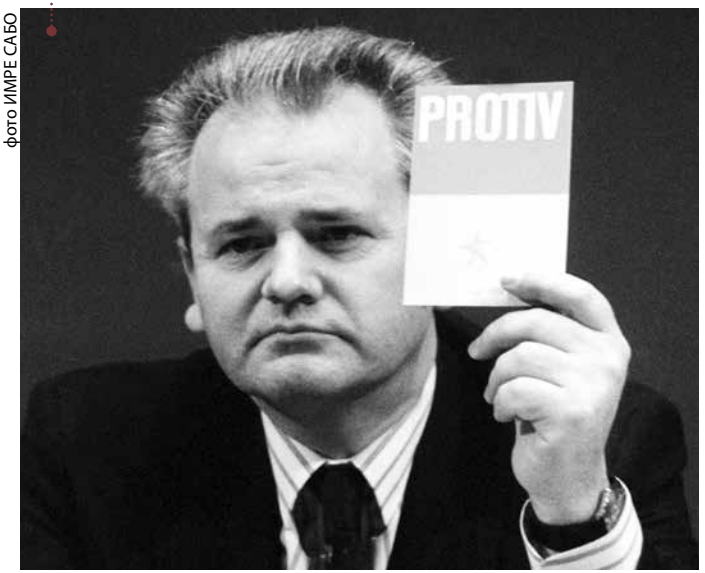

фото ИМРЕ САБО

Било је то време нестајања и одумирања далеко значајнијих друштвених чинилаца: Распад Савеза комуниста Југославије на неуспешном Четрнаестом конгресу од 20. до 22. јуна 1990. године, порази комуниста на првим вишестраначким изборима и формирање нових власти у Хрватској, Словенији, Македонији и Босни и Херцеговини, закаснели покушај премијера Марковића да организује југословенски и реформски оријентисане политичке снаге, дебакл опозиције на вишестраначким изборима у Србији и учвршћивање неприкосновене власти Слободана Милошевића... у таквим условима готово да је било немогуће наставити редовне и уобичајене активности Сталне конференције градова и општина Југославије, тим пре што је дошло и до промене локалних власти у великом броју градова и општина.

Последња општејугословенска акција:
Отварање Дома културе у Штрпцима, април 1990.

Вреди забележити да је у оквиру Југословенског програма о Косову 28. априла 1990. године у новоформираној општини Штрпце отворен Дом културе и погон текстилне индустрије „Марина“ из Бачке Паланке и да су активности око изградње ова два објекта координисане и усмераване у Сталној конференцији градова и општина Југославије. Дом културе у Штрпцима изграђен је средствима 267 општина и градова, радних колектива и грађана из читаве Југославије и практично представља последњи општејугословенски објекат на простору бивше заједничке државе. У СКГОЈ је у априлу 1990. покренута иницијатива за подршку Сплиту и Новом Саду за организовање 15. првенства Европе у атлетици (Сплит) и 29. шаховске олимпијаде (Нови Сад) и ова два такмичења су запамћена као последња, код којих се као организатор помиње СФРЈ.

Тако је дошло и до промене на челу Сталне конференције, јер је после вишестраначких избора за председника Скупштине града Загреба изабран глумац Борис

14. март 1991.

Из записника са Друге седнице Председништва СКГОЈ, одржане 14. марта 1991. у Београду, ни на који начин не би се могло закључити шта се догађа и какви се тешки дани најављују у то време у СФР Југославији. Иако у раду овог скупа нису учествовали представници из свих република, теме су биле „редовне", од проблема организације и финансирања јавног градског саобраћаја" као носеће тачке до међународних активности СКГОЈ. Ипак, одлука да се после 38 година континуираног излажења „замрзне" издавање часописа „Комуна", док се не успоставе колико-толико солидни извори његовог финансирања, говори о постепеном прихватању нове реалности. Тако је број 6 из 1990. године остао последњи у историји ове значајне хронике локалне самоуправе у Југославији.

Бузанчић, који је први председник Сталне конференције градова и општина Југославије који у време свог мандата није био и члан Савеза комуниста. Сам Бузанчић (иначе члан Туђманове Хрватске демократске заједнице), најављујући XXVIII скупштину СКГОЈ, истакао је да ће тај скуп представљати „снажан заокрет" у стварању новог концепта општине и града „у духу демократских процеса чији смо свједоци и судионици", те да „посебан ослонац у нашем даљем раду треба да представља Европска повеља о локалној самоуправи".

Занимљиво је да је главна тема двоброја 3-4 часописа „Комуна" била „Ка новом концепту локалне самоуправе – повратак европским узорима", при чему је посебно значајан став др Богољуба Милосављевића да је „постојећа концепција комуналног система у Југославији, као нереална творевина волунтаристичког духа, доживела потпуни фијаско".

Др Живана Олбина, тада још в. д. генералног секретара СКГОЈ, писала је тих дана да ће „у условима плурализма својинских односа и вишепартијског система, Конференција и даље развијати демократске односе међу својим члановима, посебно добровољност рада и пуну самосталност у прихватању ставова и опредељења".

Радно председништво XXVIII скупштине у Будви, октобар 1990.

XXVIII скупштина Сталне конференције градова и општина одржана је 12. и 13. октобра 1990. године у Будви и била је прва коју није отворио актуелни пред-

седник, због одсуства већег броја представника хрватских градова и општина, што је био још један доказ да се „наша земља и друштво налазе у дубокој кризи, што је последица дугогодишњег нерешавања тешких привредних, политичких и националних проблема и противречности“, како је то рекао председник Скупштине града Скопља Југослав Тодоровски.

Тема ове скупштине „Општина и град у новим друштвеним условима“ била је довољно широка да се скуп некако одржи и приведе крају, односно очува привид нормалности, јер су у органе Конференције изабрани представници градова и општина са територије целе Југославије, али се са данашње дистанце гледано уочавају веома велике разлике и дисонантни тонови у самом поимању и прихватању тих „нових услова“. На Скупштини је ипак усвојена „Будванска декларација“, у којој представници општина и градова Југославије „изражавају своју спремност да се у највећој могућој мери ангажују у мирном, демократском решавању кризе у земљи и укључењу Југославије у Европу“. „По природи свог бића општине и градови не могу бити извор неспоразума и нетолеранције већ пријатељства и сарадње, због чега ћемо и даље унапређивати сарадњу кроз нашу организацију – Сталну конференцију градова и општина Југославије“ – записано је у овој декларацији, готово као некакво пророчанство да ће Стална конференција надживети и тај и још два државна облика, пре него што се профилише у данашњем облику и обиму.

ДЕВЕДЕСЕТЕ – ГОДИНЕ РАТОВА, САНКЦИЈА И ИЗОЛАЦИЈЕ

Почетком 1991. године (15. јануара) у СКГОЈ је одржан састанак Одбора за припрему Четврте конференције потрошача Југославије, чија би основна тема била „Потрошачи и комуналне услуге“. Позвани се у материјалима ословљавају са „друг“ и „другарица“, а сама тема и намера да се такав скуп организује на југословенском нивоу делују као још један покушај стварања привида нормалног живота и бављења битним проблемим становника градова, пре свега као потрошача и корисника услуга комуналних система. Тих дана је, такође у СКГОЈ, одржан и консултативни састанак на тему „Концепција урбанизма и земљишне политике у градовима у условима тржишне привреде“, што је такође на сличним таласним дужинама.

РАСПАД СФР ЈУГОСЛАВИЈЕ: Таква пракса се наставља и током године, па су у том смислу значајни скупови Секције за јавни градски саобраћај (у Загребу, 17. априла) и Секције организација за производњу и пренос топлотне енергије у градовима (28. јуна 1991. у Београду). Значајно је и ангажовање СКГОЈ у припреми Девете конференције јадранских градова Југославије и Италије на тему „Заштита Јадранског мора од загађивања – циљеви програма санације и улога локалних власти“, која је одржана у Задру 7. и 8. маја 1991. године, која је уједно била и последња конференција одржана на том нивоу и са тим саставом учесника.

Иначе, Програм рада СКГОЈ за 1991. годину, последњи у бившој заједничкој држави, документ је из кога би било веома тешко наслутити шта се заиста догађа на политичком и економском плану. Теме „Уставно устројство Југославије и положај локалне самоуправе“, „Град као јединствена и посебна заједница“, „Месна заједница у систему локалне самоуправе“, „Локалне финансије“, „Стамбена реформа“... не би, саме за себе, указивале на драматичност ситуације, да нису поменути и „Спровођење Југословенског програма о Косову“ или „Неки проблеми у планирању развоја народне одбране“.

Није, међутим, било могуће игнорисати стварне догађаје и све очигледнији распад СФРЈ, посебно на међународним скуповима. Делегација СКГОЈ учествовала је од 19. до 21. септембра 1991. у Прагу на Међународној конференцији о општинској и регионалној сарадњи, којој је присуствовало око 1.000 делегата из 26 земаља Европе, САД и Канаде. Иако је највећи број говорника поменуо драматичну ситуацију у Југославији и изразио залагање за прекид ватре и мирољубиво решавање југословенске кризе, у завршном документу она није изричито поменута.

У Пули је крајем октобра 1991. требало да се одржи Међународна општинска мировна конференција, али је због ратних сукоба и прекида комуникација отказана, па су организатори, Савез холандских општина (Мрежа градова за мировну активност) овај скуп преместили

фото САША ЖИВАНОВИЋ

14. фебруар 1992.

Колико је градовима и општинама са територије некадашње СФРЈ значила координација активности у Сталној конференцији градова и општина, посебно према међународним организацијама, можда најбоље сведочи чињеница да су се за пројекат „Заштита биосфере европских градова“, који је проводила Европска фондација за управљање животном средином EUROFEM, иако је већ практично нестала СФРЈ Југославија, Сталној конференцији пријавили следећи градови: Панчево, Копар, Лесковац, Бар, Ужице, Београд, Тузла, Сремска Митровица, Зајечар, Скопље, Сарајево, Ниш, Крагујевац, Будва, Битољ и Суботица.

у Будимпешту, где је и одржан 29. и 30. новембра 1991. године. Конференцији је присуствовало око 70 представника 36 европских градова из 12 земаља, а са подручја СФРЈ били су заступљени Битољ, Љубљана, Нови Сад, Пула, Сарајево, Суботица, Титоград, Загреб, као и генерални секретар СКГОЈ Бошко Марковић. Завршна декларација била је доста млак покушај да се заустави рат који се у том тренутку водио на територији Хрватске, уз захтев да се у овај регион што пре упуте мировне снаге Уједињених нација. Мађарски председник Арпад Генц, обраћајући се учесницима конференције, упозорио је да је „кључ решења југословенске кризе у рукама оних који су у рату“ и да „ни Уједињене нације ни Европска заједница неће моћи ништа да учине уколико се те стране саме не заложе“. Указао је и на одговорност општина и градова, која је већа од одговорности свих других, будући да је њихова активност „најближа самоме животу“. На самом скупу је делегација СКГОЈ одбила да потпише „Апел за мир“, у коме је констатовано да се југословенска федерација распала, те да рат против Хрватске воде Србија, Црна Гора и Југословенска народна армија, што је ипак касније изостављено из завршне декларације.

Учествујући у расправи на овој конфенцији, генерални секретар СКГОЈ Бошко Марковић је изнео прилично јасан оквир шта је Стална конференција представљала у том тренутку, рекавши да говори „у име асоцијације југословенских градова и општина који ту асоцијацију прихватају као своју, а то су градови и општине републике Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине и оних градова и општина у којима живе народи који су се изјаснили демократским путем да желе да живе у једној држави“.

На самој конференцији дошло је до низа вербалних инцидената између представника хрватских градова и чланова делегације СКГОЈ, коју је предводио председник Срђа Божовић, па је било очигледно да то није било ни време, ни место на коме би могло да се озбиљније допринесе успостављању мира у некадашњој Југославији, што су показали и догађаји у наредном периоду.

О клими која је у том периоду завладала и „последњом југословенском организацијом“ доста говори преписка између некадашњег председника Сталне конференције градова и општина Југославије и градоначелника Загреба др Мате Микића и Председништва СКГОЈ, које је упућено преко Александра Бакочевића у октобру 1991. године, на

које је генерални сектерар СКГОЈ Бошко Марковић одговорио 22. октобра, указујући да са жаљењем прима да се и др Микић сврстао уз оне „који желе да прикрију суштину сукоба српског народа у Хрватској са геноцидном политиком Врховништва и државног терора над тим народом, о чему сведоче многобројне жртве, страдања, попаљени и разрушени домови, села и насеља, као и број од преко 200.000 избеглица српског народа из Хрватске“. Дневна политика, једнострано приказивање догађаја, поларизовање дојучерашњих сарадника... све то није у претходном периоду имало места у раду и активностима СКГОЈ.

Трећа седница Председништва СКГОЈ одржана је 16. децембра 1991. године у Београду. Седници су присуствовали, поред Срђе Божовића, председника СО Подгорица и председника Сталне конференције, још и представници Београда, Будве, Битоља, Кикинде, Крагујевца, Приштине, Ниша, Новог Сада, Смедерева, Сомбора и Вуковара. Тема „ангажовање градова и општина у пружању помоћи избеглицама са ратом захваћених подручја“ и помоћ градовима са тих подручја говори о времену у којима се нашла и Југославија и о покушајима да СКГОЈ, ако већ није могла одлучније да утиче на драматичан распад државе макар покаже неопходну солидарност у пружању помоћи онима који су у том периоду били наугроженији.

У УСЛОВИМА САНКЦИЈА И ИЗОЛАЦИЈЕ: Председништво Сталне конференције градова и општина Југославије је 9. јула 1992. (два и по месеца по проглашењу СР Југославије као федералне државне заједнице две републике - Србије и Црне Горе) утврдило да се XXIX скупштина СКГОЈ одржи крајем септембра или почетком октобра , а да главна тема буде „Општина и град у уставно-правном систему СР Југославије“. Скупштина је одржана 29. и 30. октобра 1992. у Конгресној сали хотела „Парк“ у Новом Саду. Позив за Скупштину упућен је Добрици Ћосићу, председнику СРЈ, Милану Панићу, председнику Владе СРЈ, Слободану Милошевићу, председнику Републике Србије, Милу Ђукановићу, председнику Владе Црне Горе, Момиру Булатовићу, председнику Председништва Републике Црне Горе, Радоману Божовићу, председнику Владе Републике Србије и Александру Бакочевићу, председнику Скупштине Републике Србије, као најзначајнијим политичким актерима тог времена на простору који је (п)остао подручје деловања Сталне конференције. Одазвао се само Радоман Божовић.

фото ИМРЕ САБО

Проглашење Савезне Републике Југославије у Београду, 27. априла 1992.

На тој Скупштини је усвојен Статут и прилагођен новој држави. У нови Статут су уграђене измене и допуне које су извршене на XXVIII скупштини у Будви 1990. године, као и „нове измене и допуне које су произашле из новог устројства Југославије као савезне државе федералног карактера, Србије и Црне Горе, са могућношћу да јој приступе и друге републике“. Осим тога на положај, улогу, садржину и начин рада СКГОЈ утицале су и „промене у друштвено-економском уређењу земље, које се у основи своде на изражавање и остваривање плуралистичког бића државе и друштва (културни, својински, економски, етнички, верски, интересни, професионални и политички плурализам)“, како је то истакнуто у образложењу Предлога новог Статута СКГОЈ. Уважавање вишестраначког система, победа тадашње опозиције на локалним изборима у једном броју општина, нарастајуће тензије у друштву и држави... све су то чињенице које је Стална конференција градова и општина, као самостална, нестраначка друштвена организација, у коју се добровољно удружују општине и

фото ИМРЕ САБО

19. мај 1992.

Рат и распад СФРЈ донели су неке нове проблеме, па је тако из СКГОЈ 19. маја 1992. упућено писмо општинама на територији СРЈ да помогну опремању министарстава Владе Република Српска Крајина, у коме је таксативно наведено која општина шта треба да обезбеди од фотокопир апарата, писаћих машина, посебно ћириличних, рачунских машина, до телефакс апарата и телефонских гарнитура. Из преписке коју те године води генерални секретар СКГОЈ Бошко Марковић са државним органима, фирмама и појединцима, види се и активност на помоћи Вуковару и другим ратом разрушеним насељима, помагању изградњи станова за повратнике на Косову, помоћ избеглицама са ратом захваћених подручја, све до активности око припрема за грејну сезону у условима нафтног ембарга.

градови ради међусобне сарадње, размене искустава и заједничког деловања – морала и да предвиди и да усвоји као нормалан амбијент свог постојања.

Главна тема Скупштине претходно је размотрена 25. марта 1992. на саветовању, које су заједнички припремили СКГОЈ и Скупштина града Београда. Било је то месец дана пре проглашења СРЈ (27. априла), али чињенично стање је већ увелико одговарало будућем устројству државе. Због тога је у први план истакнута Европска повеља о локалној самоуправи, којом се изражава „право грађанина да суделује у вођењу јавних послова као важећи демократски принцип“, те да је „најнепосредније остваривање овог права могуће управо на локалном нивоу“ и да „само локалне власти са стварним одговорностима могу да осигурају управу која ће бити ефикасна и блиска грађанима“.

фото ИМРЕ САБО

Санкције међународне заједнице су највише осетили грађани Србије и Црне Горе.

Председништво је на седници 9. јула 1992. године размотрило и последице примене економских санкција међународне заједнице према Југославији и правилно закључило да ће „мере блокаде највише погодити становништво наших градова и општина, довести у питање одвијање виталних градских функција, изазвати озбиљне поремећаје у привреди и тешке социјалне проблеме и угрозити, пре свега, најосетљивије категорије станов-

ништва – децу, старе и болесне“. Са те седнице је упућено писмо Добрици Ћосићу, председнику СРЈ, у коме се пружа пуна подршка „његовим настојањима да се криза са којом се наша земља суочава реши мирним и демократским путем“.

Ставове, констатације и предлоге XXIX скупштине, Председништво је потврдило 4. децембра 1992. у Сремској Митровици, уз оцену учесника овог скупа да је он одржан у „условима драматичних промена које су донели рат, смањење државне територије Југославије и конституисање СРЈ, доношење нових устава СРЈ и република Србије и Црне Горе, као и многобројних нових закона од којих је посебно значајан Закон о територијалној организацији и локалној самоуправи. На Скупштини је констатовано да је „нови уставно-правни систем донео радикалну промену у односу на место и улогу општине и града, јер општина више није основна друштвено-политичка заједница, док је с друге стране концепција општине као локалне самоуправе остала недограђена, па је настала претерана централизација многобројних функција на нивоу републике, док је „општина остала са минималним овлашћењима и без материјалне базе да реализује и та минимална овлашћења“.

фото ИМРЕ САБО

Ратови на тлу СФРЈ су донели драматичне промене и сасвим нове проблеме за градове и општине

КОНФЕРЕНЦИЈА У ОХРИДУ: Из СКГОЈ, са потписом Бошка Марковића, је и честитка упућена 30. децембра 1992. године Слободану Милошевићу поводом његовог поновног избора за председника Републике Србије (победио Милана Панића) у име „преко 200 општина и градова – чланица Сталне конференције општина и градова“, у коме се изражава уверење „да ћете, као и до сада, у обављању своје изузетно одговорне функције председника Републике имати пуно разумевања и дати свој допринос даљем развоју градова и општина, као и локалне самоуправе у целини“.

С друге старне, значајно је учешће делегације СКГОЈ на Међународној мировној конференцији општина и градова у Охриду, од 5. до 8. новембра 1992. године, чији су основни циљеви били да се:

- Пружи подстицај хитном престанку рата у Босни и Херцеговини;
- Уклони реална опасност да се рат прошири на простор читавог Балкана и Европе;
- Заштите локалне заједнице;
- Заштите грађани;
- Пружи хитно потребна помоћ избеглицама;
- Понуди и започне дијалог на свим нивоима, као алтернатива рату;
- Уклоне политичке, социјалне и психолошке баријере које спречавају мир;
- Активирају пројекти мултикултуралне сарадње, еколошки и екуменски пројекти;
- Подстакну активности на братимљењу европских градова са градовима са подручја Балкана;
- Изврши притисак на земље Западне Европе да прихвате већи број избеглица;
- Размотри идеја о формирању зона мира под заштитом ОУН у Босни и Херцеговини;
- Подрже и многобројне друге иницијативе и мировни пројекти.

Учесници су потицали из СР Југославије, Босне и Херцеговине, Хрватске, Словеније, Македоније, Албаније, Бугарске, Румуније, Турске, Молдавије, Украјине, Естоније, Литваније, Јерменије, Нагорно-Карабаха, Грузије, Чешке и Словачке, Пољске, Мађарске, Велике Британије, Холандије, Италије, Белгије, Данске, Шпаније, Грчке, Ирске, Норвешке, Шведске, Швајцарске, Француске, Немачке, САД и Индије. Југословенска делегација је на Конференцији

изнела предлог да Београд буде домаћин Балканске мировне конференције и да се она одржи у што краћем року, а свим учесницима је подељена „Порука мира и добре воље“, у којој је, поред осталог, записано: „Несрећни смо због страдања које је са собом донео рат, због смрти сваког појединца, због разорених домова, фабрика, школа, путева, културних и историјских споменика, због више од два и по милиона људи који су принуђени да напусте своје домове и своје светиње“ и „верујемо да је мир једино могуће решење југословенског конфликта и да се само стварном, а не декларативном спремношћу за тражење мирних решења може наћи пут за окончање рата и успостављање стабилног мира“.

САЧУВАНЕ ВЕЗЕ СА СВЕТОМ: У Београду је 21. априла 1993. одржана Друга седница Председништва СКГОЈ, конституисаног на Скупштини крајем октобра 1992. у Новом Саду, на којој је обележено 40 година постојања Сталне конференције. Том приликом, председник Скупштине града Новог Сада и председник СКГОЈ Милорад Мирчић је рекао да „Стална конференција није била замишљена као некаква ’виша власт’ изнад градова и општина, па се никада није тако ни поставила“. Разумљиво, сама свечаност била је у сенци услова у којима је тада деловала СКГОЈ, па је и Мирчић поменуо „општу блокаду и изолацију наше земље, коју су увели моћници данашњег света, злоупотребљавајући за то Организацију Уједињених нација“, па је међународна активност у таквим условима посебно наглашена као подручје не само размене искустава са другим међународним и локалним организацијама, већ и за „ширење истине о Савезној Републици Југославији, Србији и Црној Гори, као и српском народу у целини“.

Са те седнице упућен је апел међународним организацијама локалних власти, националним савезима локалних власти, градовима пријатељима југословенских градова и међународним хуманитарним организацијама, у коме се за тада актуелну Резолуцију 820 Савета безбедности ОУН, којом се пооштравају санкције против СРЈ каже да су њене „намере ирационалне и нехумане“, да су „оне недемократске и спречавају равноправан дијалог и прете да пониште постигнуте резултате у мировном процесу“. „Сматрамо легитимним правом да подржавамо српски народ да брани своје домове, своја вековна огњишта, да му пружамо хуманитарну помоћ, да нудимо уточиште избеглицама из ратом захваћених подручја, без обзира на националну припадност, да захтевамо од међународне заједнице да има једнак приступ свим странама у сукобу“, стоји у овом апелу, уз молбу свима којима је упућен да захтевају од својих влада и одговорних државника да се ангажују код свих међународних чинилаца да се ова резолуција стави ван снаге и да се скине ембарго према СР Југославији“. Председништво СКГОЈ је још истакло да „очекује да превлада разум и да се врати достојанство сваком човеку“.

Међународна сарадња била је у првом плану и на наредној седници Председништва, одржаној 30. јуна 1993. у Подгорици и том приликом је истакнуто да су „у овом моменту могућности општина и градова да сарађују на међународном плану чак веће него кад је реч о државним органима и да ту могућност треба што боље искористити“.

„Стална конференција градова и општина Југославије је једна од ретких организација којима још увек стижу позиви за међународне скупове, првенствено представника локалних власти. У складу са (веома ограниченим) материјалним могућностима СКГОЈ и градова и општина, до сада смо се, кад год је то оцењено за потребно, одазивали оваквим позивима и са званичних говорница и у непосредним контактима са представницима иностраних градова аргументовано износили истину о збивањима на просторима некадашње Југославије и о настојањима наше земље да се конфликти реше мирним путем“ – стајало је, поред осталог, у писму које је из СКГОЈ 9. јула 1993. године упућено тадашњем председнику Владе Србије Николи Шаиновићу.

Једна од значајнијих активности односи се на иницијативу белгијске и швајцарске организације „Causes Communes“ да се оснује један број „амбасада локалне демократије“ на експерименталној основи, где год се за то постигне договор између локалних власти са подручја бивше Југославије и појединих европских локалних власти, које су спремне да у Југославију упуте своје представнике с циљем „подстицања демократских процеса и мера за стварање поверења између етничких група, подстицања развоја непристрасног и плу-

ралистичког информисања, прикупљања сведочења очевидаца и других информација о положају етничких мањина, примању захтева избеглица и расељених лица и стицање увида у локалне ресурсе и потребе“. Те „амбасаде“ би посебно бринуле о „успостављању људских права и права мањина и независности медија“. У том смислу Слободанка Груден, председник Скупштине Београда, добила је позив од Катарине Тротман, градоначелнице Стразбура, да се Београд укључи у оснивање „амбасаде локалне демократије“ у Скопљу, а тадашњи председник СО Суботица Јожеф Каса је у Стразбуру 30. јуна потписао споразум о оснивању сличне институције у Суботици.

фото ИМРЕ САБО

Редови, несташице, свакодневна поскупљења и обезвређивање зарада обележили су крај 1993. године

ГОДИНА ХИПЕРИНФЛАЦИЈЕ: Почетком лета, 9. јула 1993. делегација СКГОЈ у којој су били председници градских и општинских скупштина Новог Сада, Приштине, Крагујевца, Ниша, Подгорице и Пљеваља разговарала је са тадашњим председником Савезне владе др Радојем Контићем и том приликом било је речи о многобројним проблемима са којима су се реално сучељавали градови и општине, посебно у погледу енергетике, здравства и социјалне политике. Са начелног плана то је, кад се спусти на реалан терен изгледало још драматичније, па су тако из резимеа и закључака са седнице Председништва одржане у септембру у Сирогојну остали забележени и следећи акценти:

- У већини општина и градова извршена је подела потврда и бонова за снабдевање;
- Извршити корекцију начина и количина паковања детерџената тако што ће се заокружити на три килограма за онолики број месеци колико припада некој породици, чиме ће се избећи гужве и премеравања и расипање ових артикала;
- Смањити количину брашна на мањи износ по домаћинству;
- Утврдити да су дефицитарни производи и пиринач, кромпир, пасуљ, односно угаљ и средства за личну хигијену;
- Израдити социјалне карте за сваку породицу, посебно у градовима.

Председништво СКГОЈ је крајем те 1993. године у Горњем Милановцу размотрило актуелне проблеме грејне сезоне 1993/94 године и проблеме јавног градског и приградског превоза путника.

О 1993. години, у којој је у СР Југославији забележена рекордна инфлација у свету сведочи одлука Скупштине СКГОЈ да се чланski допринос одреди на 0,35 промила од планираног односно ребалансираног буџета текуће године, али је за треће тромесечје 1993. одређено да се уплата врши према броју становника, па је тако за градове до 100.000 становника чланарина износила 120 милиона динара, за градове до 200.000 – 200 милиона, за оне до 500.000 – 400 милиона, а за градове са више од пола милиона становника обавеза је износила 500 милиона ондашњих динара. У Сирогојну је Председништво усвојило Ребаланс предрачуна прихода и расхода СКГОЈ, из кога се види да су планирани приходи од 3.388.547 динара (нешто мање од 3,4 милиона) ребалансирани на 8.810.222.200 динара (нешто више од 8,8 милијарди динара).

Већ у септембру се одустало од тромесечне и прешло на месечне уплате чланарине, која је за градове до 100.000 становника износила 30 милијарди динара, за градове до 200.000 – 50 милијарди, за оне до 500.000 – 100 милијарди, а за градове са више од пола милиона становника месечна обавеза је износила 125 милијарди

фото САША ЖИВАНОВИЋ

31. мај 1995.

После паузе дуге више од четири године у Новом Саду је од 31. маја до 2. јуна 1995. године одржано Девето саветовање топлана Југославије, са кога је упућен „Апел међународној заједници – Савету безбедности ОУН, Комитету за санкције и Европској унији", у коме је стајало: „Не можемо и не желимо да верујемо да је ускраћивање грејања обдаништима, школама, болницама, домаћинствима, фабрикама и установама цивилизацијски чин. Стога апелујемо на међународну јавност и све који одлучују о одузимању овог права да укину санкције на увоз енергената и опреме за потребе грејања, да омогуће нашој деци и грађанима , да као и сва деца и сви људи света, зими могу да се греју, јер то спада у елементарна хуманитарна права. Укидањем енергетског ембарга међународна заједница ће показати да смо и ми њен саставни део".

ондашњих динара. То је био последњи покушај да се ухвати какав такав корак са хиперинфлацијом, јер је у наредним месецима постало готово бесмислено одређивање било каквих износа, мада је у овој одлуци речено да ће се „за октобар, новембар и децембар 1993. године ови износи увећавати сразмерно расту цена на мало, према подацима за СР Југославију".

Поређења ради, ти исти износи су за последњи квартал 1992. године изгледали овако: за градове до 100.000 становника чланарина је износила 30 хиљада динара, за градове до 200.000 – 50 хиљада, а за градове са више од 200.000 становника месечна обавеза је износила 100.000 ондашњих динара.

Чланови Председништва СКГОЈ на седници у Сремским Карловцима, новембар 1994.

Почетком 1994. године уследила је финансијска стабилизација под руководством тадашњег гувернера Народне банке Југославије др Драгослава Аврамовића, па је дошло и до стабилизовања прихода и расхода Сталне конференције, чак се појавио и одређени вишак средстава. Тако су у 1994. укупни приходи износили 260.865 динара (по курсу динар за марку), а расходи 235.617 динара. И у наредним годинама, са изузетком 1997. остварен је вишак прихода над расходима, што је верификовано у извештају Надзорног одбора на XXXI скупштини, одржаној средином 2001. године.

ГОДИНЕ МАРГИНАЛИЗОВАЊА: У том периоду број стално запослених у СКГОЈ сведен је на само шесторо, што говори о осетном смањењу утицаја и значаја СКГОЈ у другој половини последње деценије прошлог века. У поменутом извештају Надзорног одбора се констатује да је „основна карактеристика пословања СКГОЈ била знатно смањење средстава из чланарине, а највећи део прихода прибављан је издавањем пословног простора на уштрб смањења активности, садржаја и квалитета рада“.

То се види и по чињеници да је у читавом том периоду одржана само једна Скупштина СКГОЈ, 27. и 28. октобра 1994. године у Нишу. Тема те јубиларне, XXX скупштине гласила је „Организовање и развој комуналних делатности у нашој земљи“, а учествујући у расправи тадашњи потпредседник савезне владе и министар правде Урош Кликовац је истакао да је „Стална конференција градова и општина Југославије асоцијација која је стекла углед и право да иницира промене у комуналној делатности и иницијативе које су и до сада, али ће се и убудуће уважавати“.

фото ИМРЕ САБО

У условима санкција међународне заједнице било је немогуће организовати редовне активности СКГО

Иза таквих већ уобичајених оцена, кад је реч о Сталној конференцији, уследила је фактичка немогућност да се организује иоле озбиљнија активност. Седнице Председништва су током 1995. године одржаване углавном захваљујући спремности одређених градова и општина да сносе њихове трошкове (Друга седница Председништва одржана је 24 фебруара у Бачкој Паланци, Трећа 24. јуна у Беранама, а Пета 8. децембра у Врњачкој Бањи). Седница у Бачкој Паланци је настављена дан касније у Вуковару, где је разматрана могућност да СКГОЈ буде координарор акције у оквиру које би се градови и општине СР Југославије укључили у обнову овог града по принципу да сваки град и општина буду задужени за обнову по једне зграде у Вуковару. Ток каснијих догађаја (масовни егзодус Срба из Хрватске, Ердутски споразум, реинтеграција подручја Вуковара у Републику Хрватску) учинио је ову акцију крајње нереалним покушајем да се на маргинама старе и проверене праксе у раду СКГОЈ делује у потпуно новим друштвеним и политичким условима.

Такав утисак нису могла да ублаже ни два велика саветовања, одржана после паузе од пуне четири године: „Политика и стратегија јавног превоза“ (12. април 1995. године, у Београду) и Девето саветовање топлана Југославије (31. мај - 2. јун, у Новом Саду).

САВЕЗ СЛОБОДНИХ ГРАДОВА: После локалних избора, одржаних 17. новембра 1996. године нове демократске локалне управе су се удружиле како би одбраниле своју победу на изборима и помогле једне другима у првим корацима преузимања и вршења власти у градовима и општинама. Тада је формиран Савез слободних градова и општина Србије са дугорочним циљем да постане национална организација локалних заједница. Како су у овом савезу били сви велики градови и један број општина, у којима је живело више од 60 одсто грађана Србије, дошло је до још уочљивијег маргинализовања улоге СКГОЈ. Савез слободних градова и општина Србије је 1998. године након дугог процеса регистрације, напокон званично признат, а градоначелник Ниша Зоран Живковић изабран је за председавајућег ССГОС. Он је у то време формално, пошто је Ниш добио председничку функцију на последњој одржаној скупштини, био и председник Сталне конференције градова Југославије. Међутим, режим је у периоду између 1996. и 2000. покушавао на све могуће начине да угрози опозицију, укључујући и ССГОС, чији су лидери готово свакодневно у

фото ИМРЕ САБО

6 април 1999.

Генерални секретр СКГОЈ Урош Бањанин донео је 6. априла 1999. године одређен број „решења о распоређивању обвезника радне обавезе" на послове у Стручној служби Сталне конференције градова и општина Југославије, која су, у ствари, представљала „ратни распоред". Осим генералног сектетара, ратни распоред у СКГОЈ имали су још и Оливера Никчевић, заменица генералног секретара, Радисав Дробњак, Зорица Вукелић и Љубинка Калуђеровић, секретари у СКГОЈ, Катарина Анђелковић, шеф Опште службе, Радмила Новаковић, шеф рачуноводства, Слађана Ђокић, телефонисткиња и дактилографкиња Даринка Сибиновић.

новинама, на телевизији и радију називани страним слугама, издајницима, непатриотама и слично. Могућност да се на ове оптужбе одговори била је минимална. Опозиција је улагала велике напоре да, упркос тешким условима и централизацији читаве земље, успешно управља градовима у којима је освојила власт, али у томе није имала готово никакав приступ, нити подршку Сталне конференције градова и општина Југославије.

фото ИМРЕ САБО

Београђани на антиратним демонстрацијама, мај 1999.

РАТНО ПРОЛЕЋЕ 1999. ГОДИНЕ: У пролеће 1999. године НАТО алијанса напала је Савезну Републику Југославију, бомбардујући државне, војне и полицијске објекте, пруге, мостове и путеве, али и многобројне цивилне објекте, у којима је страдало на хиљаде грађана, највише у Србији и на територији Косова и Метохије. Пред све локалне власти то је поставило сасвим нове изазове, јер је три године раније практично укинута цивилна заштита.

О томе сведочи и писмо које је из СКГОЈ председницима скупштина општина 21. маја упутио тадашњи генерални секретар Урош Бањанин, у коме је наведено да „Стална конференција градова и општина Југославије, национална асоцијација локалних власти наше земље, у овим крајње тешким временима, у условима беспримерне агресије НАТО пакта и разарања којима је наша земља већ два месеца изложена, настоји да својим активностима допринесе, колико год је могуће, одбрани отаџбине, тако што апелује на националне асоцијације других земаља, као и на међународне организације чија је чланица да утичу на јавно

мњење својих земаља и своје владе да се заустави бомбардовање Југославије и решења нађу политичким путем, да се на међународном плану допринесе тачнијем и потпунијем информисању локалних власти великог броја земаља са стањем у нашој земљи и тешким последицама непријатељских дејстава, која угрожавају животе и имовину људи, пре свега цивила, све аспекте привредног живота, као и виталне комуналне функције у градовима и општинама, да се укључи у све видове хуманитарне помоћи са асоцијацијама и градовима појединачно, посебно из Републике Српске, Грчке, Кипра, Русије и Белорусије".

Уважавајући тешку ситуацију у којој су се у то време налазили и градови и општине, из СКГОЈ је затражено да помогну своју заједничку асоцијацију, која је у то време постојала више од 45 година, тако што ће уплатити бар 30 одсто чланарине за друго тромесечје. О тешком материјалном положају СКГОЈ у то време сведочи и писмо упућено Спасоју Крунићу, председнику Извршног одбора Скупштине града Београда, 17. новембра 1999. из кога се види да материјалне тешкоће прете да веома озбиљно угрозе рад Конференције, „која је дошла у ситуацију да не може измиривати ни своје обавезе према комуналним организацијама, посебно Београдским електранама", па се у том смислу тражи помоћ Београда као „најугледнијег члана наше асоцијације још од далеке 1953. године, кад је био један од оснивача Сталне конференције".

У таквим условима битно је редукована активност СКГОЈ, па се од важнијих скупова бележи само састанак готово једино активне Групације топлана, која је 5. октобра 1999. разматрала припремљеност топлана за предстојећу грејну сезону и снабдевеност енергентима.

Било је то тачно годину дана пре великих промена на политичкој и друштвеној сцени Србије и СР Југославије.

фото ИМРЕ САБО

Масовни протести грађана и студената после локалних избора у новембру 1996. године трајали су готово пуна три месеца и значајно су допринели променама које су уследиле крајем 2000. године

ДВЕХИЉАДИТЕ - УБРЗАНО КА ЕВРОПИ

Последња година другог миленијума почела је у знаку отклањања последица НАТО агресије, па је у СКГОЈ 28. фебруара организован састанак Групације градских топлана, на коме је разматран захтев за повећање цена грејања после усвајања нових цена енергената и ток грејне сезоне и изгледи за њен успешан завршетак. Из писма које је почетком маја 2000. директорима топлана упутио председник ове групације Драган Николић види се да је у то време „Стална конференција градова и општина Југославије, не својом кривицом, већ из објективних разлога, у веома тешкој материјалној ситуацији“, па он моли директоре топлана да уплате свој члански допринос за прву половину 2000. године, како би могло да се реализује саветовање топлана планирано од 7. до 9. јуна 2000. у Нишкој Бањи.

фото ИМРЕ САБО

Време промена: Београд, 5. октобар 2000.

ПОВРАТАК ОПТИМИЗМА: Промене које су наступиле одржавањем септембарских избора 2000. и догађајима од 5. октобра знатно су измениле политичку слику земље у целини и посебно структуру власти у локалним заједницама. По логици оваквих политичких дешавања постало је несврсисходно постојање и деловање засебних асоцијација локалних власти, тако да су се Савез слободних градова и Стална конференција градова и општина Југославије нашли на заједничком задатку пружања помоћи и повезивања општина и градова међусобно и са локалним властима Европе и света и представљања њихових интереса на домаћој и међународној политичкој сцени.

У том смислу веома је значајно писмо председника СКГОЈ Зорана Живковића председницима општина од 23. октобра 2000. године: „Сада, када се наша земља налази на путу ка пуној демократији, ми, представници локалних власти, по природи своје функције најближи грађанима и тиме, највише у прилици да препознамо њихова хтења и потребе, бићемо, више него до сада, у могућности да учествујемо у убрзаном развоју земље и да пружимо допринос укупно бољем животу у њој. (...) Обраћам вам се у својству председника Сталне конференције градова и општина Југославије – националне асоцијације локалних власти Савезне Републике Југославије, која сада, у новим, демократским условима, заједно са Савезом слободних градова, треба да постане један од ослонаца у настојањима општина и градова да ојачају своју улогу и утицај у друштву и постану активни учесник у међународним збивањима од значаја за локалне власти.“

У сличном оптимистичком тону је и писмо новог в. д. генералног секретара СКГОЈ Ђорђа Станичића председницима скупштина и општина од 8. новембра 2000. године: „Желимо да Вас обавестимо да је после демократских промена у нашој земљи успостављена сарадња Сталне конференције градова и општина Југославије и Савеза слободних градова, односно њихов заједнички наступ у остваривању будућих пројеката у СКГОЈ као јединственој организацији чији су чланови локалне заједнице.“

У Београду је 13. и 14. новембра 2000. године у организацији Пакта за стабилност Југоисточне Европе, у сарадњи са СКГОЈ и Скупштином града Београда, одржан међународни скуп посвећен сарадњи са локалним властима Савезне Републике Југославије. Тема Конференције била је актуелна ситуација у градовима и општинама СРЈ, с посебним освртом на стање припрема за предстојећу зиму. Делегација СКГОЈ, коју су чинили др Владимир Домазет, председник Скупштине општине Ниш, Ђорђе Станичић, генерални секретар СКГОЈ и

Зорица Вукелић, секретар Одбора за међународну сарадњу, учествовала је 11. и 12. децембра на конференцији „Градови и региони – културна разноврсност као предуслов уједињене Европе“, у организацији Савета Европе. Ова два догађаја означавала су повратак Србије и Сталне конференције у редовне активности међународних организација, са којима је СКГОЈ тесно сарађивала у већем делу свог вишедеценијског постојања.

фото САША ЖИВАНОВИЋ

После пуних седам година одржана је Скупштина, на којој је усвојена Стратегија развоја

XXXI скупштина СКГОЈ, после готово пуних седам година паузе, одржана је 14. и 15. јуна 2001. године у Београду. За председника је потврђен избор Горана Ћирића, председника Скупштине града Ниша, који је на тој функцији заменио Зорана Живковића, који је у међувремену преузео дужност савезног министра унутрашњих послова. Скупштина је одржана истовремено са Конференцијом о локалној самоуправи, прекограничној сарадњи и регионализму у Србији и Југославији, коју су заједнички организовали Конгрес локалних и регионалних власти Савета Европе и СКГОЈ, па је у том смислу и централна тема Скупштине гласила „Локална самоуправа, прекогранична сарадња и регионализам у Србији и Југославији“. На Скупштини је усвојена Стратегија развоја Сталне конференције градова и општина Југославије, у којој је наглашено да је мисија СКГОЈ да „успоставља демократске, ефикасне и одрживе локалне самоуправе и побољшање живота локалне заједнице“, а као основни принципи и ставови истакнути су:

- Децентрализација моћи као предуслов демократије у друштву;
- Примена демократских принципа и учешће грађана у развоју локалне заједнице;
- Снажне и самосталне локалне власти;
- Висок квалитет живота у локалним заједницама, економски одржива локална заједница са богатим културним и друштвеним животом;
- Изузетан значај доприноса локалних самоуправа ефикасној администрацији и правовременом и адекватном задовољавању потреба грађана;
- Изузетно значајна улога локалних власти у савременим регионалним, европским и светским интеграцијама;
- Примена начела Европске повеље о локалној самоуправи.

Ова прва Скупштина у новим условима, осим што је тематски везана за велику међународну конференцију и тиме указала на опредељење да се СКГОЈ врати на позиције које треба да има као национална асоцијација локалних власти, имала је за сваку од главних тема и преглед стања у Србији, а код прекограничне сарадње посебно су дати прегледи из Србије и Црне Горе. Нешто већи нагласак на ситуацију у Србији био је нужно повезан са великим променама које су се догодиле крајем 2000. године, кад су на децембарским изборима за републички парламент потврђена победа тадашње опозиције на савезним и локалним изборима од 24. септембра и најважнији резултати октобарских промена.

Председништво СКГОЈ је 23. октобра 2001. одржало тематску седницу о финансирању општина у светлу новог Закона о локалној самоуправи и размотрен је извештај Групације топлана пред предстојећу зиму. Међутим, о квалитету промена у организационој структури и начину рада Сталне конференције најбоље сведочи извештај генералног сектетара о раду СКГОЈ у периоду јул-септембар 2002. године, из кога се види да је у том периоду припремљен Нацрт стратешког плана СКГОЈ за 2003-2004, да је потписан споразум са Агенцијом САД за међународни развој USAID о

6. децембар 2002.

„Лоша вест је то да у нашој земљи не постоји традиција да представници власти служе грађанима, па се дешава да је власт механизам који функционише по инерцији. Време је да се, поред законодавства и решења у економским и другим сферама, поведе рачуна и о реалним догађајима на основу тих одлука, како би се проверио смисао и успешност свих наших настојања. Главно питање јесте: Шта грађани имају од тога? Не смеју се заборавити обавезе према њима, јер ће они касније одлучивати на основу тога колико смо пута били у људском контакту са њима. Није случајно то да се 1996. године прва демократска промена у нашој земљи догодила управо на локалном нивоу, да би 2000. кулминирала. Људи се боре да демократске односе успоставе тамо где живе. То није апстрактна и идеолошка борба, већ она којом се стварају бољи услови живота" – рекао је премијер Србије др Зоран Ђинђић на XXXII скупштини Сталне конференције градова и општина Југославије, одржаној 6. децембра 2002. године у Београду.

помоћи Сталној конференцији кроз Програм реформе локалне самоуправе у Србији, да су активирани одбори за поједина важна питања (заштита животне средине, социјална питања, за локалну самоуправу и локалне финансије, за међународну сарадњу), да су појачане активности у оквиру Пакта за стабилност Југоисточне Европе и сарадња са Саветом Европе, Асоцијацијом агенција локалне демократије, да су покренути програми и пројекти за општине, да је почео рад на интернет презентацији СКГОЈ... Једном речју, утврђени су темељи и јасно постављене контуре активности, по којима се Стална конференција градова и општина и данас препознаје у јавности, међу својим чланицама и у међународним организацијама.

На XXXII скупштини усвојен је Стратешки план за 2003 - 2004. годину

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ: Стратешки план развоја СКГОЈ за 2003-2004. годину усвојен је на ванредној XXXII скупштини, одржаној 6. децембра 2002. године у Београду. Из тог значајног документа посебно су важни циљеви које је Стална конференција поставила као дугорочну оријентацију на јачању капацитета локалних самоуправа и њихово оспособљавање да буду партнери централне власти:

1. Развити унутрашње капацитете, технике и методе за адекватно заступање чланства;

2. Стална конференција постаје компетентни и поуздани учесник у припреми законских предлога;

3. Развити интерне и екстерне облике и методе информисања и комуникације са чланством и јавношћу;

4. Обезбедити услуге чланству које одговарају исказаним потребама и интересима чланства;

5. Развити свеобухватни програм обуке који ће задовољити потребе чланства и запослених;

6. Стална конференција би требало да осигура своју дугорочну виталност, стварајући модерне организационе системе и структуру;

7. Развити и применити модерне системе за рачуноводство, финансијску контролу и извештавање о финансијском пословању СКГОЈ;

8. Да СКГОЈ, као национална асоцијација локалних власти, буде партнер другим националним и међународним организацијама локалне власти.

За сваки од ових циљева прецизно су набројани задаци и активности на њиховој реализацији, са где год је то било могуће и јасно утврђеним роковима за њихово извршавање. Таква пракса постављања високих циљева и реалних задатака како би се ти циљеви достигли наставиће се и наредних година као једна од најбитнијих карактеристика укупног рада у Сталној конференцији градова и општина. Временом су се мењале неке формулације, неки задаци су самим тим што су успешно реализовани престали да се помињу у стратешким плановима, да би се временом искристалисале четири приоритетне области деловања СКГО:

1. Заступање интереса локалне самоуправе у стварању друштвеног окружења које омогућава доследну децентрализацију;

2. Подршка развоју капацитета чланства;

3. Размена, комуникација и сарадња чланства СКГО на међуопштинском, националном и међународном нивоу – подстицање и подршка;

4. Развој капацитета СКГО.

У том смислу веома је индикативно упоређивање наредних годишњих извештаја о раду Сталне конференције са циљевима који су постављени на почетку најновијег периода њене богате историје. Посебно значајно сведочанство о томе колико се успело у њиховом остваривању представља Преглед најважнијих активности и резултата СКГО за 2008-2009. годину, у коме је комплетна активност представљена у корелацији са главним циљевима, проистеклим из сваке од приоритетних области деловања СКГО, па се тако у оквиру „заступања интереса локалне самоуправе у стварању окружења које омогућава доследну децентрализацију“ наводи унапређење сарадње са државним органима, од министарстава и скупштинских одбора до различитих савета и радних група, што се преведено на практичан језик огледа у чињеници да је СКГО само у том периоду дала допринос припреми Закона о регионалном развоју, Закона о комуналној полицији, Закона о заштити животне средине, Закона о планирању и изградњи, Закона о социјалном становању, Нацрта закона о јавној својини, Нацрта закона о избору одборника, Модела закона о референдуму и народној иницијативи и учествовала у изради „Зелене књиге о реформи јавних комуналних предузећа“, која ће послужити као основ за израду Нацрта закона о трансформацији ЈКП. Другим речима, високи и уопштени циљеви делују више него реално кад се погледају кроз призму активности на припреми конкретних законских докумената.

Осим тога, СКГО је у том периоду дала читав низ иницијатива Влади и ресорним министарствима за измене појединих законских одредби, за убрзавање неких поступака и процедура, за веће укључење огана локалне самоуправе у рад појединих државних институција, за повећање прихода и смањење расхода локалних самоуправа...

Да све то нису само „ставке у извештају“, сведочи и посебно издвајање највећег успеха у том периоду: „Успешно је окончан процес фискалне децентрализације у области преноса надлежности над изворним приходима локалних самоуправа и сви градови и општине су у периоду 2007-2009. преузели нове надлежности. Само у 2009. години 100 локалних самоуправа је преузело надлежност за прикупљање локалних прихода од Министарства финансија, уз најзначајнију подршку СКГО и партнера, на првом месту GTZ (сада GIZ – Немачка организација за техничку сарадњу)“.

На сличан начин је у овом значајном документу сагледано шта је све учињено на плану „подршке развоју капацитета чланства“ кроз деловање Центра за подршку изградњи локалних капацитета, Саветодавног центра и Центра за обуку СКГО, па се тако истиче да

фото ИМРЕ САБО

12. март 2003.

Поводом смрти др Зорана Ђинђића, председника Владе Републике Србије, убијеног 12. марта 2003. године, Стална конференција градова и општина је, у име представника свих локалних самоуправа, изразила најдубље жаљење због „ненадокнадивог губитка насталог трагичном смрћу једног од твораца, покретача и првог међу носиоцима демократских и реформских промена у нашој земљи, симбола напредне, европске Србије, којој је тежио". „У др Зорану Ђинђићу, који је био први послератни демократски изабан градоначелник Београда, процеси демократизације, децентрализације и јачања локалне самоуправе имали су снажан ослонац и пуну подршку", стајало је у саопштењу СКГО, уз уверење да ће се „напорима свих демократски оријентисаних људи у Србији, на свим нивоима одлучивања, ови процеси наставити и даље јачати и да ћемо тако заједнички допринети оним политичким и људским циљевима којима је др Зоран Ђинђић посветио свој живот".

је успешно реализован програм кредитне подршке локалним инфраструктурним пројектима вредан 50 милиона евра, који СКГО реализује уз помоћ Немачке развојне банке, те да је у 2008. години Мрежа локалних повереника достигла свој максимум, јер је СКГО добила повереника у свих 167 градова и општина. О реалности свега што се не само у том периоду радило у СКГО тешко да има поузданијих параметара од прегледа тема програма обуке реализованих у само те две године, у којима су учествовали представници 163 локалне самоуправе:

- Развијање система управљања људским ресурсима у општинској управи;
- Мониторинг и евалуација рада општинске управе;
- Основни концепти општинског развоја;
- Одрживи развој у градовима и општинама Србије;
- Стратешко планирање одрживог локалног развоја;
- Акционо планирање;
- Локални економски развој;
- Управљање учинком у области локалног економског развоја;
- Финансијска и нефинансијска подршка малим и средњим предузећима;
- Рурални развој;
- Развој локалног туризма;
- Прикупљање средстава;
- Јавно-приватна партнерства;
- Управљање општинском имовином;
- Увид у општински/градски информациони систем;
- Припрема локалних власти у Србији за процес европских интеграција;
- Обука о Европској унији;
- Европски фондови у развоју локалне самоуправе;
- Припрема предлога пројекта у складу са ЕУ процедурама;
- Управљање пројектним циклусом у складу са процедурама ЕУ;
- Подизање капацитета општина за планирање пројеката IPA компоненте прекограничне сарадње;
- Студија изводљивости и припрема пројеката;
- Обука о програмирању општинске инфраструктуре и Slap 2.0 информационом систему;
- Систем локалне самоуправе у пракси и правци децентрализације;

У различитим програмима обуке у организацији СКГО учествовали су представници готово свих локалних самоуправа у Србији

16. јануар 2004.

У Версају је 16. јануара 2004. године Савет европских општина и региона (CEMR) организовао велики међународни семинар поводом 50-годишњице Повеље о општинским слободама, усвојене на првој Генералној скупштини новооснованог Савета европских општина (тада CEM) у октобру 1953. године. У преамбули тог документа истакнуто је да су „европске општине опредељене за изградњу слободне и мирне Европе у интересу својих грађана, будући да оне представљају сам основ нације". Та повеља је инспирисала дуготрајну кампању Савета Европе да би 1985. године у Стразбуру била усвојена Европска повеља о локалној самоуправи, коју су морале да ратификују све земље, чији је циљ био чланство у Савету Европе.

- Општински маркетинг;
- Општински услужни центри;
- Промоција инвестирања;
- Основе привлачења директних страних инвестиција;
- Маркетинг привлачења директних страних инвестиција;
- Буџетирање локалних самоуправа;
- Основе програмског буџетирања;
- Муниципалне обвезнице;
- Радионица о прикупљању пореза;
- Општинска пореска администрација;
- Стратешко планирање у области социјалне заштите;
- Акционо планирање у области социјалне заштите;
- Мониторинг и евалуација услуга социјалне заштите;
- Одрживо финансирање услуга социјалне заштите;
- Мобилизација и мотивација локалне заједнице;
- Грађанска иницијатива и управљање учинком;
- Развијање односа са јавношћу, како промовисати европске интеграције и вредности;
- Развијање вештина пословне комуникације запослених у општинској управи;
- Вештине јавног наступа;
- Пословни бонтон и грађење добрих односа са грађанима;
- Технике фацилитације;
- Обука за одборнике у скупштинама градова и општина;
- Локални избори и етички кодекс;
- Примена Закона о слободном приступу информацијама за овлашћена лица у јединицама локалне самоуправе...

Било је, свакако, и пре и после тог периода и много других тема у оквиру свеобухватног програма обуке представника локалне самоуправе, али је овај преглед изванредна потврда да су управо изборном актуелних и изузетно значајних области и конкретних ситуација заинтересованост чланица СКГО и самих полазника подигнути и задржани на веома високом нивоу. У њихов свакодневни живот и рад, вокабулар и перцепцију ушли су многи потпуно нови појмови, технике, процедуре и поступци, од одрживог развоја до европских вредности, од управљања људским ресурсима до развијања пословне комуникације са грађанима...

Потписивање Споразума о сарадњи са Министарством за државну управу и локалну самоуправу, април 2003.

ЗЛАТНИ ЈУБИЛЕЈ: У међувремену је 23. априла 2003. године Стална конференција градова и општина обележила пола века свог постојања и том приликом је речено да је „Стална конференција замишљена и сачињена по узору и на начин на који су биле саздане све тада активне асоцијације локалних власти у Западној Европи, на националном и међународном нивоу“ и да „тај модел, који у суштини ни до данас није напуштен, заснован на принципу окупљања и сарадње локалних власти, ради формулисања и заступања оних интереса и циљева које на најбољи начин могу да остваре снагом заједничког деловања – путем своје асоцијације“ као суштински демократски концепт представља „основ трајности СКГО и подлогу њене важне друштвене улоге коју, осим у несрећном времену којега се сада већ нерадо сећамо, није напуштала“. У ових неколико мајсторски написаних реченица садржан је и континуитет и раскид са праксом која Сталној конференцији није служила на част, и веза са светом и трајна окренутост проблемима локалне самоуправе, и оно што се на многим скуповима често пежоративно исказује као „мисли глобално, делуј локално“.

Педесетогодишњица је прослављена радно, па је тог дана потписан Споразум о сарадњи са Министарством за државну управу и локалну самоуправу Владе Републике Србије, који је у наредном периоду омогућио бољу комуникацију и сарадњу локалне и централне власти у области припреме и доношења закона од важности за функционисање локалне самоуправе, јачање финансијске самосталности градова и општина и заштите локалне самоуправе. Споразум о сарадњи са истим министарством у коме је после избора дошло до одређених персоналних промена потписан је и 19. новембра 2008. године, али су тада иза Сталне конференције и Министарства за државну управу и локалну самоуправу стајали значајни резултати сарадње у протеклих пет година: СКГО је учествовала у Радној групи за израду Закона о комуналној полицији и сета изборних закона, заједнички рад на изради модела локалних аката који уређују питања комуналне полиције, заједничко организовање округлог стола о положају локалних службеника и консултативног састанка представника градова о Нацрту закона о комуналној полицији, заједнички рад на концепту Националне стратегије за обуку запослених у локалној самоуправи, интензивна сарадња у оквиру програма „Јачања локалне самоуправе у Србији“, заједнички рад на изради Модела закона о референдуму и народној иницијативи, а у пуној сарадњи потписника овог споразума организован је и Први сајам локалне самоуправе у Општини Нови Београд.

Сличне споразуме Стална конференција је у то време потписала и са Министарством животне средине и просторног планирања (23. децембра 2008.) и са Министарством здравља (8. септембра 2009.), управо да би се на неки начин „озваничила“ свестрана сарадња СКГО са тим министарствима по великом броју питања од значаја за живот локалних самоуправа и грађана у градовима и општинама. То је још један доказ да су Сталној конференцији градова и општина у првој деценији Двадесетпрвог века широм отворена врата свих надлежних државних органа и институција, јер је као значајан партнер интензивно сарађивала и са Министарством економије и регионалног развоја, Министарством иностраних послова, Министарством одбране, Министарством финансија (посебно са Пореском управом, где СКГО активно учествује у раду Комисије за финансирање локалне самоуправе), Министарством просвете, Министарством за рад и социјалну политику, Министарством за

15. децембар 2004.

На XXXIV скупштини Сталне конференције градова и општина усвојен је Етички кодекс понашања функционера локалне самоуправе у Србији, уз препоруку да га усвоје скупштине градова и општина и позив „свим носиоцима јавних функција у локалним самоуправама у Србији да му приступе и да се по њему понашају". Један од учесника у изради Етичког кодекса и промотера кампање, тадашњи председник општине Младеновац Зоран Костић рекао је том приликом да постоји много предрасуда везаних за општинске функционере; „Одувек се сматрало да је функционер особа 'сумњивог морала', али ја мислим да ће предрасуда о плавој коверти нестати кад грађани буду сигурни да неће морати да плате оно што очекују од својих изабраних представника". Током 2005. године чак 153 града и општина усвојило је Етички кодекс.

омладину и спорт, Министарством унутрашњих послова, Министарством за људска и мањинска права, Министарством за телекомуникације и информатичко друштво, Министарством пољопривреде... Ови споразуми и оваква сарадња резултат су и чињенице да је Стална конференција градова и општина у међувремену потписала уговоре о сарадњи и са Владом Србије и са Народном скупштином Републике Србије.

Неколико дана после прославе „златног јубилеја", 14. маја 2003. године, стигла је и вест да је у пољском граду Познању, на заседању Политичког комитета CEMR - Савета европских општина и региона, Стална конференција градова и општина примљена у чланство ове најутицајније европске организације локалних власти као придружени члан.

Само пет година касније, у већ поменутом прегледу најважнијих активности и резултата за 2008. и 2009. годину биће забележено да су представници СКГО у оквиру CEMR учествовали на два редовна састанка генералних секретара асоцијација локалних самоуправа, два састанка Политичког комитета CEMR, на састанку Комитета за родну равноправност и дали допринос успешном раду Радне групе за отпад...

Осим у оквиру CEMR, у том периоду се деловало и остварене су и продубљене везе са Мрежом асоцијација локалних власти Југоисточне Европе (NALAS), Асоцијацијом локалних агенција за демократију (ALDA), Међународном организацијом локалних власти за одрживост (ICLEI) и са Конгресом локалних и регионалних власти Савета Европе, а успешно је реализовано чак 15 студијских посета у 12 држава (Аустрија, Белгија, Бугарска, Француска, Чешка, Италија, Израел, Немачка, САД, Словенија, Велика Британија, Швајцарска), које су имале за циљ подизање капацитета представника јединица локалне самоуправе Србије. Заиста нема институције или асоцијације у Србији која би могла да се похвали, као што је то учинила Стална конференција градова и општина крајем 2009. године, да су јој, осим поменутих, међународни партнери и Савет Европе, Организација за европску безбедност и сарадњу (OEBS), Програм Уједињених нација за развој (UNDP), Европска унија - Комитет регија, асоцијације локалних власти Бугарске, Словеније, Аустрије, Кипра, Израела, Француске, Норвешке, Шведске, Републике

Српске и Холандије... Плодови такве сарадње и „дипломатске активности“ која је у неким тренуцима била интензивнија од учинка званичних државних органа, су донације и подршка различитим пројектима локалних власти и СКГО из Европске уније, Шведске, Швајцарске, Норвешке, Немачке, Холандије, Француске, Велике Британије и САД, а међу најзначајнијим донаторима су и Фонд за отворено друштво, Вестминстерска фондација за демократију, Балкански фонд за демократију (Немачки Маршалов фонд)...

Амерички амбасадор Мајкл Полт, децембар 2004.

„Сједињене Америчке Државе веома подржавају Сталну конференцију градова и општина, можда једну од најистакнутијих организација у региону, која је много тога постигла у последње три године, позиционирајући се као важан партнер републичким властима по питању јачања локалне самоуправе. Током моје посете општинама у Србији и Црној Гори уверио сам се у напредак у многобројним општинама које стреме томе да постану ефикасније, отвореније и одговорније“ – рекао је амерички амбасадор Мајкл Полт на XXXIV скупштини СКГО, одржаној 14.и 15. децембра 2004. године у Београду, претпоследњој у државној заједници Србије и Црне Горе.

После референдума у Црној Гори 21. маја 2006. и проглашења независности 3. јуна исте године, Стална конференција градова и општина наставља да делује само на подручју Србије, што је и озваничено изменама Статута, усвојеним на XXXVI скупштини 3. децембра 2007. године у Београду, мада је већ неколико година уназад у широј употреби био само назив „Стална конференција градова и општина“ без било какве географске одреднице.

„Подршка јачању грађанског учешћа на локалном нивоу“, март 2006.

Почетком марта 2006. године у београдском хотелу „Интерконтинентал“ одржана је прва национална конференција „За активнијег грађанина“ у организацији Сталне конференције градова и општина и SDC (швајцарске Агенције за сарадњу у Србији и Црној Гори). Пола године раније, у септембру 2005. исти партнери почели су реализацију пројекта „Подршка јачању грађанског учешћа на локалном нивоу“, полазећи од чињенице да је партиципација грађана у политичком животу Србије, генерално узев, на ниском нивоу. „Мислим да сви људи који плаћају порез на локалном нивоу треба да знају шта се са тим новцем урадило. Веома је важно да се баш у том смислу оствари комуникација између представника локалних власти и грађана“, рекла је том приликом Карин Салерно, директорка Канцеларије SDC у Београду.

7. јул 2005.

Први број месечника Сталне конференције градова и општина „Локална самоуправа“ као додатак недељника „Време“ објављен је 7. јула 2005. године. Најзначајнији прилог у том броју је Први оквирни предлог Председништва СКГО о механизмима за сарадњу са републичким органима, који се заснива на Закону о локалној самоуправи из 2002. године и Радном програму за бољу локалну самоуправу. Као „мере које би требало предузети за успостављање структурног дијалога“
Председништво СКГО је предложило:
1. Дефинисање и усвајање адекватног правног оквира за консултације;
2. Закључивање и обнављање споразума о сарадњи са одговарајућим државним органима;
3. Одржавање редовних састанака и конференција;
4. Успостављање посебног механизма за питања локалних финансија.

19. септембар 2005.

Председништво Сталне конференције градова и општина састало се 19. септембра 2005. године са тадашњим председником Владе Републике Србије др Војиславом Коштуницом и ресорним министрима ради договора о сталном дијалогу између Владе Србије и СКГО и том приликом је тадашњи председник Сталне конференције и градоначелник Крагујевца Верољуб Стевановић сублимирао захтеве градова и општина у три тачке:
1. Да заједнички састанци Владе Србије и Председништва СКГО буду организовани најмање два пута годишње;
2. Да Закон о имовини локалне самоуправе буде усвојен на јесењем заседању Народне скупштине;
3. Да се успостави праведнији и уједначенији систем финансирања локалне самоуправе.

Конференција „Одрживи развој у Србији“ у Сомбору, мај 2006.

У Сомбору је 30. и 31. маја 2006. године одржана Друга конференција „Одрживи развој у Србији“ у организацији Сталне конференције градова и општина и уз подршку норвешке Асоцијације локалних и регионалних власти. Годину дана раније у Београду је усвојена „Стратегија локалног одрживог развоја“, па су овом приликом представљени резултати овог пројекта. Сомбор није случајно изабран за домаћина, јер је од неколико стотина локалних пројеката који су били у конкуренцији одабрано 19, од чега једна трећина (шест) у „слободном и краљевском граду“, како је рекао тадашњи градоначелник Сомбора Јован Славковић. Средства су уложена у развој туризма, изградњу бициклистичких стаза, побољшање услова школовања младих, заштиту животне средине, руковање чврстим отпадом, ревитализацију канала и обнову железничке пруге. „Укупан износ добијених средстава од 600.000 евра је свакако недовољан за све ове пројекте, али је значајан као подстицај да почнемо да их реализујемо и да имамо у виду све три битне одреднице овог пројекта, да делујемо локално у правцу развоја и остављамо нешто што ће бити трајна вредност“, рекао је том приликом Славковић.

У оквиру овог пројекта средства су добили и Бечеј, Варварин, Коцељева, Параћин, Прокупље и Смедеревска Паланка.

Председник Републике Борис Тадић на XXXIX скупштини СКГО у Београду, децембар 2011.

Учествујући у раду XXXIX скупштине СКГО, одржане 7. децембра 2011. године у Београду, председник Републике Србије Борис Тадић изјавио је да због другог таласа економске кризе долазе комплексна и тешка времена, те да грађани могу да очекују већи привредни раст и нова радна места крајем 2013. и почетком 2014. године. Говорећи о визији модерне, добро организоване и инфраструктурно развијене земље, председник Тадић је истакао да је „суштина обављања јавне функције да се генерацијама које долазе, оставе резултати“. „Наша намера претходних година била је да кроз значајне интервенције, реформу државне управе и администрације и кроз изградњу инфраструктуре испунимо визију о модерној Србији. У многоме смо успели, али велики посао је испред нас, јер је наша намера да се инвестира

7. децембар 2010.

У Београду је 7. децембра 2010. године први пут обележен Дан локалне самоуправе у Србији", као највеће окупљање представника градова и општина у тој години. Отварајући скуп, градоначелник Београда Драган Ђилас изјавио је да новчане трансфере за локалне самоуправе треба вратити на ниво пре економске кризе, и изразио спремност Београда да највећим делом за сиромашне општине то буде на терет буџета Београда. Он се заложио и за увођење субвенција за општине и градове у Србији, али не и за Београд, јер је „Београд довољно атрактиван за инвестирање". „Свако ново радно место у Србији нама у Београду много значи и наставићемо да тражимо да локална самоуправа добије веће надлежности које подразумевају више пара, али и више обавеза", рекао је Ђилас.

у градњу телекомуникационе, инфраструктурне и енергетске мреже и на тај начин створе услови за уређенији живот грађана, виши ниво стабилности, а тиме и нове инвестиције и радна места", истакао је Тадић.

Основана 1953. године у Федеративној Народној Републици Југославији, делујући у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији (1963-1992), Савезној Републици Југославији (1992-2003), Државној заједници Србија и Црна Гора (2003-2006) и Републици Србији (од 2006. године) Стална конференција градова и општина је, углавном не мењајући себе и свој начин рада, променила чак пет државних одредница, па се у том смислу показало да је и у земљи и у иностранству више прихватана и уважавана због онога што је представљала као асоцијација градова и општина него због саме државе којој су припадали њени чланови.

„СТАРИЈА ОД ЕУ": Такав тренд у реализацији основних циљева Сталне конференције настављен је и у наредним годинама, па је с пуним правом генерални секретар СКГО Ђорђе Станичић на свечаној седници Председништва 23. априла 2013. године поводом 60-годишњице оснивања истакао да је „данас Стална конференција градова и општина модерна и развијена организација, поносна на своју традицију дугу шест деценија", посебно нагласивши следеће битне карактеристике најновијег периода у развоју националне асоцијације градова и општина Србије:

- Од 2000. године почиње период поновног јачања Сталне конференције и њеног утицаја на начине решавања свих значајних друштвених питања, која се тичу или имају утицај на локалну самоуправу у Србији;
- Снажан раст организације резултат је нових односа у политичком животу земље, започињања процеса децентрализације, јаснијег препознавања улоге и значаја локалних власти, па тако и њихове организације, од стране свих релевантних друштвених субјеката;
- Градови и општине, удружени и организовани у оквиру СКГО, све битније утичу на формулисање националних стратегија, политика и закона које се тичу локалног нивоа власти;

Венсан Дежер, шеф Делегације ЕУ у Србији, је на свечаној седници Председништва СКГО 23. априла 2013. године, поводом 60. годишњице постојања Сталне конференције, рекао да је СКГО четири године старија организација од Европске уније

12. децембар 2012.

Учесници јубиларне Четрдесете скупштине Сталне конференције градова и општина усвојили су 12. децембра 2012. године „Декларацију СКГО о поштовању принципа родне равноправности на локалном нивоу власти у Србији“, нагласивши да је родна равноправност незаобилазни чинилац демократије и да равноправно учешће жена и мушкараца у процесима одлучивања подиже легитимитет институција на локалном нивоу. „Градови и општине препознали су своју одговорност у развијању политика једнаких могућности за грађане и грађанке, уз уважавање родне перспективе“ – записано је у овом значајном документу.

- Упоредо са тим расте и улога СКГО као места окупљања, сарадње и размене информација и најбољих пракси у вођењу градских и општинских послова у различитим областима;
- Организација се све више профилише и као место пружања разноврсних услуга своме чланству – кроз савете, обуке и друге облике подршке изградњи капацитета локалних власти, а све више и кроз подршку у стратешком и акционом планирању, припреми и реализацији општинских и градских пројеката;
- Представници међународне заједнице све више увиђају смисао и значај подршке оваквом деловању СКГО, па и институционалном грађењу саме асоцијације. Уз помоћ и подршку Европске уније, влада Шведске, Швајцарске, Немачке, Норвешке, Француске, Уједињеног Краљевства, Сједињених Америчких Држава, Аустрије и Словачке, као и кроз сарадњу са UNDP, OEBS и Саветом Европе, Конференција је у последњих десет година реализовала или учествовала у реализацији око 70 програма, вредних више од 35 милиона евра;
- Стална конференција градова и општина је активна на међународном плану, у оквиру свих релевантних међународних организација које окупљају представнике локалних власти;
- Посебно значајна област деловања СКГО последњих година везана је за процес придруживања ЕУ и припреми локалних власти за укључивање у тај процес.

На ово последње је на истој седници указао и Венсан Дежер, тадашњи шеф Делегације Европске уније у Србији, који је током читавог свог мандата најтешње сарађивао са Сталном конференцијом градова и општина и представницима локалних власти, рекавши да СКГО постоји већ 60 година, те да је чак четири године старија организација од ЕУ, што показује колико је значајан и јак партнер за развој градова и општина. Такође је навео да нема града који нема пројекат у оквиру програма „Exchange“, а који се одвија у сарадњи између Европске уније и Сталне конференције градова и општина. Дежер је рекао да је Србији потребан бољи правни оквир за развој локалне самоуправе и децентрализацију и изразио очекивање да ће до краја 2013. године бити усвојен Национални план регионалног развоја.

Одлучно ка Европској унији: Четрдесета скупштина Сталне конференција градова и општина, децембар 2012.

ПОГЛЕД У БУДУЋНОСТ: „Локална самоуправа је кључни ниво за успешност провођења европских интеграција, како у погледу примене стандарда, вредности и прописа Европске уније, тако и у погледу примене и реализације пројеката који се финансирају из ЕУ, али и информисања грађана Србије шта их чека у процесу евроинтеграција“ – то је само један од закључака са јубиларне Четрдесете скупштине Сталне конференције градова и општина, одржане 12. децембра 2012. године у београдском „Сава центру “, са главном темом „Локална самоуправа у процесу приступања Србије ЕУ“. За разлику од неких других организација и институција које имају обичај да држе некакве скупове у „пет до дванаест“ или „дванаест и пет“, зависно од тога да ли желе да скрену пажњу јавности да је последњи час или да се већ закаснило да се нешто уради, ова мала игра бројки са датумом одржавања последње до сада одржане редовне Скупштине (компјутерски исказано 12/12/12) том приликом је коментарисна као способност Сталне конференције градова и општина да у право време на дневни ред постави праве теме, посебно оне које су у суштини окренуте будућности. Том приликом је и Венсан Дежер похвалио Сталну конференцију градова и општина за велику подршку коју пружа својим члановима у настојању да се повећа ефикасност локалне самоуправе као један од нужних предуслова у читавом процесу. „Главни изазови на том путу јесу стабилност управе, која мора бити зрела, јасна и одржива, као и њена деполитизација, утврђивање статуса државног службеника, увођење електронске владе, боље коришћење ресурса, подизање капацитета правосуђа, транспарентност и боља контрола рада управа, при чему се грађани морају посматрати као клијенти управе. Децентрализација је од кључног значаја за праву демократизацију на локалном нивоу“, рекао је шеф Делегације ЕУ у Србији.

На овој Скупштини је истакнуто да је током 2012. године СКГО покренула низ активности у области подршке европским интеграцијама, да су утврђене Полазне основе за израду Оквирног документа о утицају европских интеграција на локалне самоуправе, да је настављена и интензивирана сарадња са релевантним европским институцијама, као што су Комитет региона ЕУ и његова Радна група за Западни Балкан и Конгрес локалних и регионалних власти Савета Европе. У том смислу је и рад саме Скупштине, организован у два панела („Стратешко планирање улоге локалних самоуправа у процесу приступања Европској унији“ и „Утицај процеса приступања Европској унији на локалне самоуправе и СКГО“), оцењен као део тог процеса који је у Србији већ увелико почео и који тешко да би могао да буде заустављен у седмој деценији постојања Сталне конференције градова и општина.

На састанку са министром Лазаром Крстићем договорено је да ће Комисија за финансирање локалне самоуправе у наредном периоду функционисати у пуном капацитету у складу са Законом, 17. октобар 2013.

ЛИНИЈА КОНТИНУИТЕТА: Промене на политичкој сцени Србије после избора у мају 2012. године, а потом и промене у Влади Србије извршене 2. септембра 2013. године, нису ни на који начин утицале на обим и садржину активности Сталне конференције и уважавање њених предлога и ставова. Тако се делегација Сталне конференције градова и општина, предвођена председником СКГО Сашом Пауновићем, 17. октобра 2013. састала са новим министром финансија Лазаром Крстићем и његовим сарадницима. Састанак, коме су испред СКГО присуствовали и Зоран Антић, заменик председника СКГО и градоначелник Врања, Иван Бошњак, градоначелник Зрењанина, Ђорђе Станичић, генерални секретар СКГО и помоћници генералног секретара Александар Бућић и Никола Тарбук, организован је у циљу разматрања актуелне ситуације у вези са стањем јавних финансија у Србији, са посебним освртом на стање система финансирања локалне самоуправе. На састанку је било речи и о Закону о финансирању локалне самоуправе, односно о начинима превазилажења одређених проблема из претходног периода, као и функционисању и надлежностима Комисије за финансирање локалне самоуправе. Договорено је да ће Комисија за финансирање локалне самоуправе у наредном периоду функционисати у пуном капацитету у складу са Законом, и констатовано да су надлежна ресорна министарства већ именовала своје представнике у Комисију. У том смислу, закључено је да ће сва наредна питања која се тичу финансирања локалне самоуправе бити разматрана са Сталном конференцијом градова и општина. а све у циљу изналажења најбољих могућих решења која уређују ову област.

„ЈЕДАН САСВИМ ОБИЧАН“ МЕСЕЦ: Интензивну активност Сталне конференције градова и општина током 2013. године можда на најбољи начин показује календар најзначајнијих догађаја, па су тако почетком новембра у Суботици и Београду реализоване обуке под насловом „Приступање Србије ЕУ - приступни преговори и развојна помоћ кроз ЕУ фондове“, чији су основни циљеви:

- Повећање информисаности доносилаца одлука и запослених у општинама о различитим аспектима и елементима процеса приступања Србије Евопској унији, како на централном тако и на локалном нивоу;
- Упознавање учесника са процесом планирања и спро-

вођења пројеката финансираних од стране ЕУ, главним актерима овог процеса, као и могућностима за финансирање на локалном нивоу.

У Нишу је тих дана организована обука „Јавне набавке у локалним самоуправама“, чији је циљ сагледавање целокупног циклуса јавне набавке, од анализе тржишта, планирања буџета, спровођења поступака јавних набавки, до извршења уговора и контроле квалитета и побољшање учинка локалне самоуправе у области јавних набавки кроз унапређење транспарентности, ефикасности и економичности, као и обезбеђивање боље конкуренције и једнаког третмана понуђача.

Скраћеница која се веома често чула у то време могла би да завара неупућене, јер ЛЕР у Сталној конференцији не означава оно стање кад мотор ради а возило се не креће, већ упућује на тему која се природно нашла у средишту пажње – „Локални економски развој“, првенствено кроз тражење одговора на питање шта локална политика треба да уради да би привукла нове инвестиције и задржала и развила постојећи бизнис. У том смислу све више се говори и о јавно-приватном партнерству, као концепту који не представља само алтернативни начин изградње објеката и услуга од јавног значаја, него се може посматрати и као значајна компонента великих промена у функционисању јавног сектора, о чему је тих дана било речи на Четвртом састанку Мреже за локални економски развој.

Ако се томе дода интензивна јавна расправа о Нацрту Стратешког плана СКГО за период 2014 – 2017. година, Национална конференција „Ефикасно управљање пољопривредним земљиштем“, тродневно окупљање повереника СКГО, Трећи састанак Мреже начелника управа градова, општина и градских општина, припреме за Пети сајам локалне самоуправе... то све заједно чини „један сасвим обичан месец у Сталној конференцији“. Зато више него логично делује и наслов главне теме 41. Скупштине СКГО (11. децембра 2013. године у Београду) „Локална самоуправа – јуче, данас, сутра“, при чему је очигледно нагласак на заједничкој будућности, и локалне самоуправе и њихове асоцијације.

СНАЖНИ ПАРТНЕРИ: Такво мишљење о месту и улози Сталне конференције градова и општина има и

Игор Мировић, министар регионалног развоја и локалне самоуправе у Влади Србије

министар регионалног развоја и локалне самоуправе у Влади Србије Игор Мировић: „Очекујем да СКГО остане храбар и јединствен механизам за представљање интереса локалних самоуправа у Србији и очекујем да, обележавајући свој јубилеј, представи и многе нове иницијативе. Такође, очекујем и да СКГО и Министарство за регионални развој и локалну самоуправу, али и Влада Републике Србије у целини, остану снажни партнери чији је циљ развој локалних самоуправа. Локалне самоуправе морају бити снажније, организованије и са више средстава, могућности и пројеката, а то значи и успешнију Србију у целини. Стална конференција градова и општина је организација са традицијом и Министарство регионалног развоја и локалне самоуправе пуно пажње полаже ставовима СКГО, јер су у тим ставовима изражени и ставови великог броја градова и општина у Републици Србији. Министарство и Стална конференција имају добру сарадњу, размењују мишљења и искуства и Министарство у највећој мери уважава иницијативе СКГО.“

Министар Мировић је још додао да Стална конференција градова и општина представља „мост“ између градова и општина и министарстава, па и Министарства за регионални развој и локалну самоуправу са којим, по природи ствари, највише и најтешње сарађује.

НАШ ЗАЈЕДНИЧКИ ЦИЉ ЈЕ ДЕЦЕНТРАЛИЗОВАНО ДРУШТВО

Ђорђе Станичић, генерални секретар СКГО

О улози, значају и перспективама Сталне конференције градова и општина, као националне асоцијације градова и општина Србије, не би, сама по себи, пуно говорила чињеница да СКГО има споразуме о сарадњи и са Народном Скупштином Републике Србије, и са Владом Србије, и са свим ресорним министарствима, да одредбе тих споразума нису у протеклим годинама претворене у редовну и веома корисну праксу. Показало се да је Стална конференција прави представник и заступник интереса локалних самоуправа. С друге стране, таквим деловањем смо пружили прилику државним органима да на конкретан начин искажу и начелно политичко опредељење да су за децентрализацију и даљи развој локалне самоуправе.

ДВОСМЕРНА КОМУНИКАЦИЈА: Споразум са Народном скупштином омогућио нам је да представници СКГО буду готово увек укључени у почетне фазе расправа о законским пројектима, кад је реч о темама везаним за функционисање локалне самоуправе, што као део процеса одлучивања, са мање или више успеха, постоји и у другим европским земљама. У Србији данас то више није само пуко исказивање добре воље и намере, већ и редовна пракса, што се првенствено огледа у излагањима посланика у скупштини где се често позивају на ставове наше организације, односно народни представници у парламенту разумеју да постоји организација која се бави локалном самоуправом из једног посебног угла и са посебном одговорношћу.

Имамо сада посланике, и у позицији и у опозицији, који су раније били градоначелници или председници општинских скупштина, који разумеју како треба посматрати послове локалне самоуправе и како гледати на питања децентрализације, финансирања и унапређивања рада локалне самоуправе и који добро знају какве ће бити последице неког закона ако он „прође“ у Народној скупштини. Често се и они сами нама јаве и питају шта ће да буде ако се нешто изгласа. Та комуникација је двосмерна, јер кад чланови наше асоцијације покажу интерес да се поводом неких решења чује и њихов глас и кад то у СКГО заједнички утврдимо као став, онда те ставове достављамо посланицима, шефовима посланичких група и председницима надлежних одбора са захтевом да их размотре и да покушају да их преточе у амандмане. На тај начин, користећи ове споразуме са Скупштином, Владом и ресорним министарствима, учествујемо у припреми законских пројеката, од основне идеје до предлога који иде на гласање, свесни да много више ефеката можемо да остваримо радећи већ на припреми текста, него касније путем амандамана. Присуство представника наше организације у некој радној групи омогућава и другим члановима тог тела да кроз СКГО добију повратну информацију да ли оно што се предлаже одговара градовима и општинама. На тај начин долазимо до много квалитетнијих закона, чија је најважнија одлика их је касније могуће и применити.

СМИСАО ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЈЕ: Сталној конференцији градова и општина је најважније да закони буду примењиви, јер – о томе постоји прегршт примера у шест деценија дугој историји наше организације – не вреде много ни јасни ставови, ни „идеална“ решења, ако то не може да се оствари у свакодневном животу, тамо где грађани живе и раде. Својевремено је Живорад Ковачевић говорио да су децентрализација, финансирање локалне самоуправе и земљишна политика „вечите теме“ Сталне конференције, а из докумената Савета Европе или Конгреса локалних и регионалних власти видимо да су то питања којима ћемо се бавити и

у будућности. Имамо битан део Европске повеље о локалној самоуправи који још није ратификован у нашем парламенту, односно тек ратификацијом целе Европске повеље наша земља ће преузети обавезу да у законодавном процесу увек спроводи начело довољности финансијских средстава за надлежности које су предвиђене за локалну самоуправу. Неће више моћи да се донесе неки пропис и утврди надлежност општине, а да се не утврди и начин како обезбедити средства за те функције, па макар у почетку и само на оном нивоу колико је држава „трошила“ за ту намену док је она била надлежна.

Није смисао децентрализације да се држава ослободи неких својих надлежности, већ да се те надлежности децентрализују због тога да би се боље спроводиле и да би грађани и привреда имали користи. Та тема постоји у свим демократијама у свету, од Шведске, Норвешке и Данске, као примера како треба и може да буде организована и децентрализована држава, па до Немачке и Француске где још постоји „борба“ између централних и локалних власти, односно сукоб интереса кроз жељу да се држава ослободи неких надлежности а да задржи средства...

ИМОВИНА: Једна од наших „вечитих тема“ је и питање имовине локалних заједница, јер би велики део средстава за децентрализоване надлежности могао да се обезбеди и бољим коришћењем имовине локалних самоуправа. Доношењем Закона о јавној својини и успостављањем сва три прерогатива својинских права ситуација је донекле побољшана, јер су раније општине и градови имали само право коришћења и управљања, али не и право располагања имовином. Овим законом утврђено је и право располагања, што значи да локална самоуправа може да отуђује и прибавља имовину као што је то могла и пре него што су почетком деведесетих година укинута својинска права општина и градова и на све се уписала држава као власник. Општине су се дуго налазиле у статусу старијег малолетника, можеш нешто да узмеш или даш, али за све мораш да питаш „тату“...

У међувремену је прошло петнаест година, данас локалне самоуправе углавном немају довољно људи који могу и знају да се баве имовинским односима, у многим местима не постоји ни ваљана документација, тако да сада имамо проблем поновног успостављања функције управљања и располагања имовином на локалном нивоу, почев од тога да се утврди шта је чије. То није ни мало лако, јер смо раније имали и друштвену имовину, и одузету национализовану имовину, и експроприсану имовину... Закон о реституцији води рачуна о правима бивших власника и њихових наследника, али је често то имовина коју држава и општина сматрају својом, једном речју, компликовано је, али је важно да је закон донет и да се кренуло у његово спровођење.

Стална конференција градова и општина ради пуно по том питању са Републичким геодетским заводом, са општинским управама које припремају одређене акте за своје скупштине, првенствено у обуци људи који треба тиме да се баве. Таква помоћ је добродошла општинама, такви скупови су увек изузетно добро посећени, а нека упутства и правилници које смо радили са другим државним органима од велике су користи у настојању да се од лаконског „све је то наше“ дође до разграничења како би свако касније могао да зна шта коме припада. То је и један од најважнијих услова да бисмо заиста постали европска земља.

НАЈВАЖНИЈИ ЗАКОН: Можда најзначајнији догађај у спровођењу начела Европске повеље о локалној самоуправи у нашој земљи, било је доношење Закона о финансирању локалне самоуправе. Има неке симболике што је тај закон донет 14. јула 2006. године, баш на дан пада Бастиље, не само што је први пут донет такав закон, већ што је њиме отворен пут за стварну децентрализацију државе као некакве „неосвојиве тврђаве“.

Ми се тиме поносимо, јер смо активно учествовали у припреми и доношењу тог закона, којим су поново уведене локалне пореске администрације, створени услови за бољи обухват наплате овог али и других пореза наредних година и почиње да се подиже људски и професионални капацитет у свим општинама. Наредне године су показале да је ниво наплате пореза на имовину драстично повећан од кад су општине преузеле његову наплату у односу на ранији период.

ПРАВИЛА ПОНАШАЊА: Имовина, порези, већа средства у локалу... све су то извори и могућих нежељених понашања, пре свега корупције, што је резултирало тиме да смо деценијама имали низак ниво поверења

фото САША ЖИВАНОВИЋ

Има неке симболике што је Закон о финансирању локалне самоуправе донет 14. јула 2006. године, баш на дан пада Бастиље, не само што је први пут донет такав закон, већ што је њиме отворен пут за стварну децентрализацију државе као некакве „неосвојиве тврђаве"

грађана у рад различитих општинских и градских служби, који није био довољно транспарентан и јаван, што је последично отворило питања етике у раду функционера локалне самоуправе.. Пракса је била лоша, а коруптивно понашање се раширило по различитим нивоима, уз укорењено мишљење грађана да у општини ништа не може да се уради без чувене „плаве коверте". То је требало препознати и јавно причати о томе, да бисмо дошли до покушаја да се то преведе у самообавезивање да ће се општински функционери понашати на другачији начин, да ће се сами изузети из неког поступка кад примете да су у сукобу интереса, да неће примати поклоне... Кроз пројекат подржан од стране ЕУ, радили смо на увођењу и инаугурацији Етичког кодекса понашања локалних функционера, на основу модела који је сачинио Савет Европе а који смо прилагодили нашим условима. Успели смо да направимо широку акцију у Србији, да укључимо велики број запослених у општинским и градским службама, политичара, грађана, да укључимо невладин сектор... Поносни смо на чињеницу да је више од 150 градских и општинских скупштина у Србији усвојило Етички кодекс.

То је, дакле, био један пионирски подухват, који је дао конкретан резултат, што нам је омогућило да се кроз серију пројеката подржаних од стране OEBS, OSI и нарочито Вестминстерске фондације за демократију, посветимо примени начела садржаних у Кодексу, путем општинских савета за примену Етичког кодекса.

ПРОМЕНЕ НА ПУТУ КА ЕУ: Таква пракса доста утиче и на подизање свести да приступање Европској унији може да буде циљ, али да до тог циља треба прилагодити сопствено понашање у готово свим секторима друштвеног живота. Не можемо очекивати да будемо чланови ЕУ ако дуж наших путева имамо депоније, ако су нам реке колектори непречишћених отпадних вода, ако не разумемо зашто треба да смањимо буку... ако нема тог, да тако кажем, финог подешавања система које није могуће урадити у једном дану или за једну годину. То није могуће наметнути, већ мора по дубини друштва да се промени, од обданишта и школе до породице и предузећа и у томе је незамењива улога локалних власти, а самим тим и Сталне конференције градова и општина као њихове асоцијације.

Ту долазимо до веома важне улоге СКГО у међународној сарадњи и представљању наших градова и општина. Швајцарска, Немачка, Шведска, Норвешка и друге државе Европске уније и САД, као и сама ЕУ, имају посебна одељења за пружање техничке подршке, имају и средства у својим буџетима намењена за подршку развоју и унапређење живота и у нашој земљи, али су различити и захтеви од стране тих организација. Некад долазе са готовим пројектима, а некад заједнички утврђујемо у којој области би требало нешто да се уради и како утрошити средства које су порески обвезници тих земаља определили за Србију.

То је управо наш задатак, да учествујемо у дефинисању пројектних активности, да препознајемо у раду са општинама шта њима треба, да можемо са људима добре воље који имају средства и знање и хоће да нам помогну да то, да тако кажем, увежемо у пројекте, које ћемо моћи и да спроведемо, да можемо да покажемо резултат како смо неку делатност унапредили.

Често се средства из тих фондова опредељују само на учење, али ми настојимо да видимо да ли део тих средстава можемо да преточимо у неки „грант“, у неки конкретан пројекат, у нешто видљиво, што је важно да се осети у тој локалној средини... Такав је, на пример, енергетски сат у Варварину, који показује колико су енергије уштедели зато што су заменили прозоре у школама и сијалице у јавном осветљењу, односно колико више пара им остаје у буџету за набавку новог аутобуса за превоз инвалида, за неке друге активности које до тада нису обављали...

СНАГА ЈАВНОСТИ: То све је немогуће постићи без јавности у раду, без образлагања појединих одлука, па све до објављивања одлука на различите начине. Колико се поносимо партиципативношћу СКГО у припреми доношења закона, толико смо настојали да развијамо свест и помажемо стварање услова да свака важнија општинска одлука треба да буде претходно проверена са грађанима, са онима на које се она односи... На тај начин се кроз учешће грађана у јавним расправама подиже и њихова свест да је важно њихово мишљење зашто је нешто могуће или не спровести у дело, што је битан елемент успеха локалне политике у било којој области...

У том смислу вишеструко је значајан однос са јавношћу, јер ако нешто радите а то нико не сазна - нема правог ефекта. Како је СКГО непрофитна организација, наш профит је управо у томе да јавност сазна све о томе што смо успели да конкретно урадимо, о односима за које се залажемо као организација, али и о проблемима са којима се свакодневно сусрећу наши чланови, градови и општине Србије, односно грађани који у њима живе. Доследно обавештавање јавности шта и како радимо у нашој организацији, чему тежимо, организовање различитих скупова за које настојимо да буду промовисани у медијима и у локалним срединама, наше настојање да све информације које стижу из општина постану део укупног обавештавања преко интернета и агенција које се баве дистрибуцијом вести... све то нам помаже и да разбијемо извесне предрасуде које постоје о локалној самоуправи, као што је, на пример, неаргументована повика на број запослених, али и на рад самих локалних власти.

Србија има велики број општина, међу којима има и негативних примера који често изађу у врх интересовања јавности и медија и то ствара лошу слику о свима, тако што се ствара утисак да локалне самоуправе нерационално троше средства. Напротив, то уопште није тачно, општине у највећем броју веома воде рачуна о средствима, воде рачуна да прикупе средства на начине који су им на располагању, да их употребе на најбољи начин, ради се на едукацији запослених, има много примера савременог понашања, да су службе све више окренуте према грађанима, по Србији велики број општина има услужне центре, нема више оних

шалтера, све више услуга могуће је добити преко интернета, односно путем посебних сервиса грађани могу да добију информацију брзо и одмах на једноставан и квалитетан начин...

Таква слика о појединим општинама није некадашња „лакировка“ или самохвала локалних функционера, она је делом и резултат повећане свести да општине треба да сами чине много више на привлачењу инвестиција. Данас готово све општине раде на томе, неке са мање или више успеха, али често и кад ураде неке ствари које се од њих очекују, као одвајање простора за индустријске зоне или обезбеђење неопходне инфраструктуре за коју се зна да је очекују будући инвеститори, њих ипак нема, нема довољно оних који могу да покрену неке нове послове на тим локацијама, јер о томе нису на одговарајући начин пласиране праве информације или није јавност благовремено упозорена да осим самих општина доста треба да ураде и други надлежни органи, република, путна привреда, железница... Ако председници општина кажу да нема доброг пута до неке општине, онда никог не сме да изненади одговор потенцијалног инвеститора у стилу „кад направите пут, јавите се“! Ту се, с друге стране, показује колико су поједине општине активне или нису, јер нису све општине дуж аутопута успеле да привуку инвестиције. Доста тога зависи како људи који их воде разумеју посао за који су изабрани...

СВЕТЛА ПЕРСПЕКТИВА: Ако су стубови будућег развоја локалне самоуправе у Србији даља децентрализација, обезбеђивање стабилних извора финансирања, укључујући и пуно располагање општинском имовином, јавност у процесу доношења и спровођења одлука и повезивање са Европом, онда бисмо могли да закључимо да су перспективе светле, и самих градова и општина, и Сталне конференције као њихове асоцијације, али и свих нас као грађана државе која тежи ка Европској унији. Децентрализовано друштво препознајемо као основу свог пословања и начина даљег развоја, а наше општине добро разумеју да морају да имају стратешке документе, као и да је дугорочно планирање неопходно како би уопште могле да постану интересантне за инвеститоре, али и за средства претприступних фондова, а касније и развојних фондова Европске уније.

У том смислу Стална конференција градова и општина се залаже за пуну партиципативност грађана у изради и доношењу таквих стратешких докумената, да свако ко треба да улаже средства види да је то средина која зна шта хоће и да је такав документ донела питајући и привреднике и грађане, и ђаке и старе, и све оне који учествују у креирању живота у тој локалној заједници, да се кроз такву расправу препознају главни циљеви и онда пројекти могу да рачунају на финансијска средства, како домаћа тако и из иностранства. То многе општине не могу саме и зато је потреба повезивања локалних самоуправа све већа, јер је пред свима посао који се практично никад не може завршити. У том послу може стално да се напредује, али при томе треба да направимо и индикаторе како бисмо могли да меримо да ли се у нечему успело или не и да проверимо да ли смо уопште реално поставили циљеве, рокове и средства потребна за њихову релизацију.

То је простор у коме ће улога Сталне конференције градова и општина и даље бити незамењива. Снага наше организације је у добровољности, општине долазе зато што виде да им користи то што се у СКГО ради, а то је и простор где више општина виде да је нешто њихов заједнички интерес. На тај начин ми као организација можемо да кажемо и докажемо да нисмо нешто измислили већ да смо то утврдили заједно са свима њима. Снага аргумената и заједничког наступа, уз структуру и стручност коју обезбеђује СКГО, и даље ће се препознавати као драгоцена подршка свима који имају визију у локалним самоуправама, као средство и алат за реализацију сопствених циљева. Важно је за будућност СКГО и свих локалних самоуправа да будемо што је могуће више препознатљиви као организација која заиста заступа интересе општина и то може и да оствари, да кад представник СКГО говори на неком састанку сви други знају да он изражава оно што се кроз организацију градова и општина исфилтрирало као захтев и циљ који се жели постићи.

Драго ми је што већ сада у Сталној конференцији градова и општина постоји добар број стручних људи који раде професионално и које у одговарајућим органима државе и друштва уважавају као неког ко с пуним правом и аргументима представља локалне самоуправе.

ДОНАТОРСКА ПОДРШКА СТАЛНОЈ КОНФЕРЕНЦИЈИ

Зорица Вукелић, заменица генералног секретара СКГО

Стална конференција градова и општина је током протеклих 60 година доживљавала и успоне и падове, јер су њена снага и њен утицај у држави и друштву, у највећој мери, зависили од снаге и значаја локалне самоуправе у одређеним периодима развоја. У протеклој деценији, СКГО је, ван сваке сумње, изузетно напредовала и развила се у снажног представника локалних власти у земљи, али и у регионалним и европским размерама. Како је до тога дошло? На пре много деценија успостављен институционални оквир и уз прилично снажну политичку подршку, како са локалног, тако и са централног нивоа, дошла је и јака донаторска подршка. То је створило услове за брз раст и развој организације, али и за њен све већи утицај на развој локалне самоуправе у Србији и унапређење квалитета услуга које општине и градови пружају грађанима.

ПОЧЕЦИ: Од организације која је крајем 2000. године имала само неколико запослених и минималан утицај на стање и развој локалне самоуправе у земљи, Стална конференција градова и општина је у протеклих десетак година прерасла у веома значајну институцију, суштински важну за развој локалне самоуправе у Србији. Томе је, осим интензивног и преданог ангажовања чланства – градова и општина и несумњиве спремности централних власти да прихвате асоцијацију локалних власти као партнера у доношењу важних државних одлука, битно допринела и подршка међународних субјеката, а посебно донаторска подршка, коју је ова организација континуирано добијала од 2001. године.

Иако почеци рада СКГО сежу у време од пре шест деценија, после периода застоја у деведесетим, прави замах ова организација добија од 2000. године, кад се јављају прве назнаке да би подршка локалној самоуправи у Србији од стране међународних донатора могла да почне у већем обиму. Управо се то и догодило у новембру 2000. године, кад је у Центру „Сава“ одржан први велики међународни скуп после много година - конференција Пакта за стабилност Југоисточне Европе посвећена локалним самоуправама. На том по много чему значајном окупљању представника новоизабраних државних и локалних власти из целе тадашње Савезне Републике Југославије, али и многобројних међународних организација и донатора, локалне самоуправе су означене од стране међународних актера као носиоци нове политике промена и дати су први сигнали да су донатори спремни да подрже локалне самоуправе на врло озбиљан начин.

Најпре лагано и у малом обиму, а затим све интензивније, почиње подршка локалним самоуправама, па тако и њиховој асоцијацији. Први донатори били су Америчка агенција за међународни развој (USAID), Шведска агенција за међународни развој (SIDA), а врло брзо и Влада Француске, у оквиру програма PAMYU, који је пружио подршку децентрализованој сарадњи француских градова са градовима наше земље, али и прве подстицаје институционалном јачању СКГО. USAID је тада спроводио Програм реформе локалне самоуправе у Србији (SLGRP), чија је једна компонента била намењена организационом развоју СКГО. Тај програм је потрајао неколико година, а у следећим фазама подршка USAID се наставља пре свега кроз подстицај локалном економском развоју. Један од значајних донатора СКГО током 2002. године постаје и Влада Немачке, односно Немачка организација за техничку сарадњу GTZ (данас GIZ), када стартују и програми који

се односе на јачање комуналне сфере, односно на помоћ локалним властима у управљању комуналним отпадом, отпадним водама, водоснабдевањем... Тада и СКГО, односно њен Одбор за комуналне делатности, почиње да добија пројектну подршку од GRZ и да се свим овим питањима бави на један организованији начин. У почетку, све су ово били програми мањег обима, али су нам помогли да ојачамо сопствене способности како у заступању општина пред органима централне власти, ради унапређења правног оквира за функционисање локалне самоуправе, тако и у погледу пружања помоћи самим општинама да боље обављају послове из своје надлежности.

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ РАЗВОЈ: Управо је унапређење правног оквира, учешће у процесима доношења и измена закона који се тичу различитих аспеката функционисања локалне самоуправе једна од кључних димензија нашег рада. С друге стране, наш је задатак и да пружимо општинама подршку у јачању њихових капацитета за спровођење закона, али и њихове функције пружања услуга грађанима. Као такву организацију врло рано почињу да нас препознају како донатори, тако и међународне организације, увиђајући неопходност снажније подршке нашем институционалном развоју.

Почев од 2003. године, кроз сарадњу са Програмом Уједињених нација за развој (UNDP), а уз финансијску подршку Шведске, реализована су два циклуса програма намењеног како институционалном јачању СКГО, тако и даљем јачању локалне самоуправе у Србији. Кроз овај програм, али и уз подршку других донатора, пре свега Европске уније, СКГО је доживела снажан институционални развитак: ојачани су наши капацитети у области заступања интереса чланства, успостављена је функционална организациона структура, битно су унапређена знања и вештине руководства и запослених, формиран је Центар за обуку и остварене су многе конкретне активности усмерене на унапређење локалне самоуправе и помоћ општинама и градовима у различитим областима. Упоредо с тим, Саветодавни центар СКГО, успостављен захваљујући средствима Француске развојне помоћи, додатно је подржан уз помоћ GTZ (GIZ).

ЕТИЧКИ КОДЕКС И СТАНДАРДИ ДОБРОГ УПРАВЉАЊА: У међувремену, и ми сами смо чинили напоре да појачамо наше пројектне активности. У том смислу можда је један од највећих почетних успеха СКГО био тај што смо 2003. године учествовали на конкурсу, на европском нивоу, за пројектну подршку Европске уније у оквиру програма CARDS. Тада је у конкуренцији било више хиљада пројектних предлога, од којих је само седам добило подршку, међу којима је био и наш. Његова тема била је увођење етичког кодекса за локални ниво власти у Србији. Премда не превише велики кад су у питању финансијска средства (нешто више од 300.000 евра), овај пројекат је за нас био значајан јер је добијен у великој конкуренцији, али и зато што је био посвећен области коју смо баш ми први „начели“ у Србији. Заправо, то је био први покушај да се уведе етички кодекс за једну групу носилаца јавних функција у нашој земљи, после чега су то почели да раде и многи други. Њиме смо направили велики продор: више од 150 градских и општинских скупштина усвојило је Етички кодекс.

Уз подршку Вестминстерске фондације за демократију, у наредних неколико година настављају се пројекти посвећени примени Етичког кодекса, што је потрајало све до 2011. године. Последњих година, у сарадњи са UNDP, почели смо да спроводимо активности усмерене на унапређење отворености, транспарентности и одговорности на локалном нивоу власти. Практично све до данас, кроз ове и сличне програме, бавимо се борбом против корупције. Наравно да нисмо једини у томе, али је ово наш допринос, и ти напори су препознати и од стране државе, пред којом стоје озбиљни задаци у борби против корупције. На нама је да јој у тој борби помогнемо.

Кроз подршку Фонда за отворено друштво, Балканског фонда за демократију, Организације за европску безбедност и сарадњу (OSCE), а нарочито Владе Швајцарске, кроз SDC, СКГО је спровела низ пројеката усмерених на увођење праксе доброг управљања на локалном нивоу, веће учешће грађана у процесима одлучивања и подршку правима мањина. Подршка SDC је била посебно значајна у смислу унапређења учешћа грађана у процесима одлучивања, при чему је прва фаза подршке била везана за стварање институционалног

Искуства прве године примене Етичког кодекса сумирана су на саветовању у Београду, фебруар 2007.

оквира за то учешће. Друга је била још озбиљнија, и у оквиру ње било је и средстава за неколико општинских пројеката подршке укључивању грађана у одлучивање.

ПРОГРАМИ И ПРОЈЕКТИ НАМЕЊЕНИ ОПШТИНАМА: Током година, од организације коју су донатори подржавали да се сама институционално развије, СКГО је све више прерастала у организацију која је у стању да реализује све озбиљније и обухватније пројекте и програме намењене градовима и општинама. Многи од тих пројеката тицали су се појединих области функционисања локалне самоуправе, од заштите животне средине и одрживог развоја, у чему смо имали значајну подршку Немачке, кроз GIZ, а посебно Норвешке - кроз сарадњу са Норвешком асоцијацијом локалних власти (KS), преко локалног економског развоја. У тим настојањима смо у почетку потпомогнути програмима USAID, а последњих година подржани од стране Шведске, уз учешће SALAR – Шведске асоцијације локалних и регионалних власти и Швајцарске, уз подршку SECO, затим у области локалних финансија, комуналних делатности и урбанизма, где нас је такође подржао GTZ (GIZ), па до области друштвених делатности, а нарочито социјалне политике, где је пресудна била подршка Норвешке, а у почетку и Велике Британије.

Упоредо с тим, у многима од ових области, подршку Сталној конференцији континуирано је пружала Европска унија, на почетку посредством EAR, а последњих година уз ангажовање Делегације ЕУ у Београду. Посебан подстицај локалној самоуправи у Србији, па тиме и Сталној конференцији, пружила је Европска унија кроз серију програма „Exchange“. Они су, у својим различитим фазама, пружили могућности за реализацију општинских пројеката - кроз грант шеме, али и кроз разноврсне облике техничке подршке јединицама локалне сампоуправе. Паралелно с тим, серија програма „Exchange“ додатно је допринела унапређењу услова за функционисање локалне самоуправе у области локалних финансија, стратешког планирања,

успостављања SLAP – базе инфраструктурних локалних пројеката и на друге начине. Истовремено, значајно су унапређена знања и вештине на локалном нивоу у смислу капацитета општина за израду пројектних предлога и имплементацију пројеката по правилима и процедурама ЕУ.

ИНСТИТУЦИЈА ОД КЉУЧНОГ ЗНАЧАЈА ЗА ЛОКАЛНУ САМОУПРАВУ: Кроз подршку институционалном развоју Сталне конференције од стране међународних донатора – Европске уније, USAID, влада Шведске, Норвешке, Швајцарске, Немачке, Велике Британије и Француске, а у мањој мери и Холандије, Чешке, Словачке и неких других земаља, као и међународних организација , пре свих UNDP и OSCE, али и кроз појединачне програме и пројекте из различитих области, снажно су подржани процеси јачања локалне самоуправе у Србији.

Захваљујући овоме, али и све снажнијем ангажовању самог чланства, СКГО је у пуној мери израсла у организацију од кључног утицаја на све процесе везане за развој локалне самоуправе у земљи.

Данас, све што се у Србији дешава, а тиче се локалне самоуправе, не дешава се без Сталне конференције градова и општина. Посебно је значајна улога коју СКГО има у заступању интереса чланства у процесима доношења закона и дефинисања државних политика и стратегија од утицаја на локалну самоправу. СКГО је укључена у законодавне процесе довољно рано да на њих може да правовремено и квалитетно да утиче, а то чинимо и кад је у питању доношење националних стратегија и политика у свим областима које се односе на локални ниво власти.

У свему овоме нам значајно помаже програм који подржава Швајцарска, посредством SDC, а који нам, својим флексибилним приступом, оставља пуну слободу да заједно са чланством, дефинишемо приоритете и планове свог деловања у области заступања.

Последњих година, СКГО има и значајну улогу у пружању подршке локалним властима у процесу придруживања Србије Европској унији, у чему нас, уз партнерство са Шведском асоцијацијом локалних и регионалних власти, програмски продржава Краљевина Шведска, а у оквиру серије програма „Exchange“ - Европска унија.

„EXCHANGE“ – УСПЕШНА ПРИЧА КОЈА ТРАЈЕ

Сарадња СКГО и Делегације Европске уније у Србији

Сарадња Сталне конференције градова и општина – Савеза градова и општина Србије и Делегације Европске уније у Републици Србији већ читаву деценију, почев од 2004. године, кроз програм „Exchange“ даје резултате који значајно, на боље, мењају градове и општине у Србији. До сада су реализоване три фазе овог програма. „Exchange 1“ покренут је с циљем пружања подршке локалној самоуправи у Србији и њеним напорима да ојача сопствене капацитете у складу са стандардима Европске уније. Програм је трајао од 2004. до 2008. године, а укупна вредност била је милион евра.

Друга фаза овог програма започела је 2008. и трајала је до 2010. године, а укупна вредност програма била је пет милиона евра. Програм „Exchange 2“ реализован је кроз две компоненете:

- Јачање капацитета Сталне конференције градова и општина;
- Заједничка подршка локалним властима у Србији.

„Exchange 3“ реализован је од марта 2010. до марта 2013. године, а вредност овог програма достигла је 13 милиона евра. Током реализације овог програма припремљен је Методолошки оквир за израду стратегија локалног одрживог развоја, унапређени су капацитети за планирање, добру управу и координацију у 15 градова и општина, настављен је рад на унапређењу SLAP информационог система (онлајн базе јавних општинских инфраструктурних пројеката), уведене су новине у управљању општинским финансијама, а великим бројем бесплатних обука за запослене у локалним самоуправама обухваћено је више од 700 запослених из 118 градова и општина...

Програми из сфере доброг управљања и општинског менаџмента реализовани су у општинама Бач, Бела Паланка, Кикинда, Лазаревац, Сврљиг и Владичин Хан. У области комуналних услуга видљиви резултати, посебно у управљању чврстим отпадом, остварени су у општинама Ариље, Бела Црква, Беочин, Димитровград, Горњи Милановац и Гаџин Хан. Локални економски развојни пројекти подржани су у општинама Ариље, Бачки Петровац, Беочин, Деспотовац, Књажевац, Нова Варош, Рача, Рума, Сјеница, Сокобања, Уб, Жагубица, Земун, као и граду Чачку, док су пројекти везани за општинске финансије реализовани у општинама Аранђеловац и Параћин. Рад градских и општинских служби осавремењен је и прилагођен захтевима новог времена и информационе технологије у градовима Крушевац, Ниш, Нови Сад и Врање и у општинама Ћуприја, Палилула - Београд, Стара Пазова, Свилајнац, Вршац и Житорађа. Питања животне средине посебно су била актуелна кроз овај програм у општинама Бач, Блаце, Кула, Савски венац, Велико Градиште и Жабаљ, док су пројекти из просторног планирања добили подршку у општинама Барајево, Бујановац, Чајетина, Коцељева, Куршумлија, Мерошина, Пирот, Сента, Трстеник, Вршац и Звездара, односно у градовима Краљево, Крушевац, Нови Сад, Панчево, Пожаревац и Зрењанин. Пројекти из социјалних услуга реализовани су у општинама Чока и Палилула - Ниш, а везани за животно окружење у општини Коцељева и граду Ужицу. Списак општина и градова обухваћених овим пројектом говори о настојању СКГО да пројекти из свих делова Србије буду укључени у програм „Exchange“.

Почетком јула 2013. године истекао је рок за пријаву заинтересованих градова и општина за „Exchange 4“, двогодишњи програм који финансира Европска унија, којим руководи Делегација Европске уније у Србији, а спроводи га Стална конференција градова и општина. Општи циљ овог програма је да допринесе процесу стратешких промена на локалном нивоу кроз унапређење административних капацитета и ефикасности пружања услуга у јединицама локалне самоуправе у Србији, у складу са принципима реформе јавне управе, посебним националним политикама и праксом ЕУ. Укупна вредност ове грант шеме је 4,5 милиона евра, с тим што је 3.920.000 евра намењено свим локалним самоуправама, а 580.000 евра је опредељено за пројекте општина, градова и градских општина из Пчињског и Јабланичког округа.

СКГО ДЕЛИ ИСТУ ВИЗИЈУ СА СВОЈИМ ЧЛАНОВИМА

Челници Параћина, Врања и Зрењанина о асоцијацији градова и општина

Велики јубилеј Сталне конференције градова и општина, осим подсећања на најзначајније периоде и догађаје из богате историје ове асоцијације, њено место у друштву и повезаност са међународним организацијама локалних власти, прилика је да људи који у ово време, у години кад СКГО обележава 60-годишњицу постојања, обављају најодговорније функције у својим срединама и дају велики допринос раду Савеза градова и општина Србије сагледају најосновније проблеме са којима се готово свакодневно суочавају, могућност да те проблеме решавају заједничким деловањем и реалне перспективе даљег развоја СКГО. У том смислу смо Саши Пауновићу, председнику општине Параћин и председнику СКГО од децембра 2009. године, Зорану Антићу, градоначелнику Врања и Ивану Бошњаку, градоначелнику Зрењанина, поставили четири иста питања.

Саша Пауновић, председник општине Параћин

САША ПАУНОВИЋ: НАШ ЦИЉ ЈЕ ЗАКОНОМ УРЕЂЕНО ПАРТНЕРСТВО

Која је општа улога и значај који Стална конференција градова и општина има за локалне самоуправе?

- Улога Сталне конференције градова и општина је пре свега да заступа интересе локалних самоуправа пред централним властима, посебно у процесу доношења закона који се односе на општине и градове. Сличне организације постоје у многим другим земљама, неке са традицијом која се мери стотинама година. Овакви савези су с једне стране нека врста „синдиката“ општина и градова, а са друге пружају чланицама подршку кроз обуке, размену информација и изградњу капацитета, што чини и СКГО.

Колико се глас градова и општина чује и уважава приликом доношења закона?

- Иако још није остварен наш циљ да се као у другим државама уведе законом обавезна консултација организације која окупља представнике локалне самоуправе приликом доношења закона који се управо односе на рад локалног нивоа власти, задовољан сам оствареним напретком. Веома мали број закона донет је без утицаја СКГО на коначан текст, било кроз рад радних група у министарствима или кроз амандмане у скупштини. Рекао бих да се СКГО сада сматра значајним партнером у законодавном процесу кад су теме од значаја за рад локалне самоуправе, али би свакако било боље да се ово партнерство пропише и као обавеза за предлагача закона.

Колико се развила свест и шта се конкретно предузима на нивоу локалних самоуправа кад је реч о приступању Србије ЕУ?

- СКГО активно ради на подизању свести, пре свега представника локалних власти, о значају процеса придруживања Европској унији за рад општина и градова и ово ангажовање је током 2013. године спадало у најзначајније послове којима смо се бавили. Бојим се ипак да су представници локалних власти заокупљени дневним

проблемима још недовољно свесни значаја ове теме, али има довољно времена да се припремимо и активније укључимо у овај процес.

Шта очекујете и како видите улогу СКГО у наредном периоду?

- Било би ми драго да СКГО и у наредном периоду буде и даље прави заступник интереса локалних самоуправа, организација издигнута изнад интереса политичких партија, посвећена заједничким циљевима својих чланица, партнер у доношењу закона и аргументовани и уважени критичар мера које иду на штету општина и градова. Надам се да ће се започети кораци у правцу уређивања законодавног процеса у области која се односи на локалних ниво власти окончати изменом Закона о локалној самоуправи, којом ће и СКГО постати партнер централних власти кроз обавезно консултовање организације пре предлагања Народној скупштини свих оних закона који ће утицати на општине и градове, како је то углавном случај у државама чланицама ЕУ. Од изузетног значаја биће очекивано укључивање СКГО у процес приступних преговора, како би се избегле могуће грешке као што је преузимање обавеза за локални ниво власти које се касније не могу испунити. Потребно је у договору са чланицама даље разрадити већ доста широк спектар услуга које се пружају општинама и градовима на пољу обуке и изградње капацитета локалних самоуправа. Дакле, наша организација сада јесте препозната као партнер централне власти, а од стране чланица – општина и градова, као бескомпромисни заступник интереса локалне самоуправе који се не либи и отвореног окршаја са Владом Републике Србије у одбрани принципа децентрализације. Нека тако остане и надаље и успех неће изостати.

Шта бисте издвојили као највеће успехе СКГО током Ваша два мандата као председника Сталне конференције градова и општина?

- Тешко ми је да се определим за „највећи успех“ пошто се посао заступања интереса локалних самоуправа којим сам се пре свега бавио састоји из веома великог броја малих корака, сталне борбе за скретање пажње јавности и централних власти на проблеме општина и градова. Било је много малих победа посебно у области доношења прописа који се односе на финансирање локалне самоуправе којима смо у кризно време чували локалне буџете поред свих драматичних преокрета које је централна власт на овом пољу чинила. Ове победе односиле су се како на доношење закона у које су били уграђени захтеви СКГО, али још и више на спречавање доношења уредби и закона који би отежавали положај општина и градова. Ипак посебно бих издвојио, ако не као највећи успех у смислу постигнутих резултата, али свакако као највећи успех у организационом погледу прикупљање петиције са потписом 151 градоначелника, председника општина и градских општина крајем 2010. године и „демонстрације“ председника општина и градоначелника испред Владе Србије са захтевом за враћање одузетих трансфера са републичког нивоа и пуну примену тада суспендованог Закона о финансирању локалне самоуправе. Овај догађај је важан зато што је по први пут у скорије време СКГО окупила представнике локалне самоуправе из свих политичких странака у акцији која је за циљ имала притисак на централне власти. Акција је показала да је у нашем друштву могуће окупити људе из различитих политичких опција ако пред собом имају јасан и оправдан циљ – у овом случају омогућавање локалним самоуправама да решавају проблеме грађана, због којих и постоје, у тренутку када је држава неоправдано терет економске кризе превалила на локални ниво. Практично смо показали да политичке странке нису најважније, да нас много више од припадности странци окупља заједничка идеја, заједнички циљ – да унапредимо услове живота грађана који су нас изабрали у оквиру надлежности општина и градова...

ЗОРАН АНТИЋ: ПРИХВАТАМО НАЈБОЉЕ МОДЕЛЕ ЕВРОПСКЕ ПРАКСЕ

Која је општа улога и значај који Стална конференција градова и општина има за локалне самоуправе?

- Општа улога Сталне конференције градова и општина је заступање интереса локалних самоуправа код централне власти, кроз заједничко деловање у складу са европским стандардима. Значај постојања овакве асоцијације огледа се и у заједничком раду са локалним самоуправама на њиховој модернизацији, нормативно-правним, организационим и осталим реформама,

промоцији и имплементацији модела најбоље европске праксе, посебно кроз програмско-пројектно деловање.

Колико се глас градова и општина чује и уважава приликом доношења закона?

- СКГО, као респектабилна асоцијација, у претходним годинама потписала је меморандуме о сарадњи са Народном скупштином и Владом Србије. На тај начин је формализовано партнерство локалних самоуправа са националним властима. Међутим, евидентан је различит третман предлога и ставова локалних самоуправа од стране надлежних министарстава. То је великим делом условљено перцепцијом самих министара и политиком одређеног министарства. И поред одређених помака, постоји простор за веће уважавање мишљења локалних самоуправа, правовремено укључивање локалних представника у радне групе које припремају нацрте закона. Паралелно са актуелним процесима децентрализације, али и законодавним и осталим реформама, локалне самоуправе се суочавају са праксом доношења закона, којима се за више стотина милиона динара умањују приходи локалних буџета, а локалне самоуправе добијају могућност да разговарају о предлогу закона тек када уђе у скупштинску процедуру, односно да се на неке битне одредбе утиче путем подношења амандмана, што је ипак доста касно.

Колико се развила свест и шта се конкретно предузима на нивоу локалних самоуправа кад је реч о приступању Србије ЕУ?

- Суштина реформи на локалном нивоу се базира на институционалним, системским реформама. Имплементација најбољих модела ЕУ праксе се огледа кроз стратешко планирање, реализацију развојних пројеката кроз проактиван приступ, унапређење кадровских, техничких и организационих капацитета локалних самоуправа и нове локалне сервисе за грађане и привреду, примену закона, прописа и стандарда који су у складу са европским. Као један од доказа да су градови и општине Србије на „добром путу“ јесу изјаве представника Европске уније у Србији да су локалне самоуправе међу најодговорнијим партнерима, пре свега кад је реч о пројектима који се финансирају из средстава Уније. СКГО јесте један од партнера и ментора у том процесу, јер дели исту развојну визију са својим чланицама.

Зоран Антић, градоначелник Врања

Шта очекујете и како видите улогу СКГО у наредном периоду?

- Очекујем још јачи утицај на централне власти у свим сегментима деловања ради остваривања интереса локалних самоуправа, развој нових услуга за локалне самоуправе, сарадњу на међународном плану, даљи развој капацитета и пружање информација од значаја за локалне самоуправе. СКГО треба да настави да и даље јача своју „унутрашњу“ мрежу, повезује градове и општине Србије, кроз постојеће и потенцијално нове механизме. У светлу евидентних регионалних разлика, које се рефлектују и кроз ниво изграђености локалних институција, треба наставити добру праксу додатне менторске, саветодавне подршке мање развијеним самоуправама. Стабилна и развијена држава почива на стабилним и развијеним локалним самоуправама, и још бољој и јачој њиховој асоцијацији.

ИВАН БОШЊАК: СВЕ СЕ ОДВИЈА КРОЗ ЧЕТИРИ КЉУЧНА ПРОЦЕСА

Која је општа улога и значај који Стална конференција градова и општина има за локалне самоуправе?

- Најбољи пут да се решавају непосредни проблеми грађана који се генеришу на локалу, кроз један усмерен

рад и заједничке ставове без обзира на политичку припадност, па чак и географске односе, без обзира на разлике у развијености општина и број становника, води преко Сталне конференције градова и општина. СКГО је за својих шест деценија постојања оправдала, свакако, и своје постојање и улогу у Србији и надамо се да ће у будућим процесима такође имати и одржати ову значајну улогу.

Колико се глас градова и општина чује и уважава приликом доношења закона?

- На жалост, често смо сведоци да се закони у парламенту доносе без велике јавне расправе, после евентуалне расправе посланика, а да глас локалне самоуправе, која је задужена да те законе у пракси спроводи, не буде довољно гласан и јасан. До сада је била пракса да се преко Сталне конференције градова и општина даје мишљење на евентуална законска решења и да се измене законских решења могу и требају преко СКГО упућивати Влади Србије и Скупштини, што је у одређеним ситуацијама имало ефекта.

Колико се развила свест и шта се конкретно предузима на нивоу локалних самоуправа кад је реч о приступању Србије ЕУ?

- Пре свега, истакао бих да су наше локалне самоуправе са различитим капацитетима приступиле процесу придруживања Србије ЕУ. Имамо низ локалних самоуправа које успешно спроводе своје стратегије, односно пројекте и практичне кораке било да су инфраструктурни или друштвени пројекти за повећање капацитета кроз IPA фондове и друге фондове који су нам доступни, као и програме који су нам доступни преко министарстава или у директним контактима са прекограничним партнерима. Наравно да је овај процес на неки начин орочен, односно ми у локалним самоуправама ћемо морати да много тога решавамо на динамичан начин, односно по што краћем поступку. Глас локалних самоуправа, а ту видим и своју улогу највише, мора да буде укључен у процес европских интеграција поготово што су региони и градови Европске уније препознати кроз Савет региона, односно Комитет региона, где градови и региони имају и прилику да кажу оно што се генерише од проблема и да конкуришу у европским пројектима. Надамо се да ће нас

Иван Бошњак, градоначалник Зрењанина

централна власт свакако укључити у преговарачке процесе и да ћемо као локалне самоуправе имати могућност да кажемо којом динамиком и на који начин ћемо спроводити оно што се од нас очекује у процесу приступања ЕУ.

Шта очекујете и како видите улогу СКГО у наредном периоду?

- Сталну конференцију градова и општина видим управо у процесу европских интеграција, то је кључна улога. Наравно СКГО видим и кроз процесе децентрализације, односно, кроз повећање капацитета и одговорности на локалу, где се већина проблема, као што сам већ рекао, генерише. Сматрам да ће решавање проблема на локалу, превасходно, бити и политички задатак и улога локалних власти, односно доступност сваком човеку, невладиним организацијама, установама, а поготово пословном окружењу. За решавање проблема у локалним заједницама неопходан је локални економски развој, а то подразумева и могућност опстанка на одређеној територији, односно да људи имају од чега да живе али и начин како ће живети. Како ће локална самоуправа пружати услуге зависи од тога колико је економски развијена. То су четири кључна процеса: евроинтеграције, децентрализација, локални економски развој и услови живота грађана на локалном нивоу.

Припремила Лана Гедошевић

60 година

Сталне конференције градова и општина

Савеза градова и општина Србије

СВИХ ЧЕТРДЕСЕТ

СКУПШТИНА СТАЛНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

1953 - 2012.

I скупштина

Оснивачка, 20 - 21. април 1953. године, Београд

- **Назив:** Стална конференција градова и градских општина ФНРЈ
- **Главне теме:** Принципи израде статута народних одбора; Стамбена проблематика.
- **Гост:** Едвард Кардељ, потпредседник Савезног извршног већа.
- **Акценти:** „Потреба оснивања оваквог консултативног тела градова показала се нарочито неопходном данас, јер је велики прилив становништва у градове умногостручио разне проблеме. Кад је требало савлађивати извесне тешкоће из здравствене, комуналне и других делатности често се лутало, а кад су се и налазила решења она нису увек била најбоља“ (Ђурица Јојкић).
- **Избори:** За првог председника Сталне конференције градова изабран је Ђурица Јојкић (председник Народног одбора Београда), за потпредседнике Јака Авшич (председник Народног одбора Љубљане) и Вјећеслав Хољевац (председник Народног одбора Загреба), а за генералног секретара Сретен Бјеличић, народни одборник из Београда.

Присуствовали представници 21 великог града: Бањалука, Београд, Целје, Дубровник, Карловац, Краљујевац, Љубљана, Марибор, Мостар, Ниш, Нови Сад, Осијек, Приштина, Ријека, Сарајево, Скопље, Сплит, Суботица, Титоград, Тузла и Загреб

II скупштина

5 - 7. октобар 1953. године, Марибор

- **Главне теме:** Самоуправљање у градовима и градским општинама; Снабдевање прехрамбеним артиклима великих градова, индустријских центара и градова у пасивним крајевима; Дискусија о Нацрту одлуке о управљању у стамбеним зградама.

- **Гости:** Едвард Кардељ, потпредседник Савезног извршног већа, Миха Маринко, председник Извршног већа Народне Републике Словеније...

- **Акценти:** „Ми не треба да се заносимо илузијама да је комуна ствар која се може остварити преко ноћи, која се може декретирати савезним законима, статутом и томе слично. Комуна је у ствари дугачак процес, који ће тражити најширу иницијативу и доле на терену и у врховима наше друштвене заједнице“ (Едвард Кардељ).

1. октобра 1953. - 142 члана (24 града, 80 градских општина са посебним правима и 38 градских општина без посебних права).

III скупштина

5 - 8. мај 1954. године, Сплит

- **Главне теме:** Социјална заштита у градовима и градским општинама; Организација здравствене службе у градовима и градским општинама.
- **Гости:** Едвард Кардељ, потпредседник Савезног извршног већа, Владимир Бакарић, председник Сабора Народне Републике Хрватске...
- **Акценти:** „Градови с посебним правима били су нам потребни да бисмо индустријске центре обезбедили пред притиском. Данас нам је свима јасно да није ствар у томе да учвршћујемо институцију градова с посебним правима, него да постепено изграђујемо нови тип општине – комуне, значи не само градове као такве, него заједно с њима и читаву околину која ка њима гравитира“ (Едвард Кардељ).
- **Важна одлука:** Покретање часописа Сталне конференције градова и градских општина; Председништво је потом донело одлуку о имену новог часописа – „Комуна“, који ће излазити двомесечно

15. априла 1954. – 171 члан од 265, колико би према Статуту моглo да буде чланова Сталне конференције.

IV скупштина

27. октобар 1954. године, Скопље

- **Главна тема:** Развој локалних заједница у правцу формирања комуна.
- **Гости:** Светозар Вукмановић Темпо, потпредседник Савезног извршног већа, Лазар Колишевски, председник Собрања НР Македоније...
- **Материјале припремили:** Сарајево, Ријека, Крањ и Прокупље.
- **Акценти:** „Скопска скупштина је дала допринос рашчишћавању проблематике комуналне изградње и тиме што су се на скупштини издиференцирала четири основна типа наших комуна, односно четири групе комуна које траже да се њихови проблеми посебно решавају. То су на једној страни велики градови, од којих, додуше, сваки има своје специфичности, али метод прилажења им је углавном исти (Београд, Загреб, Љубљана, Сарајево, Суботица), затим долази група наших средњих градова и комуна које се око њих стварају (Ријека, Ниш, Марибор, Осијек...), затим група развијених градова и срезова (Крањ, Славонски Брод, Тузла) и они наши срезови и мањи градови као што су Прокупље, Штип, Требиње или Госпић“ (др Леон Гершковић).

Светозар Вукмановић Темпо

Број чланова повећан на 180.

V скупштина

16 - 18. мај 1955. године, Сарајево

- **Главна тема:** Рад и проблеми локалне управе.
- **Гости:** Едвард Кардељ, потпредседник Савезног извршног већа, Ђуро Пуцар Стари, председник Народне скупштине Босне и Херцеговине...
- **Акценти:** „Стална конференција градова извршила је обиман посао на скупштинама у Београду, Марибору, Сплиту и Скопљу. Ти скупови дали су позитивне резултате за развитак наших градова и општина“ (Вјећеслав Хољевац, председник Сталне конференције градова и градских општина ФНРЈ).

Почетком маја 1955. – 196 чланова, 179 заступљено на Скупштини са 443 делегата.

VI скупштина

29. мај 1956. године, Љубљана

- **Главне теме:** Доношење новог Статута Сталне конференције; Доношење програма рада за наредну годину.
- **Назив:** Стална конференција градова Југославије
- **Гости:** Н. Аркема, генерални секретар Међународног савеза градова, К. Хонај, шеф Пословне ураве Аутријског савреза градова, Ж. Дардел, потпредседник Савеза градова и општина Француске...
- **Акценти:** „Развој демократских форми у раду народних одбора и дискусије које су у вези с тим вођене у свим органима нашег политичког живота, нарочито у форумима Сталне конференције градова, показали су неопходност даљег усавршавања тог система. Општине су постале основне јединице локалне самоуправе, преузимајући на себе низ послова који су од непосредног интереса за грађане, а које су раније вршили срезови. Тиме је омогућено да дође до пунијег изражаја њихова иницијатива у решавању разних питања друштвеног и државног живота, а посебно да још непосредније одлучују о питањима локалног значаја“ (др Маријан Дермастија).
- **Пре Скупштине** 27. и 28. маја одржано је Прво општејугословенско саветовање о стамбеним проблемима и становању, које је организовала Стална конференција у сарадњи са Савезним индустријском комором, Савезном грађевинском

комором, Савезом занатских комора, Савезом друштава архитеката, Савезом урбаниста, Савезом грађевинских инжењера и техничара и Савезом женских друштава Југославије. „Ако желимо правилно да приђемо разматрању стамбене проблематике за наредни период, ми смо дужни да погледамо како је до тако оштре оскудице станова дошло, да су постојећи станови у градовима пренасељени, да у многим становима живе две и више породица као сустанари или подстанари, да многе породице живе у рђавима становима... Треба да сагледамо стварне могућности, средства, начин и време које је потребно за остварење циља коме тежимо, да сваки грађанин добије, поред довољно исхране, одеће, обуће, средстава за своје културне и друге потребе, такође и довољно пространи и здрав стан у коме би могао удобно живети“ (из уводног излагања Милоша Минића, председника Народног одбора Београда).

Учествовало више од 550 представника градова и општина, одговарајућих институција и струковних савеза

VII скупштина

16 - 18. мај 1957. године, Загреб

- **Главне теме:** Материјалне основе градских комуна; Даљи развој стамбених заједница; Снабдевање градова и индутријских центара, посебно пољопривредно-прехрамбеним производима.
- **Гости:** Едвард Кардељ, потпредседник Савезног извршног већа, Владимир Бакарић, председник Сабора НР Хрватске, Јаков Блажевић, председник Извршног већа Сабора НР Хрватске...
- **Акценти:** „Уводећи стамбене заједнице нисмо мислили да створимо неке нове форме органа власти. Стамбене заједнице су, у ствари, само прикладна форма у којој долази до изражаја друштвена функција комуне на подручју свакодневних потреба наших грађана. Стамбене заједнице су у извесном смислу проширена породица“ (Едвард Кардељ).

Скупштини присуствовало 569 делегата из 194 града.

VIII скупштина

29 - 31. мај 1958. године, Београд

- **Главна тема:** Трговина, њено место и услови пословања у нашем привредном систему. Ова тема размотрена је у форми општејугословенског саветовања, а наслови реферата сведоче о изузетно широком броју аспеката који су обухваћени током тродневне расправе: Материјално-техничке основе трговине; Организација трговинске мреже и снабдевање градова; Друштвени органи и унапређење трговине; Контрола цена и пореска политика према трговини; Кадрови, систем школовања и награђивања у трговини; Индустријске продавнице и сервиси; Потрошачи и трговина.

- **Гости:** Петар Стамболић, председник Савезне народне скупштине, Едвард Кардељ, потпредседник Савезног извршног већа...

- **Акценти:** „Убрзани темпо индустријализације после рата изазвао је значајно померање становништва са села у град. Градови су брзо расли, што је увећавало и отежавало бројне проблема градске изградње. У периоду централизованог руковођења проблемима изградње градова и градских насеља бавила су се републичка министарства, савети за комуналне послове и други органи. Укидањем ових органа нарасла је још више потреба за стварњем једне такве организације градова у чијим би се оквирима могла стицати искуства и изналазити правилна решења многобројних проблема развитка градова и градских насеља (Ђурица Јојкић, први председник Сталне конференције, у свечаном делу Скупштине, посвећеном петогодишњици постојања СКГЈ).

У раду скупштине учествовало 730 представника градова, привредних организација, удружења и комора, задружних и синдикалних организација.

IX скупштина (VI годишња)

6 - 9. мај 1959. године, Ријека - Опатија

- **Главна тема:** Комуналне финансије.
- **Гости:** Владимир Поповић, Лидија Шентјурц, Никола Минчев, Киро Глигоров, чланови Савезног извршног већа, сер Харолд Банвел, секретар Удружења градских корпорација Велике Британије...
- **Акценти:** „Својом обимном, плодном и корисном активношћу у протеклој години, Стална конференција градова Југославије је успешно реализовала сопствена настојања да кроз ширу и организовану размену практичних искустава и мишљења допринесе свестранијем сагледавању одређених проблема локалних заједница и изналажењу најпогоднијих начина за решавање ових проблема“ (из писма учесника Скупштине Јосипу Брозу Титу).
- **Важна одлука:** Да се у Београду изграде пословне просторије Сталне конференције градова Југославије и да се за изградњу ових просторија може утрошити највише 80 милона динара. У тој згради предвиђене су просторије за одржавање седница тела Сталне конференције, за рад Секретаријата, за Одсек за издавачко-публицистичку делатност „Комуна“ и за рад и сусрете представника народних одбора, чланова Сталне конференције, за стручне и друге састанке и послове. Усвајајући ову одлуку, Скупштина је изразила захвалност Народном одбору града Београда за његову дотадашњу „несебичну бригу око стварања услова за што нормалнији рад Сталне конференције“.

Присутно 507 делегата, који су представљали 181 члана организације.

X скупштина (VII годишња)

12 - 14. мај 1960. године, Бањалука

Едвард Кардељ

- **Главна тема:** Проблеми услужних делатности у градовима и индустријским центрима (Одржавање стамбених зграда; Стамбене заједнице и развој услужних делатности; Одржавање техничких средстава у домаћинству и моторних возила).

- **Гост:** Едвард Кардељ, потпредседник Савезног извршног већа.

- **Акценти:** „Повећани број трајних добара у домаћинству као што су радиоапарати, телевизори, електрични апарати, шиваће машине, кућни намештај итд. створили су и још више ће стварати низ проблема у погледу одржавања, оправке, замене резервних делова и слично. Посебан проблем у овоме чине радио и телевизијски апарати, електрични апарати и моторна возила, за чије су одржавање и оправке капацитети у озбиљном заостајању. Нарочито су порасле потребе за ремонтним радионицама, гаражама, сервисима за оправку кућних апарата, паркинг плацевима, бензинским пумпама... Постојећи капацитети у овој области су примитивни, застарели или их, на читавим подручјима појединих срезова и градова, уопште ни нема“ (из материјала „Услужне делатности у градовима“).

- **Важне одлуке:** Усвојен Статут Сталне конференције градова Југославије, којим је озваничена садржина рада у основи идентична дотадашњој пракси и отворена могућност учлањења свих општина које за средиште имају град или насеље градског типа. Од 1961. године Стална конференција ће пословати у оквиру календарске године, а не као до тада од маја до маја, односно од једне до друге редовне годишње скупштине.

Присутно 480 делегата из 175 општина и градова.

XI скупштина

12 - 13. децембар 1960. године, Београд

- **Главна тема:** Комуне у новом перспективном плану - Материјални положај комуна у светлу основних поставки Предлога перспективног плана привредног развоја Југославије од 1961. до 1965. године.

- **Гости:** Авдо Хумо и Лидија Шентјурц, чланови Савезног извршног већа, Милош Минић, председник Извршног већа Народне скупштине НР Србије, Џемал Биједић, секретар СИВ за законодавство и организацију...

- **Акценти:** „Несумњиво је да данас кад наша земља улази у круг економски средње развијених земаља, кад непољопривредно становништво представља половину укупног становништва и показује даљу брзу тенденцију пораста, што од градова и индустријских насеља ствара базе основног привредног потенцијала, односно радне снаге, питања побољшања услова становања, здравствених услуга, стручног уздизања кадрова, културног живота, услова за одмор и рекерацију и пружање услуга од оних које пружају трговина и угоститељство до занатства и различитих сервисних услуга – траже своја потпунија решења, а политика даље урбнизације јасније сагледавање перспектива и последица“ (из основног материјала).

Присуствовало 450 делегата из 180 југословенских градова

XII скупштина

30. октобар - 1. новембар 1961. године, Ниш

- **Главна тема:** Актуелни проблеми деловања система друштвеног самоуправљања у комуни.

- **Гости:** Едвард Кардељ, потпредседник Савезног извршног већа, Џемал Биједић, секретар за законодавство и организацију Савезног извршног већа, Сретен Бјеличић, директор Савезног завода за урбанизам, Феликс Славик, потпредседник града Беча... Трећег дана стигли и Лидија Шентјурц, Крсте Црвенковски и Киро Глигоров, чланови Савезног извршног већа, да би одговарали на питања учесника Скупштине.

- **Акценти:** „Комуна није народни одбор, комуна је један специфични сплет узајамне зависности разних фактора у комуни, комуна је један живи организам а не просто један орган власти. Зато је штетно свако административно уплитање комуне у пословање предузећа, свака таква надлежност народног одбора која би могла да кочи, да деформише самоуправљање произвођача, самоуправљање у радним заједницама. С друге стране, народни одбор је водећи орган, друштвени орган комуне, он је одговоран за развој свих односа у комуни, па и за један плански развој производних односа у комуни“ (Едвард Кардељ).

На питања делегата одговарали су чланови савезне владе Крсте Црвенковски, Лидија Шентјурц, Џемал Биједић и Киро Глигоров

Учествовало више од 800 представника градова и општина.

XIII скупштина

1 - 3. новембар 1962. године, Титоград

- **Главна тема:** Општина у новом уставном систему. Кореферати – Општинска скупштина у систему самоуправљања у комуни; Јавност, одговорност, друштвени надзор и контрола у комуни; Месне заједнице у уставима и статутима.
- **Гости:** Едвард Кардељ, потпредседник Савезног извршног већа, Блажо Јовановић, секретар Централног комитета Савеза комуниста Црне Горе, Филип Бајковић, председник Народне Скупштине Црне Горе...
- **Акценти:** „Значај Титоградске скупштине за даљи развитак нашег комуналног система је веома велики, јер су на њој сагледани улога и место општине у нашем новом уставном систему. Према општој оцени, то је била једна велика 'уставна трибина', на којој је у рефератима, излагањима и дискусији речено све оно што је битно и што треба да нађе своје место у новом Уставу Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“ (из писма председника СКГО Вјећеслава Хољевца домаћинима Скупштине, Народном одбору Титограда).
- **Важна одлука:** Скупштина је усвојила одлуку о куповини пословних просторија за Сталну конференцију у Дому омладине у Београду и утврдила начин обезбеђења потребних средстава од стране свих чланова Конференције. До усељење у нове просторије долази у јуну 1964. године, а нова адреса појављује се у импресуму часописа „Комуна“ први пут у броју за јул 1964. године.

Учествовало 620 делегата из 201 града од укупно 223 члана СКГЈ.

XIV скупштина

24 - 26. октобар 1963. године, Загреб

- **Главна тема:** Усавршавање система у области стамбене изградње и коришћења станова.
- **Гости:** Едвард Кардељ, председник Савезне скупштине, Иван Крајачић, председник Сабора СР Хрватске, Милош Минић, потпредседник Савезног извршног већа, представници Будимпеште, Москве, Прага, Софије, Савеза градова Грчке, Савеза градова Савезне Републике Немачке, Националне лиге демократских општина Италије...
- **Акценти:** „Цјелокупна сложена проблематика наших градова тражит ће од Сталне конференције максимум напора и умјешности у њиховом рјешавању. У току протеклих десет година Стална конференција доказала је своју снагу и зрелост у рјешавању многих проблема од виталног значаја за живот и развитак наших комуна. Проширивањем и изналажењем нових облика њене активности за очекивати је да ће корист за њене чланове убудуће бити још већа и плоднија“ (Вјећеслав Хољевац, поводом 10-годишњице Сталне конференције).

Број чланова: 231.

XV скупштина

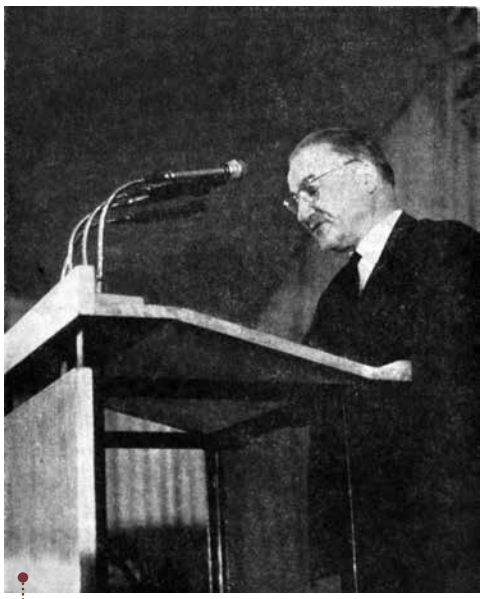
5 - 7. новембар 1964. године, Љубљана

- **Главна тема:** Проблеми урбанизације у Југославији. Кореферати – Регионални аспекти урбанизације; Значај дугорочних пројекција у комунама; Актуелни проблеми изградње градова; Организација урбанистичке делатности у комунама.

- **Гости:** Едвард Кардељ, председник Савезне скупштине, Миха Маринко, секретар ЦК СК Словеније, Блажо Јовановић, председник Уставног суда Југославије, Милентије Поповић, генерални секретар Савезног одбора ССРНЈ... На питања делегата одговарали су Киро Глигоров, савезни секретар за финансије, Мома Марковић, савезни секретар за здравство и социјалну политику и Мирко Јамар, директор Савезног завода за привредно планирање.

- **Акценти:** „Данас, кад само око 30 одсто становништва живи у градовима, кад међународна поређења сврставају Југославију у ред најмање урбанизираних земаља Европе, али када се, истовремено, констатује врло убрзани процес урбанизације, потпуније разматрање међусобних односа урбанизације и друштвено-економског развоја, с једне, и изградње и уређења градова, с друге стране, имају своје уверљиво оправдање“ (из основног реферата).

- **Важна одлука:** Усвојен нови Статут Сталне конференције градова Југославије, усклађен са променама у друштвено-политичком систему Југославије, посебно с положајем општина, после доношења Устава СФРЈ.

Мома Марковић одговара на питања делегата

Присуствовало 803 делегата из 231 града.

XVI скупштина

9 - 11. новембар 1966. године, Мостар

- **Главне теме:** Друштвено-економски аспекти уређивања и коришћења градског земљишта; Место и улога месних заједница у нашем друштвено-политичком систему.

- **Гости:** Едвард Кардељ, председник Савезне скупштине, Цвијетин Мијатовић, политички секретар ЦК СК Босне и Херцеговине, Рато Дугоњић, председник Скупштине БиХ, Антоан Спиноа, председник Међународног савеза локалних власти...

- **Акценти:** „Било би потребно да се слободније настави са увођењем економских односа у свим областима где је то могуће, а да се проблеми градске ренте и објективни начини њеног захватања веома стручно и документовано изуче. До тада би требало да се максимално искористе могућности које пружају постојећи прописи. При тиме се има у виду да ће, до тада, нарочито у области слободног закупа пословног простора, ренту користити радне организације и појединци, али је и ту олакшавајућа околност што се велики део пословног простора у градовима налази под управом стамбених предузећа, која ће тај екстра доходак искористити за изградњу новог пословног простора. Ово не значи да се градови одричу оног што им припада, већ значи одлагање решавања тог питања док се оно темељно, економски и политички не изучи, односно док се не створе услови који ће обезбедити објективне начине његовог коришћења“ (из основног реферата); „Било би веома штетно ако бисмо у било ком смислу комуну и месну заједницу довели у односе

’конкуренције’, односно ако бисмо се плашили да ће развој месних заједница ослабити комуну у њеним функцијама. Напротив, комуна ће утолико бити јача, а комунални односи утолико снажнији фактор читавог нашег друштвеног живота, уколико се у појединим комунама буду снажније развијале месне заједнице“ (Едвард Кардељ).

Учествовало: 850 делегата из 240 градова и општина.

XVII скупштина

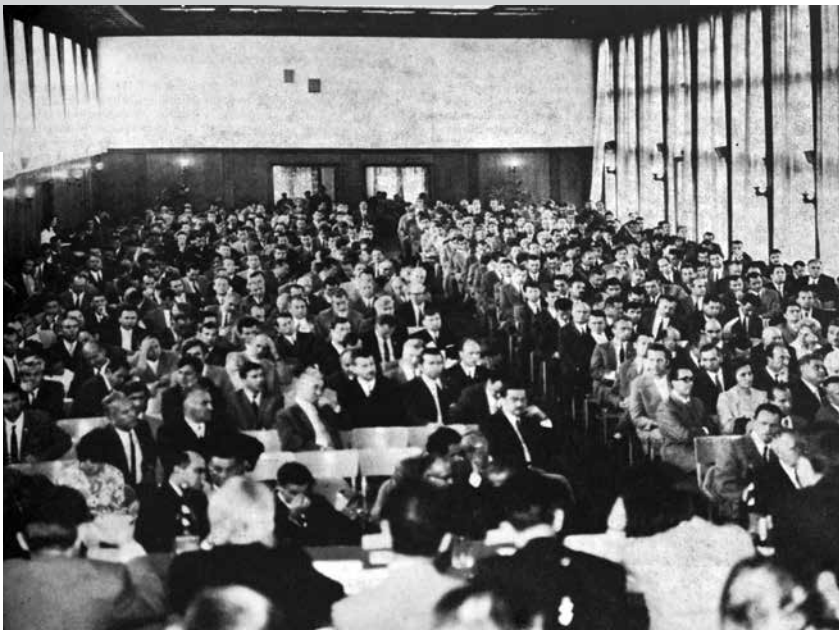
26 - 28. септембар 1968. године, Приштина

- **Главна тема:** Општина и самоуправна интеграција друштва.
- **Поводом 15-годишњице** постојања Сталној конференцији градова уручен Орден братсва и јединства са златним венцем, којим ју је одликовао председник Републике Јосип Броз Тито. Орден је председнику СКГЈ Бранку Пешићу уручио председник Савезне скупштине Милентије Поповић.
- **Акценти:** „Конференција делује на територији целе Југославије, као јединствена организација. Досадашња искуства говоре у прилог таквој њеној организацији и методама рада у којима све више долазе до изражаја интереси и проблеми општина као самоуправних заједница и њихова потреба да међусобно сарађују. Актуелни и веома значајни захтеви за свестрану интеграцију југословенског друштва, за превазилажење свих видова затворености, посебно за развијање разноврсних облика међуопштинске сарадње и сарадње општина са ширим заједницама, још више доказују потребу да Конференција у својој пракси примењује оне методе рада који омогућују остваривање таквих циљева“ (Бранко Пешић, поводом 15-годишњице Сталне конференције).

Учествовало 620 делегата из 208 градова и општина, укупно чланова 264.

XVIII скупштина

24 - 25. септембар 1970. године, Охрид

- **Главна тема:** Општина и интересне заједнице.
- **Гости:** Лазар Колишевски, члан Савета федерације, Мика Шпиљак, председник Већа народа Савезне скупштине...
- **Акценти:** „Интересне заједнице постале су мода. Без обзира на реалне могућности, на реалне односе, формирају се или се предузима њихово формирање. Тако после заједница образовања, културе, дечје заштите, тражи се формирање заједнице за физичку културу, па чак постоји и захтев да се правосуђе оснује као заједница базирана на приходима од судских такса. Ако се оваквим процесом настави, остаће само да општинске скупштине назовемо интересним заједницама органа управе и створили смо идеалне, деетатизоване односе! (...) Свако настављање овим правцем довело би, а већ је и довело, до реалне опасности дезинтеграције комуне и парцијализације друштвених интереса“ (Милан Вукос, потпредседник Скупштине града Београда).

Славко Залокар и Драгољуб Ставрев

Учествовало 690 делегата из 225 градова и општина, укупно чланова 271.

XIX скупштина

12 - 13. септембар 1972. године, Нови Сад

- **Главне теме:** Општине и уставне промене; Стална конференција градова у новим условима.
- **Гости:** Мијалко Тодоровић, председник Савезне скупштине, Вељко Милатовић, председник Савезне конференције ССРНЈ, Драгослав Марковић, председник Скупштине Србије...
- **Акценти:** „Добро је што смо закључили да нема потребе да односе између Стална конференције градова и републичких односно покрајинских организација општина и градова институционализујемо, већ да и те односе поставимо на исте принципе на којима почива и сама Стална конференција, са уверењем да ће то дати још већу снагу ставовима које ће заузимати наша организација. Разуме се, постојање републичких организација захтеваће одређене измене у методима рада Сталне конференције, али и даљи пораст обима и квалитета њеног деловања, све садржајније програме рада који треба непрестано да се обогаћују новим темама, акцијама и пројектима“ (Драгољуб Ставрев).

Бранко Пешић и Јосип Колар

Присуствовало више од 800 делегата и гостију, укупно чланова 278.

XX скупштина

3 - 4. октобар 1974. године, Херцег Нови

- **Главна тема:** Самоуправне интересне заједнице и нови устави.
- **Гости:** Едвард Кардељ, члан Председништва СФРЈ, Драгољуб Ставрев, члан Извршног комитета Председништва ЦК Савеза комуниста Југославије, Вељко Милатовић, председник Председништва СР Црне Горе, Бранко Пешић, потпредседник Скупштине СФРЈ...
- **Акценти:** „Не треба заборавити да неке од самоуправних интересних заједница преузимају на себе функције које су до сада вршили државни органи, а то су функције које се, не само кад се ради о нашој непосредној прошлости, него и иначе кад је реч о савременим друштвима, сматрају нормалним функцијама државе“ (Едвард Кардељ); „У Сталној конференцији је увијек чуван дух демократичности и гледање на демократичност није само начело нити само процедура него услов без кога не би било могуће постојање овакве организације. Конференција је била и остала консултативна трибина на којој се градови и општине окупљају и расправљају без наметања рјешења“ (Иво Врховец).
- **Важна одлука:** Измењен и допуњен Статут Сталне конференције градова, тако што је отворена могућност да и „одговарајуће заједнице општина“ постану чланови СКГЈ, односно сарадња са другим организацијама општина и градова у СФРЈ истакнута као један од основних задатака Конференције.

Укупан број чланова 280, учествовало више од 1.100 делегата и гостију.

Анте Сучић, Живорад Ковачевић и Миро Поповић

XXI скупштина

7 - 8. октобар 1976. године, Пула

- **Главне теме:** Општина и даље изграђивање друштвено-економских односа; Снабдевање градова пољопривредно-прехрамбеним производима.

- **Гости:** Милка Планинц, председница ЦК СК Хрватске, Мика Шпиљак, председник Већа Савеза синдиката Југославије, Добросав Ћулафић, потпредседник Савезног извршног већа, Марјан Рожич, секретар Савезне конференције ССРНЈ...

- **Порука председника Тита:** „Питања о којима ћете расправљати и која се тичу даљег изграђивања друштвено-економских осноса у комуни и снабдијевања градова пољопривредно-прехрамбеним производима – од великог су значаја за живот наших радних људи и грађана. Заједно са питањима стамбене изградње то су подручја у којима наше комуне имају највећу друштвену одговорост. Међутим, у протеклом периоду било је доста слабости у том погледу и неопходно је ефикасније ангажовање општина и градова у њиховом отклањању“.

- **Акценти:** „Стална конференција градова стално је третирала снабдевање становништва као задатак од прворазредног значаја. Ова проблематика све више добија на значају у условима брзе урбанизације, деаграризације и постепеног напуштања натуралне производње која све мање задовољава потребе домаћинстава градских агломерација, што захтева далеко више усмеравања, одређене конкретне мере и организовано снабдевање“ (из материјала за другу главну тему Скупштине).

Учествовало више од 900 делегата и гостију, број чланова 287.

XXII скупштина

13 - 14. октобар 1978. године, Ново Место

- **Главна тема:** Даљи развој социјалистичког самоуправљања у комуни.
- **Гости:** Драгослав Марковић, председник Скупштине СФРЈ, Марин Цетинић, потпредседник Савезне конференције ССРНЈ, Драгољуб Ставрев, потпредседник СИВ, Митја Рибичић, председник РК ССРН Словеније...
- **Акценти:** „Демократизација политичких односа је значајан услов остваривања свеукупне социјалистичке самоуправне суштине општине, без бирократије, формализма, власничких амбиција и чиновничких односа у њој. Баш у комуни је битно да се у практичном животу субјективни фактор не своди само на друштвено-политичке организације већ да представља сву социјалистичку и демократску креативну снагу, која мора слободно и у пуној мери да дође до изражаја“ (Јован Дејановић, нови председник СКГОЈ).
- **Важна одлука:** Промена имена у Стална конференција градова и општина Југославије.

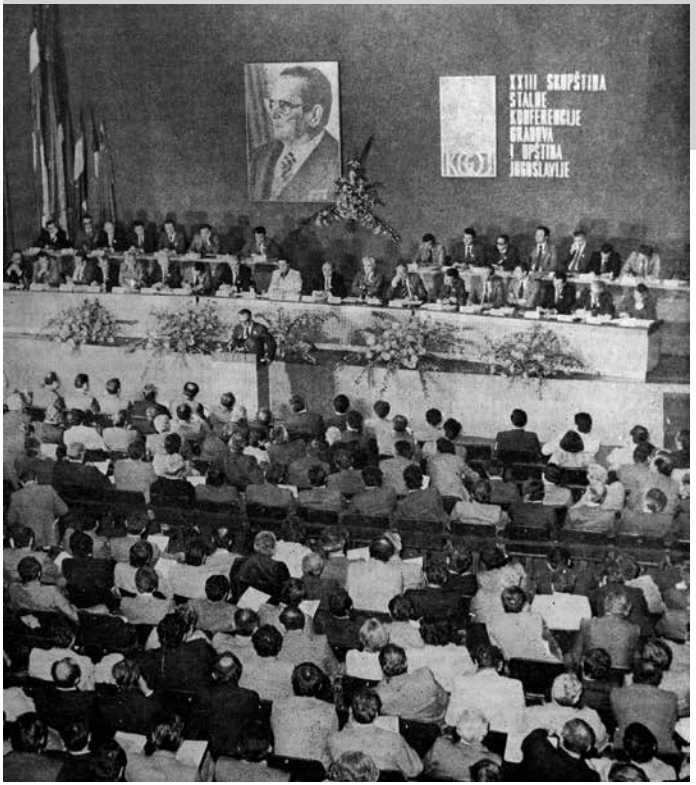

Божидар Поповић образлаже промену Статута СКГОЈ

Учествовало 1.100 делегата из 310 општина, свечано обележено 25 година постојања и рада Сталне конференције.

XXIII скупштина

29 - 30. мај 1980. године, Крагујевац

- **Главна тема:** Актуелни проблеми градског развоја у светлу остваривања политике економске стабилизације.
- **Гости:** Веселин Ђурановић, председник Савезног извршног већа, Душан Чкребић, председник Скупштине СР Србије, Драгољуб Ставрев, потпредседник СИВ...
- **Акценти:** „Свега 40 одсто становништва Југославије живи у градским насељима, док је у развијеним земљама тај проценат изнад 70. Зато главни проблем и није претерана урбанизација, већ неравномеран и нерационалан развој насеља и претерано брзо досељавање у велике градове. Други је проблем превелика концентрација радних људи и грађана у неколико највећих градова, као што су Београд, Загреб, Скопље или Сарајево“ (из уводног излагања Живорада Ковачевића).

Учествовало више од 1.000 делегата из 320 југословенских општина и градова.

XXIII SKUPŠTINA
STALNE
KONFERENCIJE
GRADOVA
I OPŠTINA
JUGOSLAVIJE
KGOJ

XXIV скупштина

23 - 24. септембар 1982. године, Скопље

- **Главна тема:** Општине и градови у остваривању политике економске стабилизације

- **Гости:** Милка Планинц, председница Савезног извршног већа, Крсте Марковски, председник ЦК СК Македоније, Мијат Шуковић, потпредседник СИВ, Живорад Ковачевић, члан СИВ, Јован Дејановић и Марјан Рожич, чланови Председништва СК ССРНЈ...

- **Акценти:** „Домаћинство је све мање самодовољна заједница. Упркос расту економске снаге домаћинства, ако се упоредо не развија комунална инфраструктура, доводи се и животни стандард у питање. Како се може живети и радити ако се нема довољно хигијенске воде, електричне енергије, хигијенског третмана отпадних вода и смећа, прикључака на систем јавних путева... Није, дакле, реч о престижу и комфору домаћинства, већ о елементарним потребама. Уосталом, може ли се замислити савремено домаћинство без минималне комуналне инфраструктуре? Зар нам треба бољи доказ него што је спремност становника безмало свих мањих насеља, сеоских и градских, да добровољно, самодоприносом финансирају изградњу и обезбеде макар минималну комуналну опремљеност“ (из уводног реферата Богдана Богдановића).

Милка Планинц, председница савезне владе

Учествовало 700 делегата из 300 општина и градова.

XXV скупштина

28 - 29. септембар 1984. године, Сарајево

- **Главна тема:** Остваривање уставног концепта општине. Расправа се водила у пленуму и у две радне групе, од којих се једна бавила основним питањима функционисања скупштинског система на делегатској основи у општини и граду и самоуправним интересним организовањем, док су у средишту пажње друге групе били планирање, друштвено-економски развој и остваривање посебног друштвеног интереса у стамбено-комуналним делатностима.

- **Гости:** др Марјан Рожић, председник СК ССРНЈ, Јован Дејановић, члан Председништва СК ССРНЈ, Миланко Реновица, председник Предсједништва СР Босне и Херцеговине, Живорад Ковачевић и Анте Сучић, чланови Савезног извршног већа...

- **Акценти:** „У пракси је већ дуже вријеме запостављена функција планирања. Нереално се исказује материјална основа планова. Долази до неостваривања планских предвиђања. Све то јача политички волунтаризам. Таква кретања су плодна основа за јачање спреге и моћи извршно-политичких органа општине са пословодним органима у финансијским институцијама и организацијама удруженог рада. Тај утицај осјећа се у развоју мале привреде, у дугој процедури издавања дозвола и одобрења, заостаје и пореска политика у праћењу и подстицању развоја мале привреде. Оправдани су приговори да се због неодговарајућег опорезивања омогућава неосновано богаћење“ (из реферата Угљеше Узелца).

Учествовало 740 делегата из 305 општина и градова.

XXVI скупштина

2 - 3. октобар 1986. године, Суботица

- **Главне теме:** Спровођење међурепубличко-покрајинских договора о основама система и основама политике пореза и актуелни задаци друштвених финансија општина и градова; Земљишна политика у градовима.

- **Гост:** Марјан Рожич, председник СК ССРНЈ.

- **Акценти:** „Значајан друштвени проблем је низак порезни морал обвезника. Наравно да је то дио општег стања морала у друштву. Међутим, за нашу тему је од значаја низак морал већег броја пореских обвезника, јер их није мало, који на разне начине избјегавају стварне порезне обавезе. Ту је посебан проблем сељење порезних обвезника из мјеста стварног рада у општину гдје су мање порезне обавезе или гдје је лошија служба прихода. То често подстичу и саме општине, јер желе привући приходе из других средина, а да при томе не воде здраву политику порезне конкуренције која има за сврху објективно подстицање економске активности“ (из излагања др Мате Микића, председника Скупштине града Загреба).

- **Важна одлука:** Стална конференција градова и општина Југославије организовала је да се 3. октобра 1986. године, за време одржавања XXVI скупштине, потпише Друштвени договор о заштити вода у сливу реке Саве, усвојен још 18. јануара 1980. године. Овај друштевни договор су на основу одлука својих скупштина потписали представници Скупштине СР Словеније, Сабора СР Хрватске, Скупштине СР Босне и Херцеговине, Скупштине СР Србије и Скупштине АП Војводине и представници 86 општинских и градских скупштина, представници заједнице градова и општина СР Хрватске, Заједнице општина и градова СР Босне и Херцеговине, Заједнице општина СР Србије и Стална конференција градова и општина Југославије.

- **Статут:** На Скупштини је усвојен нови Статут Сталне конференције градова и општина Југославије, који је дефинише као „друштвену организацију“, како је непоредно пре тога и регистрована. У њу се „добровољно удружују општине и градови СФРЈ ради међусобне сарадње, размене искустава и заједничког деловања у друштву, односно ради остваривања заједничких циљева и задатака утврђених овим статутом и законом“.

Учествовало 850 делегата из 300 општина и градова.

XXVII скупштина

6 - 7. октобар 1988. године, Загреб

- **Главна тема:** Остваривање уставног концепта комуналног система и економске стабилизације у градовима и општинама.

- **Гост:** Раиф Диздаревић, председник Председништва СФРЈ.

- **Акценти:** „Представници југословенских градова и општина, окупљени у Загребу на XXVII скупштини Сталне конференције градова и општина Југославије, у тренутку дубоке економске, политичке и друштвене кризе, контрареволуције на Косову и растуће опасности од национализма, поручују радним људима и грађанима Југославије и целокупној југословенској јавности да смо јединствени у оцени да се југословенско социјалистичко самоуправно друштво налази на историјској прекретници и да су достигнућа досадашњег социјалистичког развоја озбиљно доведена у питање услед дугогодишњег нерешавања тешких привредних, политичких и националних проблема и противречности и да је угрожено братство и јединство као највредније тековине југословенских народа и народности“ (из Поруке учесника XXVII скупштине СКГОЈ).

Прва седница новоизабраног Председништва (из архива Тарика Каравдића)

Учествовало више од 600 делегата из градова и општина из целе земље.

XXVIII скупштина

12 - 13. октобар 1990. године, Будва

- **Главна тема:** Општина и град у новим друштвеним условима.

- **Акценти:** „У ситуацији која је врло тешка и коју посебно оптерећују међунационални сукоби, морамо се залагати за повратак међусобног поверења и толеранције, за уважавање објективних интереса свих и за решавање проблема демократским путем. Државни и сви други органи треба да делују тако да свим грађанима осигурају људска права и слободе без обзира на њихову националну, верску, политичку и другу припадност“ (градоначелник Скопља Југослав Тодоровски, отварајући Скупштину); „Грађанима наше земље су већ препуне главе великих тема и прича о демократији, о вишепартијском систему, о суверености држава, самоопредељењу нација и да ће, кад прође овај период великих превирања, пажња велике већине људи бити враћена оним конкретним питањима која живот значе. Системи и идеологије пролазе, а градови остају“ (Душан Михајловић, потпредседник Извршног већа Србије).

- **Важна одлука:** Усвојена „Будванска декларација“, апел да се у Југославији сачува мир.

Учествовало више од 500 представника градова и општина из свих република и покрајина.

XXIX скупштина

29 - 30. октобар 1992. године, Нови Сад

- **Главна тема:** Општина и град у уставно-правном систему СР Југославије.
- **Акценти:** „На положај, улогу, садржину и начин рада СКГОЈ утицале су и промене у друштвено-економском уређењу земље, које се у основи своде на изражавање и остваривање плуралистичког бића државе и друштва: културни, својински, економски, етнички, верски, интересни, професионални и политички плурализам“ (из образложења Предлога новог Статута СКГОЈ).
- **Важна одлука:** Усвојен Статут, прилагођен новој држави Савезној Републици Југославији, као „савезној држави федералног карактера Србије и Црне Горе, са могућношћу да јој приступе и друге републике“.

Учествовало више од 450 представника градова и општина са територије СРЈ.

XXX скупштина

27 - 28. октобар 1994. године, Ниш

- **Главна тема:** Организовање и развој комуналних делатности у нашој земљи.
- **Гост:** потпредседник Савезне владе и министар правде Урош Кликовац.
- **Акценти:** „Садашње стање у комуналној привреди резултат је дугогодишњих неекономских односа и драстично погоршаних материјалних услова у последње две године. Основне карактеристике тог стања су обустављање или свођење на минимум инвестиција у инфраструктуру, опрему и друга основна средства, неадекватно инвестиционо и текуће одржавање, недостатак финансијских средстава, резервних делова, опреме и све скупљег и често неквалитетног горива“ (из Основног материјала); „И поред свих тешкоћа, градови и градски системи функционишу“ (Небојша Човић, председник Скупштине града Београда).
- **Избори:** За председника Сталне конференције изабран Стојан Ранђеловић из Ниша, коме ће као граду, стицајем историјских околности, та функција припадати скоро пуну деценију, све до децембра 2003. године.

Укупно око 800 учесника из 210 градова и општина из Србије и Црне Горе.

XXXI скупштина

14 - 15. јун 2001. године, Београд

- **Главна тема:** Локална самоуправа, прекогранична сарадња и регионализам у Србији и Југославији (Скупштина је одржана истовремено са конференцијом о локалној самоуправи, прекограничној сарадњи и регионализму у Србији и Југославији, коју су заједнички организовали Конгрес локалних и регионалних власти Савета Европе и СКГОЈ)

- **Гости:** Горан Свилановић, савезни министар иностраних послова, Зоран Живковић, савезни министар унутрашњих послова, Владан Батић, министар правде и локалне самоуправе у Влади Србије, Либерто Куатраказас, председник Конгреса локалних и регионалних власти Европе...

- **Акценти:** „Очекујем да ће билатерална сарадња, братимљење са градовима суседних земаља и укључивање у мреже мултилатералне сарадње допринети да се преуређење локалне самоуправе оствари у складу са европским стандардима“ (Горан Свилановић); „Децентрализација власти представља полазни принцип, јер су градови и општине у претходном периоду били сведени на комуналне делатности. Принципима самосталности и самодовољности локалних самоуправа постигла би се политичка одговорност, разумно би се расподелила власт и подстакла ефикасност мањих јединица у одлучивању. Прихватањем Европске повеље о локалној самоуправи остварила би се хармонизација нашег права са прописима Европе“ (Владан Батић).

Горан Ћирић

- **Избори:** За председника је потврђен избор Горана Ћирића, председника Скупштине града Ниша, који је на тој функцији заменио Зорана Живковића, који је у међувремену отишао на дужност савезног министра унутрашњих послова.

У раду Скупштине и конференције учествовало више од 650 представника градова и општина Србије и Црне Горе и гостију.

XXXII скупштина

6. децембар 2002. године, Београд

- **Главна тема:** Стратешки план СКГОЈ за 2003-2004 годину.

- **Гости:** Др Зоран Ђинђић, председник Владе Србије, Зоран Живковић, савезни министар за унутрашње послове, Драгољуб Мићуновић, председник Већа грађана Савезне скупштине, министри у Влади Србије, Божидар Ђелић, Родољуб Шабић и Гордана Матковић, амбасадор САД у Србији Вилијем Монтгомери, амбасадор Немачке Курт Леонбергер...

- **Акценти:** „Мисија Сталне конференције градова и општина Југославије је да, као национална асоцијација локалних власти, буде истакнути представник локалне самоуправе, у циљу успостављања демократске, ефикасне и одрживе локалне власти и побољшања квалитета живота локалних заједница кроз заступање потреба и интереса локалне самоуправе, активно учешће у дефинисању законског оквира који води успостављању модерне децентрализоване државе и подизање нивоа људских и техничких способности локалне самоуправе“ (Изјава о мисији СКГОЈ).

У раду Скупштине учествовали представници више од 120 градова и општина из Србије и Црне Горе.

XXXIII скупштина

12. децембар 2003. године, Београд

- **Главна тема:** Децентрализација – шанса новог Устава.

- **Гости:** Божидар Ђелић, потпредседник Владе Србије, Гордана Матковић, министар за социјална питања у Влади Србије...

- **Акценти:** „У новом Уставу, кад је реч о локалној самоуправи, морале би бити садржане следеће минималне гарантије: Локална самоуправа је право грађана и не може бити ограничавана од државе; Локалне самоуправе морају имати зајамчену финансијску самосталност, што значи право на одговарајуће изворне приходе, довољно средстава за обављање изворних надлежности и поверених послова и пуна својинска права која омогућавају вршење надлежности локалне самоуправе; Локалне самоуправе могу слободно да се удружују на регионалном нивоу и на другим основама ради обављања послова од заједничког интереса; Локалне самопураве морају имати могућност правне заштите од аката којима држава угрожава њихову самосталност“ (из закључака XXXIII скупштине СКГОЈ).

- **Избори:** На овој Скупштини спроведени су избори за органе Сталне конференције, први пут непосредним и тајним гласањем. За новог председника Сталне конференције, са двогодишњим мандатом, изабран је др Влатко Рајковић, председник Скупштине града Крагујевца (њега је после избора у 2004. години на тој функцији, а самим тим и на челу СКГО, заменио Верољуб Стевановић).

У раду Скупштине учествовали су представници више од три четвртине градова и општина у Србији - чланова Сталне конференције.

XXXIV скупштина

14 - 15. децембар 2004. године, Београд

- **Главне теме:** Неопходност хитног доношења Закона о имовини локалне самоуправе; Усвајање новог система финансирања локалне самоуправе; Увођење институције грађанског браниоца (омбудсмана) на локалном нивоу.

- **Током другог дана одржана је Национална конференција:** „Етички стандарди за представнике локалних власти“, која се бавила питањима борбе против корупције и изградње поверења између локалних власти и грађана, Етичким кодексом за функционере локалних власти у Србији, као и правилима понашања запослених у органима локалне самоуправе.

- **Гости:** Борис Тадић, председник Републике Србије, Предраг Марковић, председник Народне скупштине Републике Србије, Зоран Лончар, министар за државну управу и локалну самоуправу у Влади Србије, Млађан Динкић, министар финансија у Влади Србије, амбасадор САД у Србији и Црној Гори Мајкл Полт, амбасадор Норвешке у СЦГ Ханс Ола Урстад, амбасадор Шведске у СЦГ Ларс Јоран Енгфелт, шеф Мисије ОЕБС у СЦГ Маурицио Масари...

- **Акценти:** „Као председник Србије дубоко верујем да данас, у 21. веку, нико не треба да се труди да дође на власт. Сви који претендују на то да добију место на било ком нивоу у државном апарату, треба да разумеју да у модерном времену више није модерно владати већ управљати системима. Ви сте управљачи. Не владари. Ја сам председник који управља системом, а не владар или владалац. И у томе се крије реформа једног старомодног у модерно друштво“ (Борис Тадић, председник Републике Србије).

Присуствовало више од 500 представника из 145 градова и општина, од укупно 167 локалних заједница у Србији.

XXXV скупштина

5. децембар 2005. године, Београд

- **Главна тема:** Ка бољој локалној самоуправи кроз партнерство локалних и централних власти. Расправа је вођена о два основна питања: Примена Закона о локалној самоуправи – годину дана после; Имовина и финансирање локалне самоуправе.

- **Гости:** Др Војислав Коштуница, председник Владе Републике Србије, Предраг Марковић, председник Народне скупштине Републике Србије, министар за државну управу и локалну самоуправу у Влади Србије Зоран Лончар, министар финансија у Влади Србије Млађан Динкић, амбасадор САД у СЦГ Мајкл Полт, амбасадор Швајцарске у СЦГ Вилхелм Мајер, стални заменик амбасадора Немачке у СЦГ Михаел Дерус, главни представник UNDP и главни координатор Уједињених нација у СЦГ Ленс Кларк, шеф Мисије OEBS за СЦГ Маурицио Масари, шеф канцеларије Савета Европе у СЦГ Стефано Валенти...

- **Акценти:** „Закон о имовини локалне самоуправе требало би да избрише све баријере које сада постоје, а тичу се нових инвестиција и отварања нових радних места, с обзиром на то да ће имовином управљати органи локалне самоуправе. Србија је једина земља у Европи у којој градови и општине немају право да поседују имовину“. (Верољуб Стевановић, градоначелник Крагујевца и председник СКГО); „Србија губи 103 милиона евра и 4.500 хиљаде радних места годишње због непостојања Закона о имовини локалне самоуправе“ (амерички амбасадор Мајкл Полт).

Жељко Ожеговић

- **Избори:** За председника СКГО изабран Жељко Ожеговић, председник Скупштине општине Нови Београд, за потпредседнике Верољуб Стевановић (Крагујевац) и Смиљко Костић (Ниш), а за генералног секретара именован је Ђорђе Станичић.

Више од 450 учесника из 148 градова и општина Србије.

XXXVI скупштина

3. децембар 2007. године, Београд

- **Главне теме:** Фискална децентрализација; Нови законски оквир за локалну самоуправу; Локални економски развој као основ равномерног регионалног развоја; Развој локалне и регионалне инфраструктуре.
- **Гости:** Оливер Дулић, председник Народне скупштине Републике Србије, Божидар Ђелић, потпредседник Владе Републике Србије, амбасадор САД Камерон Мантер, амбасадор Немачке Јозеф Мас, амбасадор Италије Алесандро Мерола...
- **Акценти:** „Стална конференција градова и општина је важно место окупљања представника локалних власти и зато ће се и у будућности, у сарадњи са СКГО наставити снажна подршка наше државе и народа кроз спровођење пројеката од значаја за локалне власти у Србији“ (амбасадор Немачке Јозеф Мас).
- **Избори:** За председника СКГО поново је изабран Жељко Ожеговић, председник општине Нови Београд.

Скупштини је присуствовало више од 350 представника из 120 градова и општина и више од 200 домаћих и страних високих званичника.

XXXVII скупштина

15. децембар 2009. године, Београд

- **Главна тема:** Изазови и правци развоја локалне самоуправе.
- **Гости:** Борис Тадић, председник Републике Србије, Божидар Ђелић, потпредседник Владе Републике Србије, Милан Марковић, министар за државну управу и локалну самоуправу, шеф Делегације Европске уније у Републици Србији Венсан Дежер, амбасадор Швајцарске Ервин Хелмут Хофер...
- **Акценти:** „Истински развитак локалних самоуправа, а тиме и Србије, могућ је само кроз убрзање процеса децентрализације и увођење новог изборног система. Децентрализација и регионализација треба да омогуће заустављање процеса депопулизације делова Србије, и да се грађанима омогући прилика за квалитетан живот. Визија сваке локалне самоуправе треба да буде усклађена са визијом региона, а визија региона са визијом Србије, која треба да следи визију Европске уније“ (Борис Тадић).
- **Избори:** Већином гласова присутних представника, општина која ће у наредном периоду председавати Сталном конференцијом градова и општина је Параћин, на челу са Сашом Пауновићем. Места потпредседника према изборним резултатима припала су општини Нови Београд (први потпредседник) и граду Зајечару (други потпредседник). За генералног секретара изабран је Ђорђе Станичић.

Више 450 учесника, градоначелника и председника општина, представника највиших државних органа, донаторских институција, дипломатског кора, партнерских организација, представника цивилног друштва.

XXXVIII скупштина

7. децембар 2010. године, Београд

- **Скупштина је организована као „Дан локалне самоуправе у Србији“.**
- **Гости:** Божидар Ђелић, потпредседник Владе Србије за евроинтеграције, министри у Влади Србије Млађан Динкић, Милан Марковић и Оливер Дулић, шеф делегације ЕУ у Србији Венсан Дежер...
- **Акценти:** „У Закону о финансирању локалне самоуправе, који је донет 2006. године, треба преиспитати критеријуме за доделу средстава и трансфере неразвијеним општинама треба вратити на ниво пре кризе. Тако би локалне самоуправе могле рачунати на више средстава из буџета, али би градови и општине имали и већу одговорност. Нема никакве бојазни у давању већих овлашћења градовима и општинама, јер ће враћањем средстава, али и могућношћу да располажу својим имовином, локалне самоуправе лакше решавати проблеме својих грађана“ (министар економије и регионалног развоја Млађан Динкић).
- У наставка скупа одржана је конференција „Унапређење локалних финансија у Србији“, током које се присутнима обратила и министарка финансија Диана Драгутиновић. У радном делу Скупштине представљена је и „Мапа пута за припрему јединица локалне самоуправе за процес европских интеграција“.

Укупно више од 450 учесника, што је било најзначајније и највеће окупљање представника градова и општина у Србији те године.

Венсан Дежер и Александар Антић

XXXIX скупштина

7. децембар 2011. године, Београд

- **Главна тема:** Ка Европској унији: Развој локалне самоуправе после нових избора.
- **Гости:** Борис Тадић, председник Републике Србије, Славица Ђукић Дејановић, председница Народне скупштине Републике Србије, Јован Кркобабић, потпредседник Владе Републике Србије, Милан Марковић, министар за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу, шеф Делегације Европске уније у Србији Венсан Дежер, амбасадор Швајцарске Ервин Хелмут Хофер...
- **Акценти:** „Снажно подржавамо организацију којој припадамо, али смо спремни да и даље учествујемо у развоју локалне самоуправе и дамо пун допринос европском путу Србије и евроинтеграцијама. Инструменти којима данас градови и општине располажу, пре свега доношењем нових закона о финансирању и имовини локалне самоуправе, пружају нам далеко веће могућности да утичемо на квалитет живота свих наших грађана - становање, чистоћу, дистрибуцију воде, заштиту животне средине, као и на пројекте везане за нову инфраструктуру, како комуналну, тако и стратешку. Инфраструктура треба да привуче инвеститоре који ће отворити нова радна места“ (Александар Антић, председник Скупштине града Београда).
- **Избори:** Гласањем представника градова и општина, за председника Сталне конференције градова и општина поново је изабран Саша Пауновић, председник општине Параћин.

Скупштини је присуствовало више од 500 представника градова и општина и гостију.

XL скупштина

12. децембар 2012. године, Београд

- **Главна тема:** Локална самоуправа у процесу приступања Србије Европској унији. У оквиру ове теме организована су два панела: Стратешко планирање улоге локалних самоуправа у процесу приступања ЕУ; Утицај процеса приступања ЕУ на локалне самоуправе и СКГО.

- **Гости:** Венсан Дежер, шеф делегације ЕУ у Србији, Верица Калановић, министарка регионалног развоја и локалне самоуправе у Влади Србије, Жан Данијел Рух, амбасадор Швајцарске у Србији...

- **Акценти:** „Европска унија је, без сумње, данас најбоље место за живот, јер она значи правила, ред и гаранцију квалитета, али и приступ неким фондовима. Мислим да су прве три ствари важније, да оне много више гарантују бољи живот грађанима него приступни фондови. Обавеза је свих нас да, не чекајући дан за почетак преговора о уласку у ЕУ, учинимо све што заиста можемо да се променимо и будемо бољи“ (Драган Ђилас, градоначелник Београда).

Скупштини је присуствовало више од 450 представника градова и општина и гостију.

60 година

Сталне конференције градова и општина

Савеза градова и општина Србије

СТАЛНА КОНФЕРЕН

ЦИЈА СЕ ПРЕПОЗНАВАЛА ПО ЉУДИМА

1953 - 2013.

Вјећеслав Хољевац

Др Маријан Дермастија

Наум Наумовски

Рато Дугоњић

Драгутин Косовац

Џемал Муминагић

Драгољуб Ставрев

Тоне Кович

Миро Поповић

СВИ ПРЕДСЕДНИЦИ СТАЛНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

- **Ђурица Јојкић,** Београд *(април 1953 - мај 1954)*
- **Вјећеслав Хољевац,** Загреб *(мај 1954 - мај 1955)*
- **Др Маријан Дермастија,** Љубљана *(мај 1955 - мај 1956)*
- **Наум Наумовски,** Скопље *(мај 1956 - мај 1957)*
- **Рато Дугоњић,** Сарајево *(мај 1957 - јул 1957)*
- **Драгутин Косовац,** Сарајево *(јул 1957 - мај 1958)*
- **Милан Апих,** Марибор *(мај 1958 - мај 1959)*
- **Едо Јардас,** Ријека *(мај 1959 - мај 1960)*
- **Ђурица Јојкић,** Београд *(мај 1960 - новембар 1961)*
- **Вјећеслав Хољевац,** Загреб *(новембар 1961 - октобар 1963)*
- **Марко Булц,** Љубљана *(октобар 1963 - новембар 1964)*
- **Милијан Неоричић,** Београд *(новембар 1964 - јун 1965)*
- **Александар Радевић,** Титоград *(јул 1965 - новембар 1966)*
- **Бранко Пешић,** Београд *(новембар 1966 - септембар 1968)*
- **Џемал Муминагић,** Сарајево *(септембар 1968 - септембар 1970)*
- **Драгољуб Ставрев,** Скопље *(септембар 1970 - септембар 1972)*
- **Јосип Колар,** Загреб *(септембар 1972 - јануар 1973)*
- **Иво Врховец,** Загреб *(јануар 1973 - октобар 1974)*
- **Тоне Кович,** Љубљана *(октобар 1974 - октобар 1976.)*
- **Миро Поповић,** Титоград *(октобар 1976 - мај 1978)*

Светислав Јакшић

Богдан Богдановић

Трајко Апостолоски

Угљеша Узелац

Нуша Кершеван

Милан Апих

Едо Јардас

Марко Булц

Милијан Неоричић

Александар Радевић

- **Слободан Филиповић,** Титоград *(мај 1978 - октобар 1978)*
- **Јован Дејановић,** Нови Сад *(октобар 1978 - мај 1980)*
- **Светислав Јакшић,** Приштина *(јун 1980 - јун 1981)*
- **Живорад Ковачевић,** Београд *(јун 1981 - мај 1982)*
- **Богдан Богдановић** *(мај 1982 - септембар 1982)*
- **Трајко Апостолоски,** Скопље *(септембар 1982 - септембар 1983)*
- **Зорислав Шоње,** Загреб *(септембар 1983 - септембар 1984)*
- **Угљеша Узелац,** Сарајево *(септембар 1984 - април 1986)*
- **Нуша Кершеван,** Љубљана *(мај 1986 - октобар 1988)*
- **Мато Микић,** Загреб *(октобар 1988 - април 1990)*
- **Борис Бузанчић,** Загреб *(мај 1990 - октобар 1990)*
- **Др Јован Каварић,** Титоград *(октобар 1990 - јануар 1991)*
- **Др Срђа Божовић,** Титоград/Подгорица *(јануар 1991 - октобар 1992)*
- **Владимир Дивјаковић,** Нови Сад *(октобар 1992 - јануар 1993.)*
- **Милорад Мирчић,** Нови Сад *(јануар 1993 - децембар 1993)*
- **Милорад Ђурђевић,** Нови Сад *(јануар 1994 - октобар 1994)*
- **Стојан Ранђеловић,** Ниш *(октобар 1994 - фебруар 1997)*
- **Зоран Живковић,** Ниш *(март 1997 - новембар 2000)*
- **Горан Ћирић,** Ниш *(новембар 2000 - децембар 2003)*
- **Влатко Рајковић,** Крагујевац *(децембар 2003 - мај 2004)*
- **Верољуб Стевановић,** Крагујевац *(мај 2004 - децембар 2005)*
- **Жељко Ожеговић,** Нови Београд *(децембар 2005 - јул 2008)*
- **Ненад Миленковић,** Нови Београд *(јул 2008 - децембар 2009)*
- **Саша Пауновић,** Параћин *(децембар 2009 - децембар 2013)*

Јосип Колар

Иво Врховец

Слободан Филиповић

Јован Дејановић

Мато Микић

Борис Бузанчић

Др Јован Каварић

Др Срђа Божовић

Зоран Живковић

Горан Ћирић

Влатко Рајковић

Верољуб Стевановић

Жељко Ожеговић

Ненад Миленковић

Саша Пауновић

Ђурица Јојкић

„Иницијатор и оснивач ове организације, Ђурица Јојкић био је један од њених најактивнијих чланова у ових осам година, од оснивања до данас. За њега је везано низ акција и послова које је ова организација водила и успешно завршила у неговању нашег комуналног система. Ја га срдачно поздрављам и желим му успех у будућем раду. Разуме се да у ваше име желим да он и даље остане пријатељ и друг ове наше организације, без обзира на дужност на којој ће бити, као неки почасни члан, мада то статутом нисмо предвидели“ (председник Сталне конференције градова Југославије Вјећеслав Хољевац на Скупштини у Нишу, 30. октобра 1961. године).

Ђурица Јојкић био је председник СКГЈ од оснивања до маја 1954. године, а потом и у периоду мај 1960 - новембар 1961. године. Захваљујући њему, Стална конференција градова Југославије је током прве деценије свог постојања користила просторије и логистику Скупштине града Београда.

Бранко Пешић

Учесник Народноослободилачке борбе, друштвено-политички радник СР Србије и јунак социјалистичког рада Бранко Пешић (1922-1986) у периоду од 1964. до 1974. године обављао је функцију председника Скупштине града Београда. Председник Сталне конференције градова Југославије био је у два наврата: пун мандат од новембра 1966. до септембра 1968. године, а почетком 1965, године, због одласка Милијана Неоричића на нову дужност, руководио је радом СКГЈ. Неоричић је формално остао председник, због припреме и организације XVII конгреса Међународног савеза локалних власти, који је одржан у Београду од 14. до 19. јуна 1965. године.

Био је један од најпопуларнијих градоначелника Београда, а у време његовог мандата изграђени су многи важни капитални објекти: Мостарска петља, мост „Газела", Теразијски тунел и други. У време Пешићевог мандата усвојени су и амбициозни планови спуштања Београда на реке (Београд на Сави), изградње Београдског железничког чвора и Београдског метроа.

Живорад Ковачевић

Кад је дугогодишњи генерални секретар Сталне конференције градова и општина Југославије Живорад Ковачевић (1930-2011) изабран за потпредседника Градске скупштине Београда, на седници Председништва СКГЈ речено је он „остаје близак 'великој породици' југословенских градова". Том приликом је истакнуто да је он у Конференцији градова провео 12 година радног века, испољивши не само високу стручност и знање, упорност и ефикасност у раду, већ и многе људске квалитете, пре свега непосредност и топлину, који су у великој мери допринели да Конференција градова буде и остане организација непомућене сарадње и истинског братства и јединства свих југословенских градова. („Комуна", јануар 1973.)

Од 1974. био је осам година градоначелник Београда, а потом члан Савезног извршног већа и председник Комисије за односе са иностранством (1982-86). Био је амбасадор СФРЈ у Вашингтону од 1987. до 1989. кад је опозван због неслагања са политиком Слободана Милошевића кога је јавно критиковао у САД. Из тог мандата остао је упамћен његов допринос пребацивању заоставштине великог научника српског порекла Николе Тесле из САД у Београд. Председник Сталне конференције градова био је од јуна 1981. до маја 1982. године, кад прелази на рад у СИВ, али је и наредних година активно учествовао на скупштинама и најважнијим скуповима у СКГОЈ.

СВИ ГЕНЕРАЛНИ СЕКРЕТАРИ СТАЛНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

- **Сретен Бјеличић** *(октобар 1955 - мај 1960)*
- **Живојин Лакић** *(в.д. мај 1960 - новембар 1960)*
- **Миладин Шакић** *(децембар 1960 - јун 1967)*
- **Живорад Ковачевић** *(јун 1967 - јануар 1973)*
- **Јосиф Папић** *(фебруар 1973 - октобар 1973)*
- **Славко Залокар** *(октобар 1973 - октобар 1978)*
- **Божидар Поповић** *(октобар 1978 - 31. децембар 1984)*
- **Бранко Недовић** *(в.д. јануар 1985 - април 1985)*
- **Тарик Каравдић** *(април 1985 - јун 1989)*
- **Живана Олбина** *(јун 1989 - март 1991)*
- **Бошко Марковић** *(март 1991 - септембар 1994)*
- **Урош Бањанин** *(октобар 1994 - октобар 2000)*
- **Ђорђе Станичић** *(од 17. октобра 2000. године)*

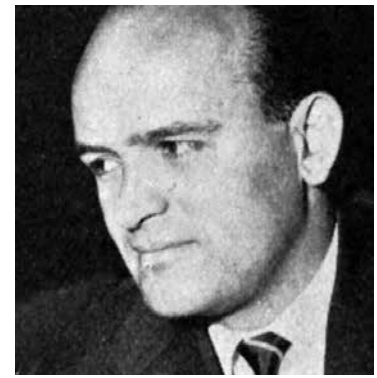
Јосиф Папић

Божидар Поповић

Живана Олбина

Сретен Бјеличић

„У време стварања Сталне конференције градова Југославије било је више врста локалних политичко-територијалних јединица. Обим, надлежности, потребе и материјална средства ставили су народне одборе градова и градских општина пред најобимније задатке. Отуда и иницијатива народних одбора већих и средњих градова за стварање посебног консултативног тела, јер су они у највећој мери и осетили потребу за таквим обликом међусобног повезивања. (...) Налазећи се у положају да на добровољној, консултативној и необавезујућој основи делује, Стална конференција је у свом раду непрестано морала да изграђује или усваја и прилагођава своје методе рада, како би доследно омогућавала испољавање иницијативе народних одбора и њихових представника. (...) Практично, она је тиме ставила у могућност и одборнике и службенике народних одбора да излазе из оквира ужих комуналних заједница и да без икакве бојазни за 'дуплирањем' у ма ком виду те активности, долази до свестраног укрштања предлога и погледа људи разних нивоа образовања, представника великих и малих градова, без обзира са ког краја земље они били."

(Из ауторског текста Сретена Бјеличића „Стална конференција градова Југославије – досадашња искуства и будући развој", „Комуна", јун 1960. године)

Миладин Шакић

Иако никад није био градоначелник, Миладин Шакић (1927-1987) остао је упамћен као један од најзначајнијих београдских функционера, између осталог и због великог искуства и уважавања које је стекао током седмогодишњег обављања функције генералног секретара Сталне конференције градова Југославије. Највећи део тог периода (1960-1967) протекао је у сарадњи са два изузетна београдска политичара - Бранком Пешићем и Живорадом Ковачевићем. Пешић је једно време био председник СКГЈ, па је он и повукао Шакића у Скупштину града, док је Живорад Ковачевић, који га је наследио на месту генералног секретара, неколико година био његов помоћник. На тај начин остварен је двоструки континуитет, и у функционисању и развоју Београда и у раду Сталне конференције. У време док је Шакић био генерални секретар трајно је решено питање просторија СКГЈ, а као помоћник градоначелника, задужен поред осталог и за културу битно је допринео да Београд добије светски значајне манифестације као што су Битеф (1967.), Бемус (1969.) и Фест (1970.). Шакић је упамћен и као један од најбољих председника ФК „Црвена звезда“, а каријеру је завршио као судија Уставног суда Србије.

Славко Залокар

Кад је изабран за генералног секретара Сталне конференције градова Југославије Славко Залокар је пуних шест година био председник Скупштине општине Крањ, а четири године и председник Заједнице словеначких општина. Вишегодишњи члан Председништва, а у периоду од 1970. до 1972. године и потпредседник Сталне конференције градова Југославије. За све време своје активности у Конференцији, а нарочито у периоду кад је био њен генерални секретар, Славко Залокар је много допринео друштвеној афирмацији Сталне конференције градова, односно порасту њеног угледа и утицаја у југословенском друштву, даљем развијању и унапређењу метода рада Конференције и њених органа и тела, а посебно њеној успешној сарадњи са другим друштвеним структурама и проширивању и обогаћивању међународних веза Конференције са многим националним и међународним организацијама локалних власти у свету.
Посебан допринос дао је изграђивању и неговању веома пријатељских односа сарадње и коодинације између Сталне конференције градова и републичких заједница и савеза општина и градова.

Тарик Каравдић

Тарик Каравдић је са функције генералног секретара Сталне конференције градова и општина Југославије отишао 1. јуна 1989. године. „Један од стубова Конференције, човек из реда највећих прегалаца за афирмацију организације југословенских градова и општина, Тарик Каравдић је својим дугогодишњим деловањем у Сталној конференцији градова пружио огроман лични допринос остваривању основне и најважније улоге СКГОЈ – зближавању људи и комуна из целе земље, њиховом међусобном упознавању, слободној и равноправној сарадњи, развијању пријатељства и братских веза међу градовима, у духу демократског дијалога и спремности да се чује, али и прихвати, свако мишљење, предлог, иницијатива, која за циљ има афирмацију вредности југословенског социјалистичког самоуправног друштва и, у њему – свих југословенских градова и општина. Као врстан познавалац општинске и градске проблематике, Тарик Каравдић је током свих година проведених у СКГОЈ своју огромну стваралачку енергију, знање и способности улагао у решавање оних питања и проблема за које су, у највећој мери, заинтересовани градови и општине из целе земље“ - објављено је часопису „Комуна“ (број 6, 1989. године), поводом његовог одласка у пензију.

Ђорђе Станичић

Новоизабрани председници градских и општинских скупштина, чланови Председништва СКГОЈ, за вршиоца дужности генералног секретара Сталне конференције градова и општина Југославије 23. октобра 2000. године именовали су Ђорђа Станичића, дипломираног правника, одборника и члана Извршног одбора Скупштине града Београда. На такву одлуку утицале су и чињенице да је Ђорђе Станичић започео свој радни век управо у Сталној конференцији, где је на пословима секретара Одбора за комуналне делатности провео више од 12 година, да је на локалним изборима 1996. године изабран за одборника Скупштине општине Палилула, где је радио као члан Извршног одбора СО, да је на изборима 24. септембра 2000. изабран за одборника и потом и члана Извршног одбора Скупштине града Београда, те да је био један од оснивача и најактивнијих учесника у раду Савеза слободних градова Србије.
Том приликом изражено је очекивање да „оваква радна биографија и политичко опредељење Ђорђа Станичића представљају добар основ за остварење настојања да Стална конференција градова и општина поврати улогу и значај који јој, по свему, припадају“.

СНАГА АРГУМЕНАТА У СЛУЖБИ ГРАЂАНА

Јован Дејановић, председник СКГОЈ 1978 - 1980.

Град или човек - ко је победио? То ћемо видети у скорије време. Можда, ипак, човек – наглас размишља Јован Дејановић, за многе, најзначајнији градоначелник у историји Новог Сада, док разговарамо у његовом стану у Радничкој улици, једној од оних које спајају прошлост и садашњост. У току осмогодишњег мандата, од 1974. до 1982. године, он је директно учествовао у стварању данашњих топонима Српске Атине, а био је и председник Сталне конференције градова и општина Југославије од октобра 1978. до краја маја 1980. године.

И ту се намеће питање колико је било могуће концепт једног града применити на други, и да ли је Стална конференција била за многе путоказ?

- У оквиру Сталне конференције градова, поред редовне скупштине која се одржавала сваке две године, организовали смо читав низ саветовања у појединим областима. Рецимо, питање како усагласити просторно планирање развоја градова, питање урбанизма, како и на који начин ослобађати се неких старих грађевина а сачувати, ипак, вредности старина. То је била једна врло значајна ствар, због тога што су расли градови и питања урбанистичких решења су била горућа. На скупштинама Сталне конференције присуствовало је и по 500 делегата из готово сваке општине у Југославији, а на овим саветовањима се окупљало и по 300 представника градова и општина и стручњака из различитих институција.

На који начин сте бирали теме којима ће се Конференција бавити?

- Теме су се препоручивале на искуствима из свакодневног рада локалних власти у градовима и општинама и то су у то време били углавном доминантни проблеми. А будући да је седницама Председништва СКГОЈ присуствовало и до 50 људи, те да су између Конференција одржавани многобројни скупови и саветовања, није било тешко да се од тих доминантних проблема изабере права тема за расправу на следећој скупштини.

Прикључење општина и градова Конференцији било је на добровољној основи. Да ли је било проблема у прихватању одлука са састанака?

- То никад нису биле обавезујуће одлуке, већ је било доста аргумената који су ишли у прилог решењима, која су била плод и закључак неког саветовања или расправе на одређену тему на самој Скупштини. Зато је Стална конференција градова уважавана и била изузетно важан чинилац у друштвеној заједници. Сећам се да је, на пример, Тузла која има рудник соли, молила Председништво Сталне конференције за подршку да повећају цену соли за један динар по килограму! Очигледно нису били сигурни да ће то прихватити савезна влада, која је одлучивала о ценама. Ми смо подржали ту молбу локалних власти Тузле, а потом се сагласило и Савезно извршно веће.

Како су функционисали односи на релацији СИВ - Стална конференција градова и општина Југославије?

- Ми смо имали изванредне односе, јер су поред Сталне конференције градова и општина, која је деловала на подручју целе СФРЈ, постојале и заједнице општина у републикама. Тако да је то преношено са једних на друге и имали смо добар однос, јер ми нисмо имали снагу наредбодавца, али смо имали снагу аргумената. Посебно је то долазило да изражаја на тим скуповима и саветовањима, на којима су учествовали стручни и научни рад-

Јован Дејановић, градоначелник Новог Сада, на отварању изложбе „Нови Сад у Београду“, мај 1978.

Јосип Броз Тито био је више пута гост Новог Сада

ници који су у одређеној области имали угледа, као што су урбанизам, социјална проблематика, образовање... Те институције су имале једну моралну снагу због тога што није било других интереса, сем интерес да се оно што постоји унапреди а оно што је вредно сачува.

Сматрате ли да је Стална конференција допринела развоју неких градова и општина, јер су примењивали искуства развијенијих чланица?

- У различитим периодима очигледно је да су се ствари различито прихватале и уводиле у праксу, у свакодневни живот. У оно време у Новом Саду, све до деведесетих година, није могао нико било шта да гради без урбанистичке сагласности и грађевинске дозволе, па је то наше искуство било корисно и за многе друге средине.

Две године били сте председник Сталне конференције градова и општина - од октобра 1978. до краја маја 1980. године. Шта вас је препоручило на то место?

- Ту ја немам неку заслугу, јер се ишло неким редом, али се гледало да председници буду из највећих градова из сваке републике или покрајине. Тако сам и ја 1978. године изабран на ту функцију. Председништво је расправљало о многобројним темама које су биле актуелне у погледу развоја урбанизма или комуналне инфраструктуре и других друштвених делатности. Једна од тема, на пример, било је функционисање самоуправних интересних заједница и одржавање заједничких седница са скупштином града или општине. На свим саветовањима које је Председништво Конференције препоручивало учествовали су само компетентни стручњаци који се баве тим областима и одатле су пристизала решења, предлози, који би се даље дистрибуирали онима који желе да те идеје примене у својим општинама и градовима. Све је на крају било формулисано у ставовима и закључцима, али се ипак видео и лични допринос истакнутијих појединаца који су, да тако кажем, „вукли“ неке теме или имали посебна искуства из својих средина.

Ваш пријатељ и председник Скупштине града Београда Живорад Ковачевић имао је сличан став и страст према граду који је водио...

- Живорад Ковачевић је при крају мандата на челу Сталне конференције градова и општина изабран за члана Савезне владе, а ја сам изабран у Председништво Социјалистичког савеза радног народа Југославије, где сам касније преузео и дужност председника. Док сам ја био председник Сталне конференције, ти моји

Јован Дејановић, Миро Поповић (Титоград), Методи Андов (Скопље) и Иво Врховец (Загреб), 1978.

Слободан Филиповић (Титоград), Јован Дејановић, Боривоје Петровић (Крагујевац) и Маријан Рожић (Љубљана), 1979.

другови, градоначелници, увек су инсистирали да одржавамо седнице Председништва у Новом Саду. Они би дошли пре подне, дан раније, и уживали су да одемо код Јанике Балаша. Имао сам сјајне пријатеље, поред Жике Ковачевића, у Сарајеву је био Анте Сучић, у Скопљу Методије Антов, у Загребу најпре Иво Врховец, а затим Иво Латин, један сјајан човек! Он је касније био председник Председништва у Хрватској. У Љубљани Маријан Рожич, у Титограду Миро Поповић и Слободан Филиповић. Све су то били људи који су уживали поштовање у својим срединама и који су развијали тај однос између нас. Јер то што је било између нас, градоначелника, то се ширило даље и развијао се пријатељски однос између градова, али и између наших грађана. То што смо ми имали добре односе, што смо расправљали о важним стварима од интереса за многе градове, то је имало позитиван однос у стварању атмосфере. Новосађани су учествовали и најдиректније осећали свој град. Тада је започета градња нове зграде Српског народног позоришта, хале СПЕНС, Моста слободе, пет школа, шест предшколских установа, Дома здравља на Лиману, хотела „Парк“ и „Нови Сад“... Није нам падало на памет да ми треба да свечано отварамо то што је изграђено. Све је стављено у службу и интерес грађана. Онај ко жели да се прихвати да буде градоначелник он мора бити спреман да неће сви грађани бити баш свиме задовољни!

Применом једногодишњих мандата дошло је до честих смена председника општина и градова, а и смањила се могућност да неко остане упамћен као Бранко Пешић у Београду или ви у Новом Саду!

- То није било добро решење! Како су могли било шта урадити за тако кратко време? Годину дана је мало. На жалост, у каснијем периоду и многе друге промене су ишле на штету развоја градова и положаја грађана.

Крај вашег мандата обележила је болест и смрт Јосипа Броза Тита, који је неколико пута био у Новом Саду...

- Ја сам пуном снагом осећао углед који је Тито имао! И не само у нашој земљи, него и шире. Какав је углед тада имала Југославија и сам Тито, то не знам да ли ће неко сада, и у скоријој будућности, постићи у свету. Сада је све измењено, систем организације градова и општина, организација привреде, разни утицаји. Кад сам ја био градоначелник, имали смо сву власт у граду! Али не да владамо, већ да служимо граду и грађанима. Мислим да су то они осећали, они су живели са својим градом. Бити градоначелник града као што је Нови Сад је велика част, велики понос, али многоструко већа обавеза и одговорност!

Разговарала Зорка Баковић

НЕУСПЈЕЛИ ПОКУШАЈИ ДА СЕ САЧУВА СФРЈ

Др Срђа Божовић, предсједник СКГОЈ 1991 - 1992.

Изабран сам за предсједника Сталне конференције градова и општина СФРЈ почетком 1991. године, с обзиром на то да сам претходне године био изабран за предсједника Општине Подгорица. Мој први утисак био је да је Стална конференција градова и општина СФРЈ добро организована и функционална организација, чија је суштинска мисија била развијање међусобне сарадње градова и општина, унапређење те сарадње стварањем амбијента за комуницирање локалних самоуправа и заједничке наступе у вези појединих важних питања на регионалним и међународним конференцијама локалних власти. Мисија је била и чување и управљање тадашњим друштвеним добрима, као и повезивање локалних власти на међународном плану.

ДЕЗИНТЕГРАЦИЈА ЗЕМЉЕ: Ми смо већ на почетку мандата, поред тога што смо конституисали Предсједништво Сталне конференције градова, формирали радна тијела из појединих области као што су урбанизам, финансирање локалних власти, међуопштинска сарадња... Већ тада било је врло примјетно да поједини дијелови СФРЈ нијесу партиципирали у тој причи – Словенија није била уопште заступљена у структури Конференције. Касније ни предствници градова и општина и из Хрватске нијесу сарађивали, осим што су формално били у организационој структури асоцијације.

На жалост, на политичкој сцени Југославије, као што је познато, тада су се дешавале крупне политичке промјене. Дошло је до дезинтеграције земље, па и отворених сукоба, који су касније прерасли и у оружане, па је све то логично утицало на позицију и организацију локалних власти и могућност њиховог даљег функционисања, али и опстајање једне такве значајне институције, која је могла да буде у функцији поспјешивања међуопштинске сарадње и њене манифестације на међународном плану.

Дезинтеграција Југославије оставила је дубок траг и на односе између локалних заједница. Морам да поменем један догађај који је, по мом мишљењу, био веома индикативан са становишта даљих процеса који су се одвијали на овим просторима. У новембру 1991. Савјет локалних власти Европе организовао је у Будимпешти међународни скуп - мировну конференцију локалних власти. Циљ скупа је био да се утврди шта се на на политичком нивоу дешава на овим просторима и да се укаже да локалне власти могу да буду важан чинилац који би могао да буде у функцији сарадње на задовољство свих страна. На жалост, тамо је дошло до различитих гледања на политичку ситуацију и развој догађаја у тадашњој Југославији, посебно на територији Хрватске, што је била логична посљедица проблема у којима је била СФРЈ. Сјећам се нимало сентименталних дискусија које су се дешавале између представника Србије и Црне Горе и представника Хрватске, посебно тадашњег градоначелника Загреба, познатог глумца Бориса Бузанчића. Састанку није присуствовао тадашњи градоначелник Београда Милорад Унковић, али су, колико се сјећам, били представници Суботице и Новог Сада. Одговарајућим напорима, на том састанку смо ипак дошли до заједничког текста изјаве, из које се могло препознати настојање локалних власти да се нађе рјешење за спорове у СФРЈ, што је у том тренутку било важно, али се касније показало без икаквих значајнијих ефеката.

ВРЕМЕ ВЕЛИКИХ ПРОМЕНА: Стална конференција градова и општина СФРЈ, чији сам био посљедњи предсједник, дијелила је судбину процеса који су

Др Срђа Божовић био је градоначелник и Титограда и Подгорице

се дешавали у тој нашој бившој држави. Сјећам се да сам изабран за предсједника Титограда, да би потом било враћено старо име главном граду Црне Горе, па сам био и предсједник Подгорице. Исто тако, као предсједник Сталне коференција градова и општина Југославије, био сам на челу те асоцијације у двије номиналне државе – у почетку СФРЈ, а потом Савезне Републике Југославије од 1. марта 1992. кад је одржан референдум у Црној Гори, односно од 27. априла исте године, кад је конституисана СРЈ, као заједничка држава Србије и Црне Горе.

Због свеукупног неповољног амбијента у којем се у то вријеме нашла СФРЈ, Стална конференција градова и општина као заједничка организација, на жалост, била је то само на папиру, са номиналним организационим структурама, али без могућности да оствари макар дио оних амбција које је она имала у својим правним и другим актима и по чему је била препознатљива у претходним деценијама свог постојања.

Припремио Радмило Тадић

ПРИРОДНО СПАЈАЊЕ ДВЕ АСОЦИЈАЦИЈЕ

Зоран Живковић, председник СКГО 1997 - 2000.

Ситицајем околности ја сам једно време био председник две велике асоцијације градова и општина. После локалних избора у новембру 1996. године и победе Коалиције „Заједно“ (Демократска странка, Српски покрет обнове и Грађански савез Србије) у свим већим градовима и у великом броју општина у Србији, као председник Скупштине града Ниша „наследио“ сам функцију председника Сталне конференције градова и општина Југославије, коју је Ниш добио на последњој до тада одржаној Скупштини СКГОЈ 1994. године. Пошто Слободан Милошевић није хтео да одмах призна резултате тих избора, а посебно су га болели порази у Београду, Новом Саду, Суботици, Нишу, Крагујевцу... уследили су чувени протести које у политичкој историји називају „88 дана који су свету показали да постоји друкчија Србија“.

Већ првих дана током тих шетњи у јесен и зиму 1996/97 и наше борбе да преузмемо функције које смо освојили на изборима дошло је до идеје о формирању Савеза слободних градова, што је предложио Небојша Попов, који је у то време био активан у Грађанском савезу Србије и прилично се бавио локалном самоуправом. Савез слободних градова и општина Србије у „Изјави о намерама“, састављеној у Нишу већ 28. новембра 1996. године, истакао је да је победа опозиције у највећим градовима повратила наду грађана у коренште промене и пружила шансу тадашњој власти да на миран начин пристане на изборну промену власти. „Србија је 17. новембра закорачила преко прага парламентаризма, показала одлучност да не буде једина партијска држава у Европи, већ да постане цивилизовано друштво и демократска држава. То и јесте наша основна намера коју ћемо свим снагама остварити“ – записано је у овом документу, уз напомену да ће Савез слободних градова настојати да координира активности локалних самоуправа у борби за проширење њихових скромних ингеренција.

Било је неколико разлога за такво повезивање: већина новоизабраних председника градова и општина није имала потребно искуство за те одговорне и сложене функције, било је неопходно направити отклон од оних средина у којима су и даље на власти били социјалисти и, што је за ову причу нарочито важно, у Сталној конференцији градова и општина Југославије нису баш благонаклоно гледали на нас. Ова некада важна и угледна асоцијација била је у то време прилично маргинализована и деловала је као некакав парадржавни орган, што се у то време доживљавало као продужена рука Милошевићевог утицаја.

Руку на срце, тадашњи генерални секретар Урош Бањанин је у почетку покушао да прикаже моје преузимање председничке функције као сасвим природно и статутарно, па смо чак нас двојица током 1997. године путовали на неколико међународних скупова асоцијација локалне самоуправе, али је било очигледно да смо ми ипак из две различите и у то време неспојиве политичке опције.

С друге стране, Савез слободних градова био је првенствено окренут ка политичком деловању ка нашем крајњем циљу – рушење Милошевићеве власти, тако да сам тих година као градоначелник Ниша био на више од 400 политичких скупова у Нишу, широм Србије и у свету. Нас су за разлику од СКГОЈ, која је изгубила статус који је уживала до почетка деведесетих у међународним асоцијацијама локалних власти, свуда примали па смо тако Верољуб Стевановић из Крагујевца, Јожеф Каса из Суботице, Милан Божић из Београда и ја били гости Владе Немачке и њи-

Скидање петокраке са зграде Скупштине града Београда, фебруар 1997.

фотографије ИМРЕ САБО

хове Асоцијације градова 1997. године. Неколико месеци пре тога био сам гост британске владе и њихове асоцијације, а априла 2000. године заједно са Верољубом Стевановићем, Вељом Илићем и Миланом Ст. Протићем примљени смо у Стејт дипартменту. Плод наших „дипломатских“ активности је и пројекат „Енергија за демократију“, помоћ ЕУ у енергентима за даљинско грејање Ниша и још неколико општина у Србији. Та акција је грејала наше суграђане две зиме од 1999. до 2001. године.

У све ређим контактима са генералним секретаром СКГОЈ Урошем Бањанином у шали смо говорили да ћемо их „једног дана преузети“, јер ми смо тада имали само једну малу канцеларију у Цетињској улици, а они су живели од издавања већег дела пословног простора на четири спрата у Македонској. При томе смо сви ми из Савеза слободних градова заиста осећали потребу координације и око редовних обавеза и послова које смо преузели (пре 1996. само је у мањем броју општина и градова тадашња опозиција била на власти, у Београду Врачар, Стари град и Савски венац, Крагујевац, Чачак, Суботица, а понегде су на власти били Шешељеви радикали као у Новом Саду, које нико није сматрао правом опозицијом), тако да смо били принуђени да сналазимо како смо знали и умели. Србија је тада била више него централизована држава, пошто је Милошевић кад је почео да губи власт у општинама и градовима све виталне фукције и сва средства пребацио на ниво Републике, рачунајући да ће народ због све лошијих услова живота кривити новоизабране локалне функционере.

То је посебно дошло до изражаја током рата у пролеће 1999. године, за које градови и општине не само да нису били спремни већ за то – због укидања Закона о цивилној заштити – нису имали на правног основа. Посебно је било у то време тешко у Нишу, који је као град претрпео највеће губитке и највише је страдао током бомбардовања, а са ионако скромним средствима имали смо чак и обавезу да чистимо војне објекте. Буџет града био је двадесет пута мањи него сада и ми смо на различите начине, кроз донације и пројекте који су финансирани из иностранства успевали да грађанима обезбедимо какав такав нормалан живот.

По окончању рата била је неопходна још већа политичка активност, јер је Милошевићева пропаганда настојала да кроз причу о „победи у рату“ и „обнови у миру“ ојача његову позицију, уздрману страдањем народа и фактичким губитком Косова и Метохије.

У том смислу је Савез слободних градова у целини и сваки од наших градова појединачно био снажна логистичка подршка Демократској опозицији Србије, „Отпору“, независним синдикатима и свима који су се у то време удружили да коначно на изборима победе Милошевића и његове социјалисте.

Пети октобар је дошао као последица Милошевићевог одбијања да призна пораз на изборима за председника СР Југославије, али и као логична последица чињенице да на изборима од 24. септембра 2000. опозиција победила у више од 90 одсто градова и општина у Србији. За то је веома заслужан и Савез слободних градова и општина Србије, чије је Председништво три месеца пре избора упутило апел лидерима ДОС-а да локалним одборима препусте утврђивање изборних листа. „Локални одбори ће на изборне листе кандидовати најбоље људе из своје средине уз поштовање принципа које утврди експертски тим и Демократска опозиција Србије“, стајало је у саопштењу Савеза, које је објављено само дан пошто сам ја 21. јуна 2000. изабран за новог председавајућег ССГОС.

На тим изборима сам поново изабран за градоначелника Ниша. Са таквим изборним легитимитетом и реалном политичком снагом ми смо предложили спајање Сталне конференције градова и општина Југославије и Савеза слободних градова. Ја сам веома кратко био на челу обе организације, јер сам већ у новембру те године прешао на рад у Савезну владу, али је и та моја персонална позиција помогла да се читав процес одвија без икаквих тешкоћа и да се сматра готово природним.

Све су то разлози због којих сматрам да сам и лично допринео да Стална конференција градова и општина поново добије место у друштву које је имала у већем периоду свог постојања, да буде асоцијација слободно удружених градова и општина у којој ће они размењивати искуства и утврђивати предлоге за доношење битних закона за функционисање локалних власти и за нормално функционисање свакодневног живота грађана, што је и основни смисао сваке политике.

Данас, тринаест година касније, имам утисак да је поново дошло до ситуације у којој се о животу грађана најмање одлучује тамо где они живе, раде и плаћају порез. Ми смо још претполитичко друштво у коме је предоминантан утицај политичких партија и партизација власти и јавних послова. Србија мора да се децентрализује, али не кроз стварање некаквих региона као парадржавних органа између централне и локалних власти, већ кроз јачање самих локалних самоуправа, јер је апсурдно да су овде општине имале највише овлашћења и средстава у првој половини прошлог века, у периоду између два светска рата. Уместо региона и стварања непотребне администрације у њима, што ће донети само нови простор за ухлебљење партијских кадрова, потребно је стварање већег броја нових општина, посебно у великим градовима. На пример, београдска општина Палилула има градско језгро у крају око Ботаничке баште и жељезничке станице и жителье села Бесни Фок, који заиста немају никаквих додирних тачака и интереса, слично је са Земуном, Чукарицом, и у Новом Саду и Крагујевцу има простора за нове општине...

Србија данас има 150 општина а Грчка са истим бројем становника више од 1.800. Ја не мислим да ми треба да следимо тај пример, јер је тај тако велики број условљен и великим пространством нашег некадашњег јужног суседа, али је сасвим извесно да би формирањем још најмање педесетак општина власт реално била приближена грађанима. Тада би било природно да се одборници бирају по већинском систему, да уместо безличних партијских апаратчика пред грађане изађу истакнути и уважени појединци, који ће личним угледом и ауторитетом а не припадношћу овој или оној великој партији гарантовати извршење предизборних обећања.

То је и реалан простор за даљу афирмацију Сталне конференције градова и општина, не зато што ће се повећавати потенцијални број чланова, већ зато што ће већа одговорност локалних власти природно наметати потребу да се око одређених пројеката и идеја ангажује већи број општина, што због реалних политичких разлика често не би било могуће ни у парламенту, ни у министарствима, ни у самим политичким партијама... Струка, уважавање реалних потреба и интереса грађана, истицање градова и општина а не појединаца били су и остаће основне карактеристике деловања Сталне конференције градова и општина као националне асоцијације локалних власти Србије.

Припремио Иван Мрђен

КОНФЕРЕНЦИЈА СЕ ПОЗНАВАЛА ПО ЉУДИМА

Тарик Каравдић, генерални секретар СКГОЈ 1985 - 1989.

Замољен од колега да нешто напишем за Монографију поводом 60-годишњице Сталне конференције градова и општина, определио сам се да то буду згодице везане за мој рад у Конференцији, у којој сам више од десет година провео на мјестима помоћника, замјеника и генералног секретара СКГОЈ, са ког мјеста сам 1989. године отишао у пензију.

Иако су моја сјећања претежно анегдотска, ипак ћу искористити прилику да подсетим на неке људе заслужне за успјехе Конференције у њеном 60-годишњем трајању, као и неке догађаје из историје Конференције.

Са Драгутином Косовцем друговао сам још у Сарајеву

ДРАГУТИН КОСОВАЦ БРАЦО: За боље разумијевање морам да опишем и период који је претходио мом доласку у Београд. Рођен сам у Сарајеву и у њему боравио, осим четири године (1947-1951), које сам провео на студијама у Београду. Као ватрени присталица Народноослободилачке борбе био сам под будним оком тадашњих омладинских руководилаца, особито Драгутина Косовца Браце, првог предсједника Градског одбора омладине у Сарајеву. Брацо ће остати мој велики пријатељ и патрон, све до смрти, 2012. године.

Кад је Брацо изабран за предсједника среза Сарајево, ја сам постављен за директора среског завода за планирање. „Ниси ти за писаније, већ за акцију“, казао ми је, смешкајући се. Тако ја постадох начелник Одељења за урбанизам, грађевинарство, стамбено-комуналне послове, путеве, надлежног и за два велика фонда (за путеве и за стамбено-комуналну изградњу), што је, на неки начин определило и читав мој радни вијек.

Кад је Брацо Косовац отишао за Београд, за члана Савезног извршног вијећа, као савезни секретар био је надлежан за стамбену реформу. Ја сам тада већ био заменик генералног секретара СКГОЈ и он ме је замолио да са њима радим на томе. Кад сам му једном приликом донео неки текст који сам у вези те реформе написао, присећајући се онога шта ми је својевремено у Сарајеву казао, кад ме је поставио за начелника одељења, пола у шали, пола у збиљи, приметио је: „Бога ти, па ти си и писмен!“

ДОЛАЗАК У СКГОЈ: Брацо је већ био отишао у Београд, за члана СИВ-а, кад су ме на разговор позвали чувени градоначелник Београда Бранко Пешић и Миладин Шакић, тадашњи генерални секретар Сталне конференције, нудећи да будем Шакићев помоћник, задужен за економски сектор. Миладин је касније био потпредседник Скупштине града и умро је релативно рано, као судија Уставног суда Србије.

Сматрао сам да треба да напоменем да нисам члан Савеза комуниста, јер сам за време студија избачен, пошто сам, наивно а истовремено тврдоглаво 1948. године

сматрао да наша делегација треба да иде на седницу Информбироа и тамо покуша да се одбрани од неоправданих клевета и лажи, а Бранко ми на то одговорио: „Па, не зовем ја тебе у ЦК партије, већ да радиш на подручју које је за градове веома важно. Уз то бих те још упозорио да долазиш у демократску и добровољну организацију, у којој се не може главом кроз зид!“

У згради Дома омладине имао сам канцеларију на 9 спрату

ПРОСТОРИЈЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ: Стална конференција је до пресељења у Дом омладине била смешена у две-три собице Вијећа синдиката на Тргу Маркса и Енгелса (садашњем Тргу Николе Пашића). Изванредне просторије на четири спрата зграде Дома омладине су постале својина Конференције, највећим делом заслугом Бранка Пешића.

У Београду је 1962. године одржано првенство Европе у атлетици и за ту прилику је изграђен хотел „Славија“. Када је гвоздена конструкција била завршена, констатоване су неке мање грешке у пројекту, па је направљена нова конструкција, јер је то био бржи пут. Стара конструкција, статички потпуно исправна, употребљена је за Дом омладине. Пошто град није имао довољно средстава да сам финансира његову изградњу, дјелови зграде су понуђени заинтересованим органима и организацијама, с тим да сразмерно сносе трошкове изградње. Тада је Бранко Пешић предложио да већи градови удруже средства за просторије Конференције и тако су, у ствари, купљени осми, девети, десети и 11. спрат зграде у Македонској улици, где се Конференција и данас налази.

Како је Београд касније створио услове да се изгради Дом омладине, а и дао највеће учешће, сви су се сложили да у случају престанка рада Конференције просторије остану Граду Београду. Колико се сјећам, таква одредба и данас постоји у документима СКГО.

Живорад Ковачевић био је веома омиљен у друштву

ЖИВОРАД КОВАЧЕВИЋ – ЖИКА: Личност која ми је у раду била узор и коју сам веома поштовао и због људских особина, био је Живорад Ковачевић Жика. Радио сам с њим у Конференцији скоро шест година, као његов помоћник и заменик. Из Конференције Жика је прво изабран за потпредседника, а после, у два мандата, и за градоначелника Београда. Осим њега, колико ме памћење служи, за време Друге Југославије, био је то случај још само са Бранком Пешићем. О Жикиним заслугама за Београд говоре дела: „Сава центар“, Теразијски тунел, почетак изградње нове железничке станице и реконструкције железничког чвора, тржни центри у новобеоградским „спаваоницама“ и као круна свега - изградња импозантне и данас недостижне бројке од 10.000 станова годишње.

О Жикиној духовитости, која можда није шире позната, сведочи анегдота са једне званичне вечере у Сплиту. Тадашњи предсједник града, који је касније у каријери постао и савезни министар, желећи да се присутни опусте, предложио је Жики: „Хоћемо ли, што

воче?“, алудирајући, разуме се, на италијански израз за певање испод гласа (sotto voce), на шта му је Жика, озбиљно узвратио:„Немој, молим те, пијем шприцер, не бих да мешам!”, као да му овај, бајаги, нуди неко пиће. Сви су се смејали, нарочито домаћини, а Жика, полиглота и добар познавалац језика и обичаја, није желео да им квари забаву накнадним објашњењима.

Други случај је можда исувише личан, али ипак морам да га споменем. Други конгрес самоуправљача, на коме је Тито био главни говорник, одржавао се у мом Сарајеву. Град је био главни организатор, а Жика и ја били смо гости на конгресу. Гостију је било много, а смештајних капацитета мало, тако да је тадашњи председник Сарајева Џемал Муминагић прихватио наш предлог да свако ко некога има у Сарајеву, код њега и одседне.

Жика и ја смо се тако сместили код моје мајке, пензионисане учитељице. Сутрадан ујутру, кад нам је „испекла“ кафу, моја ће ти Латифа Жики: „Госпон Жико, ви мора да сте јако добар човек, кад можете да трпите овог мог едепсуза“. Ма колико добар познавалац језика био, морали смо Жики да објаснимо да овај архаизам, по свој прилици турцизам, који се врло ретко употребљава, означава хитрог, пргавог човека, оштра језика. После ми је казала:„Никако нисам могла да га ословим са ‘друже Жико’, кад се види да је прави господин.“

Генерални секретар Међународног савеза локалних власти Ван Путен даје интервју Бранку Недовићу

БРАНКО НЕДОВИЋ: Годинама је часопис „Комуна“ уређивао Бранко Недовић. Након почетне уздржаности, по мом доласку у Конференцију, сарађујући одлично годинама, постали смо велики пријатељи. Кад је, због породичних разлога, 1988. године отишао у заслужену пензију, било нам је јако жао, јер је још могао успешно да ради.

Пензионери Конференције имали су обичај да се састају једном месечно, па сам им се 1989. године, кад сам се и сам пензионисао, придружио. Као свежем пензионеру, засметале су ми њихове приче о болестима, докторима и пензијама, па сам им припретио да ћу, ако не промене тему, престати да долазим. „А, шта би ти хтео, да причамо о женама!“, одбрусио ми је Бранко.

ЖИВКА БИБЛИОТЕКАРКА: Већ првог дана кад сам дошао у Конференцију, обишао сам сјајне просторије библиотеке и документације. Ту сам упознао Живку Кукић, која ме је укратко информисала о драгоценостима које поседује њено царство. Они који су је познавали, памте да је била оштроумна и отворена особа.

То сам осетио и на сопственој кожи, јер је она, на питање радозналих колега и колегиница, окарактерисала новог помоћника генералног секретара следећим речима: „Босанчеро, неће умрети од скромности“. Касније, кад смо се боље упознали, извињавала ми се због тога, додајући да у тој причи ипак има и зрнце истине...

РАЈКО РАЈИЋ: Рајка сам заменио на месту заменика генералног секретара, јер је Брацо Косовац, тада савезни министар ресора у који су спадали и наши послови, инсистирао да Рајко буде директор Савезног завода за урбанизам.

Пошто је већ био прешао на нову функцију, где је било много посла, није ми официјелно ни предао дужност, знајући да сам у овој области „код куће“, јер смо се дуго знали. Оставио ми је дивну канцеларију, са погледом на Дунав и Саву, на деветом спрату Дома омладине. Оставио ми је и испражњен писаћи сто, у коме се налазио само један стари роковник. Сав сретан, отворио сам га, надајући се да ћу у њему затећи гомилу корисних бележака, везаних за рад, јер је по знању и писмености Рајко био изузетан, као што је био бриљантан и као студент. У том роковнику, на моју

велику жалост, осим неких напомена, кад се налази са друштвом у ресторанима, није било ништа друго.

Рајко је био гурман, а истовремено и веома осетљив на свој изглед, па је на смену држао дијету и пуштао благоутробију на вољу. У то време „Политика“ је објавила резултате некаквог истраживања, у којима је стајало да једно тврдо кувано јаје, док се вари у стомаку, потроши више калорија него што их само поседује, па ме је Рајко назвао телефоном и упознао са тим истраживањем, рекавши: „‘Ајде да поједемо десетак јаја, па да ручамо к’о људи у ‘Ловцу’!“

Да се, ипак, не би стекла погрешна слика о овом изузетном стручњаку и човјеку, треба нагласити да је био организатор најуспјешнијег саветовања о масовној стамбеној изградњи, које је икад одржано у периоду Друге Југославије.

СЛОБОДАН ВИДАКОВИЋ: Говорећи о Жики Ковачевићу, пропустио сам да кажем да је први пут био запослен у Конференцији, и то као приправник-сарадник у редакцији „Комуне“. Жика ми је испричао једну анегдоту из тог времена.

Слободан Видаковић, стари партизан, који је прије Другог светског рата био уредник „Београдских новина“, службеног гласила града Београда, био му је шеф, као уредник „Комуне“. Са Жиком је тада у редакцији радио као почетник и Ђурђе Миковић, касније врло угледан грађанин, који је у пензију отишао са функције директора Београдског сајма. Како ми је Жика казао, Слободан је имао обичај да просторију редакције испразни од намештаја, а по патосу поређа све странице рукописа броја који иде у штампу. Метнувши руке на леђа он је, намрштен шетао неко време, гледајући тај материјал а онда би, или одобрио а најчешће мењао, допуњавао или одузимао, премештајући странице, док не би био сасвим задовољан. Жика и Ђурђе би, такође метнувши шаке на леђа, ишли за њим, намргођени, климајући главом потврдно или одречно, као и њихов шеф.

Жика ми је касније рекао да је од Слободана много научио. Он је пола службених новина града Београда посвећивао званичним одлукама, а другу половину уређивао као часопис у коме су били заступљени чланци о актуелној проблематици града из свих области. У то време Слободан је био један од иницијатора оснивања Савеза градова краљевине Југославије.

Ову анегдотицу сам испричао и саобраћајном инжињеру, др Велибору Видаковићу, Слободановом сину. Са њим сам некад давно радио у ГСП Сарајево, у коме је започињао своју професионалну каријеру. На крају, радио је у урбанистичком заводу Амстердама на регулацији градског саобраћаја. Истовремено је био и предавач на чувеном техничком универзитету у Делфту.

МИОДРАГ СЕНТИЋ МИКЕ: Миодраг Сентић Мике био је мој дугогодишњи пријатељ и сарадник, веома педантан радник и диван саговорник, како то могу само рођени Врањанци. Када ми је једном дојадила његова педантерија, у текст који сам написао и дао му, као и обично, да га прочита и евентуално исправи, дословно сам преписао чланове Устава који се односе на општине. Он је и то исправио! Кад сам признао шта сам урадио он је одвратио: „Па, зар ми нисмо у стању да то боље урадимо“. Искрено је сматрао да то нико боље од људи из Сталне конференције не би написао и да су људи оно по чему се Стална конференција увек препознавала и уважавала. У питању је била стамбено-комунална област, а он је деценијама био секретар одбора за ту област. Знајући његову привржености послу, у себи сам се постидио због шале коју сам направио.

КОНГРЕС У КАНАДИ: Кад се одржавао конгрес Међународног савеза градова у Канади, Конференција је узела учешћа. Нешто пре тога, као угледан и активан члан овог Медународног савеза, Београд је био организатор веома успјешног Светског конгреса савеза градова. Дијелом и због тога на конгрес у Канади је упућена репрезентативна делегација, у којој су били представници Београда, Загреба, Скопља, Новог Сада, Миладин Шакић као члан борда Међународног савеза и ја, уместо Жике Ковачевића који је био болестан. Поред веома успјелог учешћа, позвао нас је и градоначелник Монтреала да при повратку посјетимо тај град.

Са тог путовања у Канаду остале су ми двије анегдотице у сјећању. Кад смо летили преко океана, Миладин, који је знао да се ја бојим лета авионом, прекидајући партију преферанса, озбиљним гласом упи-

Успомене из Канаде: Приликом боравка делегације СКГЈ на конгресу Међународног савеза градова у Торонту чланови југословенске делегације посетили су и Монтреал, где се југословенски амбасадор уписао у Књигу почасних грађана

та: „Тарик, да ли то нешто десни мотор брунда?“ То је било довољно да ја цело време пута буљим кроз прозор, иако је он признао да се шалио.

Друга анегдота је везана за Јосипа Колара - Матека, председника Загреба. Још у Загребу, пијуцкајући кафу и чекајући авион, док смо разговарали о средствима за пут, ја сам показао пуну кесу ситног новца, јер банка није имала довољно крупног, у којој су била средства за све нас, сем за Колара. Он се слатко насмејао и казао: „Дечки, данас за то постоје банке!“. Кад смо стигли у Торонто, он је одмах отишао да види да ли је налог за новац стигао, и тако се сваки дан распитивао, па смо то понекад у његово име чинили и ми остали из делегације. Неко је од наших онда предложио да му вратимо за оно у Загребу и тако смо учинили. Миладин је отишао у приземље и одатле нас назвао телефоном, а ја сам, као што смо се договорили, казао Матеку да су паре стигле. Он је појурио у банку, завитлавајући нас како смо „сељаци“. Мене су послали да јурим за њим и да признам да је у питању колективно „мило за драго“. Узгред, ми смо га кредитирали до краја конгреса, кад је тај новац коначно стигао.

Матек је био носилац партизанске споменице 1941. и велики Титов присталица. За време Маспока, који је водио Мика Трипало, смјењен је са места градоначелника Загреба.

СТУДЕНТСКИ ДОМ У ПРИШТИНИ: Прва Скупштина Конференције у којој сам учесвовао, била је 1968. године. Истовремено, то је од оснивања Конференције (1953. године) био први велики скуп који се одржавао у Приштини.

Предложио сам Жики Ковачевићу да одем у Приштину, јер су ме неки пријатељи обавјестили да

касни завршетак изградње Радничког дома, гдје би требало да се одржи Скупштина. Ја и Слободан Стошић, секретар Одбора за услужне делатности, иначе на скупштинама увек задужен за смјештај делегата, отишли смо у Приштину. Одмах по доласку били смо на састанку код предсједника општине, где су се окупили сви значајнији људи из града. Кад смо сјели за свеже лакиран сто, извадио сам торбу са списима и отворио је. На запрепашћење свих присутних из торбе су покуљали црвићи које сам понио да пецамо преко викенда. Непријатно изненађеним домаћинима сам брзо рекао: „Немојте се плашити, ово су црвићи за пецање на Батлави, а не из Конференције, која није црвљива“. Уз смијех је успостављен контакт који је довео до одржавања успјешне Скупштине, а због великог броја састанака нисмо ни стигли да одемо на то познато вештачко језеро. Један од састанака био је посвећен проблему смјештаја делегата. Тада је председник општине предложио да иселимо студенте из дома на неколико дана, а у њега да смјестимо делегате. Неко је то пренио студентима и кад смо дошли да видимо услове, студенти начичкани на прозорима скандирали су: „Дом је наш!“. Кад су за тренутак ућутали дрекнуо сам из свег гласа: „А ми смо Титови!“, алудирајући на тада познату паролу „Ми смо Титови, Тито је наш!“ Настао је смијех а ми смо успјешно завршили задатак.

ЂОРЂЕ И ЗОРИЦА: Од свих радника из времена мога рада у Конференцији, данас су ту генерални секретар Ђорђе Станичић и Зорица Вукелић, његов заменик.

Ђорђе је из опште службе, где је био шеф, у жељи да се посвети стручним пословима, постао секретар Секције градских саобраћајних предузећа, која је била веома активна. Он је водио велику акцију доношења друштвеног договора о томе да градови за сваки економски напредак предузећа, објективно мерен резултатима рада као што су број превезених путника, пређених километара, трошковима по путнику, километру или возилу и још много других параметара, награде свог градског превозника путем посебних дотација или одговарајућим тарифама превоза. На тај начин би предузећа била стварно заинтересована за економско-техничке резултате свога рада, а не само за сталну борбу за веће цене. Истовремено би градови били заинтересовани за детаљно анализирање рада ових комуналних предузећа и стварање услова за њихов успешнији рад. У то време већина градова није дотирала редовне трошкове већ су само финансирали инвестиције, као што је изградња трамвајских и тролејбуских линија, набавка већег броја возила и слично. На жалост, при крају рада, овај пројекат је напуштен, јер се распала Југославија. Можда би било добро погледати тај пројекат, јер би, поготово у садашњем економском систему, оријентација на борбу за мање дотације из буџета и економичнији рад јавних предузећа била веома прихваћена.

Редакција „Комуне“ обележила је одлазак генералног секретара Божидара Поповића у пензију, јануар 1985.

Зорица је као млади сарадник радила на успјешној међународној сарадњи Конференције, јер је завршила право и добро знала енглески језик. Била је веома заинтересована и за рад часописа „Комуна“. По одласку Бранка Недовића у пензију, иако веома младу, предложио сам је за уредника „Комуне“, што је и њу изненадило, али је са одушевљењем прихватила ту дужност. То је у то време био веома сложен и осетљив посао, али га је она обављала на опште задовољство.

САЧУВАЛА САМ УСПОМЕНЕ НА ЛЕПЕ ТРЕНУТКЕ И ДРАГЕ ЉУДЕ

Милица Лазаревић, у Сталној конференцији 1957 - 1992.

Готово читав радни век провела сам у Сталној конференцији градова и општина Југославије, углавном на пословима везаним за међународну сарадњу наше организације. Дошла сам 1957. а у пензију сам отишла 1992. године. Студирала сам енглески и француски језик и једно време сам радила у Институту „Јарослав Черни“, који је имао читав низ пројеката повезаних са релевантним међународним институтима, па сам добро владала и стручним терминима везаним за грађевинарство, водопривреду, пројектовање...

Први званичан посао: Посета француских социјалиста у Загребу, 1957. година

ПОЗИВ ЖИКЕ КОВАЧЕВИЋА: Из Сталне конференције су ме у јесен 1956. године позвали да будем преводилац током посете групе стручњака за стамбену изградњу и баш то што сам лако преводила и компликоване стручне изразе утицало је да ми Живорад Ковачевић, који је у то време био помоћник генералног секретара, предложи да за стално прећем у тадашњу СКГЈ, која ће ми временом постати „друга кућа“.

Први званичан посао имала сам приликом посете делегације француских социјалиста Београду, Загребу и Љубљани, при чему је посебно био значајан сусрет шефа те делегације са у то време значајним југословенским комунистичким лидером Вељком Влаховићем. Била сам помало збуњена разликама у ставовима, али временом се показало да смо у Сталној конференцији веома често примали и делегације из света које нису биле прокомунистички оријентисане, односно да је наша организација била подесан оквир за разговоре са људима из иностранства, посебно са Запада, на чију политичку оријентацију се није баш благонаклоно гледало на високом државном нивоу.

Сећам се сусрета са градоначелником Антверпена господином Крајденсом, који је много допринео да се у Београду одржи прва изложба фламанског сликарства, а он је касније био домаћин првој посети већег броја градоначелника из Југославије градовима у Белгији и Холандији. Долазио је и градоначелник Лондона и са њим сам путовала на Космет, у Призрен и Пећ, да бисмо касније отишли и у Титоград.

КОНГРЕС IULA У БЕОГРАДУ: Први пут сам учествовала на Конгресу Међународног савеза локалних власти (IULA) 1959. године у Берлину. У нашој делегацији били су тада најистакнутији функционери Сталне конференције, практично њени оснивачи – Ђурица Јојкић из Београда, Вјеčеслав Хољевац из Загреба, Марјан Дермастија из Љубљане и Едо Јардас из Ријеке. Берлин је још био у рушевинама, подељен на зоне, још није било Зида, а ми смо били смештени у енглеској војној мисији, али сам тада у хотелу „Адлон“ први пут јела супу од корњачиног меса. Ту сам срела другарицу са студија Нину Улепич, која је у међувремену

Успомена са Кариба,1979.

Група градоначелника југословенских градова у Бечу, почетком седамдесетих

Градоначелници више градова из Хрватске потписују одлуку о проглашењу Јосипа Броза Тита за почасног грађанина, Загреб,1962.

Са генералним секретаром Славком Залокаром у Француској, 1975.

отишла из Југославије, а овај конгрес памтим и по томе што је наш домаћин био тадашњи градоначелник Берлина Вили Брант, који је на тој функцији био од октобра 1957. до 1966. године.

Баш као и у свету, и код нас је тада место градоначелника великих градова представљало одскочну даску за касније истакнуте политичаре, јер је искуство у вођењу великих градова било веома драгоцено у раду на вишем нивоу. У том смислу су и кадрови из Сталне конференције постајали министри, председници скупштина, чланови највиших државних тела, а ми смо имали обичај да, упознајући их током мандата у Сталној конференцији, „процењујемо“ колико ће неко далеко догурати. И углавном се нисмо преварили...

Један од најзначајнијих догађаја у мом раду и у укупном међународном деловању Сталне конференције била је припрема и одржавање XVII конгреса IULA у Београду у јуну 1965. године. Посебно је било драматич-

но оне вечери кад је председник Тито примио учеснике конгреса, јер су готово сви желели да се и лично рукују и попричају са њим.

ДИОКЛЕЦИЈАНОВА ПАЛАТА: Мени је у лепој успомени остало и међународно саветовање, које је Европска конференција локалних власти одржала почетком шездесетих година у Сплиту. Тема је била обнова и ревитализација старих грађевина и градских језгара и такав скуп је први пут одржан ван Западне Европе, јер је у Сплиту управо реализован пројекат ревитализације Диоклецијанове палате, којим је руководио познати архитекта Томо Марасовић.

Тада сам упознала и сина Винстона Черчила Рандолфа, коме је то била последња посета Југославији.

„МУЧЕЊЕ“ НА КАРИБИМА: Стална конференција је активно учествовала и у раду Савеза збратимљених градова, па смо се тако у другој половини седамдесетих тадашњи генерални секретар Славко Залокар, тада члан Председништва а касније и председник СКГОЈ Јован Дејановић, градоначелник Скопља Трајко Апостолоски и ја, као секретар Одбора за међународне везе, нашли на Карибима, на острву Гвадалупе. Домаћин нам је био градоначелник једног од пет острва које чине тај архипелаг, који је као студент долазио у Југославију на радну акцију, али ми никако нисмо могли да поделимо његово одушевљење нашим сусретом, јер је влажност ваздуха била неподношљива, па смо изгледали као „живи лешеви“.

Седам дана нам је било потребно за аклиматизацију и таман кад смо се колико толико навикли – било је време да кренемо кући. Сећам се да ме је једна жена из организације тог конгреса чудно погледала кад сам јој затражила пеглу да се спремим за неку вечеру. „Само окачите на вешалицу и хаљина ће се сама испеглати“, рекла ми је.

БИЛИ СМО ЗА ПРИМЕР: Памтим заиста много тренутака кад смо могли и да се поносимо што смо из Југославије, која је својевремено била веома цењена у међународним институцијама, чак и у време кад је озбиљна политичка и економска криза почела да урушава основне вредности заједничке државе. Сећам се да сам 1987. године била у Стразбуру на састанку Извршног комитета Европске конференције локалних власти, где смо ми имали статус посматрача, заједно са градоначелницом Љубљане Нушом Кершеван, која је у то време била и председница Сталне конференције, па је том приликом, пошто је тема била решавање проблема националних мањина, Нови Сад истакнут као пример пуне језичке, културне и политичке равноправности припадника различитих народа и народности.

И на неким другим скуповима су се представници великих градова, посебно Енглези и Холанђани, интересовали за нека решења из наше земље, нарочито кад је реч о учешћу грађана у одлучивању, положају и овлашћењима месних заједница и томе слично. Комуна је у Југославији ипак значила нешто и за наша искуства увек је било пуно заинтересованих.

ДРАМА У БУДИМПЕШТИ: У најнепријатнијој успомени ми је остао скуп у Будимпешти у новембру 1991. године, где су се чланови наше делегације (тадашњи председник СКГОЈ Срђа Божовић и генерални секретар Бошко Марковић) неколико пута жестоко супротавили ставовима учесника из Хрватске. У нашој делегацији био је и тадашњи градоначелник Суботице Јожеф Каса, који је покушавао да делује у правцу трагања за мирољубивим решењем, па су на крају из завршног документа испале оцене о агресији ЈНА на Хрватску. Међутим, требало је издржати прекорне погледе и окретања главе дојучерашњих пријатеља из некадашње заједничке државе, али и међународних организација.

Нисам могла да верујем да смо само годину дана раније у Дубровнику, као представници јединствене Сталне конференције градова и општина Југославије, угостили чланове Сталног комитета Сталне конференције локалних и регионалних власти Европе и са њима разговарали колико су градови и општине Југославије спремни да се укључе у демократске процесе у Европи. Тада су у Одбору за међународне односе, чији сам ја била секретар, били представници Титограда, Загреба, Београда, Љубљане, Новог Сада, Задра, Ниша, био је ту и представник Дубровника...

У жељи да ме за Сталну конференцију и рад у њој везују само сећања на лепе тренутке и драге људе, почетком идуће године сам, после пуних 35 година отишла у пензију.

60 година

Сталне конференције градова и општина

Савеза градова и општина Србије

НЕКИ ЗНАЧАЈНИ АСПЕКТИ

ДЕЛОВАЊА СТАЛНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

ОД КОМУНАЛНОГ СИСТЕМА КА ЛОКАЛНОЈ САМОУПРАВИ, КОНЦЕПЦИЈСКИ ЗАОКРЕТ

Локална самоуправа у систему Југославије и Србије, 1945 - 2013.

Проф. др Богољуб Милосављевић

Нове југословенске комунистичке власти су по завршетку Другог светског рата напустиле предратни систем локалне самоуправе и уместо њега приступиле изградњи комуналног система. Најпре су ратни народно-ослободилачки одбори били замењени месним и градским народним одборима (1947). Ови одбори су постали органи власти у местима (општине) и мањим градовима, али у потпуности интегрисани у нови поредак јединствене државне („народне“) власти. Само неколико година касније (1953) у политички систем уводи се појам „општина“, а народни одбор постаје „основни орган власти радног народа и највиши орган власти општине, града и среза“ (члан 3. Уставног закона од 1953. године). У народне одборе уводе се већа произвођача, а општина се 1955. дефинише као „комуна“ (комунални систем), што је све било на трагу Марксових идеја о комуни као „политичком облику у чијим се оквирима може да оствари економско ослобађање рада“. Општина је била виђена и као облик „растварања“ државе, односно као део процеса њеног „одумирања“.

НОВА УСТАВНА РЕШЕЊА: У формалном смислу, улога општине нарочито јача после Устава СФРЈ од 1963. године. Она се тада опредељује као „основна друштвено-политичка заједница“, а њене надлежности постају бројније од надлежности покрајине, републике и федерације. Општински органи непосредно извршавају све савезне и републичке законе, изузев када је то „уставом или законом непосредно стављено у надлежност среских, републичких и савезних органа“ (члан 101. истог Устава).

У основи исти положај општина задржава и у последњем уставу социјалистичке Југославије – Уставу СФРЈ од 1974. године, према коме је општина „самоуправна и основна друштвено-политичка заједница, заснована на власти и самоуправљању радничке класе и свих радних људи“ (члан 116). Она је, дакле, класна а не грађанска локална заједница, у њој се радни човек (према тадашњем политичком речнику) реализује као „произвођач, потрошач и управљач друштвеним пословима“. Основна је заједница у два смисла: има све функције друштвене заједнице и претпостављену надлежност у односу на шире заједнице и, такође, у њој су бирани делегати за скупштине покрајине, републике и федерације (Савезно веће). Самоуправна структура општине почивала је на комплексном систему самоуправљања у организацијама удруженог рада, самоуправним интересним заједницама и месним заједницама. И скупштина општине била је сложена, јер су постојала три већа: веће удруженог рада, веће месних заједница и друштвено-политичко веће.

Упркос сталним поправкама, комунални систем није успешно функционисао (о главним недостацима биће речи у последњем одељку овог текста). Као систем који је изграђиван за један другачији – комунистички поредак власти, номинално је замењен системом локалне самоуправе у првом посткомунистичком уставу Републике Србије (1990). И Устав Савезне Републике Југославије (1992) заједмчио је право на локалну самоуправу, чиме је учињен први корак ка увођењу новог система локалних власти. Међутим, у последњој де-

Учесници саветовања о положају општине после доношења Устава из 1963. године у Београду, децембар 1965.

ценији 20. века није дошло до остварења било каквих реформи у овој области. Уместо тога, низ општинских функција је подржављен (међу њима и оне које је требало оставити децентрализоване), сва имовина које су општине до тада користиле претворена је у државну својину (1995), а општине су у целини занемарене и учињене зависним од државних власти.

ПРОМЕНЕ ПОСЛЕ 2000. ГОДИНЕ: Од краја 2000. године почињу да се остварују значајне позитивне промене с циљем афирмисања локалне самоуправе. Положај општине је системски унапређен Законом о локалној самоуправи од 2002. године и, потом, новим законима донетим на основу Устава од 2006. године. Надлежности општина су проширене, број градова је увећан са пет на 24, финансијска основа локалне самоуправе је ојачана а општинама је враћена својина на њиховој имовини.

После пријема земље у Савет Европе (2003), успостављена је интензивна међународна сарадња у овој области. Капацитети асоцијације општина и градова (посебно деловањем Сталне конференције градова и општина) подигнути су на висок ниво. Коначно, Србија је 2007. године ратификовала Европску повељу о локалној самоуправи. У целини гледано, локална самоуправа је за релативно кратко време у низу елемената дошла на ниво или се примакла близу нивоа европских стандарда. Постоје и даље одређени и не тако мали проблеми, које би требало заједничким напорима централних и локалних власти отклањати.

УКРУПЊАВАЊЕ ОПШТИНА И ФОРСИРАЊЕ МОНОТИПСКОГ МОДЕЛА: Током социјалистичког периода остварен је процес укрупњавања општина и, истовремено, постепеног преласка са

Са једног гласачког места, април 1967.

вишестепене и политипске на једностепену и монотипску територијалну организацију. Тај процес је у оба његова дела практично окончан седамдесетих година прошлог века.

Као јединице највишег (трећег) степена постојали су једно време округи (до 1947. године), а затим области (од 1947. до 1951. године, у Србији их је било пет). Срезови као другостепене јединице укидају се 1967. године, чинило их је више општина (у Србији је 1947. године било 120, а 1955. године 42 среза).

Број месних народних одбора и, потом, општина је у почетку велики и постепено се смањује (1952. године у Србији је било 2.206 општина и седам градова са градским општинама, а већ 1955. године је број општина сведен на 737. Укупан број општина у Југославији је те године износио 1.379. Стварање територијално већих општина трајало је и после тога, да би се њихов број седамдесетих година усталио на око 500 у Југославији, од тога 186 у Србији. Општина је имала просечно 500 квадратних километара територије и око 45.000 становника. Поред општина постојали су градови са положајем општине и тзв. велики градови подељени на градске општине.

Испод нивоа општине уведене су 1963. године месне заједнице, које 1974. године постају важан елемент политичког система. Њих је у 1980. години било око 13.000 у Југославији. Као облик регионалне сарадње и удруживања општина, у Србији су од 1974. до 1991. године постојале међуопштинске регионалне заједнице, а у Хрватској заједнице општина.

Монотипска организација заведена је од 1951. године, а једностепеност од 1967. године. У томе се ни данас није у Србији ништа битно изменило: све општине имају исте надлежности и структуру органа, што у основи подједнако вреди и за градове (они једино могу имати нешто шири круг поверених послова). Две важне промене су ипак остварене после 2006. године: број градова је увећан а градске општине нису више јединице локалне самоуправе. Тај статус имају данас општине (којих је 150), градови (23) и град Београд, тако да је укупан број ових јединица 174. Између јединица локалне самоуправе постоје значајне разлике у погледу броја становника и величине територије, а просечна јединица са 500 квадратних километара и око 50.000 становника спада у једну од највећих у Европи.

СКРОМНИ ДОМЕТИ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЈЕ: Прва деценија социјалистичког и прва деценија постсоцијалистичког периода биле су без сумње деценије највећег сиромаштва читаве земље, па отуд и локалне самоуправе. Двадесетак година између тога протекло је у релативно бољим економским приликама. Општине су финансиране путем механизма самоуправног удруживања средстава као основног начина. Допунске начине представљали су систем локалних пореза, доприноса и такси, као и средства из државног буџета у виду помоћи за неразвијене. Међутим, јаз између развијених и неразвијених није се битно смањивао.

После 2000. године учињено је доста у смеру побољшања економске основе локалне самоуправе. Она сада има разноврсније и нешто издашније сопствене и уступљене приходе, уз које добија трансферна средства из буџета Републике. Ипак, систем финансирања успостављен Законом о финансирању локалне самоуправе (2006), подложан је честим променама, што локалној самоуправи не гарантује сигурне и предвидљиве изворе средстава. На враћање локалне имовине општинама и

градовима се претерано дуго чекало. Финансијско тржиште не нуди општинама и градовима повољне аранжмане. Коначно, превише велики број неразвијених општина и даље је примарно зависан од трансферних средстава. Уз све то, дубока економска криза која траје већ три деценије драстично ограничава могућности читаве јавне потрошње.

Процес децентрализације, иако се од краја 2000. године стално сврстава у политичке циљеве, тече веома споро и до сада је дао тек почетне резултате. Још увек није израђена ни стратегија децентрализације. Објективно гледано, свака намера шире децентрализације мораће да пружи претходни одговор на питање о будућности система локалне самоуправе. Наиме, свима је јасно да монотипски концепт локалне самоуправе није прикладан за даљу децентрализацију. Уз градове и општине које би могле да обављају знатно шири круг послова, постоји и велики број општина чији капацитети нису довољни ни за ефикасно обављање сада постојећих изворних и поверених послова.

Избори за председника у општини Стари град, мај 1967.

ДУБОК ЈАЗ ИЗМЕЂУ ПРОЈЕКТОВАНОГ И РЕАЛНОСТИ: Као једно од најуочљивијих обележја читавог посматраног периода може се означити стално постојање дубоког јаза између пројектованог (нормативно-политичког) модела локалне самоуправе и реалног стања. Та оцена подједнако вреди за период постојања комуналног система и за нови систем локалне самоуправе.

Изнету оцену на свој начин потврђује и чињеница да су закони о општинама доношени веома често (1946, 1949, 1952, 1954. итд). Упркос сталним законским преправкама, систем је добијао незадовољавајуће оцене. Као главни недостаци у функционисању комуналног система осамдесетих година прошлог века означене су следеће „негативне тенденције“: (1) затвореност општина; (2) висок степен зависности од државних власти; (3) конфликт између центра и периферије општине; и (4) повећање „временске и трошковне дистанце“ у остваривању права и слобода грађана (тј. проблем превелике општине).

Јаз између нормативно-политичког модела и реалног стања постоји и у новом периоду. Колика је његова величина тешко је прецизно рећи, али је он итекако видљив свакоме ко познаје стање у локалној самоуправи. Неке од слабости су идентичне онима од пре три деценије. Општине и даље теже затворености (показатељ тога су веома слаби резултати у међусобној сарадњи, нарочито у погледу формирања заједничких органа и служби). И даље постоји велика зависност од државних власти, како у погледу финасирања општина, тако и у погледу извршавања појединих функција. Општине су постале веома зависне и од партијских централа. С тим у вези, ослабљен је и сасвим је недовољан управни надзор државе над локалном самоуправом. Од других проблема који нису до сада поменути, свакако је од крупног негативног утицаја неадекватан изборни систем за избор одборника.

Све у свему, у систему локалне самоуправе потребно је доста тога дограђивати и поправљати, како би се реално стање ускладило са пројектованим моделом. Паралелно с тим, чини се да је наступило време и за озбиљнија преиспитивања и концепцијске преправке постојећег модела.

Аутор је редовни професор
Правног факултета Универзитета Унион

ИДЕАЛАН КОНЦЕПТ ОПШТИНЕ, МОДЕЛ КОМЕ ТРЕБА ТЕЖИТИ

Кратак приказ положаја општине у друштвено-политичком систему СФРЈ и финансирања општедруштвених и заједничких потреба

Тарик Каравдић

Подсећање на историју, ма каква се она некоме чинила, увек се покаже корисним, па тако и овај кратак приказ има за циљ да се млађи људи упознају са веома опсежном и значајном сфером друштвеног живота у једном периоду. Ауторове симпатије су, без икакве сумње, на страни општине која је конципирана и добрим делом постављена са веома високим степеном аутономије, али се не могу пренебрегнути слабости које су пратиле остваривање тог концепта. Исувише идеализован систем није водио довољно рачуна о релативно ниском степену друштвеног развоја на ком се он реализује, али ни о људским слабостима, које у таквим условима посебно долазе до изражаја. С друге стране, због свих тих слабости и објективних историјских околности које су утицале на његово неостваривање, тај модел не треба аутоматски одбацити, већ га ваља имати у виду увек кад се размишља или разговора о концепту, овлашћењима и финансирању основних јединица локалне самоуправе, а то ће још дуго бити општине.

Свесни тих околности, аутори Устава СФРЈ из 1974. године покушали су да граде различите одбрамбене механизме, али је време показало да они ни издалека нису били довољни. Кад је реч о мотивима такве политике, стицао се утисак да се на нивоу федерације желело јачање општине као средства за борбу против републичког етатизма, али и постепену демократизацију задовољавања заједничких потреба, што је претпостављало слабљење државног утицаја на том плану и јачање утицаја грађана као корисника различитих услуга.

ОПШТИНА У СФРЈ: Уставна концепција општине никад није до краја заживела. Да ли због кратког времена у коме се развијала као таква (самоуправна), да ли због идеализовања читавог система чија је основна ћелија требало да буде – и данас је веома тешко утврдити. У прилог тврдњи да је за такав концепт развоја општине неопходно дуже време да би се доследно и у потпуности реализовао говори уверење огромне већине грађана да је Скупштина општине исто што и општина, иако је општина углавном била ван система државне власти.

Основни елементи који одређују сам појам и карактер општине по Уставу СФРЈ из 1974. године, нарочито у члану 116. су:

1. Општина је самоуправна заједница;

2. Она је основна друштвено-политичка заједница;

3. Утврђено је првенство општине у остваривању функција власти;

4. Општина је у извесном смислу „заједница заједница“, јер је она основна територијална средина самоуправног одлучивања у којој се изграђују самоуправни механизми и системи одлучивања;

5. Одређени су и неки од основних облика и институција тог система, као што су основне и друге организације удруженог рада, месне заједнице, самоуправне интересне заједнице и друге самоуправне организације и заједнице, као и механизми самоуправног споразумевања и договарања, односно самоуправног одлучивања;

6. У општинама се у оквиру законом утврђеног система извора и врста пореза, такси и осталих дажбина, самостално одлучује о начину финансирања разних општих потреба и доносе одлуке о доприносима за задовољавање заједничких потреба.

У члану 117. Устава СФРЈ утврђено је да се у општинама:

- Стварају и развијају материјални и други услови за живот и рад и за самоуправно задовољење материјалних, социјалних, културних и других заједничких потреба радних људи и грађана;
- Организује вршење послова од општег и заједничког интереса и органи самоуправљања и органи власти за вршење тих послова;
- Обезбеђује несметано извршавање ових послова, ако њихово извршавање није стављено у надлежност ширих друштвено-политичких заједница;
- Обезбеђује остваривање и заштита слободе, права и дужности човека и грађанина;
- Обезбеђује остваривање равноправности народа и народности;
- Штити законитост и сигурност људи и имовине;
- Уређује коришћење земљишта и добара у општој употреби;
- Уређују односи у стамбено-комуналној делатности;
- Уређује и обезбеђује заштита и унапређење човекове средине;
- Организује и обезбеђује друштвена контрола.

Веома велики, сложени и одговорни задаци, постављени као начела у Уставу СФРЈ, тешко су реализовани у животу, пре свега због недостатка средстава, али исто тако и због настојања република да ова уставна права општина ограничавају својим законима. Због тога је карактеристично за читав период постојања СФРЈ да су републике наметале општинама нове обавезе за које нису обезбеђивана и нова средства. По правилу, то је било на уштрб других функција општине или се ишло на наметање нових обавеза привреди и грађанима, што је стварало привид о претераној употреби права општина да самостално утврђују своје приходе.

Треба нагласити да су објективно постојале огромне разлике у степену развијености општина, па и у њиховој способности да реализују такав уставни концепт, нарочито код оних које су и за вршење основних функција добијале дотације од република. Друштвени производ по глави становника се веома разликовао, од најразвијених општина у СФРЈ до најнеразвијенијих и за неколико десетина пута.

ОРГАНИЗАЦИЈА ОПШТИНЕ: Скупштина општине је највиши орган власти у оквиру права и дужности општина, али је и орган друштвеног самоуправљања. Она непосредно и искључиво:

- Доноси Статут општине и одлучује о његовим променама:
- Утврђује политику и одлучује о другим основним питањима од значаја за политички, привредни, социјални и културни живот;
- Доноси друштвени план и буџет, као и завршни рачун општине;
- Доноси просторне и урбанистичке планове;
- Доноси одлуке и даје њихова аутентична тумачења;
- Даје мишљење о промени граница општине;
- Расписује општински референдум;
- Одлучује о задуживању општине и расписивању јавних зајмова
- Оснива организације удруженог рада;
- Оснива самоуправне општинске фондове;
- Одлучује о додељивању награда, похвала и других јавних признања;
- Одлучује о сарадњи са другим општинама;
- Одлучује о удруживању са другим општинама у међуопштинске и регионалне заједнице...

Општинску скупштину су сачињавали Веће удруженог рада, Веће месних заједница и Друштвено-политичко веће. Самоуправне инересне заједнице из области образовања, културе, здравства, социјалне заштите и становања одлучивале су равноправно са надлежним већем о свим питањима од интереса за њихову делатност, а која се налазе у надлежности општине, што се утврђивало Статутом општине.

Осим Скупштине општине, као најважније институције у систему југословенске општине треба истаћи и:

- Општи сабор општине;
- Извршни савет Скупштине општине;
- Општинске органе управе;

- Референдум;
- Зборове радних људи и грађана;
- Зборове корисника одређених услуга, као, на пример, зборове потрошача;
- Јавне дискусије и анкете;
- Институције међуопштинске сарадње;
- Месне заједнице;
- Институције обавезног удруживања општина у градске заједнице...

ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ВЕЛИКИХ ГРАДОВА: Уочавајући проблем великих градова, који су морали да буду подељени на више општина, аутори Устава су недвосмислено формулисали град као друштвено-политичку заједницу. Град је по том концепту самостално обављао функције које му повере општине и спроводио прописе из надлежности републике која му она повери. Детаљнија разрада самог појма, као и одређивање која се насељена места сматрају градовима препуштена је републичким уставима, па је у том смислу било доста разлика у коришћењу овог уставног овлашћења.

Устав СР Србије је директно утврдио да је град Београд градска заједница општина и посебна самоуправна друштвено-политичка заједница. Слична је и одредба у Уставу СР Босне и Херцеговине кад је реч о Сарајеву, док је, на пример, Уставом СР Хрватске само утврђена могућност да посебним законом град Загреб добије правни положај градске заједнице општина. Очигледно је да је за опредељење да ли је једно насеље град пресудна била његова величина, односно могућност да подела на општине омогући и њихово функционисање као основне јединице локалне власти и јединствене градске целине.

ФИНАНСИРАЊЕ ОПШТИНЕ: Након доношења Устава СФРЈ, Устава СР Србије и Закона о финансирању општедруштвених потреба СР Србије углавном је конституисан фискално-финансијски систем који је уз мање измене био на снази до распада СФРЈ. Узимајући у обзир и основне одредбе савезних прописа на основу којих се алиментирао буџет СФРЈ може се констатовати да је у земљи владао сепаратни систем финансирања, односно самостално финансирање друштвено-политичких заједница. Кад је реч о финансирању општина, односно њихових буџета, неопходно је набројати њихове сталне изворне приходе (према поменутом Закону СР Србије):

1. Порез из добити предузећа;

2. Порез из личног дохотка запослених;

3. Порез из личног дохотка пољопривредних произвођача;

4. Порез из чистог дохотка удружених земљорадника;

5. Порез из личног дохотка од самосталног обављања занатских и других привредних делатности;

6. Порез из личног дохотка од самосталног обављања професионалних делатности;

7. Порез из личног дохотка од ауторских права;

8. Порез на приход од имовине;

9. Порез на имовину;

10. Порез на наслеђе и поклоне;

11. Порез на добитке од игара на срећу;

12. Порез на укупни приход грађана;

13. Посебан порез на производе и услуге у промету (општински порез на промет);

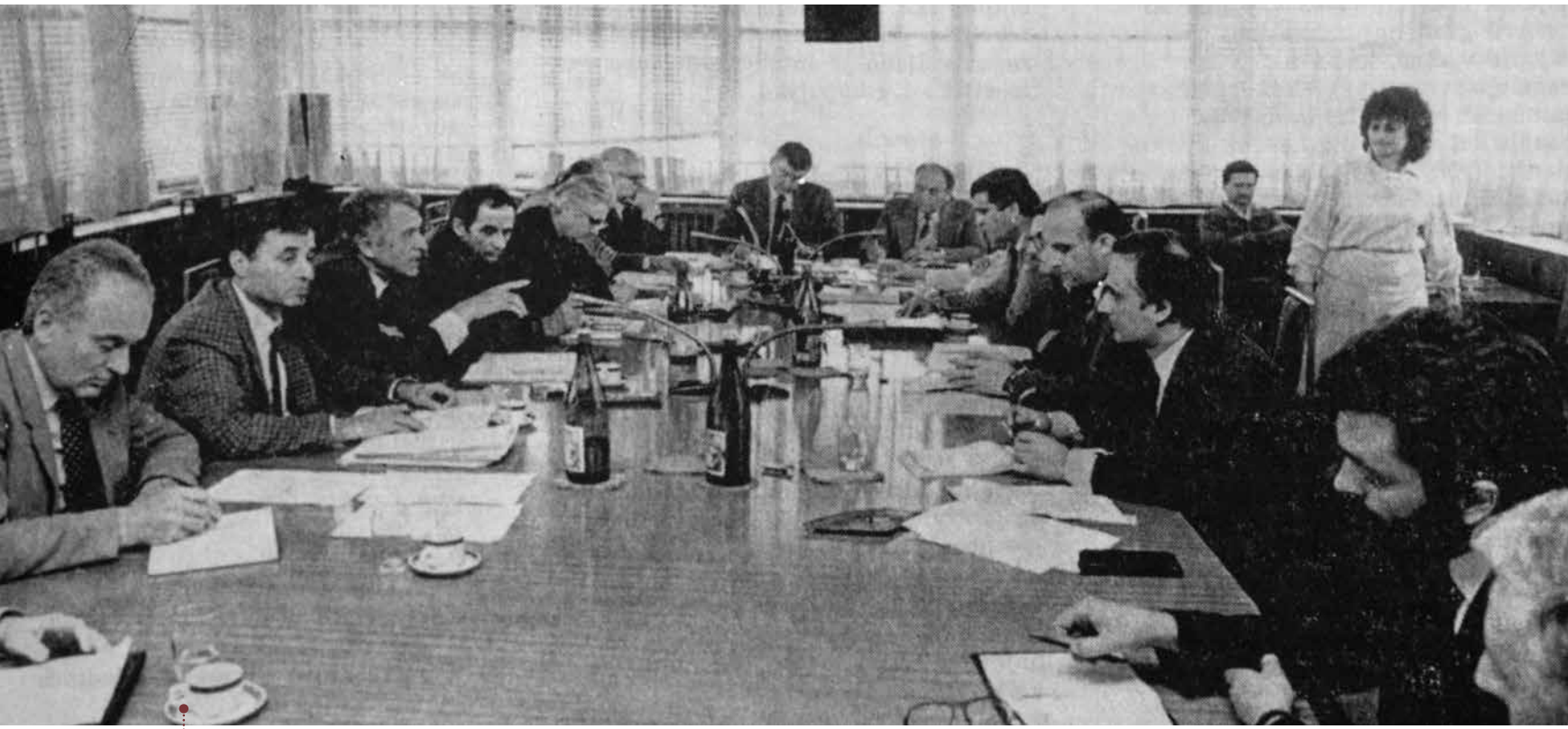
14. Порез на промет непокретности и права;

15. Приходи од административних, комуналних и судских такси (републици су припадали приходи од административних и судских такси који се плаћају у готовом новцу);

16. Остали приходи који припадају општинама, а које чине приходи остварени делатношћу општинских органа, општинских судова, јавних тужилаштава и организација општина, приходи од новчаних казни за прекршаје и друга средства утврђена законом.

Као што се види највећи број пореза од грађана је припадао општини, док је република скоро у целини пунила буџет приходима из привреде. То се објашњавало тиме што је општина ближа грађанима, познаје или би бар требало да познаје фискални капацитет сваког појединца и његов целокупан социјални положај. На жалост, све друштвено-политичке заједнице у СФРЈ најрадије су посезале за приходима из привреде, јер им је то било најкомотније (тешко се могло избећи, а и наплаћује га друштвени орган, без обзира на материјални положај фискалног субјекта, при чему се ради о неупоредиво мањем броју обвезника).

Кад се томе дода да су за апетите и објективне потребе самоуправних интересних заједница били неоп-

Округли сто у часопису „Комуна“ на тему „Остваривање уставне концепције у општини“, април 1984.

ходни све већи и већи доприноси, оптерећење привреде претило је да уништи њену ионако ниску репродуктивну способност, а посебно конкурентност у међународној подели рада. То је био један од највећих проблема југословенске привреде. За Југославију се говорило да на свету нема сиромашније привреде и богатијих грађана, судећи по стотинама хиљада викенд кућа и веома високој непроизводној потрошњи, што је одраз стања у коме су непосредни порези грађана, а самим тим и пореске службе и њихова контрола, били запостављени. Неки значајнији успех није остварен чак ни кад је посебним мерама стимулисан развој општинских пореских служби и систем непосредног опорезивања.

Да би се ублажили недостаци самосталног финансирања друштвено-политичких заједница и СИЗ-ова чињени су покушаји ограничавања њиховог прекомерног раста путем тзв. договора о билансима средстава за општу и заједничку потрошњу. У суштини, то је била претња законском интервенцијом, у случају да се пробију договорно утврђени (најчешће, наметнути) оквири. Иако је то значило извесно дерогирање права на самостално финансирање, ипак је и то било боље од непосредног административног уплитања, јер је републикама и општинама омогућавало да, унутар биланса, врше прерасподелу на секторе који у одређеним периодима имају веће потребе и задатке.

ФИНАНСИРАЊЕ ЗАЈЕДНИЧКИХ ПОТРЕБА У ОПШТИНИ: Устав СФРЈ из 1974. године је заокружио систем самоуправног интересног организовања, започет уставним амандманима. Наиме, Уставом је проширен број обавезних самоуправних интересних заједница, а створене су и факултативне могућности за њихово формирање у још неким делатностима. Полазећи од идеализованих односа у друштву, аутори овог најзначајнијег државног документа су покушали

да на основу принципа „слободне размене рада“ између даваоца и корисника одређених услуга конципирају четири категорије самоуправних интересних заједница, према следећим областима:

1. Образовање, наука, култура, здравство, социјална заштита и друге друштвене делатности;

2. Пензијско и инвалидско осигурање и други видови социјалног осигурања;

3. Становање;

4. Комуналне делатности, енергетика, водопривреда, саобраћај и друге делатности материјалне производње.

Теоретски принципи на којима је замишљено функционисање самоуправних интересних заједница били су: самоуправно организовање, самоуправљање, слободна размена рада, усклађивање рада у делатностима у којима се оснивају ове заједнице са потребама и интересима оснивача, минули рад, обавезност формирања за неке делатности...

Самоуправне интересне заједнице су, као што је већ напоменуто, биле део скупштинског система у општини, што је имало доста позитивних ефеката али и недостатака, пре свега у претераном коришћењу права обавезног плаћања доприноса СИЗ-овима за финансирање њихових делатности. Класична противречност између грађанина произвођача као стваоца дохотка и тог истог грађанина као потрошача - корисника услуга непривреде по правилу је доводила до решења која су била на штету привреде. То је био проблем тадашњег друштва у целини, који никад није решен.

И поред свих недостатака, захваљујући постепеном привредном напретку у периоду 1975 - 1990. година забележен је евидентан напредак друштвених делатности и стамбено-комуналне делатности у градовима. Огромна средства уложена су у нове школе и факултетте, домове здравља и болнице, установе културе и спортске објекте, што је довело до подизања нивоа квалитета услуга у тим делатностима, да би, с друге стране, и оне саме све теже обезбеђивале средства за нормално функционисање, односно своје редовне активности. Кад год би дошло до застоја у привредном развоју, па и стагнације почетком осамдесетих година, почела је да пропада и до тада веома скупо изграђена супра и инфра структура.

СТАМБЕНО-КОМУНАЛНА ПРИВРЕДА: Иако је Устав предвидео могућност оснивања самоуправних интересних заједница у комуналној области, није случајно што их је ставио у област материјалне производње, У већини градова и насеља те заједнице су ретко формиране зато што су комунална предузећа пословала као и сва друга привреда и на њих су се у целини примењивали прописи о привредном пословању.

То није искључивало одређене олакшице које су та предузећа добијала од општина, које су их проглашавале организацијама од посебног друштвеног интереса и онда према њима примењивале прописе који се односе на такве организације. С друге стране, преласком на тржишну привреду и чисте економске рачуне у овој области се појавила потреба заштите друштвеног интереса од организација које су имале монополски положај на тржишту (електропривреда, железница, путна привреда, водопривреда и слично), што посебно значајним чини анализу односа између општине и таквих организација.

Захваљујући општој оријентацији ка економичном и рентабилном пословању, већина комуналних предузећа је веома брзо после привредне реформе из 1965. године успешно пословала, бар кад је реч о простој репродукцији. Међутим, за проширену репродукцију она никад нису била потпуно оспособљена и цене њихових услуга (углавном под контролом) то нису омогућавале. Зато су за значајније дугорочне инвестиције (водовод и канализација, набавка трамваја и аутобуса, путеви...) обезбеђивани кредити, које су саме организације враћале из сопствене акумулације и амортизације. Мада су, истини за вољу, средства за такве инвестиције најчешће обезбеђивале општине, односно градови, из других извора.

У таквој ситуацији се и контрола цена услуга комуналних предузећа од инструмента заштите друштевног интереса претварала у извор финансирања значајних инвестиционих подухвата, јер се уместо забране подизања цена ишло на њихово повећање.

Општине су имале још један вид контроле над радом комуналних предузећа, а то су биле камате на пословни фонд, што је била цена за коришћење друштвених средстава у привреди. Комуналној привреди није

никад директно законом прописана та обавеза, већ је остављено општини да може да их ослободи плаћања те обавезе или да је комунално предузеће обрачунава и уноси у свој фонд за развој. У једном тренутку општина би могла да од уведене камате формира посебан фонд за кредитирање комуналне привреде. Слабљењем привреде у целини и постепеним лабављањем у спровођењу привредних реформи овај институт је потпуно укинут, али је и то допринело великом процвату комуналне привреде, између осталог и због значајног утицаја који су на то имале општине.

ПРОМЕНЕ У ОБЛАСТИ СТАНОВАЊА: Оснивањем самоуправних интересних заједница највеће промене су у том периоду уведене у области становања:

- Укинуто је право и обавеза кућних савета да одржавају стамбене зграде и станове, што они углавном нису ни чинили, јер су од ионако веома ниских станарина половину морали да уплаћују и фонд за стамбену изградњу општине;
- Вишеструко су повећане станарине како би се спречило пропадање друштвеног богатства у стамбеним зградама и становима;
- Обавеза одржавања друштвеног стамбеног фонда пренета је на стамбена предузећа, а по њиховом укидању на самоуправне интересне заједнице становања;
- Претходно је укинута дугогодишња обавеза привреде и непривреде да издваја четири (4) одсто доприноса на личне дохотке за фондове за стамбену изградњу, а укинути су и сами фондови, чије су функције преузела стамбена предузећа и банке;
- Остала је обавеза предузећа да и даље издвајају за стамбену изградњу, али сада у своје сопствене фондове, док су мањи део тих средстава предузећа била дужна да уплаћују у фонд за солидарну стамбену изградњу у општини, из чега су грађени станови за најугроженије категорије радника из нискоакумулативних предузећа.

Примера ради, у Београду је у том периоду, захваљући његовом положају као главног града федерације и Србије, привредном потенцијалу, али и оваквим законским решењима, годишње грађено око 10.000 станова у организованој друштвеној стамбеној изградњи. Велика је штета што су огромни стамбени фондови у банкама обезвређени због све веће инфлације и непостојања законске обавезе ревалоризовања кредита, чиме се – данас је то сасвим јасно – прикривала и чињеница о суноврату целокупне привреде, која није могла да све то издржи и издржава.

ПРОБЛЕМ ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА: Експанзија станоградње отворила је проблем уређивања, опремања и коришћења грађевинског земљишта. Уставом СФРЈ из 1974. године је утврђено да се грађевинско земљиште налази у друштвеној својини. То је извршено у посебном поступку национализације земљишта у градовима и створило је основ за урбану експанзију. Под грађевинским земљиштем у Србији се подразумевало земљиште у ужим грађевинским рејонима градова и насеља које утврди Извршно веће СР Србије или тадашњих социјалистичких аутономних покрајина. Исто тако законом су пренета права управљања грађевинским земљиштем на општине, односно утврђена је обавеза да то учине општине на самоуправној основи. Ту функцију је негде обављала самоуправна интересна заједница за грађевинско земљиште самостално, а негде у склопу заједнице са неким другим делатностима, а послове за њих су обављале посебне стручне службе основану за ту сврху.

Земљиште се уступало, без или уз накнаду, уређено или неуређено, са обавезом инвеститора да га уреди. На тај начин је већина насеља постепено добијала инфраструктуру, док је проблем пратећих објеката (школе, дечје и здравствене установе, објекти за снабдевање и занатске услуге...) понекад решаван и деценијама.

* * *

Већ самим набрајањем основних функција тадашње југословенске општине намеће се закључак да је она замишљена и уставноправно постављена као јединица локалне самоуправе са највећом могућом аутономијом у Европи тог времена. Без обзира што није никад реализован, тај концепт општине остаје један од трајних показатеља на који начин се основне животне потребе грађана и њихови заједнички интереси могу остварити тамо где они живе и где највећи број њих остварује свој доходак.

У ДУХУ ЕВРОПСКЕ ПОВЕЉЕ О ЛОКАЛНОЈ САМОУПРАВИ

Међународна сарадња Сталне конференције градова и општина

Историја Сталне конференције градова и општина незамислива је без широког спектра активности на међународном плану, којима је од самог почетка придаван изузетан значај. Већ на Оснивачкој скупштини, 21. априла 1953. године у Београду, донета је и одлука да се новооснована организација учлани у Међународни савез градова. Одређена је и делегација која ће неколико месеци касније учествовати на конгресу тог савеза, па је тако остало забележено да су Кемал Фејзула (Скопље), Сефо Мустафа (Мостар) и Немања Марковић (Крагујевац) први путовали ван граница Југославије као представници Конференције градова.

Било је периода кад су градови и општине Југославије, а током деведесетих година прошлог века Србије и Црне Горе, због одређених политичких проблема на међудржавном нивоу, својим везама са градовима и општинама из других земаља и у међународним асоцијацијама локалних власти не само одржавали везу са светом, него и омогућавали да се званични ставови овдашњих државних органа пренесу и до најзначајнијих међународних институција.

Набрајање свих контаката, значајних скупова на којима су учествовали представници Сталне конференције и посета истакнутих личности представљало би грађу за посебну студију, што би чак у извесним сегментима и периодима могло да у други план потисне основне активности СКГО на домаћем плану. Неки од тих догађаја и активности истакнути су у основном тексту („Шест деценија Сталне конференције градова и општина“), а посебно у прилогу о актуелним везама са међународним организацијама и институцијама („Донаторска подршка Сталној конференцији“), као и у сећањима непосредних учесника, тако да би овом приликом посебно поменули тек неколико момената, који на свој начин сведоче о значају који се у СКГО током минулих шест деценија придавала везама са светом и укључивању у најактуелније међународне процесе.

XVII КОНГРЕС МЕЂУНАРОДНОГ САВЕЗА ЛОКАЛНИХ ВЛАСТИ: У Београду је од 14. до 19. јуна 1965. године одржан XVII конгрес Међународног савеза локалних власти (IULA). Конгресу, чији је организатор била Стална конференција градова Југославије, а домаћин град Београд, присуствовало је више од 1.000 делегата из 45 земаља, као и представници УН и UNESCO-а. Приликом отварања прочитана је поздравна порука председника Републике Јосипа Броза Тита, а учеснике је поздравио председник Савезне скупштине Едвард Кардељ.

Поред разматрања главне теме „Реконструкција градова и села“ на пленарним седницама су поднети кореферати о развоју града и села, урбанизацији земаља у развоју, реконструкцији индустријских центара, стамбеним проблемима, реконструкцији историјских амбијената... У оквиру радних група разматрани су проблеми уређивања грађевинског земљишта, као и социјални и финансијски аспекти реконструкције градова.

Делегати и гости конгреса показали су посебно интересовање за југословенски комунални систем, развој школства и културе, за стамбену изградњу... Председник Тито је треће вечери конгреса приредио пријем за све учеснике.

По завршетку конгреса делегација Међународног савеза локалних власти посетила је Скопље, град који је погођен катастрофалним земљотресом 26. јула 1963. године, где је уручила чек од 15.000 долара као помоћ за изградњу нове зграде Скупштине града Скопља, придружујући се акцији коју је у том смислу водила Стална конференција градова Југославије.

Бранко Пешић преузима од Атине повељу о домаћинству XXVII конгреса IULA

Радно председништво XXVII конгреса IULA у Београду, јун 1965.

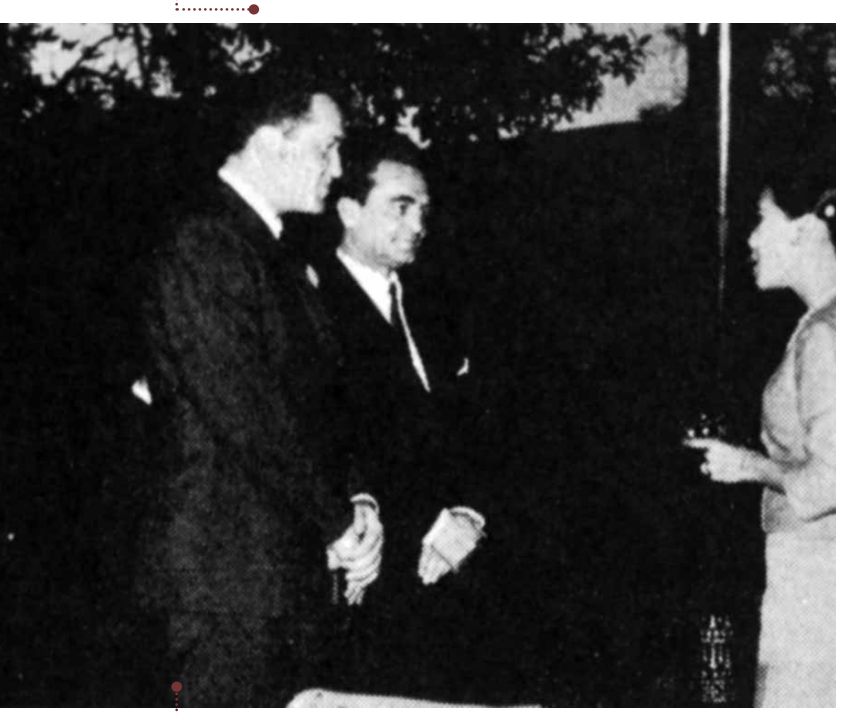

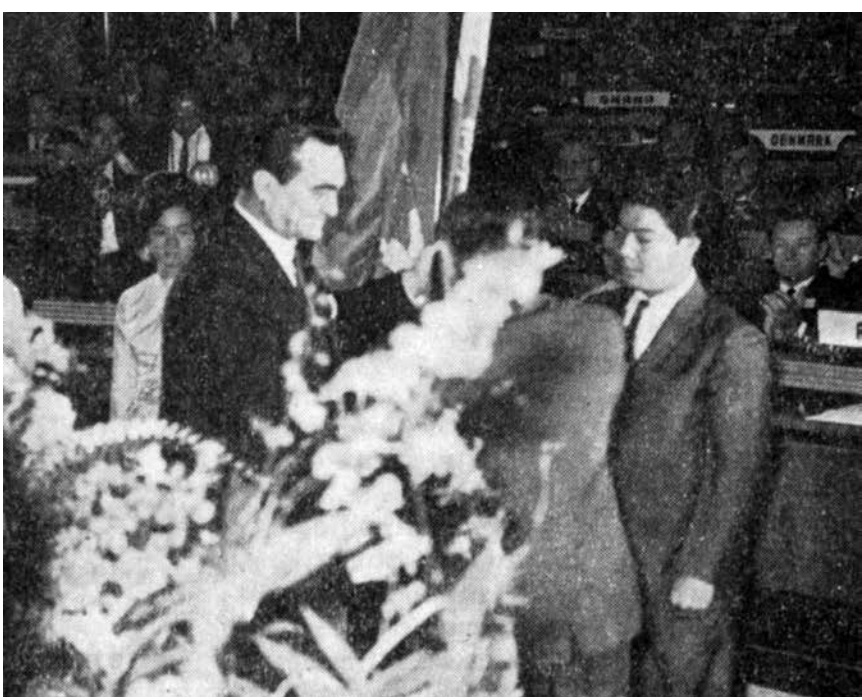
Председник Тито у пратњи Милијана Неоричића, председника СКГЈ, долази на пријем за учеснике Конгреса

Едвард Кардељ говори на XXVII конгреса IULA у дворани Дома синдиката у Београду

Делегација Београда на пријему код тајландске краљице, кад је заставу IULA Бранко Пешић предао градоначелнику Бангкока

СИМПОЗИЈУМ ЗБРАТИМЉЕНИХ ГРАДОВА: У Љубљани је од 23. до 27. маја исте године одржан смпозијум Светске федерације збратимљених градова, најмасовније међународне невладине организације, која за разлику од других организација локалних власти окупља искључиво градове, а не националне организације градова, у циљу унапређења светске сарадње међу општинама или регионалним властима и развијања разумевања и сарадње. Симпозијум у Љубљани био је први скуп те организације у Југославији и поклопио се са десетогодишњицом њеног постојања. Учествовали су представници градова из Италије, Мађарске, Туниса, Француске, Маурицијуса, Чехословачке, Бугарске, Румуније, Швајцарске, Пољске, СССР, Немачке Демократске Републике и Југославије. У резолуцији овог симпозијума је истакнуто да је „комунална аутономија у првом реду потребна локалним заједницама, како би могле остварити своју мисију која је свуда иста: да се брину о интересима становника и да им омогуће задовољавање многобројних потреба и остваривање њихових духовних аспирација“.

САРАДЊА ЈАДРАНСКИХ ГРАДОВА: Почетком 1974. године неочекивано је избила велика криза у југословенско - италијанским односима, јер је почетком марта тадашња италијанска влада упутила ноту у којој је изразила територијалне претензије на део суверене територије СФРЈ на подручју Копра и Буја. Тим поводом се Председништво Сталне конференције градова на седници одржаној 12. априла 1974. придружило протестима грађана из многобројних југословенских градова широм земље, позивајући своје дугогодишње партнере у Италији, Демократску лигу за локалну аутономију Италије и Национални савез италијанских општина, да „подигну свој глас код италијанске владе, како би она одустала од ових неоправданих и неприхватљивих ставова и захтева“. Том приликом је истакнуто да више од 30 југословенских градова већ годинама тесно сарађује са близу 40 градова Италије, те да је у Трсту 25. фебруара исте године одржан припремни састанак Прве конференције јадранских градова Југославије и Италије, која је заказана за 18. и 19. октобар исте године у Сплиту.

Због ове кризе, Прва конференција јадранских градова Југославије и Италије одржана је нешто касније,

Прва конференција јадранских градова Југославије и Италије у Сплиту, март 1975.

Председник СКГЈ Миро Поповић отвара конференцију у Дубровнику, април 1977.

Конференција у италијанском граду Анкони, октобар 1978.

Предаја захвалница поводом десетогодишњице успешне сарадње југословенских и италијанских градова, Будва април 1986.

Пета конференција јадранских градова, у радном председништву први слева генерални секретар СКГОЈ Божидар Поповић, Порторож 1980.

27. и 28. марта 1975. године у Сплиту, а из Резолуције су нарочито значајне следеће констатације: „Јадранско море је од виталног интереса за становнике градова и општина Југославије и Италије; оно представља мост који их повезује и чини основу за развој и унапређење добросуседских односа и има изванредан значај за економски развој и просперитет двеју земаља и сарадњу њихових градова и општина у области привреде, културе, комуналних делатности и туризма".

Друга конференција јадранских градова Италије и Југославије одржана је од 28. до 30. априла 1976. године у Венецији са основном више него значајном темом „Луке као чиниоци привредног и друштвеног развоја јадранских градова", при чему су посебно размотрена питања економских аспеката лука, њиховог утицаја на туризам и саобраћај, проблеми одговарајуће инфраструктуре и међусобна сарадња јадранских лука.

Трећа конференција јадранских градова Југославије и Италије одржана је 29. и 30. априла 1977. године у Дубровнику, а тема „Градитељско и културно наслеђе у савременом животу јадранског простора" привукла је и један број представника југословенских градова који нису директно на Јадрану.

Пракса редовних годишњих сусрета настављена је од 20. до 22. октобра 1978. године у Анкони, где је на тему „Привредна сарадња градова у оквиру могућности јадранског простора" уводно излагање поднео Јован Дејановић, тадашњи председник СКГОЈ. Том приликом је државни подсекретар у италијанском министарству спољних послова Г. Фоски упутио посебне комплименте независној и несврстаној Југославији, истичући да је она „својом политиком и својим специфичним друштвеним уређењем постала незамењив елеменат равнотеже између Истока и Запада".

Пета конференција јадранских градова Југославије и Италије одржана је од 17. до 19. априла 1980. године у Порторожу на тему „Остваривање и перспективе привредне сарадње јадранских градова Југославије и Италије кроз призму просторног планирања". Том приликом је Марио Абрам, председник Скупштине општине Копар, истакао следећа подручја од заједничког интереса: туризам, укључујући и наутички туризам, сарадња лука, рибарска привреда, индустријска кооперација са посебним нагласком на средњу и малу индустрију и занатство, тражење извора класичне и алтернативне енергије и планирање целокупне територије као примарна функција кооперације, чему је била посвећена ова конференција.

По већ устаљеном распореду, Шеста конференција је одржана у Барију 15. и 16. априла 1983. године, а тема је гласила „Улога локалних заједница и њихов допринос уравнотеженом развоју јадранских градова, с посебним освртом на простор у Јужном Јадрану". Учесници су разматрали проблеме убрзаног развоја недовољно развијених подручја која гравитирају јадранским градовима. Утврђена је, у специфичним условима, сличност и подударност проблема, као и потреба интензивираног научног истраживања ових друштвених, економских, социјалних и културолошких проблема.

У Будви је 3. и 4. априла 1986. године одржана Седма конференција јадранских градова Југославије и Италије на тему „Сарадња јадранских градова Југославије и Италије у области туризма". Учеснике је у име Савезног извршног већа поздравио Живорад Ковачевић, члан савезне владе и председник Комисије СИВ-а за односе са иностранством, који је рекао да односи две земље, „који се развијају узлазном линијом, представљају у овом свету затегнутости, економских криза, блоковских подела и конфронтација – један уверљив пример успешне, богате, искрене, равноправне добросуседске сарадње земаља са различитим друштвеним системима и међународним положајем и тиме они дају један уистину драгоцен допринос позитивним мирољубивим кретањима у Европи и свету".

Наредна конференција је одржана 10. и 11. јуна 1988. у италијанском граду Пезару и том приликом на дневном реду биле су две теме. „Заштита и уређење историјских насеља, са посебним освртом на обнову градитељског наслеђа на сеизмичким подручјима" и „Саобраћај и његова организација у приморским градовима". Том приликом је договорено да се Девета конференција одржи у пролеће 1991. године у Задру, са основном темом „Заштита Јадранског мора од загађивања". То је уједно била и последња конференција на нивоу две државе, јер је у међувремену Социјалистичка Федеративна Република Југославија престала да постоји.

Председница СКГОЈ Нуша Кершеван на Осмој конференцији јадранских градова у Пезару, јул 1988.

САВЕЗ ГРАДОВА МЕДИТЕРАНА: У Опатији од 27. до 29. октобра 1976. године одржана Друга конференција медитеранских градова, коју су заједнички организовали Светска федерација збратимљених градова, Стална конференција градова Југославије и Скупштина општине Ријека. На овом скупу чија је основна тема била „Заштита Средоземног мора од загађивања“ усвојена је позната „Ријечка декларација“, која представља договор медитеранских градова о заједничкој акцији на плану заштите Средоземног мора, како у оквиру властитих, локалних могућности и надлежности, тако и у оквиру међународних напора и активности. Том приликом је одлучено да се оснује Савез градова Медитерана.

САРАДЊА СА CLRAE: У Дубровнику је 2. и 3. новембра 1990. године одржана седница Сталног комитета CLRAE – Сталне конференције локалних и регионалних власти Европе. Уочи тог скупа председник CLRAE Лисјен Сержан у разговору за часопис „Комуна“ (број 5/90) рекао је да се, иако сарадња ове организације са Сталном конференцијом градова и општина

Лисјен Сержан, председник Сталног комитета CLRAE – Сталне конференције локалних и регионалних власти Европе

Југославије траје већ више од 18 година, „поставља питање опредељења југословенских власти, како савезних тако и републичких, да приступе Европској повељи о

Председник СКГЈ Тоне Кович прима кључеве америчког града Квинленда, март 1975.

локалној самоуправи и то тако што би, у прво време, прихватиле дух ове повеље, и затим је што је могуће пре и официјелно усвојиле“. Тешко да би догађаји у некадашњој Југославији попримили друкчији ток да је већ тада прихваћен дух најзначајнијих европских докумената, у које свакако спада и Повеља о локалној самоуправи, али је сигурно да би распад старе и настајање нових држава прошао са много мање жртава, разарања и реалне маргинализације комплетног југословенског простора у процесима евроинтеграција, да су у првом плану били реални интереси грађана у локалним срединама а не „велике националне теме XIX века“, како је то у то време говорио професор Јован Мирић.

Савет Европе основао је Европску конференцију локалних власти 1957. године, као јединствен међународни форум ради укључивања представника локалних власти у европске токове. Имајући у виду растући значај регионалног нивоа власти у Европи, у Повељу конференције су 1975. године унесене и регије. Стална конференција градова и општина Југославије је у тој организацији имала статус посматрача.

Делегација југословенских градова у Тбилисију (СССР), јун 1975.

Делегација СКГО у Норвешкој са амбасадорком Видом Огњеновић, Осло 2003.

Горан Ћирић, Гордана Чомић, Зорица Вукелић, Васвија Гусинац и Ђорђе Станичић, на конгресу локалних и регионалних власти Савета Европе, Стразбур 2004.

ПОВРАТАК У ЕВРОПУ: Државна заједница Србија и Црна Гора (како се у то време звао последњи остатак некадашње заједничке државе) примљена је 3. априла 2003. године у чланство Савета Европе, најстарије и, политички гледано, најпрестижније европске организације. Тиме су не само отворена врата ка бржем улажењу и у друге европске и евроатланске структуре и организације, већ је и потврђено европско опредељење обе чланице ове заједнице, што је дошло до изражаја и кад су Србија и Црна Гора наставиле да делују као самосталне државе.

Том приликом је позитивно оцењен и валоризован активан однос Сталне конференције градова и општина у периоду после промена у Србији, уз посебно наглашавање чињенице да је управо због учињеног на локалном и регионалном нивоу, али и због остваренog степена сарадње са надлежним телима Савета Европе, веома брзо добијен статус специјалног госта у Конгресу локалних и регионалних власти Европе (CLRAE). Том приликом је Риналдо Локатели, главни известилац Конгреса, истакао да су „градови одиграли огромну улогу у промени режима и успостављању демократских институција, посебно у Србији". Од тада су представници локалних власти и кроз делегације СКГО на међународним скуповима, и кроз учешће у различитим студијским посетама, али и кроз посебне облике билатералне, прекограничне и сарадње збратимљених градова – непосредно присутни широм Европе.

Тако је делегација Сталне конференције градова и општина, на челу са тадашњим председником Жељком Ожеговићем, од 12. до 14. маја 2006. године учествовала на XXIII скупштини Савета европских општина и регија у Бечу, кад је више од 1.200 представника локалних валсти из 35 земаља Европе закључило да „модерна локална самоуправа у Европи налаже позитивно и активно партнерство свих нивоа власти – европског, националног, регионалног и локалног", те да „европски начин живота подразумева висок ниво квалитета јавних услуга, подједнако доступних свим грађанима". Значај овог документа је што је изразито нагласио потребу и сврсисходност сарадње локалних и регионалних власти у Југоисточној Европи са Европском унијом, како би се брже створили услови за улазак земаља овог региона у ЕУ. Другим речима, трасиран је основни пут који води ка овом циљу и који се понекад не истиче довољно у дневно-политичкој пракси у Србији, кад је реч о евроинтеграцијама, јер осим државног нивоа на исту раван подиже квалитет промена и активности на нивоу локалних самоуправа. То је директно утицало и на садржај и квалитет међународне сарадње, која је у Сталној конференцији градова и општина реализована до данашњих дана.

ЈЕДНАКОСТ ПАРТНЕРА И ВЕЗА ЗАЈЕДНИЧКИХ ИНТЕРЕСА

Однос СКГОЈ и Заједнице општина Србије

На седници Председништва Сталне конференције градова Југославије, одржаној 20. априла 1971. године у Ријеци, у оквиру расправе о даљем развоју СКГЈ први пут је разговарано о формирању заједница општина по републикама и односу Сталне конференције према том облику међусобног повезивања комуна.

„Уставне промене, сужавање функција федерације, даље осамостаљивање република, то што ће конкретан материјални положај и правни положај општина зависити пре свега од републичког законодавства и скупштинског система републике, од општина захтева да се облици њихове међусобне сарадње томе прилагођавају“ – рекао је у уводном излагању тадашњи генерални секретар СКГЈ Живорад Ковачевић,

У то време у Словенији је већ скоро читаву деценију постајала нека врста уговорне заједнице општина, постојала је слична иницијатива у Хрватској и Македонији, а о томе се размишљало и у осталим републикама, али је још преовлађивао став да није неопходно да се у свим републикама формирају заједнице општина. „Важна карактеристика досадашњих скупова и договора је да нико није довео у питање Сталну конференцију градова Југославије, као облик потпуно добровољног и слободног удруживања општина на основу заједничког интереса, међусобног консултовања и демократског начина заузимања ставова, необавезних за чланове, али као нека врста самоуправног друштвеног договора о заједничким проблемима и начину остваривања демократског утицаја на политику ширих друштвених заједница“, нагласио је том приликом Ковачевић.

Заједница на општините и градовите на Македонија основана је 28. априла 1972. године, чији је председник постао Драгољуб Ставрев, у то време председник Градске скупштине Скопља, али и Сталне конференције градова Југославије. Пре тога су формиране заједнице општина у Хрватској (28. маја 1971.) и Словенији (16. марта 1972.), да би 13. јула 1972. године био формиран Савез градова Босне и Херцеговине, а четири дана касније и Заједница општина Црне Горе.

Оснивачка скупштина Заједнице општина Србије, април 1973.

Последња је, гледано по тадашњим републикама, формирана Заједница градова СР Србије. На оснивачкој скупштини 6. априла 1973. године у Београду били су представници 65 градова са подручја уже Србије, САП Војводине и САП Косова: Ада, Алексинац, Алибунар, Аранђеловац, Бачка Паланка, Бачка Топола, Бачки Петровац, Бечеј, Беочин, Београд, Бор, Деспотовац, Ћаковица, Гњилане, Инђија, Кањижа, Кикинда, Кладово, Косовска Митровица, Крагујевац,

Делегати Прве радне скуштине ЗОС, јун 1974.

Друга скупштина ЗОС у Титовом Ужицу, јун 1975.

Краљево, Крушевац, Кула, Лазаревац, Лесковац, Лозница, Мајданпек, Младеновац, Неготин, Ниш, Нови Бечеј, Нови Кнежевац, Нови Сад, Оџаци, Панчево, Пећ, Пирот, Пожаревац, Приштина, Прокупље, Рашка, Сента, Смедерево, Смедеревска Паланка, Сокобања, Сремска Митровица, Стара Пазова, Суботица, Светозарево, Шабац, Шид, Темерин, Титово Ужице, Топола, Урошевац, Ваљево, Велика Плана, Власотинце, Врбас, Врњачка Бања, Вршац и Зрењанин.

Душан Илијевић

За председника је изабран инж. Душан Илијевић, председник Скупштине општине Нови Сад, а у документу „Циљеви, задаци и методи рада Заједнице градова СР Србије“ посебно је апострофирана „сарадња са Сталном конференцијом градова Југославије, која треба да се састоји у учешћу Заједнице у утврђивању и остваривању начела, циљева и програма СКГЈ, размени материјала и консултацијама“.

Почетком 1974. године (13. фебруара) , на иницијативу Славка Залокара, тадашњег генералног секретара Сталне конференције градова, у Београду је одржан састанак са секретарима републичких организација градова и општина поводом разраде Оперативног програма рада Сталне конференције за наредни период. Том приликом је изражена потреба прилагођавања Сталне конференције градова Југославије будућој организацији федерације, да као представник југословенских градова и општина буде укључена у рад појединих савезних тела и да даље остварује сарадњу са одговарајућим савезним органима и организацијама, као што су Савезна скупштина, Савезна конференција ССРНЈ, Веће Савеза синдиката Југославије и друге. Са праксом таквих сусрета настављено је и наредних година, па су тако 13. јануара 1976. године на састанку секретара републичких заједница општина и градова са генералним секретаром Сталне конференције градова Југославије размењена мишљења о програмима рада СКГЈ и републичких заједница у циљу њиховог усаглашавања.

Прва радна скупштина Заједнице општина Србије одржана је 25. и 26. јуна 1974. године у Нишу. Тада је за председника изабран Боривоје Петровић, председник

Трећа скупштина ЗОС одржана је у Приштини, октобар 1976.

Четврта скупштина ЗОС у Новом Саду, октобар 1978.

Скупштине општине Крагујевац, а основна тема била је „Сарадња и регионално удруживање општина СР Србије“. У том смислу је промењен и назив организације у Заједницу општина Србије.

Друга скупштина Заједнице општина Србије одржана је 19. и 20. јуна 1975. године у Титовом Ужицу, а главна тема било је „Остваривање извршних функција у општини“.

Трећа скупштина ЗОС одржана је 28. и 29. октобра 1976. године у Приштини. За основну тему „Функционисање скупштинског система у општини на делегатској основи“ владало је велико интересовање, па је овом скупу присуствовало више од 600 делегата из готово свих општина на територији СР Србије. За председника Заједнице изабран је Назми Мустафа, председник Скупштине општине Приштина, који је касније отишао на нову дужност, па је мандат довршио Светислав Јакшић, који га је заменио и на функцији председника СО Приштина.

Четврта скупштина, одржана 26. и 27. октобра 1978. у Новом Саду, окупила је 600 делегата из 182 општине. У расправи о основној теми - „Остваривање уставних начела солидарности и узајамности у општини“ – речено је да „нема стварне и праве узајамности и солидарности без постојања три услова: једнакост партнера, слобода одлучивања и веза заједничких интереса“. За председника је изабран Владимир Петровић, председник СО Ниш. Мандат је у име Ниша завршио Милибор Јовановић, председник Скупштине општине Ниш.

Пета скупштина Заједница општина СР Србије одржана је у Врњачкој Бањи 6. и 7. новембра 1980. године. Скупштини је присуствовало око 700 делегата из 189 општина из СР Србије, а основна тема била је „Остваривање уставног положаја општине“, пошто је Уставом из 1974. године истакнута већа самосталност општине као основне друштвено-политичке заједнице. Том приликом су као основни задаци Заједнице наведени: друштвени развој у општини као јединство економских и социјалних мера и циљева, још доследније изражавање класне суштине стамбене политике, са општих критика самоуправних интересних заједница прећи на практичне акције за превазилажење постојећих слабости, јачање улоге општина у региону и републици...

Због увођења једногодишњих мандата на свим нивоима Заједница је на овој скупштини утврдила општине које ће бити носиоци функције председника, па су у

Пета скупштина ЗОС у Врњачкој Бањи, октобар 1980.

Шеста скупштина ЗОС у Бору, октобар 1982.

том смислу одређени Светозарево (данашња Јагодина) и Зрењанин.

Шеста скупштина Заједнице општина СР Србије одржана је у Бору 28. октобра 1982. године, а основна тема била је „Остваривање права и дужности скупштине општине у друштвеној заштити самоуправних права и друштвене својине".

Бранко Пешић, тада председник Скупштине СР Србије, том приликом је рекао да „треба јачати личну одговорност функционера управе пред скупштином општине, што ће допринети превазилажењу раширене праксе да се сва одговорност у општини везује за председника СО и ужи круг највиших руководећих људи, а да руководиоци органа управе, који су по уставу и закону одговорни за стање у одређеној области, остану анонимни".

За председника заједнице од новембра 1982. до новембра 1983. изабран је Никола Шаиновић, председник СО Бор, а до новембра 1984. председник СО Пећ Селман Укај.

Седма скупштина Заједница општина СР Србије одржана је у Аранђеловцу 8. и 9. новембра 1984. године, а основна тема била је „Улога међусобне сарадње општина у удруживању у привреди". Тада је враћена пракса двогодишњег мандата председника Председништва Заједнице, па је на ту функцију изабран Борислав Кузмановић, председник СО Вождовац. Њега је на тој функцији наследио Миодраг Лековић, који је био уводничар на Осмој скупштини заједница општина СР Србије, одржаној у Приштини 6. и 7. новембра са основном темом „Остваривање уставног положаја општине и доградња статута општине".

За председника Председништва скупштине у наредне две године изабран је Бранислав Кнежевић, председник СО Врање.

Као што се из самог списка основних тема на овим скупштинама може закључити, Заједница општина Србије није успела да се одмакне од начелних уставно-правних расправа, а како није имала ни институционалних ни кадровских могућности за конкретнију активност између две скупштине, крајем осамдесетих и почетком деведесетих ова асоцијација практично престаје са радом.

Припремио Иван Мрђен

ТЕМЕ ИЗ СВАКОДНЕВНОГ ЖИВОТА ЗА НЕСВАКИДАШЊУ „ИСТОРИЈУ“ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Саветовања у организацији Сталне конференције, 1961 - 1990.

У Архиву Југославије сачувана је обимна и значајна документација везана за рад Сталне конференције градова и општина Југославије од 1953. до 1991. године. О карактеру, разноврсности и значају појединих активности СКГОЈ речито говори и списак грађе која се односи на многобројне семинаре и саветовања из тог периода, јер су такви скупови, организовани самостално или у сарадњи са другим релевантним организацијама за поједине теме и подручја друштвеног деловања, годинама били један од најзначајнијих видова друштвене афирмације и уважавања Сталне конференције.

Осим наслова и обиља тема, о озбиљном приступу њиховом сагледавању и утврђивању смерница и конкретних предлога за њихово решавање доста говори и избор градова у којима су организовани ови скупови. Тако је на пример о заштити ваздуха од загађења почетком 1968. године разговарано у Сарајеву, граду који је у том смислу имао великих проблема, о заштити споменика културе расправљало се годину пре тога у Охриду, а у мају 1973. године Хвар је био домаћин саветовања „Осветљавање споменика културе и старих градских делова“. О заштити од буке у градовима је јесен 1976. разговарано у Београду, баш као и о проблемима паркирања моторних возила у великим градовима (Београд, јун 1987.), док је скуп о организацији и функционисању комуналног система у мањим градовима организован на Цетињу, у јуну 1988. године... Можда је и преглед најзначајнијих саветовања, одржаних између 1961. и 1991. године непотпун, али овај списак тема из свакодевног живота представља изузетно драгоцен прилог за једну помало несвакидашњу „историју“ Југославије.

1961. година

24 - 25. април, *Сарајево* – Финансирање стамбене изградње у новим условима
30 - 31. мај, *Марибор* – О излетничком туризму и рекреацији
23. јун, *Београд* – Установе за дневни боравак деце
13. децембар, *Задар* – Туризам у приморским градовима и језерским местима

1962. година

8 - 9. јануар, *Нови Сад* – Статути општина

1963. година

19. јануар, *Београд* – Производња поврћа и воћа за снабдевање градова
7. мај, *Врњачка Бања* – Туризам у бањским местима
1 - 2. октобар, *Осијек* – Актеулни проблеми израде статута општина
20. децембар, *Београд* – Снабдевање градова месом, живином, рибом и јајима

1964. година

6. јануар, *Сисак* – Међукомунална сарадња
6. март, *Београд* – Такси службе у градовима
16 - 17. април, *Сплит* – Економски положај комуна на туристичким подручјима
15. јун, *Београд* – Организација, делатност и финансирање завода за урбанизам у градовима

1965. година

1 - 2, *фебруар, Београд* – О служби хитне медицинске помоћи и учешћу здравствене службе у масовним несрећама
26. октобар, *Београд* – Приземна монтажна стамбена изградња
9. децембар, *Београд* – Положај општина у новим условима

1967. година

21 - 22. март, *Ријека* – Резултати спровођења стамбене реформе
13 - 14. јун, *Охрид* – Заштита споменика културе у градовима
22 - 23. јун, *Нови Сад* – Индивидуална стамбена изградња у градовима

Нови Сад, јун 1967.

Ниш, октобар 1969.

Загреб, март 1975.

Загреб, јун 1973.

21 - 22. новембар, *Београд* – Материјални положај општина и путеви њеног самоуправљања
13 - 14. децембар, *Сплит* – Бесправна стамбена изградња

1968. година

14 - 15. март, *Сарајево* – Заштита ваздуха од загађења и заштита од буке у градовима
25 - 26. април, *Зеница* – Општина и прелазак на петодневну радну недељу
6 - 7. јун, *Вараждин* – Град и елементарна култура његових становника
25 - 26. јун, *Љубљана* – Саобраћај и саобраћајнице у градовима
8. новембар, *Београд* – Правни систем заштите споменика културе у СФРЈ

1969. година

6 - 7. март, *Загреб* – Примена савремених средстава за обраду података у општини
5 - 6. јун, *Марибор* – Непосредна заштита деце у општини
16 - 17. октобар, *Ниш* – Услужне делатности у градовима

1970. година

3. јун, *Београд* – Међународна сарадња југословенских градова
18 - 19. јун, *Скопље* – Задаци општина у области народне одбране
2. октобар, *Лесковац* – Пореске службе у општини
15. новембар, *Београд* – Искуства других земаља у заштити споменика културе

1971. година

9. фебруар, *Београд* – Друштвена заштита оболелих лица у општини
24 - 25. јун, *Загреб* – Социјална заштита у комуни

1972. година

22 - 23. јун, *Сарајево* – Социјална политика у радној организацији и општини
26 - 27. октобар, *Опатија* – Положај општина у новом финансијском систему
4 - 5. новембар, *Љубљана* - Општина и промене у политичком систему.

1973. година

17 - 19. мај, *Хвар* – Осветљавање споменика културе и старих градских делова
31. мај-1. јун, *Будва* – Снимање, евиденција и катастар подземних водовода и других уређаја и објеката
6. јун, *Загреб* – Програмирање, пројектовање и организација објеката за децу
14 - 15. јун, *Загреб* – Солидарност у стамбеној изградњи; Прва искуства фондова за солидарну стамбену изградњу

1974. година

18. јун, *Мостар* – Организовање и функционисање самоуправних интересних заједница у стамбеној и комуналној делатности
3 - 4. октобар, *Херцег Нови* – Самоуправне интересне заједнице и нови услови

1975. година

13 - 14. фебруар, *Загреб* – Стамбена изградња и становање у градовима
28. фебруар, *Београд* – Међународна сарадња градова и општина Југославије
24 - 25. април, *Крањ* – Остваривање права и дужности радних људи и грађана у општини
10 - 11. мај, *Опатија* – Индустријализација стамбене изградње
22 - 23. мај, *Сарајево* – Друштвено планирање у општини
21. јун, *Београд* – Друштвена брига о деци
23 - 24. октобар, *Нови Сад* – Искуства и проблеми друштвене акције испитивања порекла имовине

1976. година

29 - 30. јануар, *Београд* – Општина и политика друштва према породици
8 - 9. април, *Љубљана* – Облици и садржаји друштвене бриге о деци предшколског узраста
22 - 23. април, *Цеље* – Развој комуналних информационих система
6 - 7. мај, *Марибор* – Ангажовање личних средстава у изградњи и коришћењу станова
16 - 17. септембар, *Београд* – Заштита од буке у градовима
24. септембар, *Београд* – Општина и развој мале привреде
23 - 24. октобар, *Сплит* – Изградња и коришћење објеката и површина за физичку културу и рекреацију
9 - 10. децембар, *Сарајево* – Јавни градски саобраћај

1977. година

2. март, *Београд* – Остваривање стамбене политике
6 - 7. јун, *Загреб* – Градови и насеља у Југославији, изградња и функционисање насеља
9. новембар, *Београд* – Рационализација и штедња у области здравства
1 - 2. децембар, *Опатија* – Земљишна политика у градовима
26. децембар, *Београд* – Заштита вода у сливу реке Саве од загађивања

1978. година

12 - 13. јануар, *Нови Сад* – Међународна сарадња југословенских градова
26. фебраур, *Београд* – Цене услуга у области друштвене бриге о деци предшколског узраста

24. март, *Љубљана* – Општина и усмерено образовање
29 - 30. септембар, *Београд* – Месна заједница
15. децембар, *Београд* – Штедња и рационално коришћење енергије у градовима

1979. година

12. октобар, *Љубљана* – Друштвена брига о деци и друштвено планирање

1980. година

29. јануар, *Нови Сад* – Актуелна питања рада општинске управе
15. март, *Сомбор* – Информатика у малим градовима

1981. година

17. јануар, *Загреб* – Утицај неких еколошких чинилаца на деликвенцију младих и планирање градова
30. јун, *Београд* – Методологија утврђивања потреба за пољопривредно-прехрамбеним производима на нивоу градова и општина

1982. година

23. март, *Ниш* – Општина и друштвена брига о старима
23. март, *Битољ* – Актуелни проблеми организованог развоја мале привреде у општинама и градовима
26. март, *Београд* – Јединствени матични број грађана
1 - 2. април, *Нови Сад* – Самоуправно интересно организовање у стамбено-комуналној делатности
17. септембар, *Марибор* – Саветовалишта за брак и породицу

1983. година

22. фебруар, *Сарајево* – Рад већа удруженог рада општинских и градских скупштина и нека актуелна питања функционисања делегатског система у удруженом раду
18. мај, *Београд* – Добровољни рад у општини
24. јун, *Марибор* – Дугорочни програм економске стабилизације стамбене и комуналне привреде
12. септембар, *Сплит* – Формирање и проблеми функционисања градских заједница општина
28. октобар, *Нови Сад* – Радна усмереност и правци даљег развоја центара за социјални рад

1984. година

9. фебруар, *Београд* – Градови и енергија
16 - 17, *октобар, Београд* – Снабдевање и рационално коришћење енергије у градовима
17. децембар, *Београд* – Социјална сигурност у старости, данашњи тренутак и пројекција до 2000. године

1985. година

4. фебруар, *Београд* – Програми и мере општина и градова за заштиту животног стандарда посебно угрожених категорија становништва
30. мај, *Крагујевац* – Ангажовање личних средстава у изградњи и коришћењу станова и организовање стамбене изградње у својини грађана
28. септембар, *Београд* – Незапосленост и могућности запошљавања у наредном периоду
3 - 4. децембар, *Нови Сад* – Функционисање и правци даљих промена у самоуправном интересном организовању
16. децембар, *Загреб* – Примена аутоматске обраде података у управама друштвених прихода; Текући проблеми везани за примену Закона о јединственом матичном броју грађана

1986. година

5. март, *Београд* – О незапослености и могућностима запошљавања у наредном периоду
9. јул, *Београд* – Остваривање извршне функције у општини и граду

1987. година

9. април, *Београд* – Стање и проблеми заштите друштвене својине и задаци општине
18 - 19. јун, *Загреб* – За здравији и лепши град
22 - 23. јун, *Београд* – Проблеми паркирања моторних возила у градовима
30. јун-1. јул, *Вараждин* – Породични односи и саветовалишни рад у области социјалне заштите
6 - 7. октобар, *Нови Сад* – Саобраћај и саобраћајнице у градовима

1988. година

27 - 28. јун, *Цетиње* – Организација и функционисање комуналног система у мањим градовима

1989. година

25 - 26. мај, *Сплит* – Друштвено неприхватљиво понашање омладине
22 - 23. јун, *Љубљана* – Општина и развој мале привреде
26. јун, *Нови Сад* – Територијална организација градских заједница и општина
29. септембар, *Београд* – За лепши и здравији град

1990. година

22. јун, *Београд* – Унапређење и рационализација рада органа управе у општинама и градовима

Марибор, мај 1976.

Љубљана, април 1976.

Загреб, јун 1987.

Цетиње, јун 1988.

Београд, септембар 1989.

60 година

Сталне конференције градова и општина

Савеза градова и општина Србије

СТАЛНА КОНФЕРЕНЦИЈА

ЈЕ ЊИМА БИЛА И ОСТАЛА „ДРУГА КУЋА“

1953 – 2013.

СПИСАК ЗАПОСЛЕНИХ У КГЈ, СКГЈ, СКГОЈ, СКГО

По редоследу запошљавања од 1953 – 2013.

1. Сретен Бјеличић
2. Владимир Маринко
3. Живорад Ковачевић
4. Слободан Видаковић
5. Живка Кукић
6. Ђорђе Нешић
7. Марица Алексић
8. Нада Ђукић
9. Светлана Јовановић
10. Радмила Девеџић
11. Вера Ковачевић
12. Живадинка Стојановић
13. Рајко Рајић
14. Миодраг Јанићијевић
15. Миодраг Сентић
16. Бранислав Недовић
17. Милица Лазаревић
18. Живојин Лакић
19. Блажа Марковић
20. Драгомир Десанчић
21. Ђурђе Миковић
22. Манојло Чакић
23. Бранислав Мирић
24. Мирослава Рајковић
25. Ангелина Витановски
26. Велимир Илић
27. Бранка Радусиновић
28. Андрија Величковић
29. Братислава Букоровић
30. Драгиша Поповић
31. Вјекослава Јовановић
32. Љубица Арсић
33. Нада Гржетић
34. Војислав Петровић
35. Љиљана Благотић
36. Пуниша Каљевић
37. Велибор Станишић
38. Слободан Стошић
39. Миладин Шакић
40. Бранислав Миленковић
41. Олга Влаховић-Ђорић
42. Соња Леонтић
43. Милорад Милић
44. Вера Чехић
45. Стамена Ристић
46. Драгутин Сибиновић
47. Душан Поповић
48. Вукашин Јовановић
49. Владимир Чавић
50. Милан Манојловић
51. Даница Илић-Станишић
52. Миливој Новаковић
53. Љиљана Црнојевић-Вукаловић
54. Анка Поповић
55. Иванка Радовић
56. Вера Крунић
57. Тарик Каравдић
58. Милица Симоновић

Београд, 23. април 2003. године, пријем после свечане седнице Председништва поводом 50. годишњице Сталне конференције

59. Косара Стевановић
60. Оливера Никчевић
61. Живојин Басарић
62. Нада Хес
63. Стеван Вребалов
64. Радмила Новаковић
65. Јованка Антић
66. Јосиф Папић
67. Зоран Крстић
68. Љиљана Пађен
69. Александар Толиначки
70. Катарина Анђелковић
71. Душан Ђаковић
72. Владимир Чавић
73. Божидар Поповић
74. Радмила Гавриловић
75. Љиљана Живковић
76. Цвета Поповић-Стојковић
77. Радмила Гроздановић
78. Слађана Ђокић
79. Душица Срећковић-Михајловић
80. Јованка Јовановић
81. Миодраг Шутић
82. Ђорђе Станичић

83. Гордана Баста
84. Слободанка Голубовић
85. Драгомир Стевановић
86. Радисав Дробњак
87. Зорица Вукелић
88. Рајна Тодосијевић
89. Светлана Тошковић
90. Соња Росић
91. Љиљана Илић
92. Живана Олбина
93. Станко Матановић
94. Даринка Сибиновић
95. Радомир Гашић
96. Бошко Марковић
97. Урош Бањанин
98. Љубинка Калуђеровић
99. Бранка Живковић
100. Марија Царић
101. Маја Трајковић
102. Владимир Божић
103. Нина Николић
104. Љиљана Ситар
105. Дијана Хасанагић
106. Пера Марковић
107. Миодраг Глушчевић
108. Слађана Грујић
109. Јелена Жарковић
110. Кристина Шредер-Коврлија
111. Игор Јовановић
112. Софија Илић
113. Оливера Јоветић
114. Марко Морачић
115. Војислав Крунић
116. Драган Андрић
117. Љиљана Јовановић
118. Марија Шошић
119. Никола Јовановић
120. Катарина Арамбашић
121. Александар Поповић
122. Јасмина Крунић
123. Марија Грујић
124. Марија Миленковић
125. Доријан Нуај
126. Јелена Јеринић
127. Жијан Чуповић
128. Александра Вукмировић
129. Бојана Ножица
130. Ирина Славковић
131. Владимир Зафировић
132. Александар Марковић
133. Ивана Максић
134. Бојан Милосављевић
135. Тања Цветков
136. Мина Ђорђевић
137. Александар Станковић
138. Никола Тарбук
139. Драган Вујчић
140. Клара Даниловић
141. Вукосава Тишма-Агбаба
142. Данијела Почуча
143. Дарко Дрндић
144. Светлана Бабић
145. Меран Лукић
146. Александар Буђић
147. Милена Максимовић
148. Нинослава Чехов
149. Розета Алексов
150. Мирјана Ћурчић
151. Иван Миливојевић
152. Владимир Јовановић
153. Ивана Илић-Шундерић
154. Ана Ајдуковић
155. Марко Томашевић
156. Ивана Балтић
157. Марко Мађашев
158. Гина Бојчић

PREDSEDNIK
SOCIJALISTIČKE FEDERATIVNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE
JOSIP BROZ TITO
POVODOM PETNAESTOGODIŠNJICE OSNIVANJA I USPEŠNOG RADA, A ZA NAROČITE ZASLUGE NA DELU ŠIRENJA BRATSTVA I JEDINSTVA MEĐU NAŠIM NARODIMA
DODELJUJE
ORDEN BRATSTVA I JEDINSTVA SA ZLATNIM VENCEM
STALNOJ KONFERENCIJI GRADOVA JUGOSLAVIJE
O ČEMU SVEDOČI OVA POVELJA
U BEOGRADU, DEVETNAESTOG SEPTEMBRA HILJADU DEVETSTO ŠEZDESET OSME GODINE
PREDSEDNIK REPUBLIKE,

Повеља о Ордену братства и јединства којим је председник Тито одликовао Сталну конференцију

159. Санела Вељковски
160. Никола Микашиновић
161. Бранислав Николић
162. Жељко Крнетић
163. Наташа Драгојловић
164. Јасмина Танасић
165. Јана Јелић
166. Јелена Манак
167. Марија Аручај
168. Иван Божовић
169. Марко Мирковић
170. Милош Брадаш
171. Александар Маринковић
172. Новак Гајић
173. Славица Чпајак
174. Маја Кнежевић
175. Дуња Наић
176. Маја Стојановић
177. Недељко Ћурић
178. Ивана Ранђеловић
179. Марија Маринковић
180. Витомир Алавања
181. Милош Живановић
182. Ружица Аранђеловић-Илић
183. Ранка Ћук

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

061.1:352.07(497.11)"1953/2013"

СТАЛНА конференција градова и општина - Савез градова и општина Србије (Београд)
Шест деценија Сталне конференције градова и општина / [уредник Иван Мрђен]. - Београд : Стална конференција градова и општина - Савез градова и општина Србије, 2013 (Београд : Avantguarde). - 199 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 1.000.

ISBN 978-86-88459-24-2
1. Мрђен, Иван [уредник]
а) Стална конференција градова и општина - Савез градова и општина Србије (Београд) - 1953-2013
COBISS.SR-ID 202911756